

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Υπεύθυνος Έκδόσεως
Γερμ. ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Εφ. 'Ι. Ν. 'Αγ. Παντελεήμονος 'Αχαρνών

**Ι Ω Α Ν Ν Ο Υ
Χ Ρ Υ Σ Ο Σ Τ Ο Μ Ο Υ
Ε Ρ Γ Α**

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ Γ'—Ζ'

ΤΟΜΟΣ 53

Εἰσαγωγή
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Υφηγῆτο τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν

Μετάφρασις-Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΞΑΝΘΑΚΟΥ — ΝΙΚΑ
φιλόλογου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»—ΑΘΗΝΑΙ 1973

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Ὁμιλία εἰς τὸν Γ' Ψαλμὸν	9 (129)*
Ὁμιλία εἰς τὸν Δ' Ψαλμὸν	16 (137)
Ὁμιλία εἰς τὸν Ε' Ψαλμὸν	30 (175)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΣΤ' Ψαλμὸν	68 (184)
Ὁμιλία εἰς τὸν Ζ' Ψαλμὸν	84 (210)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	189

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ σαλτίων ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ ἀρχαῖον καίμενον.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ Ψαλμοὶ ἔνεκα τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν θρησκευτικοὶ καὶ ἠθικοὶ περιεχομένου, ὡς τὸ κατ' ἐξοκὴν ὀνομάζον οὐκ ἰσχυρὸν τῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς ἀλλὰ καὶ τῆς κριστιανικῆς Ἐκκλησίας, προσεβλυσαν λίαν ἐνταῦς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' ἐξ ἐπιμέλειας ἐρμηνευτικῆς. Οἱ Πατέρες, θαθεῖς μελετηταὶ καὶ γνώσται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐσκόληθησαν μὲ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ μεταδώσουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τὴν τὴν ἀλήθειαν, γνήσιον καὶ ἀκριβὲς μῆνυμα τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περιεχομένης θείας ἀποκαλύψεως. Ἡδὴ πρὸ τοῦ Χρυσοστόμου πολλοὶ τῶν πατέρων ἠρμήνευσαν ἐν μέτρῃ ἢ ἐν συνόλῳ τοὺς Ψαλμοὺς ἐν οἷς οἱ Ἱππόλυτος Ρώμης (Migne PG 10, 714-725), Ἀριγένης (Migne PG 12, 1054-1790-17, 106-142), Εὐσέβιος Καισαρείας (Migne PG 23, 66-1398-24, 10-74) Μένας Ἀθανάσιος (Migne PG 27, 59-590), Βασίλειος Καισαρείας (Migne PG 29, 203-490-90, 72-117), Αἰδύμος Ἀλεξανδρείας (Migne PG 39, 1259-1822 πρὸλ. καὶ τὴν πρόσφατον ἐκόσων τοῦ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὑπερμνήματος τοῦ Διδύμου, γενομένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατὰ τὸ 1941 ἀνακαλυφθέντων χειρογράφων καὶδίων ἐν Τούρᾳ τῆς Αἰγύπτου «Didymos der Blinde Psalmenkommentar, I-V, Bonn 1969-1970) καὶ Γρηγόριος Νύσσης (Migne PG 44, 432-616).

Τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου διεσπῆθη ἐρμηνεία εἰς 58 Ψαλμοὺς (Ψαλμ. 4-12 43-49 108-117 119-150). Ἄξιον πολλῆς προσοχῆς τυγχάνει διὰ τὴν τίτλος, ὅπῃ τὸν ὁποῖον φέρεται τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, δὲν εἶναι «Ὁμιλία», ὡς θὰ ἀνέμενε τις, ἀλλὰ «Ἐρμηνεία». Τὸ ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς διαφέρει τῶν λοιπῶν ὑπερμνήματων εἰς ἄλλα βιβλία τῆς Ἱταλικῆς Διαθήκης, καθ' ὅσον ὁ Χρυσοστόμος δὲν περιορίζεται εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Ο', ἀλλὰ ποιεῖται χρῆσιν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων ἐλληνικῶν μεταφράσεων τοῦ Σαλμῶντος, τοῦ Ἀκύλα καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος (πρὸλ. Ψαλμ. 4, 9 55, 58 κτλ.). Οὕτως παραθέτει παραλλήλως πρὸς ζωὴν ἱεσσαφας γραφῆς κεκρίμενον προσέτι ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ τῆς σιριακῆς. Ἀγνωστον παραμένει δὲν οἱ ἀντιστρώφ 58 Ψαλμοὶ εἶναι οἱ μόνοι τοὺς ὁποῖους ὑπερμνήμασιν ἢ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ὑπερμνήματος ἐκδοκλήρου τοῦ Ψαλμῶντος.

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ψαλμῶν ἀκολουθεῖ τὸν γνηστὸν τρόπον τῆς οἱ ὁρῶντος δι' ὁμιλίαν ἐξηγήσεως πρὸς ἐλαιοκρίθαις τοῦ ἐν ταῖς Ἀγίαις Γραφαῖς ἐγκυκλιωμένου θηραου.

ροῦ καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ὑπὸ τῶν πιστῶν, χρησιμοποιοῦν ὡς τρόφιμα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκτροφῆς τῆς Ἀντιοκεανῆς Σχολῆς τὴν γραμματικώτατον μέθοδον. Οὕτω δὲν περιορίζεται ὡς πρὸς τὴν γραμματικώτατον μέθοδον, ἀλλὰ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν, ιστορικῶν καὶ θεολογικῶν, ἀλλὰ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν καὶ μετὰ πολλῆς βασάνου τοῦ κειμένου ἀναλύσεις καὶ μετὰ τῆς προσομοίωσης εἰς ἱερὸν κείμενον εὐλαβείας ἀναζητεῖ λύσεις, παρέχει ἱκανοποιητικὰ ἀπαντήσεις, καὶ διατυπώνει θεολογικάς καὶ ἠθικές, συσχετίζων ταύτας πάντοτε πρὸς τὴν πρακτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Πιστεύων δὲ ἀκραδάντως εἰς τὴν ἀναγεννητικὴν δύναμιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἀπαρκαλεῖ νὰ καταστήσῃ ταύτας διδάματα τῶν πιστῶν. Ἐρμηνεύει τὰ χωρία διὰ τῆς προσαγωγῆς ἄλλων χωρίων τῆς Γραφῆς, καταλήγων οὕτως εἰς τὸ ἐρμηνευτικὸν ὅλκιμα ἢ Γραφὴ διὰ τῆς Γραφῆς.

Ἡ ἐρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Χρυσοστόμου θεωρεῖται τὸ ἄριστον ἐκ τῶν ἐρμηνευτικῶν αὐτοῦ ἔργων εἰς τὰ διόλγα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐν αὐτοῖς περιέχονται αἱ προσηφαλεῖς ἰδέαι του περὶ κακίας καὶ ἀρετῆς (Ψαλμ. 100, 142, 146), περὶ τοῦ ὁρθοῦ τρόπου προσευχῆς (Ψαλμ. 7, 9, 141), περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ψάλλοντος τοὺς Ψαλμοὺς καὶ τοῦ ὕμνου εἰς τὴν κριστιανικὴν Ἐκκλησίαν (Ψαλμ. 41, 134, 150), περὶ τῶν ἱεροποθημάτων εἰς τὴν ἁγίαν Γῆν (Ψαλμ. 108), περὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξιοφροσύνης (Ψαλμ. 113, 116), περὶ παρθενίας (Ψαλμ. 44, 113), περὶ τῆς ἐποχῆς μεταλήψεως τῆς θείας κοινωνίας (Ψαλμ. 133), περὶ τῆς ἐν Ρώμῃ παρουσίης τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου (Ψαλμ. 48) καὶ ἐνδικαῦ συναντῆ τις πολέμων ἐναντίον τῶν Ἀρειανῶν, τῶν Μονικαίων καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Σομοσιεύου (Ψαλμ. 46, 109, 148). Γενικῶς θύγονται πάντα τὰ πρὸς τὴν ἠθικὴν οὐσίαν ἔχοντα ὅλκιμα. Ἐξοιροῦνται πάντα αἱ ἀρεταὶ καὶ σιγητικῶνται ὅσοι αἱ κακίαι. Ὁ ἀναγνώστης πείθεται ὁλοκλήρως ὅτι ὁφείλει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἐγκολιπτοῖται τὴν ἀρετὴν.

Ὁ ἱερὸς Φώτιος, ἀνοφερόμενος εἰς τὴν ὅλκιαν τῆς ἐρμηνείας εἰς τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, παρατηρεῖ χαρακτηριστικῶς: αἱ δὲ φράσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὐρυν ἐνδείκνυται, τὸ πολέκουν τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφυστάτην εὐπορίαν συνυποφάνουσα. . . . Πανταχοῦ γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρόν καὶ λαμπρὸν καὶ εὐκρινές μετὰ τοῦ ἡδέος τεκνουργεῖν, ταύτως τε ἐνταῦθα μάλιστα δια-

πρέπει, καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ἀφθονίᾳ, καὶ εἰπὸν ὅσοι, καὶ δυνάμει, καὶ ἀπλῶς ἐν τε λέξει, καὶ συντάξει, καὶ μεθόδῳ, καὶ νοήμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ, ὅμοια τῷδε τῇ συγγραφῇ ὑπεστήσαντο. Κατὰ τὸν Σουΐδαν αἱ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ἐρμηνεῖαι τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ἐφάμιλλοι τῶν περὶ ἱερωνύμου λόγων τοῦ διακρινόμενου «τῷ τε ὕμνῳ καὶ τῇ φράσει καὶ τῇ τελειότητι καὶ ὡς ἀλλοί τῶν ὀνομάτων» (PG 55, σελ. 15).

Ἐὰν αἱ παρῶσαι ὁμιλίαι ἀπηγγέλθουν ἐξ ὑπαρχῆς ἀπ' ἡμῶν ἢ παρεδόθησαν γραπτῶς ὡς πραγματεία δὲν δύναται εὐκόλως νὰ καθορισθῇ. Πάντως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρετῆς τοῦ Χρυσοστόμου νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν Γραφὴν ἐπὶ Ἐκκλησίᾳ τὸ πρῶτον φαίνεται πιθανότερον. Περὶ τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν ἐν λόγῳ ὁμιλιῶν δὲν ἔχομεν σαφεῖς μαρτυρίας, εἰπὴν κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον εἰς τις τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τοῦ λόγου θαυμάζων, σχολάζοντα σὺν τῶν μύλων, ἀλλ' οὐ πράγμασι καινοῖς ἐνοστροφόμενον, ταῦτα φωνὴ ἐξεργασθεῖται. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ἐρμηνεία τῶν Ψαλμῶν προέρχεται ἐκ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ παρουσίας του.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Υφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΕΙΣ ΤΟΝ Γ' (3) ΨΑΛΜΟΝ¹

«Ψαλμός τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβессαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίδοντές με»²

¹ Α. Οἱ μὲν βασιλεῖς ἀπεικονοῦν εἰς τοὺς νικητὰς στρατηγούς ἐπινίκιους ἠνθρίωντας, ἐνῷ οἱ ἄρχοντες ἀνυγέρουν εἰς τοὺς ἡνιόχους καὶ τοὺς ἀθλητὰς νικηφόρους εἰκόνας καὶ ἀναμνηστικὰς στήλας καὶ μετὰ τὸ ἐπιγραφικῶς προμετωπίδα καθιστοῦν τὴν ὅλην κήρυκα τῆς νίκης. Ἄλλοι πάλιν ἀναγράφουν τοὺς ἱππικούς τῶν νικητῶν εἰς διόλκους καὶ γράμματα, διότι ποθοῦν ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἰδική των δύναμις, ποῦ ὑπάρχει εἰς τὸν ἱππικόν, εἶναι ισχυροτέρα ἀπὸ τὴν δύναμιν τῶν ἐπακουμένων. Καὶ οἱ λογογράφοι καὶ οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ χαλκοῦργοι καὶ οἱ λαξευτοὶ πολυτήμων λίθων καὶ λαοὶ καὶ ἄρχοντες καὶ πόλεις καὶ χώραι θαυμάζουν τοὺς νικητὰς. Β. Κανεὶς ὁμῶς δὲν ἐκγράφει τὴν εἰκόνα θραπέτου καὶ ἀπολέμου, ὅπως ἀκριβῶς τώρα ὁ Δαυίδ: «Ψαλμός συντεθείς ἀπὸ τὸν Δαυίδ, ὅταν σὺν θραπέτης ἔφευγε διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν πατροκτόνου ὀργὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβессαλώμ».

Καὶ πότε ἔγινεν ἀξέπικτος ὁ θραπέτης; Πότε δὲ ἐρέθη μέσα εἰς τὰ ἐπιγράμματα ὁ λιποτάκτης; Τοὺς θρα-

1. Ὁ Ψαλμός, ὡς ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Δαυὶδ καὶ εἶναι μία ἐκκλησιῇ προσευχή (ὄλ. στίχ. 8). Διακρινώμεται εἰς αὐτὴν παράγοντες καὶ παράκλησις πρὸς τὸν Θεόν μετὰ σπουδαίων συγκινήσεων καταβλησάντων πρὸς αὐτόν, ἡ ὁποία καὶ θαυμάζει. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναφέρεται ὁ λόγος τῆς ἀντιμετωπίας τοῦ ἡνωμένου κατὰ τὴν κρίσιν διὰ τὸν Δαυὶδ περὶ τὴν τῆς ἀντιμετωπίας τοῦ Ἀβессαλώμ. Ὁ Ἀβессαλώμ ἦρθε καὶ ἀπὸ τὴν υἱὸς τοῦ Δαυὶδ, παρέλασε τὸν λαόν εἰς ἐπανόστασιν κατὰ τὸν πατέρα τοῦ (B' Βασ. 15, 1-12). Ὁ Δαυὶδ ἐργασθεὶς τότε ἐκ Ἀρσολλίου καὶ κατέφυγε μετὰ τὸν φίλον τοῦ εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἡνωμένου περὶ τὴν (B' Βασ. 15, 16-33).

2. Ἡ ἐπιγραφὴ δὲν καταβλησάντων ἀπ' αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ ἡ ἀρχαῖος αὐτῆς εἶναι καταβλησάντων. Διὰ τοῦ «Ψαλμοῦ» μεταφράζεται τὸ ἔθρονον (MIZMOR), τὸ ἑποῖον ἀρραβάνει, ἐκτελεσθὲν τῇ συνοδείᾳ ἑρμάνου. Ἐπιμετρίος εἶναι ἄρμα προερισμένων διὰ μερικοῦν ἀντιμετωπίας.

πέτας συλλαμβάνουν με γράμματα, δεν τούς τιμούν με επιγράμματα. Ἀλλὰ μάθε, ἀδελφέ, τὴν αἰτίαν τῆς επιγραφῆς καὶ ἀσφάλισε τὴν ψυχὴν σου. Ἡ ἱστορία ἔς στερῶσιν τὴν ζωὴν σου, ἔς γίνῃ ὁ διωγμὸς τοῦ δικαίου σπέρμα τοῦ νοῦ σου.² Ἀ Μαθε λατὸν διατὶ κατεδωκετο ὁ Δαυὶδ ἀπὸ τὸν Ἀβεσσαλώμ διὰ τὴν ἐκλάθησιν τὴν ὑπόθεσιν ὡς θεμέλιον καὶ τὴν οἰκοδομηθῆς ἐπάνω εἰς τὸν φόνον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅπως ἡ οἰκοδομὴ εἶναι σωρὴ χωρὶς θεμέλιον, ἔτσι καὶ ἡ Γραφὴ δὲν ὀφείλει χωρὶς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ σκοποῦ.

Ὁ μακάριος Δαυὶδ εἶχε σκοπὸν μετὰ τὸν παρόντα φάσμα νὰ διαπαιδαγωγῇ καὶ νὰ σωφρονίσῃ τὴν ζωὴν, ὥστε πιστὴ νὰ μὴ κακοποιῇ καὶ νὰ μὴ καταφρονῇ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν μὴ πάθῃ ὅποιος διαπράττει τὴν ἀμαρτίαν παθήματα ὅμοια μ' αὐτά, ποὺ ἔπαθε καὶ ὁ ἴδιος (δηλ. ὁ Δαυὶδ). Ἀπέφυγε τὸν υἱὸν τοῦ ὁ Δαυὶδ, ἐπειδὴ ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν ἀγνότητά· ἀπέφυγε τὸν υἱὸν τοῦ, ἐπειδὴ ἀπέβαλε τὴ σωφροσύνη τοῦ γάμου· ἀπέφυγε τὸν υἱὸν τοῦ, ἐπειδὴ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ποὺ λέει «οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις».³

Β Ἐπειδὴ δηλ. ἔβαλε μέσα εἰς τὸ σπίτι τοῦ ξένου ἀρνάδα καὶ ἐκώτωσε τὸν βοσκὴν τῆς, τὸ ἰδικόν του ἀρνὶ κτυποῦσε τὸν ἴδιον μετὰ τὰ κέρατα. Ἐπολέμησε ξένον σπίτι καὶ ἀπὸ τὸ δικό του ἐσηκώθη πόλεμος ἐναντίον του. Τὸ νόημα δὲν εἶναι δικό μου, ἔστι ἀπάρθεγμα τοῦ Θεοῦ· ὅπου δὲ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐρμηνεύει κανεὶς δὲν ἀντιλέγει. Διότι, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπαρσησάτο ἐναντίον τοῦ Δαυὶδ ὁ υἱὸς του, δηλ. ἐπειδὴ ἐφόνευσεν τὸν Οὐρίαν καὶ πήρε τὴν γυναῖκα του, ἀκουσὲ τὸν Θεόν, ποὺ λέγει πρὸς τὸν Δαυὶδ διὰ μέσου τοῦ προφήτου Νάβον. «Εγὼ εἰμαι ἐκείνος ποὺ σὲ ἔχρισαι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ καὶ σὲ ἐγλύτωσα ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ Σαούλ καὶ σοὺ ἐδωσα δὴν τὴν περιουσίαν τοῦ Σαούλ καὶ τοῦ Ἰούδα. Ὡς ἴσταν αὐταὶ αἱ εὐεργεσίαι ἦσαν δλίγα ἐγὼ ἠμποροῦσα νὰ προσθέσω καὶ ἄλλας περισσώτερας. Διὰ τοῦτο κατεξευτέλισες τὸν υἱόν σου τοῦ Κυρίου ὥστε νὰ διαπράξῃς τὸ κακὸν ἐνώπιόν μου; Σὺ ἐφόνευσες τὸν Οὐρίαν τὸν Χετταῖον μετὰ μαχαίρι καὶ ἐπῆρες τὴν γυναῖκα του ὡς ἰδικήν σου. Ἀπὸ τῶρα καὶ πέρα δὲν θὰ σταματήσουν αἱ φόνοι εἰς τὴν οἰκογένειάν σου».⁴ Ἐκοίμης στὰ δύο τὸ ξένο σπίτι μετὰ τὸ μαχαίρι καὶ ἐγὼ θὰ ἀκονίσω

3. Ἐξ. 20, 13-14.

4. Β. Βασιλ. 19, 7-10.

τὸ μαχαίρι ἐναντίον σου μέσα εἰς τὸ σπίτι σου. «Ἰδοὺ ἐγὼ θὰ ξεσηκώσω ἐναντίον σου κακὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν σου»,⁵ ὅχι ἀπὸ κάποιου ἔξω, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν σου. Ἀπὸ οὗ προέρχεται ἡ πηγὴ τῆς ἀμαρτίας, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἡ πληγὴ τῆς τιμωρίας. Ἐπειδὴ λατὸν ἐδραπέτευσε καὶ ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἔφευγε σὺν δραπετῆς ἀπὸ τὴν ὁργὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ, Ὁ ὕψαλμός συντεθεὶς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, ὅταν σὺν δραπετῆς ἔφευγε διὰ τὴν σωθῆ ἀπὸ τὴν πατροκτόνον ὁργὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβεσσαλώμ.⁶ Καὶ εἶναι καλὸν νὰ ἐρευνᾷ κανεὶς τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου παρὰ νὰ ἐκθέτῃ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, ὥστε βλέποντες τὸ γλῶσσημα τοῦ δικαίου νὰ ἀποφύγῃ τὴν τιτίαν καὶ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ παρόμοια δάσανα.

Διότι καὶ σήμερον πολλοὶ ἔχουν εἰς τὰ σπίτια τοὺς πολέμους καὶ ἄλλος μὲν βασανίζεται ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, ἄλλος δὲ πολυαρκεῖται ἀπὸ τὸ παῖδί του, ἄλλος ἀπὸ τὸν ἀδελφόν καὶ ἄλλος καταβάλλεται ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην του καὶ ὁ καθένας ἀποκρίνεται καὶ δυσανασχετεῖ καὶ μάχεται καὶ πολεμᾷ καὶ τὸν πολεμὸν, Ἐ καὶ κανεὶς δὲν θάξῃ μετὰ τὸ νοῦ τοῦ ὅτι ἂν δὲν ἑσπερνε ἀμαρτίας δὲν θὰ ἐφύτρωναν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀγκάθια καὶ τριβόλια· ἂν δὲν εἶχε ἀποκρύψει σπιδας ἀμαρτιῶν, τὸ σπίτι δὲν θὰ ἔποιονε φωνά. Διότι ἡ Ἁγία Γραφὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία τίποτε δὲν ὑπάρχει δυνατώτερον, μαρτυρεῖ ὅτι τὰ προσωπικὰ δάσανα εἶναι κορποὶ τὸν ἀμαρτιῶν καὶ ὅτι ὁ Θεὸς στρέφει ἐναντίον αὐτοῦ ποὺ διαπράττει τὴν ἀμαρτίαν, ἀνθρώπους συγγενεῖς του. Σὲ πολεμᾷ ἡ γυναῖκα; Σὺν μπῆς στὸ σπίτι σὲ ὑποδέχεται σὺν θηρίο; Ἀκούει τὴ γλῶσσαν σὺν μαχαίρι; Εἶναι μὲν λυπηρὸν τὸ πρῶγμα διὰ τὴν ἡ φονεὶά σου ἔγινε ἀντίπαλος.⁷ Ἀ ὅμως ἐξέτασε τὸν ἑαυτὸ σου μήπως εἰς τὰ νεῖδια σου ἔκανες κακὸ εἰς γυναῖκα, καὶ ἐπιμένως ὁ τραυματισμὸς γυναικὸς θεραπεύεται διὰ μέσου γυναικὸς καὶ ἡ ἴδια χειρουργεῖ τὴν ξένη σαπίλα. Κι ἂν ἀκόμη ἄγνοε τοῦτο, αὐτὴ ποὺ κάνει τὴν τομὴν, ὅπως τὸ γνωρίζει ὁ ἰατρός Θεός. Διότι ὁ ἴδιος τὴν ἐχρησιμοποίησε σὺν σίδερο ἐναντίον σου καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ σίδερο δὲν καταλαβαίνει αὐτὸ ποὺ κάνει, τὴν θεραπεία ὅμως τὴν ἐρεῖ ὁ ἰατρός, ἔτσι καὶ ἂν ἐκπῇ ἄγνωστος ἡ γυναῖκα ποὺ πληγώνει καὶ ὁ ἄνδρας ποὺ πληγώνεται δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν αἰτία τῆς πληγῆς, ὅπως ὁ Θεὸς σὺν ἰατρὸς γνωρίζει τὸ συμφέρον. Β Ἡ Ἁγία Γρα-

5. Β. Βασιλ. 19, 11.

6. Β. Βασιλ. 19, 2.

αὐτὴ δὲ μαρτυρεῖ ὅτι ἡ κακὴ γυναῖκα ἀποτελεῖ γρονθοκόπη-
μα διὰ τὰς ἁμαρτίας. "Ἀκουσε λοιπὸν τί λέει: «Εἰς ἁμαρ-
τωλὸν ἄνδρα θὰ δοθῇ γυναῖκα κακὴ».⁷ Θὰ δοθῇ σ' αὐτὸν
σὺν πικρῷ ἀντίδοτο, διὰ τὴν ἀπομυζήσιν τοῦς χυμούς τῶν
ἁμαρτιῶν. Ὅπως δὲ ἡ φύλλα μας ἀπέδειξε τὸ νὰ κοπι-
σθῇται κανεὶς ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ ἀποτελεῖ τιμωρία διὰ
τὰς ἁμαρτίας. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ καὶ ἡ περίπτωση τοῦ
Δαυὶδ ὁ ὁποῖος ἐπολαμεῖτο ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβессαλώμ
ἐξ αἰτίας τοῦ παρανόμου ἔρωτος.

Τὸ διβῆλο τῶν ἱερῶν μαρτυρεῖ ὅτι ἀκόμη καὶ ἀδελ-
φοὶ ἐπολέμησαν ἀδελφούς ἐξ αἰτίας ἁμαρτιῶν. "Όταν πρά-
γματι οἱ Ἰσραηλῖται τῆς φυλῆς Βενιαμὴν κοπεξευτέλισαν
τὴν δευτέραν σειράν⁸ συζύγων τοῦ ὁδοπάρου,⁹ ἡ ὁποία δὲν
ἐδάσταξε τὴν ἀφρότησαν κακοποιήσιν καὶ ἀπέθανε, Ἡ αἱ ἐν-
δεκα φυλαὶ ἐπολέμησαν τὴν μίαν¹⁰ καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐνδεκα
φυλαὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ μὲ τὸ νὰ λα-
τρεύουν τὰ εἰδωλὰ ἐγενῶν πόρναι, αἱ ἐνδεκα αὐταὶ ἐνική-
θησαν ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀφ' οὗ ἐνικήθησαν ἐπανειλημμένως
ἀπὸ τὴν μίαν, μὴ παρὰ τὴν ἐκείνου καὶ ἀδελφοὶ ἐπολέμη-
σαν ἀδελφούς, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν
ἀνθρώπων τὸ μεσοτοιχίον τοῦ ἐχώριζε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία
τῆς ἀδελφοκτονίας. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ μία φυλὴ ἐπόρνευσε
ἐπ' αὐτὴν εἰς μίαν γυναῖκα, καὶ αἱ ἐνδεκα φυλαὶ ἐπόρνευσαν
λατρεύοντες τὰ εἰδωλὰ, καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι ἐξωλασθεύ-
θησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως ἔχει γραφῇ: "Ἐξοφάνεις ἀπὸ
ἐμπρός σου κάθε ἕνα παῦ πορνεύεται".¹¹ Ἀδελφοὶ λοιπὸν
ἐπολέμησαν ἀδελφούς καὶ αἰτία ὑπῆρξεν ἡ ἁμαρτία.

II "Όταν σὲ μάχονται αἱ ἀδελφαὶ σου μὴ θαρυνγώμεις
τόσο ἐναντίον ἐκείνου, ἀλλὰ ἐξέτασε τὸν ἐαυτὸν σου καὶ
ἐρεύνησε τὴν εὐσχήν διὰ ποῖας ἁμαρτίας σὲ ἐχθρεύονται. Δὲν
πολεμοῦνται θεοὶ ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των διὰ τὰς
ἁμαρτίας των. Πράγματι ὁ Ἰωσήφ ἐπολεμεῖτο ἀπὸ τοὺς
ἀδελφούς του, ἀλλ' ὅπως ἐδήλωσε ὅχι διὰ τὰ ἁμαρτήματά
του. Καὶ τὸν Ἰωσὴφ γυναῖκα του τὸν ἐχθρεύετο, ἀλλ' ὅπως
ἐδήλωσε ὅχι διὰ τὰ ἁμαρτήματά του. Οἱ περισσότεροι πάν-
τως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἔχουμε ἐχθρούς τοὺς ἰδιούς μας

7. Σαρ. Σαρ. 26, 27.

8. Οἱ Ἰσραηλῖται ἐξέλεγον καὶ δευτέραν σειράν τὴν ἀπαιτήσιν ἢ
παῖδας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν εὐνομένην.

9. Πρόκειται διὰ τὸν Ἀσὶτον καὶ ἐκτελέσθη εἰς τὴν πόλιν Γαδὰ
ἀπὸ ἐννέα γέροντες (Κο. 1 - 21).

10. Ἀπλ. τὴν φυλὴν Βενιαμὴν.

11. Γέν. 39, 27.

ἀπὸ ἁμαρτίας. Ἐνίοτε ἀκόμη καὶ φίλοι μεταβάλλονται εἰς
ἐχθρούς ἀπὸ ἁμαρτίας καὶ αὐτοὶ τοῦ παλαιότερου ἀγαποῦ-
σαν II τὴν αὐτὴν καὶ ἀποστρέφονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον
διότι ὁ Θεὸς ἐμύσησε τέτοιο μῖσος διὰ λόγους τοῦ ὁ ἴδιος
ἔχει. "Ἐπεὶ λ.χ. εἰς τὸν εἰκοστὸν τέταρτον Ὑαμὸν ἔχει
γραφῇ διὰ τοὺς Αἰγυπτίους: "Ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ὁ Κύριος
καὶ μεταστρέφη ἡ καρδία τοῦ νέου Φαραὼ, ὥστε αὐτὸς νὰ
μισήσῃ τὸν λαὸν τοῦτον".¹² Δὲν θὰ ἐπέτρεπε θεοὶ αὐτὸς
ὁ Θεὸς τὸ μῖσος ἀν' ἀνθρώπους δὲν ἦσαν φίλοι μὲν ἀλ-
λά κακοὶ φίλοι. Διότι ὅπου ἡ φύλα προξενεῖ καταστροφὴν,
ἐκεῖ τὸ μῖσος οἰκοδομεῖ ἀρετήν.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάκουα καὶ ὑπόδουλα οὐκ ἐπανειλημ-
μένως ἐσθίκωσαν κεφάλι ἐναντίον τοῦ δεσπότη. 4 Α Κότ-
ταξε λ.χ. τὸν Ἀδάμ, πόσο τὸν ὑπήκουον παρὶν ἁμαρτήσιν
ἀκόμη καὶ τὰ θηρία, καὶ πῶς τὰ ἐφώνησε μὲ τὰ ὀνόματά
τους σὺν τῷ ἴδιον ὑπηρετοῦ. "Όταν ὁ Θεὸς ἐλέησε
τὴν θωρίαν τοῦ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, τότε τὰ θηρία δὲν τὸν
ἀνεγνώριζαν καὶ οἱ ὑπηρετοὶ τοῦ ἔγνων ἐχθροὶ τοῦ. Το
σπιτικό σκυλὶ ὑπηρετεῖ τὸ ἀφεντικό του καὶ τὸ σέβεται καὶ
τὸ κοπάζει εἰς τὰ μάτια, ἀν' ὅμως φανερὰ τὸ ἴδιον νὰ ἔχη
μουτζουρωμένην ὄψιν ἢ νὰ φορῇ παράξενον προσωπίδα,
τοῦ ἐπιτίθεται σὺν τῷ εἶναι ξένος καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ τὸν
κατασπαράξῃ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ Ἀδάμ ἀφ' οὗ
διασπάρους καθαρό τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πρόσωπον, τὰ
θηρία σὺν δούλοις τὸν ὑπήκουον. B ὅταν ὁ Θεὸς ἐλέησε τὸ
πρόσωπο ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς, οὐκ ἀνεγνώριζαν τὸν
δεσπότην καὶ τὸν ἐχθρεύοντα σὺν τῷ ἴδιον ξένος. Ἐπομέ-
ως ἀκόμη καὶ ἡ ἐπανάστασις δούλων ἀποτελεῖ ἀντίθετον
ἁμαρτίαν.

Ο Δανιὴλ ἦταν δίκαιος καὶ τὰ λιοντάρια ἀνεγνώριζαν
τὴν κυριότητα του. Εἶδον ὅτι δὲν εἶχε γευθῇ τὴν ἁμαρτίαν
καὶ δὲν τὸν ἔφαγαν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τιμωρίαν. "Ἐως προ-
φήτης εἶπε φέματα καὶ ἀμαρτήσας καὶ τὸ λιοντάρι τὸν ἤλ-
ρε εἰς τὸν θρόνον καὶ τὸν ἐβανότασε. Ἐγενώθη ἀπὸ τὸ
φέμα καὶ τὸ λιοντάρι δὲν τὸν ἀνεγνώρισε. "Ἄν ἐβλέπε προ-
φήτην σὺν τὸν Δανιὴλ, θὰ τὸν τιμᾷσθε" ἤρρε ὁ Θεὸς ψευδο-
προφήτην καὶ δι' αὐτὸ ὥρμησε ἐναντίον του σὺν σὲ ἐξ-
ενοῦ.¹³ Ο Δεσπότης εἶπε φέματα καὶ ὁ δούλος τοῦ ἠρνήθη
τὴν κυριότητα.

12. Γέν. 104, 35.

13. Πρόκειται διὰ τὴν ἐκτελεσμένην τὴν ἀντιθέσιν πρὸς
τὴν (Γ' Βασ. 13, 11 - 33).

Καὶ τί νὰ εἰπῶ διὰ τὰ προσωπικά βάσανα ὅταν ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα μας, ποὺ εἶναι ἀπ' ὅλα τὰ πρὸ ἰσχύος καὶ τὸ πρὸ ἀγαπητῆς μας, κομμιὰ φορὰ καὶ αὐτό, πᾶν ἀμαρτάνουμε, μὲς μάχεται, ἀμυνόμενο μὲ πικρετοὺς καὶ ἀσθενείας καὶ μὲ πόνους; Καὶ τότε τὸ ὑπόδουλο σῶμα μοσίζει τὴν βασιλίαν τῆς ψυχῆς ποὺ ἀμαρτάνει. Καὶ τοῦτο τὸ κάνει ὅχι ἐπειδὴ τὸ θέλει, ἀλλὰ διότι παίρνει ἐντολὴν νὰ τὸ κάνει. Καὶ ὁ Χριστὸς τὸ ἐπιβεβαιώνει ὅταν λέγῃ εἰς τὸν θεραπευμένον παραλυτικόν: «Νά, ἔγινες καλὰ, μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον».¹⁴ Ἄς μάθουμε λοιπόν, ἀδελφοί, ὅτι γίνονται πόλεμοι σπιητικοί, συγγενικοί καὶ δουλικοί καὶ ὅτι προκαλοῦνται σωματικοὶ ἀσθενεῖς κατὰ τὸ πλείστον ἐξ αἰτίας ἀμαρτιῶν καὶ ἕς ἀναστειλάμε τὴν πηγὴν τῶν κακῶν, δηλ. τὴν ἀμαρτίαν. Ἐάν δὲν τρέχουν οἱ χεῖμαρροι τῶν παθῶν, ἢ τότε οἱ ποταμοὶ τῶν ὕδατων τοῦ Θεοῦ θὰ εὐφράνουν τὴν ψυχὴν. Ἐπειδὴ λοιπόν καὶ ὁ Δαυὶδ ἐπῆρε τὴν παντρεμένην γυναῖκα σὺν τῇ ἐπίτρῃ ξένης βασιλείας (διότι διὰ κάθε θυραὶ ἡ ἀμόγγυμη γυναῖκα εἶναι βασιλεῖς καὶ οὕτε ὁ βασιλεὺς ἀγαπᾷ τόσο παλὴν τὴν πορφύραν καὶ τὸ στέμμα, ὅσο ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα). Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς τοῦ, ποὺ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν γυναῖκα τοῦ, ἐπανεστῆται σὺν τύραννος, ἐπιθυμῶν νὰ τοῦ ἀρπάξῃ τὴν βασιλείαν.¹⁵ Διὰ τῆς βίας ἀρπάξει τὴν γυναῖκα καὶ τὴν δίδαν τοῦ υἱοῦ τοῦ ὑπέμεινε καὶ ἐνῶ ἡμάρτησε κρυφά, ἀλοφάνερα ἐνίκηθη καὶ ἐνῶ ἐτραυματίζετο κρυφά, ἐχειρουργήθη ἐνώπιον ὅλων διότι ὁ Θεὸς εἶπε: Ἐ «ὦ διέπραξες τὸ κακὸν κρυφά, ἐγὼ θύμω θὰ σὲ τιμωρήσω φανερά καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου».¹⁶

Ὅμως δὲν εἶχαν καλὸ τέλος οἱ κακαὶ ἐνέργειαι τοῦ Ἀδισσαλώμ καὶ δικαίως, διὰ νὰ μὴ ἔχουν οἱ πατροκτόνοι τὴν πρᾶξιν τοῦ σὺν νόμῳ πατροκτονίας. Καὶ αἰροῦ ἔξηκτες καθ' ἑκάστη ἐπιθυμία, ἐφρονέοντο σὺν κατὰ δόξας. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ θηρία εἰς τὰ θεάτρα ἐναντίον ἄλλων ἐφορμῶν καὶ ἀπὸ ἄλλων φονεύονται, ἔτσι καὶ ὁ Ἀδισσαλώμ, ἐνῶ ἀρμυροῖ ἐναντίον τοῦ Δαυὶδ, ἐφρονέοντο ἀπὸ τὸν Ἰω-
¹⁴ Ἰωάν. 5, 14.
¹⁵ Εἰς ἱσραήλ. 15, 1-12.
¹⁶ Εἰς ἱσραήλ. 12, 12.
¹⁷ Εἰς ἱσραήλ. 15, 14.

Ἀπεσπάρσθη τὴν πατρικὴν ἀγάπην καὶ ἐπιδόσθη ἀπὸ τὰ μαλλιά αὐτοῦ ποὺ ἐδύετο νὰ πάρῃ τὸ κεφάλι τοῦ γονέως τοῦ. Ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸ δένδρον σὺν καρπὸς αὐτοῦ ποὺ θέλησε νὰ κόψῃ εἰς τὰ δύο τὸν δημιουργὸ τῆς φυσικῆς τοῦ ὑπάρξεως καὶ ἐδέχθη τόξον εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐφρονέοντο ἐκεῖ ὅπου ἐσχεδίασε τὸν φόνον.

Καὶ ἦτο θέλημα παρὰ θεοῦ νὰ τὸ θλέπῃ κανεὶς. Ἰκανῶς δηλαδὴ ἔτρεχε ἔφιππος ἐπάνω εἰς τὸ μούλαρι, τὰ μαλλιά τοῦ ἐμπλέχτηκαν εἰς τὰ μαλλιά τοῦ δένδρου, δηλ. εἰς τὰ κλαδιά καὶ τὰ κλαδιά ἐκράτησαν τὸν τύραννον ἀπὸ τὴν κόμην Β καὶ τὸν γρονθοκοποῦσαν ἐκεῖ ὅπου ἐσπευδε νὰ φορέσῃ τὸ πατρικὸ βασιλικὸ στέμμα.

Ἐδότες λοιπόν κρεμασμένοι τὸν Ἀδισσαλώμ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ὁ οὐρανὸς δὲν τὸν ἐδέχετο διότι ἂν κατέρριψε τὸν πρῶτον ἀντάρτην δηλ. τὸν διάβολον, πῶς θὰ ἐδέχετο τὸν δευτέρον ἀντάρτην; Ἡ γῆ τὸν ἀπεστρέφετο διότι δὲν ἠνείχετο νὰ μολυνεῖται ἀπὸ τὰ σήματα τοῦ πατροκτόνου. Διότι ἂν κατάρτιε τὸν Δαβὶν ποὺ ὠμίλησε ἐναντίον τοῦ Μωυσέως καὶ ἀνοίξε τὸ στόμα τῆς ἐναντίας ἐκείνου ποὺ ἀνοίξε τὸ στόμα τοῦ γιὰ νὰ κακολογήσῃ. πῶς μπορούσε νὰ διατάξῃ παθία ποὺ ἔτρεχαν ἐναντίον τοῦ γονέως; Ὅταν λοιπόν κρεμάταν ψηλά εἰς τὸ δένδρον, ἐπέστη ἐναντίον τοῦ ἀρχιστράτηγου Ἰωάν. Β καὶ ἐμπήξε εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀκαρδοῦ τρία δέλη, καὶ τὸν ἐπλήγωσε ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχε τὸ θεκάρι τῆς ἀνομίας. Καὶ ὅταν φηλὸς ἐκρέμετο ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον, ὁ Δαυὶδ τοῦ ἐφαλλε ψιθυριστὰ ὡραῖον ἐπιτάφιον ὕμνον. Κεῖθα τὸν ἀσεβῆ νὰ ὑπερυψοῦται καὶ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἐπαινήν του σὺν τὰς κέδραις τοῦ Λιβάνου καὶ ἐπέρουα ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ αὐτὸς δὲν ὑπῆρχον.¹⁸ Ἐψαλμοὶ συντεθεῖς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ ὅταν ἔφρουγε σὺν δραπέτῃ ἀπὸ τὴν πατροκτόνον ἀρχὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀδισσαλώμ.

Ἐφρουγε δὲ ὅχι διότι ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ διότι δὲν ἤθελε νὰ φονεύσῃ τὸ παιδί τοῦ. Ὁ ἴδιος θεοβίως σὺν παιδί τοῦ τὸ ἐλυπεῖτο, ἀλλὰ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ δὲν ἐλυπήθησαν τὸν Ἀδισσαλώμ διότι ἦτο ἀντάρτης. Ὁ Δαυὶδ λοιπόν ἂν καὶ κατεδίδετο ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Β καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐχλευάζετο ἀπὸ τὸν Σεμεὶ¹⁹ ὁ ἴδιος θεοβίως δεῖχνει θυοχὴν. Παῖλοι ὅμως καὶ μάλιστα ὅσοι ξεσηκώθηκαν μαζί μὲ τὸν Ἀ-

18. Ψαλμ. 36, 35-36.

19. Ἰὼβς σὺν Γερα. ἀπὸ τὴν ἀκαρτέαν τοῦ Σααὺ. Ἐκτρέφθη τὸν Δαβὶν (Β, Βαυλ. 16, 5-13).

δουσαλώμῃ ἤρχισαν νὰ σκανδαλίζονται καὶ ἀπεστῆναι δι-
ὅτι τάχα εἶχε στερηθῇ πλέον τὴν θέαν πρόνοιαν, λέγον-
τες. Ὁ Δαυὶδ τώρα εἶναι ἐρημος, ἐξ ὀλοκλήρου ἀδοχήθη-
τος, τώρα ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅπως κάποτε
ἀπὸ τὸν Σαούλ. Ὅπως λοιπὸν τότε ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοῦ
Σαούλ καὶ ἐπῆγε μὲ τὸ μέρος τοῦ Δαυὶδ, ἔτσι τώρα ἀπε-
μακρύνθη ἀπὸ τὸν Δαυὶδ καὶ ἐπῆγε μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἀ-
δουσαλώμῃ. Ἄς ἀποσταθῶμεν λοιπὸν καὶ ἄς ἐπιτεθώ-
μεν, δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν σωτηρία πλησίον τοῦ Θεοῦ.
Ἐπειδὴ ἔλεγον αὐτά, Ἐ ὁ Δαυὶδ ἐπόνεσε περισσότερον δι'
αὐτὰ παρὰ διὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ παιδίου του καὶ ἐρωτᾷ
ἐπὶ πλέον τὸν Θεόν. «Κύριε πόσο ἠδξήθη ὁ ἀριθμὸς αὐ-
τῶν ποὺ μὲ θλίβουν;». Εἰμαι περιφρονημένος ἀπὸ πειρα-
σμῶς, εἰμαι περικυκλωμένος ἀπὸ τοῦς χαιμάρρους τῶν κα-
κῶν, κατέβη ἡ ἐπικινδυνὸς βροχή, ἤλθον οἱ ποταμοὶ τῶν
ἐχθρῶν, ἐφύσησαν οἱ ἀνέμοι τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἐγ-
κρέμισαν τὸ σπῆτι μου καὶ ἐπεθώρουν νὰ μετακινήσουν τὴν
ψυχὴν μου ἀπὸ ἐσέ, ἀλλὰ δὲν πίπτω διότι ἔχω ριζωθῇ ἐ-
πάνω εἰς τὴν πέτρην τῆς πίστεως, ὅμως πίπτω εἰς τὰ γό-
νατα διὰ νὰ μάθω: «Κύριε πόσο ἠδξήθη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν
ποὺ μὲ θλίβουν;». Αὐτὸς ποὺ ἐγεννήθη ἀπὸ ἐμέ, εἶναι ἐναν-
τίον μου, ὅμως οὐ εἶσαι ἐπάνω ἀπὸ ἐμέ. Ὁ Α. Τὰ σπλάγχνα
μου μὲ πολεμεῖ. Ὁ Λαὸς μου ἀκαλοῦσθ' τὸν Ἀδουσαλώμῃ.
τὰ στρατόπεδόν μου ἐξοπλίζεται ἐναντίον μου. Τὰ πρόβα-
τά μου ἔγινον λύκοι καὶ τὰ πρόβατα λιοντάρια καὶ τὰ ἀρ-
νάκια λυσσοσμένα σκυλιὰ καὶ τὰ κριάρια ἔγινον ὄγριοι
ταύροι. Δὲν λυποῦμαι διὰ τὸν θάνατόν μου, ἀλλὰ θορῶ διὰ
τὴν καταστροφὴν των.

Ο Μ Ι Α Ι Α

ΕΙΣ ΤΟΝ Δ' (4) ΨΑΛΜΟΝ¹

«Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαι με εἰσήκουσέ
με ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου».

Ἡ Δὲν λέγει αὐτὰ ὁ προφήτης διὰ νὰ μάθωμεν ἀπλῶς
ὅτι εἰσηκούσθη ἡ προσευχὴ του, ἀλλὰ διὰ νὰ διδαχθῶμε

1. Ὁ Ψαλμὸς αὐτὸς δοκεῖ νὰ χαρακτηριζῇ ὡς ἐσπερινὴ προσευ-
χὴ («νομιμῆσθαι καὶ ἐκπύσαι»). Ἐκκατὴ μετὰ ἀπὸ μεγάλῃ δοκιμασίᾳ
(βαλμῶν) τοῦ ποιητοῦ. Ἐκεῖνός διανοήθησεν ὅτι εἴνεαι προσευχὴ ἀπεθνήσκον-
τος μετὰ τὴν ἀποκρίσιν τοῦ κυρίου. Ὁ ὅσων περιγράφει εἰς τὴν προη-
γουμένην Ψαλμὸν καὶ θεωρεῖν αὐτὸν (ὁρῶμεθα) ὅτι τῆς εὐχαριστίας «ὡς

ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δευ ἐπικαλεσθῶμε τὸν Θεόν, ἀμέ-
σως θὰ θυνηθῶμε νὰ εἰσακουσθῶμε καὶ ὅτι πρὶν τελειώ-
σῃ ἡ προσευχὴ θὰ λάβωμεν αὐτὸ ποὺ ζητοῦμεν. Διότι δὲν
εἶπε, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπικλήσιν μὲ εἰσήκουσε, ἀλλὰ εἶπε, τὴν
ᾠρὰ ποὺ σὲ παρακαλοῦσα.

Ὑπάρχει πράγματι κάποια τέτοια ὑπόσχεσις καὶ τοῦ
ἴδιου τοῦ Θεοῦ, δεῖν κάποιον λέγῃ πρὸς τὸν προσευχόμε-
νον. «Ἐνῷ ἀκόμη θὰ μιλῆς, θὰ σοῦ εἴπω· Νὰ ἔδω εἰμαι».
Διότι συνήθως τὸν Θεόν δὲν τὸν πείθει ἡ πληθώρα τῶν
λόγων, ἀλλὰ ἡ καθαρὴ ψυχὴ καὶ ἡ παρουσίαις ἀγαθῶν
ἐργῶν. Ὁ Πρόσεξε τί λέγει πρὸς ἐκείνους ποὺ ζοῦν μὲν μέ-
σα εἰς τὴν κακίαν, ἀλλὰ ἐλπίζουν ὅτι μὲ τὴν πολυλογία
τῶν θὰ τὸν συγκινήσουν: «Ὅταν λέτε πολλὰ εἰς τὰς δεή-
σεις σας δὲν θὰ σὰς ἀκούσω. Ἐάν ψύχνητε τὰ χέρια σας
θὰ πάρω τὰ μάτια μου ἀπὸ σᾶς». Ἐπομένως πρὶν ἀπὸ
ὅλα τὰ ἄλλα πρέπει ὁ προσευχόμενος νὰ ἔχη παρηρσίαν
καὶ τότε ἐξάπαντος θὰ ἀκολουθήσουν ὅσα ἐζήτησε. Διὰ
τοῦτο καὶ ὁ προφήτης δὲν εἶπε, «μὲ ἀκουσε μὲ εὐμένεια»,
ἀλλὰ, «ἀκουσε τὴν δικαιοσύνην μου», παρουσιάζων τὴν
παρηρσίαν ποὺ εἶχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι μὲ αὐτὴν
προσέρχεται πάντοτε εἰς αὐτόν. Κανείς δὲ εἰς μὴ νομίση
ὅτι μὲ τὰ νὰ λέγῃ αὐτὰ καυχῆται. Διότι δὲν λέγει
αὐτὰ ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐξυψώσῃ τὸν ἐαυτόν του, ἀλλὰ ἐπει-
δὴ θέλει νὰ διδάξῃ καὶ νὰ συμβουλεύσῃ πράγματα ποὺ
ὅλους μᾶς ὠφελοῦν. Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανείς, ὅτι ἐκείνου
μὲν εἰσήκουσε τὴν προσευχὴν, ἐπειδὴ ἦτο ὁ Δαυὶδ, ἐνῷ
τὴν ἰδικήν μου δὲν θὰ τὴν εἰσακούσῃ, ἐπειδὴ εἰμαι μικρὸς
καὶ ἀσχυρὸς, ἀποδεικνύει ὅτι οὔτε ἐκείνου χωρὶς λόγων εἰ-
σήκουσε, οὔτε εἰς αὐτὴν τὰ αὐτὰ τοῦ ἀσχοῦ καὶ τυ-
χαίου, ἀλλὰ παντοῦ ἐξετάζει ἐπακριδῶς τὰ πράγματα. Καὶ
ὅν ἔχης ὅσα ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ

τοῦ Δαυὶδ ἡ ἑστὸς ἔσας δὲν ἀντιτάττει ἀπὸ τὸν Χριστόν (καὶ) πᾶσι τοῖς
προσευχόμενοις. Ἀλλὰ πάλιν, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς
διακρίσεως, λέγουσιν ὅτι ὁ πᾶσι τοῖς ἐκκλησίᾳ τῆς πίστεως ἐκείνῳ τοῦ
ποιητοῦ εἶναι ἡ προέσφασις, ἀλλὰ εἶναι ὁρῶμεν ἀπὸ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
θεωροῦν ὅτι εἰς ποιητὴν ἔδεικνυται καὶ σπλάγχνα πατρὸς, ἐκτενὲς ἡ καὶ δι-
ακρίτης, χωρὶς νὰ ἀπολείβῃ τὸν Δαυὶδ.

Εἰς καθεὶν τοῦ Ψαλμοῦ φαίνεται διακριτικὴ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ πε-
ποιθῆσις εἰς τὸν Θεόν. Διακρίνεται ἐκείνη τὸ ἀξίωμα ὅτι ἡ ὁλοκλήρη καρ-
τὸ ἀνθρώπου εἶναι ἐκείνη ποὺ προσέρχεται ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐκτεν-
νοσίαν καὶ διὰ τὴν πηγαίαν ἀπὸ τὴν ἀποκρίσιν καὶ ἀποκρίσιν ἐκείνην ἀγα-
θῶν.

2. Ψα. 68, 8.

3. Ψα. 1, 16.

σοῦ, ἐξάπαντος θά εἰσκούσῃς. Ὅπως ἀκριδῶς ἀν εἶν ἐχῆς, δὲν θά δυνήθῃς νά πείσῃς τόν Θεόν, οὔτε κι ἀν εἴ-
σαι Δαυῖδ.

Καί ὅπως ἀκριδῶς οἱ φιλοχρήματοι δὲν ἀποδέλνουν αὐτε εἰς τὸ ἀξίωμα, οὔτε εἰς τίποτε ἄλλο. Εἰ πορὰ μόνον εἰς αὐτοὺς ποῦ ἔχουν τὰ χρήματα καὶ προστρέχουν πρὸς αὐτοὺς γιὰ νά κατορθώσουν τὰ πάντα, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ἐπειδὴ ποθεῖ τὴν δικαιοσύνην, ὅποιος ἐνάρετος ἔλθῃ πρὸς αὐτόν, δὲν θά φύγῃ μὲ ἄδεια χεῖρα. Ὅποιος πάλι ἔλθῃ χωρὶς τὴν ἀρετὴ καὶ ἀνοικατεῖται μὲ τὰ ἀντίθετα αὐτῆς καὶ ἀν κἀνῇ μωρίας παρακλήσεις, δὲν κερδίζει τίποτε, δι-
ὅτι δὲν ἔχει μαζί του αὐτὸ ποῦ πείθει τὸν Θεόν.

Ἐπομένως, ἀν βέλῃς νά κατορθώσῃς κάτι ἀπὸ τὸν Θεόν, πάρε αὐτὴν καὶ πῆγαινε. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐ-
τὴν μὴ νομίζῃς ὅτι ἡ δικαιοσύνη ὧ ἄ ἐναι μέρος ἀρετῆς, ἀλλὰ ὁλόκληρη καὶ καθολικὴ ἡ ἀρετὴ. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωὺ ἦταν δίκαιος, διότι εἶχε κάθε ἀνθρώπινη ἀρετὴ. Οὔτε αὐ-
τὸν μὲν τὸν πειρασμὸν ἀπέκρουε ἐνῶ τὸν ἄλλον τὸν κρα-
τοῦσε σφιχτά. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς θεωροῦμε δίκαιον ζυγοριᾶν ἀκύνῃν, ἡ ὅποια εἰς κάθε περίπτωσιν λέγει τὴν ἀλήθειαν. Δὲν μπορεῖ νά ἱσοφαρίσῃ μὲν τὸ χρυσάφι, νά μὴ ἱσοφαρίσῃ ὅμως τὸ μολύβδι. Πρέπει εἰς ὅλας τὰς ὕλας νά ἱσοφαρίσῃ. Καὶ τὸ μέτρο πάλι εἶναι παντοῦ ἴσον. Ἔτσι καὶ ὁ Ἰωὺ ἦτο δίκαιος, διότι εἰς κάθε περιστάσειν ἦτο εὐθύς. Δὲν τηροῦσε τὴν εὐθύτητα αὐτὴν μόνον εἰς τὰ πράγματα, ὡ ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα χωρὶς νά ὑπερβαίνειν εἰς κομῆαν περίπτωσιν τὸ μέτρον. Δὲν μπορεῖ νά ἱσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι εἰς μὲν τὰ πράγματα ἐπεδίωκε τὴν ἰσότητιαν, ἐνῶ εἰς τὴν συνουσιαστροφὴν τοῦ μὲ τοὺς ἄλλους ξεπερνοῦσε τὸ μέτρον διότι ἦτο φαντασμένος καὶ ἐγωπαθής. Διότι καὶ τοῦτο μὲ πολλὴν διακριτικότητα ἀπέφραγε. Διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Μή-
πως κατεφρόνησα καὶ κατεπάτησα τὸ δίκαιον τῶν ὑπρε-
τῶν καὶ τῶν ὑπηρετριῶν μου, ὅταν εἶχον διαφοράς μαζί μου; ἢ δὲν ἐγεννήθην καὶ αὐτοὶ ὅπως καὶ ἐγώ;»⁴ Ἐπο-
μένως εἶναι πολὺ μεγάλη ἀδικία νά εἶναι κανεὶς φαντασμέ-
νος καὶ ὑπερήφανος.

Ἐ Ὅπως λοιπὸν χαρακτηρίζομεν πλεονεκτικὴν ἀκύνῃν ποῦ θέλει νά πάρῃ ὅσα ἀνήκουν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὰ ἰδικά του. Ἔτσι χαρακτηρίζομεν ὡς φαν-
τασμένον ἀκύνῃν ποῦ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν πλησίον του πε-
ρισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ δικαιούται καὶ ἐκείνον ποῦ ἐπι-

4. Τὰς βλ. 18· 14.

διώκει κάθε τιμητικὴν διάκρισιν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνῶ ἐξευτελίζει τὸν ἄλλον. Τοῦτο δευδαίως δὲν πηγάζει ἀπὸ πονηρὰν ἀλλοῦ παρὰ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. Μπορεῖς δὲ ἀπὸ τὸ ἐξῆς νά κρίνῃς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδικία. Καὶ σὲ καὶ ἀκύνῃν ὁ Θεός σῶς ἐπλάσε καὶ τὰ πάντα ἔδωκε μαζικὰ καὶ ἰσοῖς εἰς σὲ καὶ εἰς αὐτόν. Ἦλως λοιπὸν οὐ τὸν πετῆς ἔξω καὶ τοῦ ἀφαιρῇς τὸ ἀξίωμα ποῦ τοῦ ἔδωκε ὁ Θεός; Διὰ τὴν δὲν τὸν ἀφήνεις νά συμμετάσχη, ἀλλὰ οἰκιοποιεῖσαι τὰ πάντα καὶ τὸν κάνεις φτωχὸν ὅχι μόνον εἰς τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δόξαν. Ὁ Ὁ Θεός καὶ εἰς τὸν ἕνα καὶ εἰς τοὺς ἄλ-
λων ἔδωκε μίαν οὐσίαν. Τοὺς ἔξωκε νά ἀπολαμβάνουν τὴν αὐτὴν τιμητικὴν θέσιν καὶ τοὺς ἐπλάσε ἰσους.

Διότι τὸ, ὡς ποιήσωμεν ἀνθρώπων⁵ ἀναφέρεται ὁ ὅ-
λο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἦλως λοιπὸν τὸν πετῆς ἔξω ἀπὸ τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ τὸν κατεξευτελίζεις καὶ οἰ-
κιοποιεῖσαι αὐτὸ ποῦ ἀνήκει εἰς ὅλους; Ὁ μακάριος προ-
φήτης ὅμως δὲν ἦτο τέτοιος. Διὰ τοῦτο ἔλεγε μὲ παρη-
σίαν: «Ἀκουσε τὴν δικαιοσύνην μου». Ἔτσι καὶ ὁ Παῦ-
λος συχνὰ φέρει σὺν παράδειγμα τὸν ἑαυτὸν του ὅχι διὰ νά καυχῇθῃ οὔτε διὰ νά ὑπερηφανευθῇ, ὡ ἀλλὰ διὰ νά γί-
νῃ ὑπόδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅπως ὅταν λέγῃ «Θά ἡ-
θελα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά εἶναι ὅπως εἰμὶ ἐγὼ ὡς πρὸς τὴν ἐγκράτειαν». Ἔτσι καὶ ὁ Δαυὶδ, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ
περίστασις, φέρει σὺν παράδειγμα τὴν ἀνδρείαν του, ἡ ὅ-
ποια ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς θείας χάριτος καὶ λέγει ὅτι ἐπαι-
γε καὶ ἀρκοῦδες καὶ ὅτι ἐπάλευε μὲ λιοντάρια, ὅχι δευδαί-
ως διὰ νά καυχῇθῃ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νά ἐξουφαλισθῇ
ἀπὸ τὰ περιστατικά ἐκεῖνα τὴν ἀξιοσιτίαν.

Ἐάν εἴμαι ἐνάρετος ἰσως εἴπῃ κανεὶς, δὲν χρειάζεται
προσευχὴ, ἀφοῦ ἡ ἀρετὴ μόνη τῆς εἶναι ἰκανή ὧ ἄ τὰ πά-
ντα νά κατορθώσῃ καὶ ἀφοῦ, αὐτὸς ποῦ πρόκειται νά δώσῃ
γνωρίζῃ ὅσα χρειάζομεθα; Εἶναι ἀπαράιτητὴ ἡ προσευχή,
διότι μᾶς συνδέει μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, μᾶς συνηθίζει
εἰς τὸ νά συνουσιώμεθα μαζί του καὶ μᾶς ἀδυνατεῖ εἰς τὴν
ἐνάρετον ζωὴν. Διότι ἐάν κανεὶς ἀφελεῖται πολὺ ἀπὸ τὴν
ἐπαφὴν μὲ ἕνα ἀξιόλογον ἄνθρωπον, πολὺ περισσώτερον
ἀφελεῖται ὅποιος διατρεῖ διαρκῇ ἐποκρὴν μὲ τὸν Θεόν.

Ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ὅσο πρέπει τὴν ἀφέλειαν τῆς
προσευχῆς, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα ἀπόλυτα προσηλωμένοι καὶ
ἐπειδὴ δὲν ἐφαρμόζομεν κατ' αὐτὴν τοὺς νόμους τοῦ Θε-

5. Γεν. 1, 26.
6. Α' Κορ. 7, 7.

οὐ. "Όταν πρόκειται νὰ συνομιλήσωμεν με κάποιους ἀναγνώστες τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἐνδυμνασίαν μας **Β** καὶ τὰ πάντα καὶ ἔτσι συζητοῦμεν. "Όταν ὁμῶς πλησιάζωμεν τὸν Θεὸν χαμογυρίζομε, εὐνοῦμε, στριφογυρίζομε καὶ περιπελάζομε. Ἐνῷ τὰ γόνατά μας ἀκουμποῦν κάτω, ὁ νοῦς μας περιπλανᾶται εἰς τὴν ἀγοράν. "Αν ὁμῶς προσερχώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δηλ. μετὰ τὴν εὐλάβειαν τοῦ πρέπει καὶ σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ μιλήσωμεν μετὰ τὸν Θεόν, τότε θὰ καταλαβαίνομε πόσο κέρδος θὰ εἴχομεν καὶ πρὶν ἀκόμη πάρωμεν ὅσα ζητοῦμεν.

Διότι ἄνθρωπος, ποῦ μαθαίνει νὰ συνομιλῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ ὅπως πρέπει, θὰ γίνῃ εἰς τὸ ἔξῃς ἄγγελος. "Ἐτσι ἐλευθερώνεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ σώματος. "Ἐτσι μετασώζεται ὁ λογισμὸς. "Ἐτσι μετακινεῖται πρὸς τὸν οὐρανόν. **Γ** "Ἐτσι παραδίδεται τὰ διαισθητικά. "Ἐτσι στέκεται διπλὰ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἔστω καὶ ἂν εἴναι πτωχὸς, καὶ ἂν εἴηαι ὑπηρέτης, καὶ ἂν εἴναι ἀπλὸς πολίτης, καὶ ἂν εἴηαι ἀγράμματος. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ εὐφράδειαν, οὔτε καλλιτέλειαν, ἀλλὰ ψυχικὴν διάθεσιν. Καὶ ἂν ἐκείνη λέγῃ ὅσα εἶναι ἀρεστά εἰς αὐτόν, ἀφοῦ πετύχῃ τὸ πᾶν, φεύγει ἀπὸ τὸν τόπον τῆς προσευχῆς.

Βλέπεις πόση εὐκολία ὑπάρχει; Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀνθρώπων συμβαίνει τὸ ἔξῃς. "Όποιος πλησιάζει κάποιον πρέπει νὰ εἴναι ρητορικὸς καὶ νὰ εἴναι ἱκανὸς νὰ καλοκεῖσθαι ὅλους ὅσοι περιτριγυρίζουν τὸν ἄρχοντα καὶ νὰ ἀκαρφίκεται μετὰ τὸν υἱὸ τοῦ ἄρχοντος, ὥστε νὰ τὸν καλοδεχτοῦν. **Δ** "Ἐδῶ ὁμῶς δὲν χρειάζεται τίποτε, ἀλλὰ μόνον καλοπροαίρετος διάθεσις καὶ δὲν ὑπάρχει κανὲν ἔμπόδιον νὰ εἴναι κανεὶς κοντὰ εἰς τὸν Θεόν. "Διότι ἐγὼ εἰμαι Θεὸς ποῦ πᾶς ἐγγίζει, δὲν εἰμαι Θεὸς μακρινός. "Ἐπομένως τὸ δὲ εὐρισκόμεθα μακριά, συμβαίνει ἐξ αἰτίας μας. Διότι ὁ ἴδιος εἶναι πάντοτε κοντὰ μας. Καὶ τί λέγω; Δὲν μᾶς χρειάζεται ρητορεία; Πολλὰς φορές οὔτε φωνὴ δὲν μᾶς χρειάζεται. Διότι ἂν μιλήσῃς μετὰ τὴν καρδιά σου καὶ τὸν ἐπικαλεσθῇς μετὰ τὸν τρόπον ποῦ πρέπει, εὐκολα καὶ τότε θὰ συγκατατεθῇ. "Ἐτσι ἤκουσε καὶ τὸν Μωυσή. "Ἐτσι ἤκουσε καὶ τὴν Ἄνναν. Ἄν στέκεται ἐκεῖ στρατιώτης διὰ νὰ σὲ ἀπομακρύνῃ, οὔτε σωματοφύλαξ διὰ νὰ σὲ σταματήσῃ. **Ε** Δὲν ὑπάρχει σωματοφύλαξ διὰ νὰ σοῦ πῇ τῶρα δὲν μπορείς νὰ τὸν ἴδῃς. Ἐλα ἀργότερα. Ἀλλὰ

1. 1ερ. 28, 29.

ὅταν ἔλθῃς, στέκεται καὶ σὲ ἀκούει, ἔστω κι ἂν εἴναι ὥρα μεσημεριανοῦ φαγητοῦ, καὶ ἂν εἴναι ὥρα τοῦ δείπνου, ἔστω καὶ ἂν εἴναι ἐντελὲς ἐκατόλληλος ὥρα. ἔστω καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸν βάλαμον, ἔστω καὶ ἂν εὐρίσκειαι εἰς τὸ δικαστήριον ἀνῶπιον τοῦ ἄρχοντος, σὲ ἀκούει, ἐάν καλέσῃς αὐτόν, εἴτι δὲν ὑπάρχει κανένας ἔμπόδιος ὥστε νὰ μὴ συγκατατεθῇ, ἂν τὸν καλέσῃς ὅπως πρέπει. Δὲν ῥωτοῦν εἰς τῆς. Φοδῶμαι νὰ πάω καὶ νὰ παρακαλέσω. Εἶναι παρὼν ὁ ἐχθρὸς μου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔμπόδιο ἔχει ἄρθρ. ¹ **Α** Διότι δὲν προσέχει τὸν ἐχθρὸν, οὔτε διακόπτει τὴν αἰτησίαν σου. Ἀλλὰ διαρκῶς καὶ πάντατε ῥωτοῦν εἰς τῆς νὰ προσερχοῖς, δὲν ὑπάρχει κανένας ἔμπόδιος. Διότι δὲν χρειάζεται θυρωροὺς νὰ σὲ παρουσιάσων, οἰκονόμους, ἐπιτρόπους, φύλακας ἢ φίλους, ἀλλὰ ὅταν προσέλθῃς μόνος σου, τότε θὰ σὲ ἀκούσῃ περισσότερο, τότε μάλιστα, ὅταν δὲν παρακαλῇς διὰ τίποτος.

Παρισσότερον τὸν συγκινοῦμεν ὅταν τοῦ ζητοῦμεν κατὰ μόνον μας πρὸς διὰ μέσου ἄλλων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ποθεῖ τὴν φιλίαν μας, κάνει τὸ πᾶν ὥστε νὰ ἔχωμεν ὁρμὴν μαζί του. "Όταν μᾶς ἴδῃ νὰ κάνωμε μόνονι μας αὐτὸ, τότε κυρίως συγκατατίθεται. **Β** Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Χαναναίας. "Όταν δηλ. ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐμεσολάβησαν πρὸς Χρῆστον τῆς δὲν συγκατένευσαν. "Όταν ὁμῶς ἡ Ἰβία ἐπέμνε, ἀμέσως ἔδωκε αὐτὸ ποῦ τοῦ ἐζήτησε. Δηλαδὴ ἐὼν ἐφάνη ὅτι τὸ ἐνέθαλε δι' ἑαυτοῦ, δὲν τὸ ἔκανε διὰ νὰ περιφρονῇ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ τὸ ἔκανε διὰ νὰ τὴν στεφανώσῃ μετὰ μεγαλύτερον ἀπεφάνη καὶ διὰ νὰ ἐξοικειωθῇ μαζί του.

"Ας σπεύσωμεν λοιπὸν καὶ ἐμεῖς νὰ συναντήσωμεν τὸν Θεόν ὅς μάθωμεν πῶς πρέπει νὰ κάνωμε αὐτὴν τὴν συνάντησιν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταδοῦμε εἰς μουσεῖον, οὔτε νὰ ἐξοδεύσωμε χρήματα. Οὔτε νὰ πληρώνωμε παιδαγωγούς καὶ ρήτορας καὶ σοφιστὰς **Γ** οὔτε νὰ σταταλῇωμε χρόνον διὰ νὰ μέθωμεν αὐτὴν τὴν ρητορείαν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσωμε καὶ εἶναι ἐτοιμα τὰ μέσοις τῆς τεχνικῆς. Εἰς αὐτὸ δὲ τὸ δικαστήριον ἔχεις τὴν δυνατότητα νὰ μιλήσῃς ὅχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς δικανικῆς τέχνης; Εἶναι ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς.

"Ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ γίνεταί με πνευματικὴν διαύγειαν καὶ με συντετριμμένην ψυχὴν. Πρέπει νὰ τὸν πλη-

1. Ματθ. 15, 29 καὶ ἔξ.

συνζώνων με ποταμούς δοκρυνών. Νά μή ζητούμε τίποτε τό δοκρύν. Νά ποθοῦμε τήν μελλούσαν ζωήν. Νά συζητήσωμε μαζί του διὰ πνευματικά ζητήματα. Νά μή καταρωμεθα τοὺς ἐχθρούς μας. Νά μή μνησκακούμε. Νά ἀγάψωμε ὅλα τὰ πάθη ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Διὰ προσερχώμεθα με συντηρημένῃ τὴν καρδίαν. Νά εἰσπτε συνσταλέμεθα. Νά εἰμαστε πολὺ ἐπὶ καὶ ἡ γλώσσα μας νὰ λέγῃ ἐπαινετικά λόγια. Νά μή κοπταίνωμαστε με ποιητὰ ἔργα. Νά μή ἔχωμε κακίαν ἐπικοινωνίαν με τὸν καὶ νὸν ἐχθρὸν τοῦ κόσμου, δηλ. τὸν διάβολον.

Ἀκούη καὶ οἱ κοσμοὶ καὶ νομοὶ τιμωροῦν. ἔστιν οὖν τοῦ ὁμιλεῖ δι' ὅλους εἰς τὸν ἄσπλῆ καὶ σπυλαιστροφεται με τοὺς ἐχθρούς ἐκείνου. Καὶ οὐ λωπόν, ὅν θελήσ νὰ συζητήσ διὰ τὸν ἑατὸν σου καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, τοῦτο κυρίως κατέφερε, δηλαδὴ νὰ μὴ ἔχῃς τίποτε καὶ νὸν πρὸς τὸν κοὐ ἐχθρὸ τῆς οἰκουμένης. Ἐ. Δ. ὅτ. ἔτο. θὰ εἶσαι δικαίος. Καὶ ὅν εἶσαι δικαίος, θὰ εἰσακουσθῇς ἐπὶ δι' ἔχεις σπληγορὸν τὴν δικαιοσύνην. «Ὅταν εἶχαι θλίψεις με ἐπαρηγόρησες» Δὲν εἶπε, μὲ ἑπὶ ἄλλος τὸς θλίψεις, οὔτε εἶπε ὅσα μάτηδες τοὺς πεφρασμένους, ἀλλὰ εἶπε. Ἐπὶ τρωπὺς νὰ σταθῇ καὶ «Μὲ ἐπαρηγόρησες». Ἀπὸ τὸ πρῶτον καὶ αὐτὸ καταφαίνεται ἡ προσηγορικὴ καὶ ἐπιθετικὴ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐκδηλῶντος ὅτι μόνον με τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν θλίψεων, ἀλλὰ καὶ με τὴν σπληγὸν τῶν ὅπῳ θροῦς θωπὺς εὐνοίας. Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ τὴν δύναμιν. ὅτι καὶ αὐτοὺς ποὺ πτωποῦν. ὅτι τοὺς κἀνε περισσώτερον ἐναρτέους, διότι καὶ ἀνεῖς ὑπάρχει. Διὰ νὰ παραγγυῇ τὴν θλ. ὁμῆνυ ψυχὴν καὶ ἡ θλίψις δὲν κατ' ἔργον καὶ τοῦτο διὰ νὰ πείξῃ τὴν ῥαθυμίαν ψυχὴν καὶ διὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε εἰδους ἀδ. αφορίαν.

Καὶ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ παρηγορία εἰς τὴν θλίψιν. ἡμπορεῖ. Ὑπῆρξε εἰς τὴν καμίνι τῶν τριῶν παιδῶν. Ὑπῆρξε εἰς τὸν ἄκακον πῶν Ἀνταρῶν. Δὲν ἐσθίσε δηλαδὴ τὴ φωτὶ καὶ ἔως τοὺς ἔκανε μέσα εἰς αὐτὴν νὰ αἰσθάνονται, ἀνετα. Δὲν ἐσκότωσε τὰ Ἀνταρῶν, ὅμως καὶ ἐκεῖ μέσα τὸν ἀνεκοῦσε. Ἡ Ἄλλα καὶ ἐκεῖ τοῦ πᾶ καμίνι εἶναι πυροκτωμένο καὶ ἐδῶ τοῦ παρηγομένου τὰ θησαοὶ δικαίους ἀκουφιζονται πολὺ. ἡμποροῦμεν θε νὰ εὐρω-

0. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427.

1. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427. Ἡρόδοτος, βιβ. τριῶν, 427.

μεν καὶ εἰς ἄλλην περιπτῶσιν τὴν ἀνεκοῦσιν ποὺ εἶδε ὁ Θεός. Πῶς ὅταν ἡ ψυχὴ μέσα εἰς τὸς θλίψεις, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὰ πάλαι κωσθήματα. Διότι τότε κυρίως εἶς ἥρεμα. Διότι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εὐμεροῦν, ἔχουν παρὰ νομους ἔρωτες, ποὺ τοὺς θλίβουν τὴν ψυχὴν. τοὺς ἐξοιδίου τὰ χρήματα, τοὺς φέρονται τὰ σώματα καὶ τοὺς προκαλοῦν καὶ ἄλλας παρὰ νομους ἀνεκάλους καταστάσεις. Ὅταν δὲ μὲς δοκιμάσῃς θλίψιν, εἰλεθερμῶνται ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ αἰσθάνονται ἀνετα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πυρετό. Ὅσον ἀπὸ λαμβάνουν ὅτι τὰς ἀκαίρους, διὰ τὴν περιπτῶσιν ἐπιθυμία, δηλ. πολλὰ φαγητὰ, οἶνον ἀκρατον καὶ ἄλλα παρόμοια, ὑποφέρουν περισσώτερον. Ἐάν ἔμεις θελήσωμε νὰ κάνωμε ὑπακοήν, θὰ αἰσθανοῦμε μεγάλην ἀνεκοῦσιν καὶ ἀπὸ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν δυσφορίαν, θὰ εὐφρανῶνται με πλήρη ὕγιαν. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὸς ὑποβέσεις μας.

Διότι συνήθως τίποτε δὲν μὲς ἡρεμεῖ τόσοσιν ὅσον ἡ θλίψις ποὺ μὲς ἀπομακρυνε ἀπὸ ὅλα τὰ δοκρύν. Πῶς εἶνε λέγει καὶ οἱ ὁδοῖοι περιέπεσαν εἰς θλίψιν, ὅταν ἀκριβῶς εὐμεροῦσαν, ἡ δὲν τὰ κάνει αὐτὰ ψυχὴ ἄρρωστη καὶ περ πλανωμένη καὶ ῥηλαιμένη, ψυχὴ ποὺ λέγει. Διὰ κατασκευασε μὲς θεοῦ ποὺ θὰ προπαρεύονται καὶ θὰ μὲς ὁδηγοῦν. Διότι, δὲν γνωρίζομεν τι ἔχει συμβῇ εἰς τὸν ἀνθρώπον αὐτόν, τὸν Μωυσέα, ὁ ὅποιος μὲς ἐβγαλε ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου. Ἀπὸ μέσα εἰς τὴν θλίψιν προσπυχήθησαν τόσοσιν θερμὰ, ὥστε νὰ προσελκύσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν προέρχονται τὰ λόγια ἐκεῖνα ἀπὸ ψυχὴν ποὺ ἐπὶ δῶκε τὴν ἀρετὴν καὶ ἀνεκοῦσιν ἀπὸ τὰ δοκρύν πάθη. Ὁ ἴος δὲ αὐτοῦ, ὁ παρὰ τῆς, ὅταν ἦτο ἡρεμος, τόσο ἐπὶ ἄνεσε ὅταν τὸν καταπείξε καὶ τὸν κατασπάρξε ἡ ποικιλὴ ἐπιθυμία. Ὅταν πάλι ἐβλήθητο, γνωρίζετε πῶς ἀνεκοῦσιν. Πράγματι οὔτε ἡ φωτὶ καὶ τὸν ἀγγέξῃ, ἢ ἀλλὰ καὶ ἡ φλόγα ἐσθίσε ἐντελῶς. Διότι τίποτε δὲν μὲς καταστενοχωρεῖ τόσο, ὅσο τὸ νὰ πολορκῇται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ πάθη. Διότι αἱ ὅλοιαι θλίψεις ἐργονται ἐπάνω μας ἀπ' ἐξῶ, ἐνῶ αὐτὰι φυτραινουν ἀπὸ μέσα μας καὶ αὐτὰς εἶναι ὁ μεγάλος πόνος. Ἐάν ὁ κόσμος μὲς στενοχωρεῖ δὲν εἶναι φοβερό, ἀρκεῖ ἡμεῖς νὰ μὴ λωποῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐπομένως μέσα μας ὑπάρχει ἡ δὲν ὑπάρχει ἡ αἰτία τῆς θλίψεως.

Διὰ τὰ μᾶλλον βέβαιον ἔχουσιν καὶ οἱ ἀπόστολοι διὰ τὴν αὐρυχωρίαν τὴν ψυχικὴν τοῦ προσέρχεται ἀπὸ τὴν θλίψιν ἄκουσεν ὅτι λέγει ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος δὲ τὸν καρπὸν τῆς θλίψεως «ἡ θλίψις γεννᾷ ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμαζόμενον χαρακτῆρα. Ἡ δὲ δοκιμασία ἀποδοτὴς ἐστὶν ἐλπίδος»¹² Εἶδες ἀνεπίπτωτὴν εὐρυχωρίαν, εἶδες λῆξιν χαρᾶς, «ἡ θλίψις» λέγει, ἀγενεῖ τὴν ὑπομονήν. Τὴν ὑπάρχει τὴν ὑπερβόαν ἀπὸ τὸν καρτερικὸν ἄνδρα τοῦ ὅλου ἡμπορεῖ ἄνετα νὰ τὰ σηκώσῃ. Τὴν δὲ δυνατότητα ἀπὸ τὸν δοκιμαζόμενον χαρακτῆρα ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, νὰ ὅπως νὰ ἐξωσθῇ μετὰ τὴν χαρὰν ποὺ προσέρχεται ἀπὸ αὐτό, ἴσως, πράγματι, χαρὰ λέγει δὲ γινώσκονται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἡ ὑπομονή, ὁ δοκιμαζόμενος χαρακτῆρ καὶ ἡ ἐλπίς διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Γνωστὸν ἀπὸ αὐτὸν τὸν προφήτην καὶ ἔλεγε «Ὅταν εἴχαι θλίψεις, μετὰ ἐπαγγελίαν γόρησεν». Ἐπειδὴ δηλοῦντα εἶπε Β «μετὰ ἤκουσε ὁ Θεός», προσθέτει μετὰ τοῦτον τρόπον τοῦ ἤκουσε. Δὲν τοῦ ἔδωκε πρᾶγμα. Διότι δὲν ἐζητοῦσε κατὰ τέτοιο. Δὲν τὸν ἐδοκίμησε νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Διότι δὲν τοῦ ἐζήτησε αὐτό. Ἀλλὰ τοῦ ἐζήτησε λήγειν ψυχικὴν ἀνακούφισιν μέσα εἰς τὴν θλίψιν. «Σπλαγχνίσου με Κύριε ἄκουσε καὶ κάμει δεκτὴν τὴν προσευχὴν μου». Τὴν λέγει, Πάρα πάνω ὑπενθύμιασε τὴν δικαιοσύνην σου, ἐδῶ ζητεῖς εὐσπλαχνίαν καὶ ἔλεος. ἔχουν αὐτὰ λογικὴν συνέπειαν, βεβαίως ἔχουν καὶ συνδέονται ἀμεσῶς μετὰ τὴν προηγουμένην. Διότι καὶ μὲν νὰ καταρθώσωμεν τελικῶς θὰ εἰσακουσθῶμεν χάρις εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν ἀντιδοῦμε ἀκόμη καὶ εἰς τὴν κοίτην τῆς ἀρετῆς, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ μᾶς σώσει. Ὁ ἀπὸ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν μαθαίνομεν ὅτι μᾶς, μετὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀξίωσιν καὶ τὴν συνετηρημένην ψυχικὴν δόξαν. Διότι, ἂν προσευχῇ κανεὶς μετὰ ταπεινοφροσύνης, τοῦ εἶναι ἕνα μέρος τῆς ἀρετῆς, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀμαρτωλὸς θὰ δυνάτῃ πολλά νὰ κατορθώσῃ. Ἄν ὅμως προσέλθῃ μετὰ ἐγωισμοῦ ἔστω καὶ ἂν εἶναι δίκαιος, θὰ ἀπογοιμωθῇ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Καὶ τὰ δύο ὑποδείγματα μᾶς τὰ ἔδωκεν ὁ Τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος.¹³

Εἶναι ἀνάγκη ἐπομένως νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς. Ποίος δὲ εἶναι ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς.

Παραδειγματισμοὶ ἀπὸ τὸν Τελώνην καὶ μὴ ἑντραπῆς

12 Ρωμ. 5, 3-5.
13 Λουκ. 18, 9-14.

νὰ πάρῃς τοῦτον ὡς δασκαλόν, αὐτὸν τοῦ μετέπειτα τρόπου ἀκρόασις ταῦτο, ὅτι, μετὰ ἀσκήσαντα λόγια νὰ κατορθώσῃς τὸ πᾶν. Δ' Ἐπειδὴ δηλοῦντα ἡ ψυχικὴ του κατάστασις ἦτο καλὰ προετοιμασμένη, στάθηκε ἀρκετὸς ἐνὶ μόνον λόγος νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὸν οὐρανόν. Πῶς ἦτο ὅμως προετοιμασμένη. Ἐδασκάνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἐκτυπῶσε τὸ στήθος του, ὅταν ἤθελε οὔτε ἕνα ὀλέμα νὰ ρίξῃ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ οὐδὲν θὰ προσευχῇ, θὰ γινῇ ἡ προσευχὴ σου εὐαφρότερη καὶ ἀπὸ τὸ φτερό. Διότι ἂν ὁ ἀμαρτωλὸς ἐγὼ μετὰ τὴν προσευχὴν ὁ καιὸς, σιέσῃ πᾶσαν μεγάλην θὰ γινῇ ὁ δίκαιος, ἂν μὲν νὰ ἀπευθύνῃς τὴν προσευχὴν ἀπὸ τοῦ ἐδῶ δὲν θέτε ὅπως τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἀλλὰ τὴν προσευχὴν τοῦ Πάρα πάνω ἀνέφερε τὴν δικαιοσύνην του, ἐδῶ ἀνέφερε τὴν προσευχὴν τοῦ «Σπλαγχνίσου με Κύριε, ἄκουσε καὶ κάμει δεκτὴν τὴν προσευχὴν μου».

Καὶ ὁ Κορινθίος εὐφραίνεται ὅτι εἶχε αὐτὴν συντηγῶν. Ἐ «Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλπίσεις σου λέγει, ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανόν ἐν ὧν τὸν Θεόν»¹⁴ Καὶ πολὺ σωστά διότι ὁ Θεὸς δὲν προσέχει εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰς ἐπιτυχίας μας. Ὁ Κύριος δεδωκεν δὲν ἀκούει γενικῶς τὰς προσευχάς, ἀλλὰ τὰς προσευχάς ποὺ γίνονται ἀμαρτωλῶς πρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὰ, εἶναι αὐτὰ ποὺ ζητοῦν δόξα πρὸς τὸν Θεόν, αὐτὰ ποὺ δὲν ζητοῦν πρᾶγματα ἀντιθέτα πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ νὰ εἴπῃ κανεὶς. Ποῖος εἶναι πόσον πολὺ πρὸς ὥστε νὰ ἀξιώνῃ ἀπὸ τὸν Θεόν νὰ κάμῃ πρᾶγματα ἀντιθέτα πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αὐτὸς ποὺ προσευχεταὶ νὰ πᾶθον κακὸν οἱ ἐχθροὶ τοῦ. Ὁ Τούτος θεοδικῶς εἶναι ἀντιθέτον πρὸς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἴδιος λέγει «Συγχωρεῖτε τοὺς ἐχθρούς ὡς ἔχετε ἔλεος»¹⁵ Σὺ λοιπὸν παρακαλεῖς νὰ δολίψῃ τοὺς ἐχθρούς σου οὐδὲν ποῦ σε διατάσσει, νὰ τοὺς συγχωρῇς. Μεγαλύτερη ἀνοησία ἀπὸ αὐτὸ ὑπάρχει, ὁ προσευχόμενος πρέπει νὰ παύσῃ στὰς βουλὰς καὶ δόξας καὶ φρόνημα διὰ τοῦτον φορεῖς ἄλλο προσωπεῖο βουλῆς καὶ κατηγορίας, πῶς θὰ δυνάτῃ νὰ σοῦ συγχωρεθῶν τὰ δικά σου ἁμαρτήματα ἔσαν ἀξίωσις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν μακρότητα τοῦ ἀλλοῦς βλ. τὰ ἁμαρτήματά του, καὶ εἶναι, λοιπὸν ἡ προσευχὴ γὰρ καὶ οἱ νὰ ἔχῃ ἀπάλειψιν καὶ χαρτωμένο πρόσωπον. Β Τέτοια ὅμως εἶναι ἡ προσευχὴ ποὺ γίνεταί μετὰ γλυκύτητα καὶ δὲν ἀπευθύνεται ἐναντίον

14 1. Κορ. 12, 4.
15 Ματθ. 5, 44.

τῶν ἐχθρῶν ἡ ἀντίθετη προσευχή ὁμοῦ ἔξε, προφανῶς μὲ μίαν γυναῖκα μεθυσαμένην καὶ ἀκατάστατον, ἐγριον καὶ ρυπαρόν. Διὰ τοῦτο ὁ οὐρανὸς δι' αὐτὴν εἶνα ἀδιάδοτος. Ὁ μὲν ἡμετὰ πρᾶότητος προσευχὴ δὲν εἶνα τέτοια. Ἀλλὰ ἔχε μίαν γλυκύτητα, μίαν φιλοφροσύνην, κατὰ που ἔβλεπε καὶ θαυμάζειν τὰ ὅσα ἐκείνην, κατὰ εὐχάρσιον, ἀρμονικὸν καὶ μελωδικόν. Διὰ τοῦτο δὲν τὴν πετοῦν ἔξω ἀπὸ τοῦ θεατρῶν, ἀλλὰ ἀπέρχεται στεφανωμένη. Διότι ἔχε χρυσὴν κίθαρην καὶ χρυσὴν στολήν. Διὰ τοῦτο εὐφραίνει καὶ τὸν δικαστὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν θλίψιν καὶ ὡς πρὸς τὸ δόλωμα καὶ ὡς πρὸς τὴν φωνὴν. Διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν τὴν ἀπαμακρόνῃ ἀπὸ τὰς οὐρανίους ἀφθαρσίας. Διότι ὁλόκληρον ἔκείνη τὸ θέατρο ἔρηπικάνεται ἀπὸ χορῶν. Ὁ αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι ἀνταγλία τῶν οὐρανίων. Αὐτὴ, ὅταν δὲν λήγῃ, ποτε πέρροχον ἀλλὰ ἀπελευθερῶντα εἰς τὸν θεόν μετὰ πολλὴν γλυκύτητα δαμαλὴ τὴν γλώσσαν τῶν ἀγγέλων. Ὅταν ἐρχετα νὰ παρακαλέσῃ δι' αὐτοὺς ποὺ ἀδικοῦν καὶ ἐνοχλοῦν τότε στέκοι καὶ τὴν ἀκουοῦν παρακατικῶς καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ ὅταν σταματήσῃ, δὲν παύουν νὰ τὴν χειροκρατοῦν, νὰ τὴν ἐπαινοῦν καὶ νὰ τὴν θαυμάζωιν.

Ἄς κάνωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τέτοια προσευχὴ καὶ ἐξέπαινος θὰ ἐκ ακουοῦμεν. Καὶ ὅταν πλησιάζωμεν τὸν θεόν ὡς μὴ νομίζωμεν ὅτι ἔχομεν ἐμπρός μας ὅτι τέτοιο θέατρο. Ἀλλὰ θέατρο εἰς τὸ ὅποιον ἔχει συγκεντρωθῇ κόσμος ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ παρισσότερον ἀπὸ τοὺς ἐπουρανίους συνοικισμοὺς καὶ διὰ τοῦτο μέσον κάθεται ὁ θεὸς λέυς, ὁ ποὺ περιμένει νὰ ἀκούσῃ τὴν προσευχὴν μας. Ἄς ἀντιμετωπισώμεν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα σὰν νὰ πρόκειται νὰ κάνωμεν ἐπίδειξιν. Κανεὶς καθαρώδης, κανεὶς λυρωδὸς ὅταν πρόκειτα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκηνήν. Ἐς μὴ εἶνα τόσο καθιδρός καὶ φοβισμένος μήπως ἀκοινοθῇ τίποτι κακόηχο, ὅσο ἡμεῖς ὅταν πρόκειται νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ θέατρον τῶν ἀγγέλων. Πλήκτρον ἀς γίνῃ ἡ γλῶσσα μας καὶ διὰ μὴ λέγῃ λόγια ἀπρεπῆ ἀλλὰ μόνον γλυκὰ καὶ νεῖατα ἀρμονίαν με συγκεντρωμένον τὸν νοῦν μας καὶ ὅταν πλησιάζωμεν τὸν θεόν καὶ τὸν παρακαλοῦμεν καὶ τοῦ δεόμεθα, ἔς κτυπώμεν τὴν χορδήν τοῦ τόξου διὰ τοὺς ἐχθρούς μας. Διότι ἔτι μόνον δὲ εἰσκακοισθοῦν οἱ παρακλητές μας διὰ τὸν ἑαυτὸν μας.

Ἐ ἡ ἀκὴν αὐτὴ καταντροπάζει τοὺς δαίμονας, αὐτὴ μᾶς εἶδε τὸ βάρος καὶ πορροαζώμεθα ἐμπρός εἰς τὸν θεόν. Αὐτὴ ἐξευτελίζει τὸν διάβολον καὶ τὸν κάνε νὰ ἀφαινεῖται. Διότι ὁ διάβολος δὲν ἐφοβήθη τόσο ἀνθρώπων ποῦ

τὸν ἐβγαλε καὶ τὸν κατεδίωξε ἀπὸ ἄλλων ἀνθρώπων, ἀπὸ ἀνθρώπων ποὺ συγκροτεῖ τὴν ὁργὴν τοῦ καὶ ἑσπερῶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑπερῶς ὁ θυμὸς εἶνα φοβερός διάβολος καὶ εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ βασανίσῃ περισσότερο αὐτοὺς παρὰ τοὺς δαιμονισμένους. Διότι ποὺ νὰ βασανίσεται κανεὶς δὲν τὸν ρίπτει εἰς τὴν κόλασιν, ἐνῶ ἡ ὁργὴ καὶ ἡ μνηστικὰ τοῦ πετάει ἔξω ἀπὸ τὴν βασίλειον τῶν οὐρανῶν. Τὸ ἄνθρωπος ὁποῖον εἶται τὴν προσευχὴν μας, δὲ συνήθως μετὰ παρηγορίαν νὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν θεόν «Εἰσακούου τὴν προσευχὴν μου».

Ἐπομένως δὲν θὰ ἀφελήσῃς μόνον τὸν ἑαυτὸν σου καὶ δὲν θὰ προλαίανῃς μετὰ τὴν προσευχὴ σου τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ θὰ εὐχαριστήσῃς καὶ τὸν θεόν ποῦ σε ἀκούει διότι ζητεῖς καὶ ἀντάξιον τῶν ἐντολῶν τοῦ. Διὰ τοῦτο εὐκόλως θὰ συγγράψωμεν ὅτι

Τοῦτο εἶνα ἰσάξιον μετὰ ἐκείνην τὴν ἰδέασαι τοῦτο κυρίως φανερώνει τὸν χαρακτήρα τῆς «Νὰ εἰσθε φιλῶσπληρον καθως καὶ ὁ πατήρ σας ποὺ εἶνα εἰς τοὺς οὐρανούς, εἶνα, φιλέωσπληρον καὶ πάλιν «νὰ προσευχεσθε δι' ἑαυτοὺς ποῦ ὅς κακομεταχειρίζονται διὰ τὰ γινῆτε δικαιοὶ μετὰ τὸν πατέρα σας ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς»¹⁸. Ποῖον πρᾶγμα ἡμπορεῖ νὰ ἐξισωθῇ μετὰ αὐτὴν τὴν προσευχὴν; Αὐτὴ δὲ ἐξισωθῇ μετὰ τὴν ἀγγελίαν, οὔτε μετὰ ἀρχαγγέλους ἀλλὰ μετὰ τὸν ἰσὸν τὸν θεὸν λέα, ὁ αὐτὸς δὲ ποῦ ἐξισωμῶνεται, κατὰ τὸ δυνατόν, μετὰ τὸν θεὸν λέα ἀκείνῳ πόση δικαιοσύνη αἰσθάνεται κατὰ τὴν προσευχὴν «Νὰ τῶν ἀνθρώπων ἕως πότε θὰ εἰσάσπε θαυμάροδο. Διὰ ἀγαπᾶτε τὴν ματαῖτητα καὶ ἐπιζητεῖτε τὸ φῆμα,» Πρὸς τοὺς ἀπευθίνα τὸν λόγον καὶ τοὺς καυτὴρ ἀξεί καὶ συμβουλεύει, ἵνα οὗς ἀποκαλεῖ ἰσὺς ἀνθρώπων. Αὐτοὺς ποῦ ζοῦν μέσα εἰς τὴν κακίαν καὶ εἶναι ἑπηρεσιεῖς πρὸς αὐτὴν καὶ τότε ἡμεῖς δὲν εἰμεθα ἰσὺ ἀνθρώπων. Ἄς πρὸς τὴν φύσιν εἰμεθα ἰσὺ ἀνθρώπων, ἀς πρὸς τὴν χάριν ὁμῶς δὲν εἰμεθα πλέον ἰσὺ ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἰσὺ τοῦ θεοῦ.

Ἐάν λοιπὸν ἡμπορούσαμεν νὰ διατηρήσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τὴν σωματικὴν πρὸς τὴν ἀγιότητά του, τὸ δῶρον μας θὰ ἦτο ἀκέραιον. Ὁ δὲ, οὗτοι ποῦ γίνονται ἰσὺ τοῦ θεοῦ κατὰ χάριν, πρέπει καὶ μετὰ τὴν ζωὴν ταύς νὰ διδοῦν τὴν ἰδίαν εἰκόνα. Ἰσὺς τῶν ἀνθρώπων ὁμοῦ μετὰ τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὰ βιοτικά καὶ τοὺς ἐπιρροπείας εἰς τὴν κακίαν. Ἄκου τὸ λέγει ὁ ὅταν δὲ εἶδαν οἱ ἰσὺ τοῦ θεοῦ τὰς

γυνώκας τοῦ διαφθοαρμένου κόσμου·¹⁷ Εἶπες ὅμως τὸ ἀντίθετον, λέγε κάποιος· Κάθε ἄλλο Διότι, ἐδῶ ἀνώμασε αἰοῦς τοῦ Θεοῦ ἀκευούς πού πρὶν ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός, ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἐναρέτους ἄνδρας καὶ ἀπὸ ἡλίκουσαν τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπειτα ἡλλάξαν, ἔγιναν χειρότεροι καὶ ἐπρόβωσαν τὴν τιμητικὴν τοὺς ὅσους.

Δ' Ἐπομένως ἐβυβήθη τὴν τιμητικὴν τοὺς θεῶν διὰ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν κατηγορίαν εἰς βάρος τοῦ ἀποδεικνύοντος ὅτι εἶνα πολὺ μεγάλον ἔγκλημα τὸ νὰ εὐρισκῶνται εἰς τέτοιαν τιμητικὴν θέσιν καὶ ἀπὸ αὐτῶν νὰ καταστῇσαν εἰς τέτοιαν κακίαν. Καὶ πάλιν ὁ Θεὸς· «Εγὼ εἶπα· ἦσαστε θεοὶ καὶ ὅλοι οἱ υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου· Σὺς δὲ πάντες ἀνθρώποι πεθανετε»¹⁸ Προσεξε ἔτι πλέον τὴν συνέσει τοῦ προφήτου. Πρῶτα ἐφανέρωσε τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐφευρετικότητά του, τὴν ἐπινοητικότητά του, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του πρὸς μέγα εἰς τὴν θλίψιν ἀνακουφίσει, πού ἔλεει καὶ συγκαταίει. Ἐπειτα ἀναλογίζομενος τὴν διάχυσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κακίαν ἔχει καὶ τὸ καθέστως τῆς ἀσεθείας, σὺν νὰ τὸν ἔπνιξε ἡ ἀθυμία, στρέψε τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς πού ζοῦν εἰς τὴν κακίαν, λέγων μονολογικῶς ὅτι, ἐνῶ ἔχετε τέτοιον Θεόν, τόσον καλόν, τόσον φιλάνθρωπον, τόσον δυνατόν, πῶς ἐστράφητε πρὸς τὴν ἀσέειαν, Προσεξε καὶ τὴν προτροπὴν εἶνα, γεμάτη θυμὸν, δεδαίως ἀλλὰ καὶ καλὴν διάνεσιν καὶ ἀρετὴν· Τι λέγε, λοιπόν, «Υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς πότε θὰ εἰσθε δορυκάριοι».

Εἰδὼ πὺς κατηγορεῖ σφοδρῶς καὶ, ἐπὶ δευτέρῳ, ἐνῶ πρὶν ὁ χρόνος, παραμένον ἀκόμη ἀμετανόητο.¹⁹ Δ' ὅτι, ἐν εἰνα ἔγκλημα τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς συγγνώμης θὰ τυχεῖ ὁποῖος κλένει τόσο πολὺ τὰ μάτια του εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅση μαγεῖ, βαρυκόρδον, Σημαίει, παιχνιδισμὸς, σὰρκ καὶ κολλημένο εἰς τὴν γῆν, κακοὶ καὶ πονηροὶ, ἐκφυλόμενοι. Διότι τέτοιοι εἶνα ὁ σαρκικός ἀνθρώπος· κατηγορεῖ λοιπόν τὴν ζωὴν τοὺς καὶ ἀποκαλύπτει τὴν πηγὴν τῆς ἀσέειας, δηλώνον ὅτι τοῦτο κυρίως εἶνα τοὺς ἀποδίδει νὰ κυττάξουν πρὸς τὰς ὀφθαλμοὺς ἀληθείας, Διότι ὅποτε δὲν κἀνε τὴν καρδίαν τόσον θαρεῖα, ὅσον ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία καὶ ἡ προσκόλλησις εἰς τὰ δαιμονικά καὶ ἡ προσήλωσις μὴ εἰς τὴν γῆν· Β' Τέτοια καρδιὰ δὲν ὁμολογεῖ κανεὶς ὅτι τὴν

¹⁷ Γεν 6, 2
¹⁸ Ψαλμ 81, 67

ὀνομασθῇ χαματένια· Δ' αὐτὰ ἐξ ἄλλου τὴν ἀνώμασε θαρεῖα· Εἶπε δὲ ὅτι αἷμα τοῦ κακοῦ εἶνα τοῦτο, ὅτι, δηλαδὴ ἐνῶ κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἡνίοχου, ὅχι μόνον δὲν συγκαταίει μὲ τὰ χαλινάρια τὸν ἵππον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια πιττε κατω καὶ σύρεται· Καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ πτερῶν τὴν σάρκα καὶ νὰ τὴν κἀνῃ νὰ πετᾷ καὶ νὰ ἀνεδαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, αὐτὴ συμπαρᾷσεται ἀπὸ τὸ βαρυτάτα φορτὸν τῶν ἀσθενειῶν· Ὅταν λοιπόν εἶναί τέτοιος ὁ ἡνίοχος ἢ ὁ κυβερνήτης, ὥστε εἰς ἀποτυχίαν, Ὅπως ἀκριδῶς, ὅταν λέγῃ, «εἰ το φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον»,·²⁰ Ὅταν ἔ' ὁ κυβερνήτης μεθὰ καὶ γίνετα ἀτακτός, σὺν τὰ κύματα καὶ τοὺς ἀνέμους, πῶς θὰ σωθῇ τὸ πλοῖον.

Τι εἶναί αὐτὸ πού κἀνε ἀνάλαφρον τὴν ψυχὴν; Ζωὴ θαυμαστὴ τὸ νὰ μὴ ἀνοήσῃ τὸ σπῆλαι σὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ μῆτε νὰ προσδένωμε στα πόδια του ὅσα φέρουν καὶ φέροντα πρὸς τὰ κάτω. Διότι, ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ σώματα, ὅπως εἶνα φυσικὸν πιτταῖν κάτω πρὸς πέτρας, ξύλα καὶ ὅσα τὰ παρομοιαί καὶ ἄλλα εὐρισκόνται ἐπάνω ἀπὸ αὐτά, ὅπως πρὸς φωτιά ἀέρας καὶ τὰ φυσικά ἀνάλαφρα πιττᾷ· Ἀν' ὅσον καὶ ἀπὸ αὐτὰ πού τραβοῦν πρὸς τὰ κάτω τὸ προσδίδει εἰς τὸ ἐλαφρόν τὰ πτερὰ δὲν θὰ ὠφελησούν σὲ τίποτε αὐτὲς ἀέρας, ὅτι τὸ βάρος ξεπερνᾷ τὴν συμμετρίαν, τὴν νίκην καὶ τὴν ἐξουδετερώει. Δ' Ἐστὶν δὲ ἔχῃ κανεὶς πύδια θαρεῖα ἢ διότι πρὸς μέσους τοὺς πόους ἢ εἰς αἰτίας ἄλλης ἀσθενείας, δὲν ὠφελεῖται αὐτὸς σὲ τίποτε ἂν τὸ ὑπολοίπον σώμα εἶνα ἀνάλαφρον.

Ἐὰν δὲ ἔστω ἔχουν τὰ πράγματα εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν σωμάτων, τὸ ζήτημα εἶναί ποῦν σαφωτέρων εἰς τὴν περὶ πτωσὶν τῆς καρδίας· Ἄς μὴ τὴν κἀνωμε λοιπὸν θαρεῖα, ὅτι νὰ μὴ καταποντίζετα ὅπως τὰ πλοῖα πού εἶνα γεμάτα ὄμιον. Τοῦτο προφανῶς ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς· Διότι ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς δὲν εἶναί τέτοια ἀλλὰ ἐκ φύσεως εἶνα ἀνάλαφρος καὶ ἀνωφέρης, ἐνῶ ἡμεῖς παρὰ τὴν φύσιν τῆς τὴν κἀνωμε θαρεῖα. Διὰ τοῦτο μᾶς κατηγορεῖ καὶ ὁ προφήτης· Ἐάν ἦτο φυσικόν, δὲν θὰ μᾶς κατηγοροῦσε· Ὅπως ἀκριδῶς ἢ ὁρθεῖα δαδ σὺς εἶνα, φυσικὸν στάσις, ἐνῶ ὅταν πιθώμε πρὸς τὰ κάτω τὰ γόνατα, τὸ πρᾶγμα γίνετα ἀρσικόν διότι εἴμαστε περικλιωμένοι τὸ ἴδιο σπῆλαι καὶ μὲ τὰ πόδια τοῦ νοῦ· Ἐννοῶ ὅτι τὸ ἴδιο συνήθως συνδυαίνει καὶ μὲ τοὺς λογισμούς· «Διὰ τὴν ἀγαπᾷτε τὴν ματαιότητα καὶ ἐπιθυγεῖτε τὸ ψέμα»·²¹ Εἰδὼ μοῦ φαίνεται ὅτι

Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ, τὸν Μετὰ σεδέκ'· διὰ τοῦτο καὶ τοῦτος ὁ προφήτης παρὰ νῦν τοὺς πονηροὺς ἀπὸ δσα συνέβησαν εἰς τοὺς ἀγίους καὶ λέγει· **Β** «Νῦν ξέρετε ὅτι ὁ Κύριος κατέστησε περιφρονητὰ καὶ θαυμαστὸν τὸν εὐσεβῆ ποῦ εἶνα ἀφωσκιωμένος εἰς αὐτόν»· Τί σημαίνει ἐθαυμάστωσι;· Σημαίνει ὅτι ἔκανε θαυμαστὸν, ἐπίσημον, λαμπρὸν, θαυματοῦν τὸν ἀφωσκιωμένον εἰς αὐτόν. Ἰμάθετε λοιπὸν τὴν δύναμιν τοῦ Δεσπότη ἀπὸ τὸν δούλου καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα εἰς αὐτόν τὸν δούλον συμβαίνουν· Δὲν εἶπε, τοῦ ἔδωσε ἀγαθὰ μόνον, ἀλλὰ «τὸν κατέστησε θαυμαστὸν, λαμπρὸν», διὰ τὴν ἐγκωμίων ὅτι τοῦ ἔδωσε μὲ πολλὰ θαύματα μὲ πολλὴν παράδοξον τρόπον· Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν Ἀβραάμ. Δὲν τοῦ ἔδωσε δηλαδὴ μόνον τὴν γυναῖκα ἀνέγκνυον, ἀλλὰ τὸν ἔκανε θαυμαστὸν διὰ τὴν μὴ περιφρονητὰ, ἡ δωρεὰ πρὸς αὐτόν μόνον εἰς τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔπαθε τιποτέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι ἐν μὲ ἐπ' σήμερος καὶ ἔσχατος εἰς ὅλην ἡμέραν τὴν Αἰγύπτου· Ὁ Διὸς τὸ ὅτι δὲν ἔπαθε τιποτέ ἀτιμωτικὸν ἀφ' ἑλπίας εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἡ παραδόξου ὅμως ἀνταγωνιστοῦ τοῦ ἀπὸ θεοῦ ἔγινε διὰ τὴν ἀφωσκιωμένην ἐκείνου· Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὰ τρία παῖδά, τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰ λοντάρα, τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ κήτους τοῦ ὠνά καὶ παντοῦ σωζοῖ θαυματουργικῶς, ὅχι θέλοντες ὁλοῦς γενικῶς, ἀλλὰ τὸν ἀφωσκιωμένον εἰς αὐτόν.

Εἴδες πῶς μὲ τὴν θεογνωσίαν συμβαίνει νὰ ὁπάχη καὶ συνεπὴς ζωὴ, διδάσκων νὰ μὴ στηρίζωμεν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας μας μόνον εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δικὰ μας ἀνάρετα ἔργα. «Ὁ Κύριος θὰ εἰσακούσῃ τὴν προσευχὴν μου, ὅταν μὲ πτόθον φωνάζω εἰς αὐτόν»· Ἀφοῦ εἶπε ὅτι κατέστησε θαυμαστὸν, δὲν σπαμνοτῆ ὡς ἐδῶ **Β** ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ ἄλλο εἶδος εὐφημίας· Ποῖον τέλος πάντων εἶνα, αὐτό, εἶναί τὸ γεγονός ὅτι ἔχες ἀντικεινῶς σύμφωνα καὶ ἐσθλὰ τὸν Θεόν καὶ παντοῦ συμπαροστώτην. Διότι, λέγει· δὲν τὸ κάνει αὐτὸ εἰς καὶ τρεῖς φορές, ἀλλὰ διαρκῶς, ἀρκεῖ νὰ τὸν καλῶμεν· Πρὸ

θεοῦ συγγενεῖς· ἔσχατος, ὅταν κατὰ τὴν παράδοξον οἱ ἀπόστολοι εἰς Σίμω κατέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς Σίμω εἰς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸς Ἰσσοὺς εἰς τὴν Ἰσσοῦν.

27· Βασίλειος καὶ ἄλλοι τῆς Σελήνης Ἱεροσολιμῶν εἰς τὴν ἀποχὴν τοῦ περιφρονητοῦ Ἀβραάμ· Ἦν ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ ἀποστόλος τὸν Χρ. σὺν.

28· Ἦν Σάββατος ἡμέρα καὶ εἰς δύο περιπτώσεις εἰς τὴν εἰρήνην καὶ εἰς τὴν εἰρήνην· ὁ Ἀβραάμ τὸν ἐπαυροῦσε ὡς ἀδελφὸν τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ τὸν φονεῖσαν· Οἱ παραφρονοῦντες αὐτὴν ἀντιλαμβάνονται ὡς στήλην, τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐσθλὴν καὶ τὴν ἐκείνου εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Τὸν 12 καὶ Γεν 30.

σεξε πάλιν ἐδῶ τὴν ταχυτητα· Ὅπως ἀκριδῶς πρὸ πάντων ἔλεγε, «ὅταν ἐπικολοῦμαι με, εἰσέκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου», ἔτσι καὶ ἐδῶ, «ὅταν μὲ πτόθον ἐκράζω πρὸς αὐτόν»·

Διὰ τὴν ὁμολογίαν πολλοὶ δὲν εἰσακούονται· Διότι ζητοῦν πράγματα ἀναφελῆ· Εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν πρῶτον εἶνα καλύτερον τὸ νὰ μὴ εἰσακουσθῶν ἀπὸ τὸ νὰ εἰσακουσθῶν· **Β** Ἐπομένως, ὅταν εἰσακουσώμεθα, ἂς μὴ χαίρωμεθα δι' αὐτό· ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν εἰσακουσώμεθα καὶ δι' αὐτό νὰ δοξάζωμε· Διότι ἡ ζητούμενη ἀναφελῆ πρῶτον καὶ δὲν εἰσακουσώμεθα, ὅποτε ἀποτελεῖ κέρδιον ἢ ἔλλειψιν τοῦς ἡ παρακαλοῦμε νωχελικὰ, ὅποτε ὁ Θεὸς μὲ τὴν καθυστέρησιν τῆς δωρεῆς σχεδίζει τὸ πλῆρωσμά μας· Καὶ αὐτὸ θέλει δὲν εἶνα μικρὸν κέρδιον· Διότι λέγει· «Ἐάν σεις ξέρετε νὰ δίνετε καθαρὰς τροφὰς εἰς τὰ παῖδά ὑμῶν, ὡς γινώσκετε πολὺ καλλίτερα ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ τὴν δόξην καὶ πότε νὰ τὸ δοῦν»· **Γ** Διότι καὶ ὁ Παῦλος ἐζήτησε καὶ δὲν τὸ ἐπῆρε· ἐπειδὴ ζητοῦσε κατὰ ἀποφασίαν· καὶ ὁ Μωυσῆς ἐζήτησε καὶ οὐκ ἐκείνου συγκατένευσεν ὁ Θεός· Ἀς μὴ ἀπομακρυνώμεθα λοιπὸν, ὅταν δὲν εἰσακουσώμεθα οὐτε νὰ χαλαρώμε καὶ νὰ νωκωνώμεθα, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὸ πλῆρωσμά καὶ εἰς τὴν παρακλήσιν· Διότι ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐργάζεται πρὸς τὸ συμφέρον μας.

«Ἄν ὀργίζεσθε ἀνάντων μου, προσέχετε ὅμως νὰ μὴ ἀμαρτάνετε κατὰ τοῦ Θεοῦ· Ὅσα μελετᾶτε κρυφὰ εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν, εἰς τὸ κρεβάτι ὑμῶν τὸ ὄρατον νὰ τὸ ἐξετάσετε καὶ νὰ μετανοήτε»· Ὅτι εἶπα προφητοῦμένους, τὸ ἴδιον λέγω καὶ τώρα· Ἐπειδὴ δηλαδὴ πρόκειται νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ εἰς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ἡμέραν, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀφροσύνης· ὅτι γινώσκει ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν πλήρη κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν ἀληθειῶν· **Β** Τοῦτο θεοδικῶς ἔλεγε μὲ ὑποταγήν καὶ ὁ Παῦλος «Δὲν ἠμποροῦμε νὰ σὰς ἐμὴνσω διὰ τὸν ἥμιον· εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὅπως ἤκαμε εἰς τὴν γῆν»· καὶ συνεχίζει· «Σὺν νήπιον ἐν Χρ. σὺν σὰς ἐπὶ σὰς γάλα καὶ ὅχι στερεὰν τροφήν»· καὶ ἄλλοι, εἰς τὸ θέμα αὐτὸ ἔχοντες πολλὰ νὰ εἰπώμεν, ἀλλὰ εἶνα δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, δι-

29· Μιχαὴ 5· 11
30· 4· Κορ 3· 1
31· Α· Κορ 3· 2

ὅτι εἶσθε θραβεῖς εἰς τὸ νὰ ἐννοήτε». ³¹ Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει. «Μὲ ζητεῖ ὁ λαὸς αὐτὸς καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ μανθάνουν τὰς ὁδοὺς μου, ὡς ἔθνος τὸ ὁποῖον ἔκοιμε δικαιοσύνην καὶ δὲν ἐγκατέλειπε τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ του». ³² Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη πρὸς τὸ συμφέρον σας δικαιοσύνην, φωτίσατε τὸν ἑαυτὸν σας μὲ τὸ φῶς τῆς θείας γνώσεως». ³³ Καὶ ὁ Χρυσὸς ὁ δόσκων ἔλεγε. «Ὅποιος κάνει τὸ κακὸν μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ φῶς». ³⁴ Καὶ παροκώτῳ. Ὁ Ἰησοῦς δύνασθε οἱ εἰς τὸ φῶς ἀφ' οὗ ἔρχεσθε τιμὰς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ δὲν ζητᾷ τὴν τιμὴν που προέρχεται ἀπὸ τὸν μόνον Θεόν». ³⁵ Καὶ ἄλλοι «Αὐτὰ εἶπον οἱ γονεῖς του, βίβη ἐφροβούντο τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ γίνονιν ὁποσυνάγωγον». ³⁶ Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν πολλοὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰσέεισαν, ἀλλ' ἔξ' αὐτῶν τῶν Φαρισαίων δὲν ὡμολογούσαν». ³⁷ Καὶ παντοῦ ἡμπαρῶς κενεῖς νὰ ἴδῃ τὴν ἀνὴθικον ζωὴν νὰ γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν πλήρη κοπανάγησιν τῶν δογμάτων. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ λήμη (ταμπλα) κολλημένη εἰς τὴν ὁμορφὴν κόρην τῶν ματῶν οὐ σκοτίζει, καὶ θαλάσσι αὐτὰ πού φωτίζει, ἔτσι καὶ ἡ συλλογιστικὴ πού καταλαμβάνεται ἀπὸ κακίαν οὐ σκοτίζει, καὶ κάνει ἀνάπηρον τὴν δ' ἄνοιαν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐπειδὴ τὸ ἔβλεπε, αὐτὸς λέγει. «Νὰ θυμωνέτε, ἀλλὰ νὰ μὴ ἁμαρτάνετε». Δὲν κατοργεῖ βέβαια τὴν ὁρμήν, ὅτι εἶναι χρήσιμος. Οὕτως ξεριζώνει τὸ θυμὸν, διότι εἶναι καὶ ὠφέλιμος, ὅταν ἀπειθύνεται ἐναντὶν αὐτῶν πού ἐδικονοῦν καὶ ἐναντὶν τῶν ὁκνηρῶν. Καταδίδει καὶ ὡς τὴν ἀδικον ὁρμήν καὶ τὸν παράλογον θυμὸν.

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Νεωστὴς ἀσχολεῖται πρῶτον μὲ τὸν ἡθικὸν νόμον καὶ τὸν θέτε, σάν ἀπαρχὴ τῆς νομοθεσίας του, λέγων, «δὲν θὰ φονεύσῃς». ³⁸ ἔπειτα καὶ αὐτὸς. Αὐτὸς ὡς περισσώτερον διότι αἱ ἰδιότητες τῆς ἰουδαϊκῆς ἦσαν ἀπώσαδιτοι περισσώτερον γνωστοὶ. Δηλαδή, ἐκεῖνος μὲν ἀποκόπτε τὸν φόνον, ἐνῶ αὐτὸς ξεριζώνει ἀκόμη καὶ τὴν μητέρα τοῦ φόνου, δηλαδή τὴν ὁρμήν, πού εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ. Ἐ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρυσὸς ἐξουσιε

ρωσε τὴν ὁρμήν λέγων. «Καθένας που ὁργίζεται ἐναντὶν τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς λόγον πρέπει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν πυρὸν γέφυραν». ³⁹ Εἶδες παντοῦ ὑπάρχον μέτρα. Ἡ δὲ ὁργίζεσθε καὶ νὰ μὴ ἁμαρτάνετε. «Ὅποιος ὁργίζεται χωρὶς λόγον». Διότι, εἶναι δυνατόν νὰ ὁργίζεται δικαίως. Ἐντε δὴ καὶ ὁ Παῦλος ὡμολογεῖ ἐναντίον τοῦ Ἑλίου καὶ ὁ Πέτρος ἐναντίον τῆς Σαπφείρας. ⁴⁰ Ὅμως δὲν δύναμαι νὰ ἀναμίσω τοῦτο ἀπλῶς ὁρμήν, ἀλλὰ θὰ τὸ ἀναμίσω κατὰ τὴν ἰσχυρίαν, φροντίδα καὶ οικονομίαν. Ὅργίζεται καὶ ὁ πατέρας ἐναντίον τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπης. ⁴¹

Ἐκεῖνος που ὁργίζεται χωρὶς λόγον, εἶναι αὐτὸς πού ἐκδοκίται. Ἐνῶ αὐτὸς που ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν τοὺς ἄλλους εἶναι ὁ πὺρ ἡμέρας ἀπὸ βλούς. Διότι καὶ ὁ Θεός, ὡς λέγεται, ὁργίζεται, δὲν ὁργίζεται δ' αὖν αὐτὸς μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς διορθώσῃ.

Ἄς μνησθῶμε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ αἰτιολογία εἶναι θεία, ἐνῶ ἡ ἀλλή εἶναι ἀνθρώπινη. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἔκανε αὐτὴν μόνον τὴν ἀντιδιαστολήν, διὰ τὴν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὁργίζεται δικαίως, ἀλλὰ ἐτόνισε διὰ τὴν ὁρμήν τοῦ Θεοῦ εἰς κομίσιν περιπτώσιν δὲν εἶναι πάθος. Ἄς μὴ ὁργίζωμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς χωρὶς λόγον. Διότι δὲ αὐτὸν τὸν λόγον ἐμπετύθη μέσα μας ἡ ὁρμήν, ὅτι δὲ νὰ ἁμαρτάνωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμπροσθίσωμε ἄλλους νὰ ἁμαρτάνουν. Ὅχι διὰ νὰ μᾶς γινῇ πάθος καὶ ὁρμώσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ γινῇ φάρμακον τῶν παθῶν μας.

Ἡ Σκέψις λοιπὸν τὸ μέγεθος τῆς κακίας, ὅταν τὸ φάρμακον γίνετο δηλητήριον, ὅταν προκαλοῦμεν τραύματα μὲ τὸ ἴδιον μέσον μὲ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὰ ἀποκαθιστῶμεν. Σάν κάποιον πού παίρνει μαχαίρην διὰ νὰ ἀποκόψῃ τὰ σάπια μέλη τῶν ἄλλων καὶ τυχεῖως κομμάτι αἵε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ προκαλεῖ πληγὰς εἰς ἄλλοι τὸ σώμα. Ἡ ἐνταῖς κακίᾳ τῆς πού θυσιάζει τὸ πλοῦν του μὲ τὸ πηδάλιον, μὲ τὸ ὁποῖον προσφονεῖς ἐπρεπε νὰ ἀνακόψῃ τὴν φρενὴν τῶν ἀνέμων. Κατ' ἐτόνισεν καὶ ἡ ὁρμήν, εἶναι ὁργανοὶ χρήσιμοι, δὲ νὰ μᾶς ξενοσταζῇ δὲ νὰ μενοικῇ τὴν ψυχὴν δὲ νὰ κίνη πρὸς σφόνδρον ἑαυτὸν νὰ τὴν ἀνακαταστήσῃ κατὰ τὴν ὑπεράσπασιν τῶν ἐδικημένων διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν.

³¹ Μωσ. 5. 21.

³² Ἰουδαῖοι, ὅπως καὶ φησὶν ὁ Χρυσός, πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι μὴ ἐπιδέχεται νὰ εἶναι τὸ κακὸν ὅτι τὸ καλὸν ἐκείνου, ὡς ἐπιδέχεται ὁ καλὸς τὸ κακὸν τῆς ἐκείνου. Ἡ δὲ ἰσχυρία εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς.

³³ Ἰησ. 6.

³² Ἰησ. 5. 11.
³³ Ἰησ. 5. 9.
³⁴ Ἰησ. 10. 72.
³⁵ Ἰησ. 3. 20.
³⁶ Ἰησ. 5. 44.
³⁷ Ἰησ. 9. 22.
³⁸ Ἰησ. 12. 42.
³⁹ Ἰησ. 20. 15.

τῶν κοκοδοῦλων. Ὁ Δὲ τοῦτο ἀπὸ τοῦ λέγει· «Ὡς ὀρνίθισθε, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνετε». Ἄν αὐτὸ δὲν ἦτο δυνατόν, δὲν θὰ τοῦ διετύχασε. Δὲν οἱ κανεῖς δὲν εἰσάγει τὰ ὀδυνάζοντα.

Ἄρα οὐ λοιπὸν εἰσήγαγε ἀποστολικὸν νόμον, καὶ εὐαγγελικὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ εἶπε τὰ ἴδια μὲν αὐτὰ περ εἶπε ὁ Χριστὸς, προσέθεσε καὶ ἄλλην προτροπὴν, ὁμολῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· «Ὅσα κακὰ μελετᾶτε εἰς τοὺς καρδοὺς διαλογισμοὺς σας, τὸ θρόνον ὅταν εἰσθε μόνον, ἐπανεξετάσατέ ποτε καὶ μετανοήσατε». Τὸ σημαίνει αὐτό. Φαίνεται πράγματι ὅτι εἶναι οἰκτεινόν. Τὸ θρόνον μετὰ το φαγητόν, ὅταν πηγαίνετε εἰς τὸν πόνον, ὅταν πρόκηται, νὰ πλανάσθε, καὶ ἡσυχάζετε, ἀφοῦ κανεῖς δὲν εἶναι, παρὼν καὶ ἡ γαλήνη εἶναι θαθεῖα, ἀφοῦ κανεῖς δὲν σας πορνεύει, ξυπνεῖ τὰ δικαστήριον τῆς συνειδήσεως, ζητήσῃ τοῦ εὐθύναι καὶ φερε εἰς τὴν μέσιν, κατὰ τὴν ἵσχυον ἐκείνην ὥραν. Ὅσα κακὰ ἐκέλευθες ὅλην τὴν ἡμέραν, ἂν διήλθῃς ἐδοξολόγησας ἢ ὑπερηφανεύσας τὸν δὲ πλανῶν σου ἢ ἐδέχθης ἀνηθύνους ἐπὶ θυμῷ σε καὶ ἀφοῦ στήσῃς τὴν συνείδησιν εἰς τοὺς ἀτόπους αὐτοὺς αὐλοῦσά σου, εἰσάγεις αὐτοὺς καὶ ἀπαιτῆσαι δικαιοσύνην καὶ θαρσύνει πολλὸν τὴν ἀμαρτωλὸν ὁ ἀνὸς. Διότι, αὐτὸ εἶναι τὸ «κατανύγηται». Ἐν γὰρ τοῦ «Νύξαι», δηλ. κεντρίσσει. Ὅσα ἀκριβοῦς μὲν λησιπώρει εἰς τὰς καρδίας σας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Τοῦτο σημαίνει· «Ὅσους κακοὺς δόλον σας ἀκαμάτα, τὸ θρόνον εἰς τὰ κρεῖθται σας, τὴν ἵσχυον ἐκείνην ὥραν νὰ τοὺς καταδικάζετε καὶ νὰ τοὺς τιμωρῆτε. Τὴν ὥραν ποῦ οὔτε φίλος σὰς ἐνοχλεῖ, οὔτε ὁ ὑπηρετὴς σὰς ἐκνευρίζῃ, οὔτε σὰς πείνῃ· τὸ πλεῖστον τῶν ἀσυχάλων, τότε λογιζοῦσθε διὰ τοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἐδιδώσατε.

Διὰ τοῦτο δὲν λέγει νὰ λογοδοτήσατε διὰ λόγια καὶ ἔργα, ἀλλὰ διὰ σκέψεως κακῶς. Αὐτὸ εἶναι αὐτομόνητον. ¹⁹ Διότι, ὅταν πρέπει νὰ καταδίκάζωμεν τὰς πονηρὰς σκέψεις, ὥστε νὰ μὴ γίνωμεν πρῶξις, πολὺ περ σφοδρότερον πρέπει νὰ πείνωμεν τὴν ψυχὴν εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια. Τοῦτο νὰ γίνεταί· κάθε ἡμέραν καὶ νὰ μὴ ἀποκοιμηθῇς, θυμάσθῃς, πρὶν ἢ κοινοποιῆς τὰ ἀμαρτήματα ποῦ διεπραξῇς ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐξέσπας τὴν ἐπομένην θὰ διαβεβῇς νὰ καταδικάσῃς μὲ τὰ ἴδια. Καὶ οὕτως κἀνέσεις μὲ τὰ χρήματα καὶ δὲν ἀντέχεις νὰ περάσῃς δυο ἡμέρας χωρὶς νὰ ζητήσῃς λογαριασμὸν ἀπὸ τὸν δοῦλον, ὥστε νὰ μὴ παρακληθῇ σύγχυσις, ἐξ αἰτίας τῆς λησιπώρειας, τοῦτο καὶ κάθε ἡμέραν καὶ μὲ τὰς πράξεις σου. Τὸ θρόνον ζητήσῃς ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου λογοδοσίαν. ²⁰ Καταδικάσας τὸν ἀμαρτωλὸν διαλογισμόν, κρέμασε τὸν ἐ-

πάνω εἰς ἕνα ξύλον καὶ θαρσύνε τὸν καὶ διατάξῃ τὸν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἀσυχάλῃται μετὰ αὐτὰς.

Πρόσεξτε ποσὴ τέλει ὁ εἶναι· ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή τοῦ ἀκολουθεῖ. Πῶς χρησιμοποιοῦν καὶ προληπτικὰ καὶ θεραπευτικὰ φάρμακα· Δὲν εἶναι πράγματι φάρμακον προληπτικὸν ἢ διαταγὴ νὰ μὴ πτωμεν εἰς ἀμαρτήματα. Ὅπως π.χ., κὶνὰ ὀργισθῇς ἀλλὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς. Ἐνὶ εἰς ἐπανερωτῶν καὶ φάρμακον τὸ «Ὅσα κακὰ μελετᾶτε εἰς τὰς καρδίας σας, τὸ θρόνον ἐπανεξετάσατε αὐτὰ καὶ μετανοήσατε». Μετὰ δηλ. λαβὴ ἀπὸ τὴν διάρκειαν τῆς ἀμαρτίας, προσβῆται πάλιν φάρμακον καὶ ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὸν ἰδίον τὸν θρόνον τοῦ ἀμαρτήματος.

Ἄς ἀκολουθήσωμεν ἅπασι τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγήν ποῦ δὲν ἔχει καμὴν δυσκοίλιαν. Ὁ ἄνθρωπος ἡ ψυχὴ δὲν ἀντέχει νὰ θυμᾷται τὰ ἀμαρτήματα ὅτι ἐντρέπεται καὶ κοκκύνει. Λέγει εἰς αὐτὴν· Δὲν ὦφελαι εἰς τιποτὴ ἢ λησμονεῖς, ἀντιθέτως σε θάλαπτε πολλὴ. Διότι, ὅταν τιμωρᾷς σου δὲν τὰ ἐξαπατηθῇς τότε τα ἀμαρτήματα σου, θύσῃς τοῦ ἐμπρός εἰς τὰ μὲτὰ τοῦ κόσμου. Ἄν ὁμῶς τωρὰ ἀναλογισθῇς αὐτὰ, συντόμως θὰ ἀππληλαγῇς ὅσο ἐννοεῖ καὶ ἐκείνη δὲν θὰ περὶ τῆς εἰς ὅλην. Διότι, ἡ ψυχὴ διατάζει νὰ διεπραξῇ τὴν ἀμαρτίαν ποῦ φοβηθῇ τὴν μέλλοντι κῆν καταδικῇ· μήπως δηλ. αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀπάθειαν καὶ πεντηθῇ καὶ καταπνιγθῇ. Ἡ ὥφελαι· δὲ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν εἶναι τὸσον μεγάλη ὥστε ἂν καταμῇ αὐτὸ σινεχῶς ἐπὶ ἕνα μῆνα, θὰ συνθιγασμένον πλέον τοὺς ἐαυτοὺς μας εἰς τὴν ἀρετὴν. ²¹

Ἄς μὴ περικραυλῇ τῶμεν λοιπὸν τὸσον μεγάλον καλόν, Διότι, τοιοῦτον ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ δικαστήριον, δὲν θὰ ληγοδοτήσῃ περὶ τῶν ἐκεί· καὶ ὅτι ἐὰν ἐκρυψαίμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας δὲν θὰ ἐκρυψαίμεν. Ἀλλὰ ὅταν κρυψαίμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου, παρδαλωγούμεθα διὰ νὰ μὴ κατακρίθωμεν μαζὶ μετὰ τὸν κόσμον. ²² Ἄς κἀνέμεν λοιπὸν αὐτὸ διὰ νὰ μὴ κατακρίθωμεν. Προσφέρετε ὡς θυσιαν δικαιοσύνην καὶ ἀγαθότητα καὶ στήριξατε τὰς ἐλπίδας σας εἰς τὸν Κύριον. Πρόσεξτε πῶς τὸσον τέλει ἀσυνεχίζεται ἡ συμφορὰ. Πρόσεξτε ποσὴ ὥρα κληρωμένη εἶναι ἡ προτροπὴ. Πράγματι, μὲς ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν κατάντησιν τῆς ἀρετῆς μετὰ τὴν ἐξῆς δόξαν. Μετανοοῦμεν καὶ συντριβόμεθα διὰ τὰ ἀμαρτήματα μας καὶ μετὰ αὐτὸ εἶναι πρᾶσιμον νὰ εἰμεθα διατακτικοὶ εἰς τὸ νὰ ἐπιχειρήσωμεν πάλιν τὰ ἴδια. Κατόπιν στήριξεν

τοι που γνωρίζουν να ζουν πνευματικὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὸ παροδομένον εἰς τὴν αἰμαρτὴν πλῆθος, τὸ ἀδιάκριτον τὸ κατεστημένον. Τ. σημαίνει, «Ποὺς ὅς μοι φανερώσῃ τὰ ἀγαθὰ.» Β. λέγουν μερικοὶ, ἄλλο διὰ τὴν διαβάλλουσαν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ Κ. ἄλλοι δὲ λασχταροῦν τὴν ἡθελὴν τὴν ἄνεσιν καὶ τοῦ πλοῦτου, τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν. Ὅσοι λασχταροῦν αὐτὰ, λέγουσι τέτοια λόγια. Ποῦ εἶνα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, Ἐγὼ ζῶ μέσα εἰς τὴν φτώχειαν, τὴν ἀρρώστιαν, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ εἰς τὴν μεγαλύτεραν συμφορὰν καὶ εἰς τοὺς πειρασμούς καὶ τὰς σκιωφαντικὰς. Ἐγὼ δὲ ἄλλος εὐημερεῖ, καὶ καλοπερνᾷ καὶ κυθερνᾷ καὶ πλουτίζει. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἐπιζητοῦν μόνον αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ποικιλοτρόπως τὰ πραγματικὰ ἀγαθὰ, ἐνὼς θηλὴ τὴν ὁρετὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν. Ἄλλοι δὲ, πρῶγμα τὸ ὅποιον μόλις εἶπα, με αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν διαβάλλουν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουσι Κ. Ποῦ εἶνα, ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὑπάρχει τόση σύγχυσις εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀφοῦ οἱ περισσότεροι ζοῦν εἰς φτώχειαν καὶ στέρησιν καὶ εἰς μεγάλην ἀβελήτητα. Ποῖα ἢ ἀποδοτεῖς τῆς φροντίδας τοῦ.

Διότι αὐτοὶ ποὺ λένουν αὐτὰ κάνουν δὲ τὴν ἑνὸς τοῦ ζητᾶ τὸ ἀνέφελον καταμεσήμερον νὰ ἴδῃ τὸν ἥλιον καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν ὁδοῦν τοῦ φωτός. Τοῦτο ἀκριβῶς ἀπέδειξε ὁ Προφήτης, προσέθηκε τὴν λύσιν καὶ εἶπε «Ἐντυπώθη ἐπάνω μας τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε.» Δὲν εἶπε ἐξάνθη δὲν εἶπεν, ἐλαμψεν ἄλλα, ἐνετυπωθῆν. δηλῶν δὲ ὅπως ἀκριβῶς το χορονομήσαν εἰς τὸ μέτωπον, εἶναι εἰς ὅλους ἀποφάνερον. Δὲ καὶ κανεῖς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ τὸ ἀντιληφθῇ, οὔτε ἔμφορε νὰ ὁγνοήσῃ πρόσωπον ὁλοφύετο τοῦ ἀκτινοβολεῖ. Ἐτα, δὲν δύναται νὰ ὁγνοήσῃ καὶ τὴν ἰδικὴν σου πρόνοιαν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς φῶς ἐντυπωμένον, δηλ. τυπωμένον καὶ χαραγμένον εἰς τὸ πρόσωπον, εἶνα ἀποφάνερον εἰς ὅλους, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν φλάνθωπτιαν σου. Διότι ἐδῶ ὁνομάζει φῶς τὴν αὐτολήμιν, τὴν φροντίδα, τὴν σιμωχίαν, τὴν πρόνοιαν. Ἐπειτα ἀφοῦ ἵδεντιπωσε αὐτὸ, προσέθετε καὶ τὴν ἀπόδειξιν. Ποῦ εἶνα αὐτή, «Ἐδωσες χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν μου.» Κατηγοροῦν τὸ συσπλο πλῆθος ἀποδεικνύει τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἔκρινσιν τῶν μετῴρων καὶ ὁγνίως ἀκρίτως νῦν ὁνθρωπῶν καὶ λέγει. «Ἐδωσες χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν μου.» δηλ. μετὰ τὴν ἐκκρίσιν τὴν ζωὴν νὰ περιφρονῶν τὰ ἐφθμεροὶ πράγματα νὰ γνωρίζω τὰ ἀληθινὰ καὶ ἐμνοῦσα. Μοῦ ἔδωσες φτερά μετὰ τὴν χρυσὴν ἐλπίδα καὶ μετὰ ὁδηγήσας πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν

αγαθῶν μετὰ ὁδονόμους μετὰ τὴν ἀναμονὴν τους. Καὶ τὸ εἶπε αὐτοῦ.

Διότι δταν προκίπτα, νὰ κληρανομήσῃ καὶ εἰς χρήματα ἢ νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλο ἀξίωμα. Α. δὲν χαιρετᾷ μόνον κατὰ τὴν περισθὸν τῆς ἀπολαύσεως ἀλλὰ καὶ πρὶν τὰ θεομασπ, πρὶν τὸν καμὸν τοῦ τρεφόμενος μετὰ τὴν ἐλπίδα. Ἀναλογισοῦ πόσο φυσικὸν εἶνα νὰ προγεύεται τὴν χαρὰν ἐκεῖνος ποὺ προσδοκᾷ τὴν ἐσπλῆαν τῶν οὐρανῶν τοῦ εἶναι ζωντανὴ καὶ ἀθάνατος καὶ περμῆναι, τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ποὺ ὁφθαλμοὺς δὲν εἶδε οὔτε αὐτὶ ἄκουσε, οὔτε ἀνθρώπος νῶς συνελθεῖ. Δ. αὐτοῦ λέγει. «Ἐδωσες χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν μου.» Τοῦτο ὁκριβῶς ἀποδεκνύει τὴν μεγάλην τοῦ πρόνοιαν, τὸ δὲ ἐπακτοποίησε καὶ προετοιμάσε ἐκεῖνα.

Ἐοιν δὲ δὲν προσέχουν αὐτὰ οἱ παχυδερμοὶ καὶ σαρκ-καὶ καὶ οἱ προσκολλημένοι εἰς τὰ γήινα. ὁ θούριος καὶ ἡ ταρὰχὴ τους δὲν προσέρχονται ἀπὸ αὐτῶν ποὺ ὑπόσχετα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὁγνοήσιν τους. Β. ἵκα δὲν εἶπε ἀπλῶς «Ἐδωσες χαρὰν» ἀλλὰ «εἰς τὴν καρδίαν μου.» δὲ νὰ ἀποδείξῃ δὲ τὴν χαρὰν δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ζωώδη, οὔτε εἰς τὸ χρυσὸν καὶ τὸ ἀσήμ., οὔτε εἰς τὴν ἐνδυμασίαν. Οὔτε εἰς τὸ πλοῦτος τρεπτεῖ, οὔτε εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς δυναστείας, οὔτε εἰς τὸ καλοφθ αγμένον σπῆν. Δ. αὐτὶ εἰς τὴν περιπτωσίαν αὐτῆν δὲν χαίρεται ἡ καρδία ἀλλὰ γελοῦν μόνον τὰ μάτια. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ὅλα αὐτὰ θεωροῦν τὸν θῆον ἀδύωτον καὶ ἔχουν καμὴν φλυσιεὶς εἰς τὴν ψυχὴν τους φθε-ρονται συνεχῶς ἀπὸ τὰς πολλὰς μερῆμας καὶ καταπιέζονται δὲ ἀκριβῶς ἀπὸ φθόους. Κ. Κατὰ τὴν γνώμην μου δμως ἡ χαρὰ δὲν εὐρίσκεται εἰς αὐτὰ ἀλλὰ εἰς τὴν ἐκκρίσιν καρδίας εἰς τὴν ἀσυνατον ἐκκρίσιν, ποὺ ἀλέπει τὰ πνευματικὰ.

Ἐπομένως ἐάν τὰ παρὶνὰ σὲ εὐφρανουν καὶ ἐάν μαθῇς ἀπὸ αὐτὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον αὐτὴν τὴν πρόνοιαν πολλὴ καλύτερον ἀπὸ τὰ μελλουμένα ποὺ εἶναι καλότεροι ἀπὸ ἐκεῖνα καὶ μονιμώτερα καὶ διαφανετα. Διότι ἐάν ὁ πλοῦτος σου καὶ ἡ εὐμερὰ σου σὲ πείθουν δὲ ὑπάρχει ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, πολλὴ περισσότερον σου ἐμπεδυνε, αὐτὴν τὴν πίστην ὁ πνευματικὸς πλοῦτος. Ἐάν αἰεὶς ἐπῆς καὶ διὰ τοῖον λόγον αὐτὰ ἐσπόμεναι εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ παρμῆνον ἀφανέρωται. Ἐκεῖνο μπορῶ νὰ εἰπῶ δὲ τὴν ἐλπίδα ἡμεῖς οἱ πιστοὶ θεωροῦμε τὰ ἐλπιζόμενα παλὴν πρὶν φανερά ἀπὸ αὐτὰ ποὺ φημινοται. Δ. Διότι ἐτα μᾶς πληροφορεῖ ἡ πίστις. Ἄν παλὴν λέγης, Δ. αὐτοῖον λόγον δὲν ἀπολαύδα-

νομεν ἐθὺ τὰς ἀκουσίας. Τοῦτο μπορῶ νὰ εἰπῶ, ὅτι δηλ αὐτὴ ἡ περὶ τοὺς εἶνα, διὰ σὺ τοὺς καὶ ἀγῶνας, ἐνθ' ἐκείνη εἶνα διὰ στεφανίτους καὶ δημοφείας. Καὶ τοῦτο ἐξ ἄλλου εἶνα ἔργο τῆς φρονιτιδος τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ τὸ ὅτι παρωρίσε τοὺς μύχθους καὶ τοὺς ἰδρωτάς εἰς τὴν συντάκην αὐτὴν καὶ πρὸς καιρὸν ζωὴν, ἐνθ' ὑπάρκεισε εἰς τὴν ἀθανάτων καὶ αἰώνιον ζωὴν τὰ θραύει καὶ τοὺς στεφανίτους. Ἀλλ' ὅστε ὅταν οἱ πολλοί, εἶχον κάποιαν ἀδυναμίαν ἐδῶσε εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ αἰσθητὰ αὐτὰ ἀσθενῶν. Τὸν αὐτὸ καὶ καὶ τὸν κατηύθυνε μετὰ τοὺς εἰδούς ζωὴν. Ἐπράγματοι καὶ ὁ πλοῦτος τοὺς ἐρρεε καὶ ὡς τὰ θαύματα γεράματα ἐφάνη ἡ ζωὴ τοὺς καὶ καὶ βε ἀρρωστία παρμερίζετο. Ὅταν ἐμνησθῶ πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν, οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἐνικλῶντο, οἱ ἡσίοι εἶχον σταθεράν εἰρήνην, τρόπια καὶ ἡλικίας, καλὰ καὶ πολλὰ παῖδά καὶ, ἄλλα παρμερία.

Ἀφ' οὗτο δὲως ἦλθε κοντά μας ὁ Κύριος ἡμῶν. ἡτοῦς Χριστός καὶ μᾶς ἐκάλει εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μᾶς ἐπέσει νὰ παρμερνούμε τὰ παρόντα καὶ ἐναπόθεσι μέσα μας τὸν ἔρωτα δι' ἐκεῖναι καὶ μᾶς ἀπέκαμε ἀπὸ τὰ θωτικά, ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ παρμερνούμε αὐτὰ καὶ 23 Ἀλλοκληρὸς ὁ πλοῦτος νὰ σπῆκε, παρμερνούμε εἰς ἐκεῖνα. ἔπε δὴ παρμερνούμε γινόμεθα τε λεο. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν πτωχῶν τὸ 18 ὁ σπῆκεται, δηλ. οἱ πατέρες, εἰς αὐτὰ τοὺς εἶνα ἀκομή μικρά, τέτοια πράγματα τοὺς δύναν, δηλ. ὑποδύματα καὶ ροῦχα, χρυσαιφικά καὶ στολίδια. Ὅταν δὲως μεγαλώσωμε τοὺς τὰ παρμερνούμε αὐτὰ καὶ τοὺς ἐξοφελίζου. ἄλλα μεγαλύτερα, δηλ. τὴν ρητορικὴν τοὺς κατάρτισιν, τὴν κοινὴν τοὺς ἀνδοτὴν τὴν ἀνετον συνναστροφὴν τοὺς εἰς τὴν βασλικὴν οὐλήν, τὴν ἀπόκτησιν βέβαιων καὶ πολιτικῆς δυνάμεως, καθὼς τὰ ἀποκαρύνουσι ἀπὸ κάθε παρμερνούμε φιλοδοξίαν. Ἐτα εἰ καμὲ καὶ ὁ Θεός. Β. Μᾶς ἀπαιτῶμεν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μικρὰ καὶ παρμερνούμε καὶ μᾶς ὑπερκερνούμε τὰ οὐράναια.

Μὴ ἐπιμερνούμεσαι λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ρευστὰ καὶ παρμερνούμε, οὐτε νὰ εἶσαι μικροψυχός. Ἐξ ἄλλου, δὲν σε ἀφῆκε ἀμείψασθαι αὐτὰ. Διὰ τὴν, ἐπειδὴ αὐτοὶ τοὺς φοροῦν σάρακα καὶ στροβίλίζονται μέσα εἰς τὸ σάμα, δὲν πρέπει, νὰ εὐρίσκονται, ἐξω ἀπὸ αὐτὰ δι' αὐτὸν ὁ Θεός πλοῦσι ἀποφάγα μᾶς τὰ παρέχει. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς καὶ ὁ Προφήτης ἀφ' οὗ ἀνεκίνησε ἐκεῖνα τὰ ὑψηλὰ καὶ θαυματούχιστα εἶδος τῆς προνοίας καὶ ὁφείλει εἶπε ἡδύστες χαράν εἰς τὴν καρδίᾳ μου» προσθέτει καὶ τοῦτο. «Ἐκεῖνοι ἐχόμεσαν σιτόν καὶ κρασί καὶ λάδι». Ὁ Λέγων αὐτὸ ἀποκαλύπτει εἶνα μεγάλον μέρος ἀπὸ τὴν πρῶτον αὐτοῦ τοὺς γινεταί φανερά ἀκόμη καὶ εἰς

ὅσα φανερῶνται. Διὸ ὅταν λέγῃ σιτόν, κρασί καὶ λάδι, καὶ τὴν ὑπερπαραγωγή αὐτῶν εἶναι καὶ τὰς θροχὰς καὶ τὰς καταλλήλους κασείκας συνθήκας καὶ τὴν μέτρον τῆς γῆς καὶ τὸ καλὸν ἔργον αὐτῆς καὶ τὸ φυτρωμα καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν λαοφύλακα καὶ τοὺς σελήναιους ῥήνας καὶ τὸ χάρο τῶν ἀστρῶν, τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν χειμῶνα, τὸ φθινόπωρον καὶ τὴν ἐνθῆν, τὴν γαυρωτικὴν τεχνὴν καὶ τὴν καταλλήλότητα τῶν ὁργάνων καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων τεχνῶν. Ἀν δὲ οὗτοι οἱ παρμερνούμε δὲν συντρέξουν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀρκεσθῶν οἱ καρποὶ οὕτε νὰ ἀμείψασιν. Ὅταν λοιπὸν λέγῃ σιτόν καὶ κρασί καὶ λάδι, εἶδει ἀφορμὴν εἰς τὸν σωφὸν νὰ κατανοήσῃ ἀπὸ τοῦ μερὸς τοῦ δυνάμειων ἐμπρός μας τὴν πρῶτον αὐτοῦ Θεοῦ τοὺς φανερούμετα εἰς ὁσὶν ἡτῶν τὰ ἔργα.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος δημηγορῶν, ἐν δὲν ἀπαρμερνούμε, καὶ σπῆκεται εἰς τὴν πρῶτον αὐτοῦ, ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅσα ἐπαρμερνούμε ἀφορμὴν καὶ ἔλεγε. «Δύνω, δροχὴν καὶ ἐποχὰς καρποφόρους, γὰρ ἡμῶν τὴν καρδίαν μᾶς μετὰ τὴν καὶ μετὰ τὴν». Ὁ Προφήτης δὲως ἐπέσει εἶναι ἀπλὸς πτωχὸς λέγει. νὰ ἀπαρμερνούμε τὰ ἄλλα ἐπὶ τοῦ τὰ ἀπαιτῶν τοὺς ἡτοῦς καὶ σπῆκεται. τὰ εἶδη τῶν χρεωστῶν τῶν λειψῶν. Ἐν τῶν λαοφύλακα τῶν κτήτων καὶ ὅσα ἄλλα ὑπάρχουν, ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, τὰ παρμερνούμε καὶ ἀναφέρει τὰ πλεον ἀπαρμερνούμε αὐτὰ τοὺς εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν μας, διὰ νὰ φανερωσῇ ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα.

Αὐτὰ θεοφῶς δὲν μᾶς τὰ δίδει ἀπλῶς, ἀλλὰ μᾶς τὰ δίδει πλοῦσα καὶ ἐκὸς χρόνον. Ἀν πάλι καὶ ὁ παρμερνούμε τὰ περὶ καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν αὐτῶν, αὐτὴν δὲ γινεταί τὴν πρῶτον αὐτοῦ. Διὸ ὅτι ἐπὶ ἀρμερνούμε τὴν ἀδ ἀφορμὴν τῶν πολλῶν καὶ τοὺς παρμερνούμε νὰ ζητήσων ἀπὸ τὸν Θεόν αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα. Ἐάν δὲως μῆκος λέγουν ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ νὰ ρίχνῃ δροχὴν, 24 Ἀλλὰ εἶναι ἔργον τῶν εἰδωλῶν, εἰς τοὺς ἐρωτήσων. πῶς ἀποδεκνέται αὐτό. Ἀπαντοῦν μετὰ τὴν γνώμην τῶν πτωχῶν τοὺς λέγουσιν ὅτι ὁ Θεός εἶναι, αὐτὸς τοὺς θρεῖ. Ὅμως αὐτοὶ οἱ ἰδοὶ λέγουσιν ὅτι εἶναι καὶ πρῶτος καὶ παρμερνούμε καὶ παρμερνούμε καὶ ὅτι εἶναι ἀπορμερνούμε καὶ ἄλλα ἀκόμη ἐν κλήματα μεγαλύνοντα ἀπὸ αὐτὰ. Ἀλλὰ λέγει κάποιος, δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ἐπομένως δὲν εἶναι ἀλήθεια καὶ τὸ ὅτι εἶναι. Διὸ ἐάν δέχεται αὐτό, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δεχθῇ καὶ ἐκεῖνα. Ἐάν δὲως ἀπορμερνούμε ε-

κείνοι, θα απορριψής και ποῦτο μοῖς, ἐξ ἐκεῖνα. Δὲ ἡμεῖς, δοῦναι παρέχοντες ἀποδείξωμεν, περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, δεχόμεθα ὅλα ὅσα λέγονται, δὲ αὐτὸν ἀπὸ αὐτοῦ. Ἐπομένως εἶσα ἀναγκασμένοι νὰ τὸν δεχθῆς καὶ ὡς μοιχὸν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποῦ λέγονται, δὲ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ μάθῃς. Β. ὅτι τέτοια ἐγκλήματα εὐδοκίαντα παλὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν θεῖαν δύναμιν καὶ ὅτι δὲν μποροῦν εἶναι τέτοιο εἶδωλο νὰ εἶναι Θεός. Ἀλλὰ ὁ μὲν π. π. τ. ἀπὸ μόνος τοῦ καὶ τὸ ψέμα φαίνεται μόνον τοῦ καὶ ἐν ἀκόμῃ ἡμεῖς δὲν θέλωμεν νὰ τὸ φανερώσουμε καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀνατρέψωμεν τοὺς πο. π. τ. εἶσα. Δὲ ἀποφάνετο ὅτι δὲν ὄνουν ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ὅλα τὰ ἰδικὰ καὶ γίνονται. Διότι ἀκόμῃ καὶ τὰ δυνάμιστα ἐκεῖνοι τὰ εὐφάναν καὶ τὰ εἶδοντες εἰς τὸ εἶδωλο. Τούτο δὲ τοῦ ἔχει εἶπῃ καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους σὰς.

Ἄν ὁμῶς ἀφήσῃς ἐκεῖνους καὶ καταφυγῇς εἰς τὰς ἀληγορίας αὐτοῦ θὰ σὲ ἐρωτήσω. Τί ἔστι τέλος πάντων ὁ Δίας, εἶσα, λέγουν ἡ γῆ καὶ τὸν ὁρίζοντα καὶ τὸ πᾶν τῆς οὐρανοῦ καὶ τοῦ εὐρανοῦ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄερα καὶ ποῦ τὸ ὄνομαζομεν αἰθέρα. C. κοινὰ ὁ αὐτοῦ ποῦ ὁρίζεται καὶ ὁ αὐτοῦ ποῦ καὶ ἔστι. Ἐπομένως δὲν ὑπάρχει κάποια λογικὴ οὐσία καὶ διακριτικὴ ἀλλὰ μία οὐσία χωρὶς λογικῆς. Διότι εἰς ὅλους εἶσα φανερόν ἐστιν ἀπατάμεθα, ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀέρος οὕτε λογικὴ ἔχει οὕτε σκεπτικὰ καὶ ὁ καὶ ὁ δίας, τὸ ἐρεῖ, αὐτὸ ἀκόμῃ καὶ ὅτι εἶναι ὁκνηρότερος καὶ ἀπὸ τὴν πέτραν.

Ἐπομένως εἶδω καὶ ὅλην κοινὴν πέτραν δὲ Δίος καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἔχει φανερὰ. Διότι ἐάν ὁ Δίας εἶναι ἄερος, ὁ δὲ ἄερος εἶναι, αὐτὸ ποῦ εἴπαμε καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκείνῳ ὁ μῦθος θὰ ἐξαφανισθῇ. Ἐάν δὲ ὁ ἄερος δὲν εἴναι οὕτε πιστὴ κοινὴς, οὕτε ἐγγένῃς καὶ οὐσία, ἐκ τὴν ὅπου ἀναστὰς θοῦν, τὸν ἥλιον τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν καὶ Ἄπῳλλον καὶ λέγουν ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ, οὕτε λοπὸν καὶ ὁ ἥλιος ἔχει κάποια λογικὴν οὐσίαν, ὁ οὕτε ὁ ἄνθρωπος καὶ μολοῖ, ἀλλὰ εἶσα, καὶ αὐτὸ φυσικὸν φαινόμενον, τὸ ὅπου πλάσιονεται καὶ διέπτεται ἀπὸ τὸν αἵμα, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καθύρισε εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Ἐξ ἁλλοῦ δὲν εἶσα ἔργον τοῦ αἰθέρος νὰ θρέψῃ ἄλλα τῶν νεφῶν ποῦ δίχονται τὸ νερὸ ἢ ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἢ ἀπὸ τὰ νερά ποῦ φέρονται ἐπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅπως ἀκριβῶς λέγουσιν οἱ προφῆται. Ἐάν ὁμῶς δὲν πιστεύῃς τοὺς παραφάτας σοὺ παρέχοντες οὐσίαις καὶ ἀποφάνετες ἀποδείξεις ποῦ ἀποδεικνύονται ὅτι ἦσαν θεοποιησιν καὶ ὅτι τίποτε δὲν μᾶς εἶπον ἀπὸ ἰδικῆς τους γνώσεως, ἀλλὰ μόνον ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴν θεῖαν καὶ υπερ-ορανοῦ χάριν. Ε. Δ. ὅτι τὰ ὅσα εἶπον ἐπιδεικνύονται

καὶ ὅλα ἐπαληθεύσαν εἰτε θέλεις νὰ λαβῇς ἔπ' ὅψιν σου τὰ παλαιὰ εἰτε τὰ πρόσφατα. Πράγματι τὰ ὅσα ἐλαχθήσαν ἀπὸ τοὺς προφῆτας διὰ τοῦς ἁγίους, ὅλα ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν εἴνε εἰς ὅλους φανερά. 15. Α. Δηλαδή τὰ ὅσα ἀφωρῶν τὸν Χριστὸν ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην αὐτὰ δὲ πρὸ πάντων ἀποδεικνύουν ὅτι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη Γραφὴ εἶναι θεῖα. Ἐάν θεῖα εἶναι θεῖα, εἶσα ἀληθινὰ καὶ ὅλα ὅσα ἀναφέρονται εἰς αὐτὴν περὶ τοῦ Θεοῦ.

Μὴ ἀμφισβόλλῃς λοιπὸν δὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θαύμαζε τὴν φροντίδα τοῦ, διότι ἂν καὶ εἴμεθα κακοὶ καὶ κατὰ, ἐχάρισε εἰς ὅλους τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον καὶ δὲ ὅλους ὅχι τὴν βροχὴν. Ἄν ὁμῶς μὴ τοὺς ἀφῆναι νὰ ζουν εἰς τὴν φτωχείαν καὶ ζήτησαν τοὺς ἀφῆναι δὲ νὰ διορθωθῇ τὴν ψυχὴν τοὺς δὲ νὰ καὶ πνευματικώτερη τὴν πρόθεσιν τοὺς. Δ. ὅτι γνωρίζετε, τὸ γνωρίζετε καλὰ ὅτι ὁ μὲν πλοῦτος εἰς οὐτοὺς ποῦ δὲν προσέχουν γνῶσιν ὑπηρετῆς τῆς κακίας τῶν. Β. ἐνῷ ἡ φτωχὴ εἰς τὴν μὲν πνευματικῆς ζωῆς. Αὐτὸ μᾶς λέγει ἡ καθήκον καὶ τίτρα. Πᾶσαι ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς δὲν εἶσα πρὸ σωτηρίας καὶ πνευματικῆς ἀπὸ τοὺς πλοῦτους καὶ ἔχουν καλύτεραν σωμωτικὴν ὑγείαν, ὅτι ἡ φτωχὴ τοὺς διορθώνει καὶ τὸ σωμω καὶ τὴν ψυχὴν. «Μὲ τὴν ἐλπίδα μου ἀκλόνητος εἰς Σὲ θὰ κοιμηθῶ ἡσυχῶς καὶ ἐν εἰρήνῃ συγκοιμήσῃς με καὶ θὰ χορτάσῃς ὑπνοῦν ὅτι Σὺ, Κύριε, ἐν καὶ εἶσαι κατὰ μόνον, πορεύεις εἰς ἐμέ τὴν προστάσιόν σου ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὑποίας κατοικῶ γεμάτος πεποιθὼς καὶ ἐλπίδων».

Νῦν καὶ ἕνα ἄλλο εἶδος προνοίας ὅχι δεσποῖς ἀσφύκτον θοῖς εὐδοκίαντα πλοῦσιον τοῦ Θεοῦ εἶσα εἰρήνη καὶ «Εἰρήνη κυρ ἀρχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἐκεῖνων, ποῦ ἀγαποῦν καὶ φιλοῦν τὸν νομὸν σου καὶ δὲν κλονίζονται οὐτε σκοντάπτουν εἰς τὴν ἀρετήν»¹⁶. Διότι τίποτε δὲν μπορεῖ τόσο νὰ μᾶς ἐρρηνεύσῃ ὅσο ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς. C. ποῦ ἀποδεικνύει ἀπὸ μέσα μᾶς τὴν ταραχὴ τῶν παθῶν καὶ δὲν ἀφῆναι τὸν ὁνθρώπον νὰ δὲ χρίζεται με τὸν ἐαυτὸν τοῦ. Διότι ἐν δὲν νικῶν καὶ μετὰ τοῦ αὐτὴν τὴν εἰρήνην καὶ ἐν ἀκόμῃ ὑπάρχει βαθεῖα πολιτικὴ εἰρήνη καὶ ἐν κακίᾳ ἐχθρὸς δὲν τὸν κατὰ, αὐτὸς εἶναι ἀθλιώτερος ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ποῦ τοὺς μάχεται ὁλοκλήρῃ ἢ ἐκσυμμένη.

Δ. ὅτι οὐτε οἱ Σκύθαι οὐτε οἱ Θράκες, οὐτε οἱ Σαυρο-

μάταια⁴⁹ και οι Ινδοί και οι Μαύροι, ούτε όλα τα άλλα άπολιτα έθνη που σκηθίζον να κάνουν πολέμους είναι τόσον άγρια όσον ένας παράλογος συλλογισμός που φωνάζει εις την ψυχήν και όσα μια άθεμτος έπι θυμικοί ή λοιχτόρα των χρημάτων και ό πόθος της δυναστεας και ή θωπή κή μέραμνα. **Β** Και πολυ εύλογως. Διότ εκείνος ό πολέμος είναι έξωτερος, ενώ ή μάχη αυτή είναι έσωτερική. Είναι θε ες όλα δυνατόν να παρατηρήσωμεν τούτο. ότ δηλαδή όσα προερχονται από μέσα μας είναι άσχετα από έκείνα, που μας προσβάλλουν από έξω και τα όποια συνήθως μας καταστρέφουν περισσότερο. Διότ και το σκαλή « που γεννιέται μέσα εις το εύλοον, τρωει περισσότερο την ψύχα» του εύλου και εις την δύναμιν και ες την υγιειν του σωματός, τα νοσήματα που φυτρώνουν από μέσα μας προερχοιν μεγαλύτεραν καταστροφών από αυτήν που προκαλείται από έξωτερικούς αίτιους. Και τα κράτη δ τή ελυσον τόσον οι έξωτερικοί έχθροι. όσον οι έσωτερ και *Εστο λοιπόν και την ψυχήν δέν μπορούν τόσο να την καταστρέψουν μηχανήματα που έρχονται από έξω, όσα τα νοσήματα που φυτρώνουν από μέσα. **Γ** Άλλά αν κανεις έχων τήν φύσιν του Θεού, καταπαύση έντελώς τον πόλεμον αυτόν και άποκαμήση τα πάθη και, άποτη γνώσκοντα τα ποικίλα θηρία των παραλογών συλλογισμών, καταφέρη να μη φωνάζουν πια μέσα του αυτός ιδά άπολαυση πολυ θαθεώ και πολυ καθαρά την ερήνην. Αυτήν την ερήνην μας έχάρισε ό Χριστός με τον έρχομόν του. Αυτήν την ερήνην ηύχετο και ό Παύλος εις τους μαθητάς επαιναλίζον, εις κάθε επιστολήν: «Χαρις να είναι εις σας και ειρήνη από τον Θεόν τον πατέρα σας». **Δ** Όσο δέ έχει αυτήν την ήσυχην δεν φοβότα όχ μόνον θάρραρον και έχθρον αλλά ούτε και τον ίδιον τον δέσποιν. **Ε** Άλλά κλειστάς δόδεκληρον την φάλαγγα των θωμάνων και είναι ό πιο χαρούμενος άνθρωπος, διότι δέν καταπιέζεται από την απώχαια, ό ότ δέν θορύμνεται από μέσα και άρρώστια, ούτε ταρασσεται από τα άνθρωπα να άποσώδονται, διότι έχει ψυχήν γερήν και δυνατήν που ήμπορεί να τακτοποιήση αυτά τα πράγματα εύκολα και προσεκτικά. Διά να μάθετε δε ότ τούτο είναι ήληθινό ός πάρωμεν ένα παράδειγμα. Να ό φθονερός και κοινός, να μη τον μάχεται ποιά ή ώφέλεια: Ό ίδιος προάγει τω-

⁴⁹ Οι Παρεπίτες, ή Ζαυρότα και οι Σαύροι των Βαβυλωνίων, που λείπουν από τον πόλεμον, να θάμνουν από έξωθεν τον πόλεμον. **50.** Ρημ. 17

ρουνεί τον έαυτόν του, βάλλων μέσα του συλλογισμούς πιο κοφτερούς άκόμη και από το ξίφος, προσκρούων εις όλα όσα φαίνονται και πλήγωνε τον έαυτόν του με κάθε ένθρον που συναντά **Β** και με κανένα δέν εύχαριστείται, αλλά τους όλους ός κινούσους έχθρους.

Γ τον ώφέλεια, τούτον ή έξωτερική ερήνην, όταν ό ίδιος, λυσσασμένος και μανικός και κοινός της φύσεως έχθρός κυκλοφορή, έχων μέσα του τόσον πόλεμον και εύχρηστος μύρα τόσα και βέλη ή καλύτερα κυρούς θανάτους παρά να ιδή κανένα συνάνθρωπόν του να προσδεύη και να εύημερή. Άλλος πάλιν δουλωμένος εις την έπιθυμίαν των χρημάτων, συσσωρεύει εις την ψυχήν του κύριους πολέμους και μάχας και επανάστασεις και είναι θορυβημένος και ταραγμένος χωρίς να ήμπορή μάσχη ή να πάρη άνάσα. **Δ** Ό έλευθερός όμως από τα πάθη δέν έχει τέτοια ψυχικήν καταστροφών, αλλά κόβεται εις ένα γαλήνην λυμάν, και εύχαριστείται με την πνευματικήν ζωήν χωρίς να νιώθη και ά τέτα δυσφορία. Διά τούτο άπολαύει και αυτήν την πρόνοιαν ό Προφήτης έλεγε: «Θά κομηθώ ήσυχος και με ερήνην συγχρόνως δέ κα θα χορτάσω ύπνον» απόδύνων, ότι αυτός που δέν έχει αυτήν την ερήνην όχ μόνον δέν θορύσκει άνοικτό το κοινό λυμάν της γαλήνης, αλλά έχει και αι χόμα άκόμη και αυτό το λυμάν του ύπνου και της νύκτας. Διότι, τα πάθη αυτά άκούη και την φυσικήν ένάπαυλον καταστρέφουν καθώς εξουδετερώνουν με άλλην προυνίαν θαυρότεραν την ταρναν αν του ύπνου. Διότ οι φθονοί και ζηλότυποι και πλεονέκτοι **Β** και οι κλέπται, έπειδή κοιδοῦν μας, τους παντού αυτόν τον πόλεμον και έχουν ήσαν όσα μέσα τους τους άγχορους, βποι βεβα και αν πάνε δέν ήμπορούν να άποφύγουν την μάχην. Άλλά και αν μείνουν εις τό σπύτ τους και αν κομώδυνται από κρεβάτι, τους διασπάζουν πολυ άσχετα από όσα συμβαίνουν μεταξύ έχθρών, όηλ σύννεφο από βέλη και θορυβούς άγχορούς από τα κίματα και σφαγές και κρουγές και θρήνους και άλλα.

Δέν συμβαίνει όμως τό ίδιο με τον δικόν. Όταν είναι εύπνος εύχαριστείται και κατά την νύκτα δέχεται πολυ εύχάριστα τον ύπνον, τι σημαίνει, δέ, έτσι το αυτόν, **Ε** Σημαίνει, συγκινουμένους εις τον έαυτόν του, έσωστραφής, χωρίς να γινώσκω καμμάτα από τας πολλάς φροντίδας, χωρίς να διασπώζωμαι ες την σκέπ μείνυ από τας φροντίδας, αλλά σκεπτό, νη, τα ιδικά μου και όσα με ένδιαφέρουν.

καὶ ὅσα πρὸ πάντων τριτάτου εἰς τὸν ἀνθρώπου. «Διότι
σύ, Κύριε, ἐν και ἔγὼ εἶμαι τώρα ἐγκαταλελειμμένος καὶ μό-
νος, μὴ παρέχῃς τὴν προστασίαν σου ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς
ὁποίας κατοικῶ γεμάτος ἐλπίδα πρὸς σέ». Ἡ σημασία δὲ
τῶν λόγων τοῦ αὐτοῦ εἶναι ὅλα μου τὰ πάθη τὰ ἐπὶ ἐξῆς
μετὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ μετὰ τὴν ἐκεί-
σου ἀναμονή. 27 Ἀ ὅπως ἀκριδῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος «Δ
ὅτι ἡ σ' μέλας εὐαγγελία θλίψις μας προετοιμάζει. ὁ ἡμῶς
σικνιον θάρος δόξης, που υπερβαίνει κάθε μέτρον ἐπειδή
το εὐαγγέλιον μας προσηλωμένο. ὅχι, σ' ἐκεῖνα που φαίνον-
ται ἀλλὰ σ' ἐκεῖνα που δὲν φαίνονται». 28 Διότι δὲν ὑπάρ-
χε ὑπόθεσις βορείᾳ που νὰ μὴ γίνεται ἐλαφρότερη μετὰ τὴν
ἐλπίδα ὅτι προκατὰ κανὼν κατὰ Θεον. Δ αὐτοῦ λέγει
«Μοῦ παρέχεις τὴν προστασίαν σου, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς
ὁποίας κατοικῶ γεμάτος ἐλπίδα πρὸς σε». Καὶ τὰ «ἐν και
ἐγὼ εἶμαι τώρα ἐγκαταλελειμμένος καὶ μόνος», δὲν διδά-
σκει ὅτι γωτερον τὴν ἀρετήν.

Τ σημαίνει, «ἐν και εἶμαι μόνος». Σημαίνει χωρὶς τοῦ
κακοῦ. Διότι τὴν ἐρήνην αὐτὴν τὴν ἐπέτυχεν μετὰ τὴν ἐπ-
καινωσιν μας. σοι καὶ ἔγω μόνος μου ἀποφεύγων τοὺς
διεφθαρμένους. Β καὶ πολλὰ εὐλογία. Δ ὁ ὅπως ἀκριδῶς
τὰ σωματικά πολλὰς φορές καταστρέφονται ἀπὸ τὴν θλά-
σιν που προκαλοῦν, τὰ δηλητηριώδη ἀέρια ἔτσι καὶ ἡ ψυ-
χή πολλὰς φορές ἐθλάθῃ ἀπὸ τὴν ἐπασφὴν τῆς μετὰ τοὺς
κακοὺς. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς τὸ γερό μάτ, σὺν ἰσθ' τὸ ἀρ-
ρωστο, προσβαλλέται καὶ ὁ ψωρσισμένος μεταβιβάζει τὴν νό-
σον καὶ εἰς τοὺς υγιεῖς, τὸ ἴδιον ἀκριδῶς συμβαίνει, πολλὰς
φορές καὶ μετὰ τὴν συναναστροφήν μετὰ πονηροὺς ἀνθρώπους.
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς συμβούλευε ὅχι μόνον νὰ ἀπο-
φεύγωμεν τέτοιους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς θγάω-
με ἀπὸ τὴν μεσσην, ὡς λέγει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. C «Καὶ
ἐάν πο δεξί σου μάτ, σὲ σκοδαλίσῃ, θγάλε το καὶ πέταξε
το μακριά». 29 Προφανὲς δὲν ὁμ' αὐτὸν διὰ τὸ μάτ. Διότι πρὸς
ἀδικία θὰ ἡδυνάτο νὰ ὁ ἀπράξῃ ὁ ἀγαθός, ἐν τῇ ἀκρίβει
ἦτο υγιής. Αὐτὰ τὰ ἐνομιμαίητος διὰ τοὺς στενοὺς φίλους
μας που εὐρίσκοντα τόσον κοντὰ μας ὅσον καὶ τὰ μέλη
μας καὶ μᾶς ἐλαττοῦν. Ὁ Κύριος δὲ μᾶς διατάσσει νὰ ἐπι-
λυθώμεν ἀκόμη καὶ τὴν φιλίαν τέτοιων ἀνθρώπων, ὥστε νὰ
κάνωμε ἀσφαλέστερα τὴν σωτηρίαν μας. Διὰ τοῦτο προ-
χωρῶν ὁ ἴδιος πάλιν λέγει. «Δὲν ἐλπίδα μέρος εἰς συνειρήνη

51. B. Κορ 4 17 18
52. Ματθ. 5, 29

ἀνθρώπων ἀρεσκομένων εἰς τὴν καταιγίαν καὶ δὲν θὰ
εἰσέλθω μαζί μετὰ τοὺς ἀποκαταμένους διὰ νὰ συσχεθῶ μετὰ
τούς». 30

Καὶ ὁ ἱερεὺς δὲ μακαρίζει αὐτὸν που κάθεται, μόνος
καὶ σιγᾶναι τὸν ζυγὸν ἀπὸ τῶν νεύων του. 31

Ποῦ δὲ ὁμολοῦν δι' αὐτὸ καὶ αἱ παροιμίαι καὶ λέγου-
σι ὅλους καὶ τοὺς συμβουλεύουν ὅχι μόνον νὰ μὴ σκόδων
νὰ ἀκούσων, ἀλλὰ νὰ πηδῶν. Δ καὶ νὰ φέγωνιν ἀπὸ αὐ-
τοῦ που σιγᾶνται πονηρὰ καὶ νὰ μὴ μόνον τὸν και-
ρὸν μας, τοὺς. Διότι δὲν ἀκόμη καὶ τὸ ἔργον τῆς φύσεως
μεταβάλλεται πολλὰς φορές ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς συντη-
σεως, πῶς μάλιστα ἀλλάζουν αἱ προβάσεις μας, τὸ
χρῶμα π.χ. εἶναι εἰς ἡμᾶς φυσικὸν κοῦδος καὶ ἡ ὑγεία. Κα-
μιά φορά ὅμως καὶ αὐτὰ καταστρέφονται ἀπὸ κατὰ τὴν ἀλ-
λῇ ἀντίθετον συνήθειαν. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν ὁρ-
ξιν διὰ φαγητό. Καὶ αὐτὸ πολλὰς φορές τὸ ἐκχέσαμεν ἐξ
αἰτίας τῆς κακοδιαθέσεως τῆς ἀρρώστιας καὶ ἄλλα πολ-
λὰ τέτοια ἡμᾶς. νὰ εἴη κανὼν νὰ συμβαίνει. Ἐάν δὲ
τὰ φυσικά πράγματα μετασχηματίζονται, πολὺ περισσότερον
ἀλλάζει ἡ διάθεσις μας ἢ ὅποια ἐξ ἄλλου τόσο εὐκολὰ με-
ταβάλλεται.

Ε. Ἄς μὴ νομισαμεν λοιπὸν ὅτι εἶναι μικρὴ ἡ ἐλάθῃ
που προέρχεται ἀπὸ τὴν συναναστροφήν μετὰ τοὺς κακοὺς,
ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα θὰ ἀποφεύγωμεν τέτοιους ἀν-
θρώπους εἴτε εἶναι γυναῖκες, εἴτε εἶναι φίλοι, εἴτε ὅποιας-
θήποτε. Διότι καὶ ἐκεῖνος τοὺς μεγάλους, ἐννοῶ τὸν Σα-
λομῶνα καὶ τὸν Σαμψὼν αὐτὰ τοὺς κατεστράφη. Ὅλα
κλήρον δὲ τὸ ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἔτσι κατεστράφη. Διότι οὐ-
τε καὶ τὰ θηρία δὲν συνιᾶνται νὰ μᾶς πληγώσων τόσο ὅσο
ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐκεῖνα μὲν το ἔχουν φανε-
ρά τὰ θηρία τὸν, ἐν αὐτοῖς ἀνεπαίσθητος καὶ ἀδάρυδα κά-
θῃ ἡμέραν ἐναποθέτουν τὴν ἐλάθῃν προεβλόντες ὑποῦλα
καὶ λίγο λίγο τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς
καταδικάζει ἀκόμη καὶ τὸ ἀμαρτωλὸν εὐαγγέλιον. 32 Ἀ Ἀλ-
τὸς που κο τάζει μὴ γυναῖκα μετὰ φίλοντο εὐαγγέλιον. Ἡ δὲ
ἐμοίχευσεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν του. 33 Μιλᾷ ἔτσι διὰ νὰ
δείξῃ πόσο εὐκολὴ καὶ ὀλισθηρὴ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀμαρτία. Σὺ
εἰμῶς, σὺν πρόκειται νὰ κατακρίσῃς εἰς μίαν πόλιν, δαχο-
λεῖται πολὺ μετὰ τοὺς ἀνέμους που φυσῶν εἰς αὐτήν. μὴ

53. Ματθ. 9, 3
54. Κορ 2, 97 98.
55. Ματθ. 5 28.

πως είναι κοσμοί, μήπως είναι πολύ θερμοί ή πολύ ψυχροί, μήπως είναι ξηροί. Όταν δε πρόκειται να συζητήσουμε για την ψυχή, δεν ξέρουμε με ποιοχρήν τα παιδιά αυτόν που πρόκειται να μιλήσουν γ' αυτήν. Αλλά όποτεσκεπταίκαί επιπλέον ας δι' άλλους την εκθέσεις, Πέε μου, θα σου συγχρηθή το ελ. τόσος την περιουσία.

Β Διότι από τ. νομικές έγιναν θαυμασμοί και λαμπροί θαύματα: πίπκουν την βροχή. "Εν τω διότι απέφυγαν τους θύ-
ροδούς και τὰς ἀγοράς καὶ ἐστῆσαν σιγήν διὰ τὸν θαυ-
τόν τους μακριὰ ἀπὸ τῆν κατοικίαν ἀν τῆς καθήμενης πρᾶ-
γματικότητος. Τούτους διὰ μνηστικὴν τὴν αὐτῶν, ἐπιδείκνυν τὴν
ἐργίαν κατὰ τοὺς εἰς τὴν πόλιν. Πῶς δὲως ὑποκρίνεται γινώ-
σκοντες, Μπορεῖ ἀν ἀποφύγων τοὺς κακοὺς καὶ ἀναζητῶν
τοὺς καλοὺς Διότ' ἔτο, θὰ ἀπολαύσῃς περισσότερο ἀν
σφάλλων ἀπὸ ἐκείνων τῶν ἐρημικῶν ἐξ. μόνον ἀποφύγων
αὐτοὺς που εἰς θαλάττῃν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μὲ αὐτοὺς που εἰ-
ς ὠρεῶν. Ἀ δὲ ἂν ἀποφύγῃς τοὺς κακοὺς καὶ πλησιάζ-
εις τοὺς καλοὺς καὶ ἀπὸ τῆς θύρ πλευρὴς θὰ αἰσθῇς ὅτι
καποῖς τῆς ἀρετῆς καὶ αὐτομάτως θὰ χροαῖν ἐκείνου τῆς
κακίας. C

Διὰ τὴν γὰρ λοιπὴν αὐτῶ, ὡς κάμνομεν αὐτά, ὑποκαύ-
ομετες εἰς τὸν ψαλμῶδον ποτὶ λέγει· ἁδιστὶ Σὺ, Κύριε, δι-
καί εἰμαι κατάνομος μὲν πρὸς ταπεινοὺς καὶ κατωὶς γεμῶτος
τεταπεινὸν καὶ ἐλπίδα· Ἐβὼ λαὸν ἰὴ στοιματιστὴν τοῦ
λόγον, ἀφορ κατὰς κοιλίᾳ, ὥσως εἰς τὰ θύματα ποτὶ ἐτε-
ρῶν ἱκανοποιητικὴν λύσιν, μὲν τὴν δοξασίαν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν· παρὶ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέκειναι ἡ δόξα καὶ
ἡ δυνάμις, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων· Ἀμήν.

O M A I A

EIS TON E' (5) PSALMON

ΔΕΙΣ τὸ τέλος, ὑπὲρ κληρονομούσης,
ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ.¹

Ἄς ἰδοῦμε πρῶτον τί εἶνα ἡ κληρονομία καὶ ἂν αὐτὴ ἀναφέρεται, εἰς ἡμᾶς. Ἐπειτα ἄς ἰδοῦμε τὸν χρόνον καὶ

1 Καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ὁ Φαλαῶς εἶπε. Ἐγὼν τοῦ Δαυὶδ. παρακαλεῖ
 ἑμὲ ἀνθρώπων ἀπὸ πολλῶν χρόνων συνετάχθη. Ὁ Δαυὶδ οὐ καὶ ἐπαρ-
 ῖστατος, ἀδελφεύει ἑμὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὀρχεῖται εἰς τὸ θυο-
 στήριον διὰ αὐτὸν καὶ ἐκ τῶν ἐκείνων θεῶν καὶ αὐτὸν τὴν ἀφ'

τά των οποίων δίδεται Είναι αποδοχή της παράδοσης βίω-
σης αναγγελίου των περ ορισμένης διάθεσης, όταν δηλ. σός λέ-
γουν δι' σός άνηκε, να κληρονομία, να την περιεργά-
σθε και να ταύτα-αυτήσθε κ. αὐτήν, να αναζητήτε τα έγ-
γραφα και να κατέβαλλετε χρήματα, να προσκομίζετε χαρ-
τιά και να αντιγράφετε την διαθήκη και να διερκετε με-
γάλο ενδιαφέρον, ενώ όταν δέν εύροκναι ενώπιόν τους
πνευματικά δ' αθώα και όταν όλα α' Γραφή είναι μπρο-
μας ανοικτά Είναι παράλογον να τεμταλό όσους και να
δυναίκασι ζυμεθα και όλα αυτά επειδή δέν γ' μετα αίσθη-
ση ή κληρονομία. "Ας ταυτίσωμε λοιπόν και δι' ανοίκη-
τά της αρχαία β' Ελλιά, δι' ακούσιμα έπάνω εις τάς γραμμά-
τους και δι' Ιδοίμε με τους άρους έχει κληροδοτή εις
ήμεας ή κληρονομία και ποια είναι ή φύσις αυτής της κλη-
ρονομίας; Διότι δέν μάς άφησε ταχέως την κληρονομίαν
αυτήν, αλλά με κάποιον προαιπόδισιν Ποια είναι λοιπόν
αυτή, α' Όποιος με άναψι, θά τήρησι τάς ένάλλα; 2^η Αλλά
«Όποιος δέν σήκωνε τόν σκυρύν του και δέν έκο-
λουθε όπισω μου» και άλλαι πολλά, όσα είναι γραμμένα
εις την Αγίαν Γραφήν

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκτείνεται ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ ἀνθρώποι ἀγαποῦνται ἀλλήλους ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ ἀνθρώποι ἀγαποῦνται ἀλλήλους ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ ἀνθρώποι ἀγαποῦνται ἀλλήλους ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ χώρῳ.

ἡμεῖς τοὺς θεοὺς κατὰ τὴν καὶ παλαιὰ ἀποστολήν. Ἄν ὁ ψαλμὸς συνετέλεσεν κατὰ τοὺς ἁγίους, ἢ ἀποκατέστη τοῦ ἱεροσολύμου ἢ ποῦ ἀναμετρεῖται κατὰ τὴν ἰσχυρίαν τοῦ ὁμοῦ τοῦ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἰσχυροῦ. Οἱ καὶ ἄλλοι, ἐκ τούτου ἐκλογὴ ἀναμετρεῖται, μάλιστα ἐκλογίζονται εἰς τὴν ἐργασίαν, ὡς σιωπῶντες νεκροὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἄλλοι ἄλλοι.

2. July 14, 23

9. May 10, 88

4 Apr. 13, 01

ὁ Θεὸς κάνει. ὅτι ἀκριβῶς κάνουν καὶ οἱ κοσμικοὶ νομοθέται οἱ ὅποιοι μᾶς ἐμπιστεύοντα τὴν πατρικὴν παρασάσαν ἐπὶ ἐπιδικωθῶμε. Ὅταν δὲ ἐπιδικωθῶμε καὶ φθάσωμεν εἰς τὴν καταλήτηλον ἡλικίαν καὶ μεταβῶμεν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, τότε ὁ Θεὸς μᾶς ἐμπιστεύεται ἕκστην τὴν κληρονομίαν. Προηγουμένως ὁμοῦς ἐδείξε τὴν εὐνοίαν του καὶ μᾶς ἀφῆκε τὰ ἱερὰ γράμματα καὶ μᾶς εἶπε μετὰ ποίας πράξεως μᾶς θὰ ἐμπιπύωμε τὴν κληρονομίαν, ὥστε νὰ μὴ χαθῶμε καὶ νὰ μὴ γίνωμε ἀπώλητοι. Ἄν ὁμοῦς κάποιον τὸν παράξῃ τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἴμεθα ἀκόμη τέλειοι καὶ ὑπαίτις, τὰ εἰπωμένα, ὥς ἀκούσῃς ὅλο αὐτοὶ τὸν Παῦλον ποὺ λέγει. «Ὅταν ἦμιον νήπιον, ἐν λούσῃ σὺν νήπιον, ἐσκαπτόμενον σὺν νήπιον, ἐσπυλόμενον σὺν νήπιον. Ὅταν ἔγινον ἄνδρας, κατήρησα τοὺς νηπιακοὺς τρόπους». Ὅτι λέγει αὐτὰ ὅταν ἐν ἡμῖν διὰ τὴν παρουσίαν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ πάλιν ἀμέλῃς ὅπου φθάσωμεν ὅλοι εἰς ἄνδρας τέλειον, εἰς τὸ μέτρον τοῦ τέλειου ἀνταστήματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Διότι, κατὰ τὴν παρουσίαν ζωὴν ἀνατρέφεσθαι εἰς αὐτὴν ἐβῶ τὴν πλάσιν, ὅπως ἀκριβῶς κοντὰ εἰς μίαν παραμέναν. Ὅταν ὁμοῦς πρόκειται νὰ ἀδηγῶμε εἰς τὴν θεοπαικίαν κατὰ καιρὸν, ἀφοῦ ἀρῶμεν τὰ οὐκ αὐτὰ φθαρτὰ καὶ ἀποκτήσωμεν τὴν ἐκδοράσιν θὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλο τέλειον. Ἡ δὲ ἀνάγκη αὐτὴ ἡπείλησε πολλοὺς νὰ τοὺς κἀνὴ ἀπώλητους, ἐάν ἀποδεχθῶν ἀνῶς νὰ τὴν γένουν τὰς προουποθέσεις ποὺ ἀναγράφονται.

Ἀλλὰ ὅς ἰδοῦμε τέλος πάντων ποῖα εἶναι ἡ κληρονομία. Ἐκεῖνα τοῦ μᾶτι, δὲν εἶδε καὶ αὐτὸ δὲν ἔκρινε καὶ τοὺς ἀνθρώπων δὲν συνέλαθε. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὴν παρουσίαν ζωὴν αὐτὰ, ἡ γνώσις τῶν ὁποίων ὑπερβαίνει τὸν νοῦν μᾶς. Ὁ Δὲ τὰ τούτο ὑπάρχει ἐκεῖ γιὰ μᾶς ἀποστασία. Πρόσεξε δὲ τὴν μεγάλην τοῦ φρονιμά. Τούτοις μὲν κόπους τοὺς περιωρίσει εἰς τὴν παρουσίαν ζωὴν, ὥστε εἰς μικρὸν χρόνον διαστήματι, νὰ ἐκλείψῃ ὁ μῆχος. Ἐνῷ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀποστασία εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι, νὰ προεκτείνονται εἰς τὴν αἰωνιότητα. Τὸ τέλος ἐκείνο ὁνομάζει καὶ βασιλεία. Ἄν καὶ ὑπερβαίνει βεβαίως τὴν λογικὴν, ὁμοῦς ἔκανε ὑπαίτις διὰ τὰ μελλούμενα κατὰ τὸ μέτρον κατὰ τὸ ὅποιον ἡμποροῦμε ἡμεῖς νὰ ἀκούσωμεν. Τώρα, ὅπως ἀκριβῶς

5 Α. Κορ. 13. 11
6 Ῥωμ. 4. 18
7 Α. Κορ. 2. 9

μόλις εἶπα ἀποκαλεῖ ὅσα λαὸν, γάμον, ἔξουσιον καὶ ὑποδύλων τὴν ἐννοίαν ἐκείνην, ἐκκελῶντας ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μᾶς εὐχάρστια ὀνόματα. Ἐδὼλ τὴν αἰώνιον δόξαν, τὴν ἀφθαρτοῦ μακροχρόντητα, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, μετὰ τὴν ὅποιαν τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐξισωθῇ.

Ποῖα ὁμοῦς εἶναι οἱ προουποθέσεις, τοῦ θέτε. Ἡ ἐκ κλησίας ἡ καλύτερα ἡ κληρονομία, δὲν εἶναι καθόλου φανταστική. «Ὅλοι ὅσοι θέτετε νὰ σᾶς κάνουν οἱ ἄνθρωποι κάνατε καὶ σῖς τὰ ἰδία σ' αὐτοὺς». Ἐλπίεις, δὲν ἐπρόσθεσε τίποτε ἀγνωστον καὶ ξένον, ἀλλὰ ὅσα ἐπρόσθεσε καὶ ἀνομοθετήσας ἡ φύσις. Ὅσα ἀκριβῶς σὺ ὁ ἴσος θέλεις νὰ κάνασιν οἱ πλῆσιον σου εἰς σέ, αὐτὰ καὶ σὺ ὁ ἴσος νὰ κάνῃς. Ὁ Δὲ θέλεις νὰ σέ ἐπαυδῇ, ἡ δὲ ἐπαυδῇ καὶ σὺ. Θέλεις νὰ μὴ σέ κλέβουν, μὴν κλέβῃς καὶ σὺ. Θέλεις νὰ σέ τιμᾶσιν ἡ δὲ τιμᾶς καὶ σὺ. Θέλεις νὰ σέ ἐλποῦν, ἡ δὲ ἐλπίς καὶ σὺ. Θέλεις νὰ σέ ἀγαπᾶσιν, ἡ δὲ ἀγαπᾶς καὶ σὺ. Θέλεις νὰ μὴ σέ καταλογίζω. Μήτε καὶ σὺ νὰ καταλογίζῃς. Πρόσεξε μία λεπτομέρεια. Δὲν εἶπε. Ὅσα δὲν θέτετε νὰ σᾶς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, μήτε καὶ σῖς νὰ κάνετε σ' αὐτοὺς. Ἀλλὰ, «ὅσα θέτετε». Ἐπειδὴ θεθετα ὑπάρχουν δυὸ ὁδοὶ ποὺ ὁδηγοῦν πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἑπὶ μὴ μὲν ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀλλὰ δὲ ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀρετῶν, θέτει πρῶτα αὐτὴν, κἀνόντας φανεράν τὴν αὐτὴν καὶ ἐκείνην. Δὲ αὐτὴν μὲν ἔκανε ὑπαίτις μὲν λέγοντας. «Ὅτι μὴ σῖς μὴ τὸ κάνῃς εἰς τὸν ἄλλον». Ἐ τὴν ἄλλην δὲ ἐφανέρωσεν καθαρὰ λέγων. «Ὅσοι θέτετε νὰ σᾶς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, καὶ σῖς νὰ τὰ κάνετε εἰς αὐτοὺς».

Ἐπὶ αὐτῇ καὶ ἄλλη μία προουπόθεσις. Ποῖα εἶναι αὐτὴ. Εἶναι τὸ νὰ ἀγαπᾶμεν τὸν πλησίον μᾶς, ὅπως τοῦ ἑαυτοῦ μᾶς. Τὸ πρῶτον εὐκόλουν ἀπὸ αὐτῶν, διότι τὸ μῖσος εἶναι δυσβάστακτον καὶ θορυβητικόν, ἐνῷ ἡ ἀγάπη εἶναι εὐκόλη καὶ πρόσθυμη. Ἄν βεβαίως εἴλεγε, ἂν καὶ εἴθετο ἄνθρωποι ἀγαπᾶτε θηρία, θὰ ἦταν δύσκολον νὰ τὸ καταφέρωμε. Ἄν ὁμοῦς τὴ στιγμή τοῦ εἰσάγετε ἄνθρωπον μᾶς διατάσσῃ νὰ ἀγαπᾶμεν ἄνθρωπος ἀπὸ μάλιστα πολὺ μᾶς ὑποβόησεν καὶ ἡ ἀμοιότης καὶ ἡ συγγένεια καὶ ἀφοῦ ἡ φύσις μᾶς παροτρύνει, ποῖα δυσκολία ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Τούτο ἀκριβῶς γίνεται καὶ μετὰ τῶν λειονταριῶν καὶ τῶν λύκων. Ὁ Δὲ ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ἡ φύσις συγγένειαν ἀδελφείαν εἰς τὴν φύσιν, τὴν λοιπὴν θὰ ἀπολογηθῶμεν ἂν, ἐνῷ ἐξημερωμένοι.

τὰ λειψάρια καὶ φτάνομε κρινώμενοι δὲν καταθνήσκοντες
νὰ εἴμαστε ἐνωμένοι, Δὲν βλέπετε ὅτι πολλοί, γυροφέρνουν
καὶ πίνουν γέροντες διὰ τὴν κληρονομίαν καὶ ἀνέχονται,
ἐνῶ οἱ ἴδιοι εἶναι νέοι καὶ σφριγηλοί, νὰ κάθονται συνεχῶς
δίπλα τους καὶ νὰ ὑπομένουν διὰ τὰ βασανιστῆρας γηραι-
ων, δηλ. τοὺς πόνοους εἰς τὰ πόδια καὶ τὰ ἄλλα γερων-
τικά νοσήματα καὶ τὸ συνάχ, Ὁ Ὑπάρχον ἐκεῖ δεσποῖς
χρήματα ἢ ἐλπίδα ὅμως εἶναι ἀβυσσοί. Ἐδῶ ὅμως ἔχομεν
τὸν οὐρανὸν καὶ πρὶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὰ νὰ εὐαρεστή-
σωμεν εἰς τὸν Θεόν Ποιᾶ ὅμως εἶναι ἡ κληρονομία, Δ.
ὅτι ἡ ἐπιχειρηθῆσα λέγει «ὡς τῆς κληρονομίας» Ἡ
κληρονομία εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ πλήρωμά της, διὰ
τὴν ὁποῖαν λέγει, ὁ Παῦλος «Διότι σὰς ἀραβωνίσσα με-
ῖνον ἄνθρωποι, ὁ δὲ νὰ σὰς παρῶσα σου αὐτὴν παρθεῖον ἀγνήν
εἰς τὸν Χριστόν»⁹ Καὶ ὁ ὡάννης λέγει: «Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει
τὴν νόμφην εἶναι ὁ γαμπρός»¹⁰ Ἀλλὰ ὁ μὲν γαμπρός εἰς
ὅλης ἡμέρας χάνει τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος, Ὁ ἰδικός μας
ὅμως γαμπρός συνεχίζει πάντα νὰ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ νὰ σὺ-
ξάνῃ τὸν πόθον Ἐ τοῦτο δηλώνοντας ὁ Ἰωάννης τὸν ἀπο-
καλεῖ γαμπρόν, ὅταν αὐτὸς ποῖται καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν
ἀνέλασεν νόμφην ὅχι μόνον διὰ τοῦτο ἀλλὰ καὶ διότι θέλει
νὰ εἰσέλθῃ ὅλοι ἐνὸς σώματος καὶ μιᾶς ψυχῆ συμφωνῶν μετὰ ὅσα μᾶς
ἀπαγορεύει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγάπη Ἀκόμη δὲ ὅτι, ὅπως ἀκρι-
βῶς ἡ νόμφη κάνει τὸ πᾶν δὲ νὰ ἀρίστη εἰς τὸν οὐρανόν, τέ-
τοιο καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ εἰσελάμε εἰς ὅλην μᾶς τὴν ζωὴν
Ὅπως ἡ νόμφη κάθεται τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην εἰς τὸ νυμφικόν
δουμάκι καὶ φροντίζει μόνον γιὰ ἓνα πράγμα δηλ. πῶς νὰ
ἀράξῃ εἰς τὸν γαμπρόν, ἔτσι καὶ ἡμεῖς κοίτας ἡμεῖς εἰς
τὴν ζωὴν αὐτὴν προσωρινόν, ἔτσι ὅς ἔχωμεν κατὰ νοῦν πῶς
ν' ἀρῶμεν εἰς τὸν γαμπρόν καὶ πῶς νὰ διοτηρήσωμεν τὴν
καλὴν τάξιν τῆς νύμφης.¹¹ Ἀλλὰ τὴν τὴν νόμφην θυμᾶται
καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ λέγει «Καὶ ἐκ δεξιῶν σου ἐξοχώως τιμημένη
ὑπὸ σοῦ παρέστη ἡ βασίλισσα Ἐκκλησία σου, μετὰ ἡμισυῶν
ἀρετῶν καὶ ἄλλων χαριστῶν τοῦ πνεύματος δ' ἀφύσσον περι-
βεδλημένη καὶ πολυποικίλων στολισμῶν φοροῦσα»¹² Θέλε-
ς νὰ δῆς καὶ τὰ ὑποδήματά της; Ἀκούσε τὸν Παῦλον ποῦ
συνεδεῖται τὴν νόμφην τί λέγει: «Εἰς τὰ ποδῶνά σου νὰ ἔχετε
υποδήματα διὰ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ χαρμόσυνον ἄγγελ-

9 Ε. Κ. 11 2
10 Ἰωάν. 3 28
11 Ἰωάν. 3 19.

μο τῆς εὐφροσύνης»¹³ Θέλεις νὰ δῆς καὶ τὴν ζωὴν της καὶ νὰ
μάθῃς ὅτι τὸ περ ἐχόμενον της εἶναι ἡ ἀλήθεια, Ὁ ἴδιος θὰ
σε διδάξῃ. «Σταθῆτε ὁρθοὶ λοιπὸν, ἀφ' οὗ ζωσθήτε τὴν μέ-
ση σας μετὰ τὴν ὀλιγέειαν»¹⁴ Θέλες νὰ ἴδῃς καὶ τὴν ἀμοιβήν
της, καὶ τοῦτο θὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ τὸν ἴδιον. «Ὡς ἡ νύμφη καὶ ὁ ἴδιος
ἐκκλησία ἢ ρυτίδα»¹⁵ Ἀκούσε τί λέγει ὁ ἴδιος αὐτὴν καὶ ὁ ἴδιος
ἐκκλησία: «Ὁλοκλήρος εἶσαι, ἀμοιβή σου ποῦ εἶσαι κοιν-
τὰ μου καὶ δὲν ὑπάρχει ἐπάνω σου ψεγάδα»¹⁶ Θέλε-
ς νὰ ἴδῃς καὶ τὰ πόδια, «Πόσο ὀρθοὶ εἶναι οἱ πόδες ἐκείνων ποῦ ἐπι-
ρύπτουν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα»¹⁷ Β. Τὸ πῶς παρὰ δόξον
δὲ καὶ καταπληκτικὸν εἶναι ὅτι, ἂν καὶ τὴν ἐστόλμει κατ'
αὐτοῦ τὸν τρόπον ὅμως δὲν ἤλθε ἀποκαλύπτοντας διὰ
τὴν δόξαν τοῦ διὰ νὰ μὴ τὴν ἐφορῶσιν μετὰ τὸ ὑπερβολικόν
τοῦ κάλλους καὶ τὴν κτῆν νὰ παραφρονήσῃ, ἀλλὰ ἔρχεται
ντυμένος μετὰ ρούχο ὅπως ἡ νόμφη. Πάρνε, δηλαδὴ σάκα
καὶ οἰκία καὶ στέκεται κοντά της Δὲν τὴν καλεῖ, ἀλλὰ ὁ
ἴδιος φέρεται κοντά της Καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτὴν τη-
ρεῖ τὸ θέμιον σύμφωνα μετὰ τὸ ὅποῖον ὁ γαμπρός πηγαίνει
εἰς τὴν νόμφην Τοῦτο ἀκριβῶς λέγει, καὶ ὁ Μωυσῆς Ὁ
«Διὰ τοῦτο θὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του
καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν γυναῖκα
του»¹⁸ Καὶ ὁ Παῦλος «Τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι, μεγάλο
ἐστὶν τὸ ἔρηγόν δὲ ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐκ-
κλησίαν»¹⁹

Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὸ καταγνώγιόν της καὶ τὴν ἡῦρε λε-
ρυσμένην, ἄλυστον, γυμνήν, αἰμόφυρτον, τὴν ἔλουσε, τὴν
ἀλείψε, τὴν ἐθρέψε, τὴν ἐντύσε μετὰ ἑνδομῶν τέτοιον ποῦ ἄλλο
δὲν ἡμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ Ὁ Θεὸς γίνεται ἡ περιβολή της,
τὴν παίρνει καὶ ἔτσι τὴν ὀδηγεῖ. Δι' αὐτὴν ἔχει ἐτοιμασθῇ
ἡ κληρονομία. Τί λέγει λοιπὸν β' αὐτὴν ὁ προσφύτης Πολ-
λὰ λέγει. Διότι εἶναι ὁ συνήγορός της καὶ προσφύτης
τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ θὰ τῆς συμβοῦν καὶ προ-
σφύνησε Ὁ Π. χ. προσφύτησε διὰ τὸν νυμφῖον, ὁ δὲ τὴν
τελετὴν τοῦ γάμου, διὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ θὰ τὴν διαδεχθῶν.
Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ κάνει λόγον δι' αὐτὴν καὶ εἰς

12 Ἰερ. 6, 13.
13 Ἰερ. 6, 14.
14 Ἰερ. 6, 2.
15 Ἀμα 4, 7.
16 Ρωμ. 10, 10.
17 Γαλ. 2, 24.
18 Ἰερ. 6, 33.

τὴν ἀρχὴν, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν οἱ γυναικὲς δικηγόροι εἰς τὰ δικαστήρια, λέγει ὁ αὐτοὺς δὲ συνεγγραφήν, δηλ. «δὲ τὴν κληρονομίαν». Τί ζητῶ ἕως ἡ κληρονομία, ἢς ἀκούσωμεν «Κύριε ἀκούσε τὰ λόγια μου». Τὸν γαμπερὸν τὸν ἀναμάρτητον Κύριον διότι καὶ τοῦτο πηγάζει ἀπὸ νύμφην ποὺ ἔχει εὐγνωμοσύνην. Ἐάν βεβαίως τοῦτο συμβαίνει, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν τὴν ἰδίαν οὐσίαν καὶ ἡ γυνὴ καταπαλεῖ τὸν ἄνδρα κύριον, πολὺ περισσότερον συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν οὐσίαν μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, δι-
 του καὶ ἐκ φύσεως ὁ Χριστὸς εἶναι Κύριος. Ἐποὶ λοιπὸν ἐδῶ Ἐ ἀποκαλεῖ αὐτὸν Κύριον ὅχι μόνον ὡς κυμῶνον ἀλλὰ καὶ ὡς δεσπότην καὶ τὸν ἐπικαλεῖται εἰς τὴν προσευχὴν.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐδρίσκειται κοντὰ τῆς ἡ κληρονομία καὶ ἐπεὶ δὴ ἡ κληρονομία αὐτὴ πραγματοποιεῖται ἔάν καταρθώσης τὰ ὅσα σοὶ ἐπιβάλλονται, παρακαλεῖ καὶ βλέ-
 πει νὰ γίνῃ σύμμαχος τῆς, ὥστε νὰ καταρθώσῃ τὰ ὅσα ἐδ-
 ρίσκονται πλῆσιόν σου καὶ νὰ μὴ χάσωμεν τὴν κληρονομίαν. Διὰ τοῦτο λέγει «Ἀκούσε τὰ λόγια μου, Κύριε». Καὶ μὲ παραρησαίαν τὸ λέγει, ἐπειδὴ ζητεῖ τέτοια πράγματα ὅσα ἀ-
 κριβῶς καὶ ὁ ἰδιος θέλει, νὰ διδῇ ὅπως πάλιν δὲν ἡμπο-
 ρεῖ νὰ ζητήσῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν χάριν ἐάν ζητῇ πράγματα
 ἀνθέστα αὐτοῦ ποὺ μᾶς παρέχει. 92 Α. Ὅταν προσεύχῃσαι
 ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐναντίον ἐκείνων ποὺ μᾶς προ-
 ξενοῦν λύπην, αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι λόγια ἀνθρώπου,
 ἀλλὰ θιαβόλου. Διότι ἐάν ὁ ὁρκος προέρχεται ἀπὸ τοῦ
 διαβόλου (διότι τὸ ἐπὶ πλέον ἀπὸ αὐτοῦ προέρχεται ἀπὸ
 τοῦ πονηροῦ⁹⁰), εἶναι ἀλοφάνερο ὅτι τὸ νὰ προσεύχῃται
 κανεὶς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸν δια-
 βόλου. Ἐάν λοιπὸν λέγῃς «ἀκούσε τὰ λόγια μου», νὰ λέ-
 γῃς ἐκεῖνα τὰ λόγια, ποὺ εἶναι λόγια ἡμετέρου καὶ καλῶν-
 νάτου ἀνθρώπου, ποὺ δὲν ἔχει τίποτε τὸ διαβολικόν.

Ἐβδόκησε νὰ κατανοήσῃς τὰ ὅσα μὲ ἰσχυρὰν κρα-
 γῇν σοὶ ἀπευθύνω. Ἐδῶ ὀνομάζει κραυγὴν ὅχι τὸν τόνον
 τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν τοῦ νοῦ. Β. Διὰ τοῦτο καὶ
 εἰς τὸν Μωυσῆν τὴν ὥραν ποὺ σκαμποῦσε, τοῦ ἔλεγε: «Τί
 φωνάζεις πρὸς ἐμένα;» Δὲν εἶπε, διατ. προσεύχου πρὸς
 ἐμένα; ἀλλὰ διατ. φωνάζεις πρὸς ἐμένα; Ἐπειδὴ ἀκριβῶς
 τὸν παρακάλεσε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ διὰ νὰ μείνῃς
 λοιπὸν ὅτι καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτὴν δὲν ἔλυσε τὴν
 κραυγὴν, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν δόξαν καὶ τὴν πεποιμένην
 προσευχὴν δὲν εἶπεν, ἀκούσε τὴν κραυγὴν μου ἀλλὰ τί,

«Κατάλαβε», ποὺ σημαίνει, κατάλαβε, διότι ἂν καὶ χρη-
 σαστοῖ ἡ ἀνθρώπινα λόγια αἱ ἄνω καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀνθρώ-
 πινα φωνάζουν, τὸ πλέον κατάλληλον.

Ἐπρόσεξε εἰς τὴν φωνὴν τῆς παρακλήσεώς μου. Πά-
 λιν ἐνοεῖ τὴν ἐσωτερικὴν φωνήν. Ἐποὶ ἐφώνησε καὶ ἡ Ἄν-
 να. Γ. Καὶ δὲν εἶπε ὅπως «πρόσεξε εἰς τὴν φωνὴν τῆς
 προσευχῆς μου», ἀλλὰ «τῆς παρακλήσεώς μου». Διότι ὁ
 ποὺ προσεύχεται εἶναι ἀνάγκη νὰ παρῇ τὴν σπᾶν καὶ
 νὰ ἔχη τὴν ψυχολογίαν τοῦ δούλου. Ὁ δούλος δεδωμένος
 δὲν χρησιμοποιοῖ γλώσσαν κατηγόρου. Αὐτὸς ἄλλως τοῦ
 εὐχεται τὸ κακὸ των ἐχθρῶν τοῦ εἶναι περισσότερον κατή-
 γορος παρὰ δούλος. Εἶδες πῶς παρέδωσε τὴν προσευχήν,
 ἐπειδὴ τὴν ἐθεωρεῖ ὅτι νὰ ἀκούσῃ.

Ἐποὶ καὶ ἡμεῖς, ὅταν προσευχόμεθα καὶ βέλουμεν νὰ
 εἰσκουσθῶμε, πρῶτον νὰ τὴν κάνωμεν ἔτο, ὥστε νὰ εἴ-
 να, προσευχὴ καὶ ὅχι κατηγορία καὶ νὰ τὴν ἀκτελούμε συμ-
 φώνως πρὸς τοὺς νόμους ἐκείνου. Ἐν ποὺ εἶσαι ὁ ὑπέρ-
 τας καὶ αἰώνιος θαυλεὺς μου καὶ ὁ Θεὸς μου. Τοῦτο
 ἀκριβῶς λέγει συνεχῶς ὁ προφήτης ἡ καλύτερα τοῦτο εἴ-
 να ἐξαιρετικὸν βάρυν διὰ τὸν Ἀβραάμ, καθὼς λέγει ὁ Γεν-
 λος. Δ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἀντιέτετα ὁ Θεὸς νὰ
 ὀνομάζεται Θεὸς τοῦτος⁹¹. Τοῦτο τὸ ἐκέρδιζε αὐτὴ καὶ μὲ
 τὸν πόθον τῆς τὸ ἀκατωρθωσέν. Διότι δὲν εἶπε ὅπως, ὡ
 θαυλεὺς μου, ἀλλὰ ὡ θαυλεὺς μου καὶ ὁ Θεός μου, δι-
 χνώντας τὸν ἐρωτὰ τῆς Ἐπειτα ἀναφέρει καὶ τὰς αἰτίας
 εὐεκα τῶν ὁποίων ἔχε τὴν ἀξίωσιν νὰ εἰσκουσθῇ. Ποῖαι
 εἶναι διὰ αὐτῆς; Ἀ. ὅτι, εἰς σὲ καὶ μόνον θὰ προσεύχωμαι,
 Κύριε. Ποῖος ἄλλως δὲν προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν. Πολλοὶ
 δεδωμένοι ναιμίζουν ὅτι προσεύχονται εἰς τὸν Θεόν. Ὅμως
 τὸ κάνουν ἀπὸ ματαιοδοξίαν. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει εἰς αὐ-
 τὴν Αὐτὴ ἀπημυνίαν πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ἀφ᾽ ἡμέ-
 ρας κατὰ μέρος βλα τὰ ἀνθρώπων. Ε. Ἐτὰ πρῶτὴν σὲ πρῶτον
 θὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ σὺ θὰ ἀκούσῃς τὴν ἱκετην κῆν φωνήν
 μου.

Βλέπετε, στολὴν καὶ ἐργαζομένην ψυχὴν. Ἀπὸ τὰ ζη-
 μερώμενα κάνω ἔργον μου τὴν προσευχὴν. Ἀς ἀκούσωμεν
 ὅσο μετὰ ἀπὸ ἀναφορῆς ἀσχαλίας ἀσχαλοῦνται μὲ
 τὴν προσευχὴν Αὐτὸ δὲν συμβαίνει εἰς αὐτὴν. Ἀπὸ τὰ

90. Τίπο μὲν ἀπὸ τὰ, ὅσα γυναικὲς τοῦ Ἰωάννου, πρῶτον ἔλεγε
 τὸν ἱερεῖ ἡλ. καὶ ἐφῆτο ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἡ δόξα, καὶ εἰς
 καὶ ἐγένετο τὸν ἱερεῖν Σεωφίαν. Α. Βασιλ. Γ καὶ 21
 21. Σερ. 11, 16.

ζημερώματα έκανε άρχήν με τον Θεόν. Διότι λέγει. «Πρέπει οί' ασφαλείαι να προσφάνουν άνατολήν του ήλιου με εύχαριστίας των προς σε κα. να έρχονται εις συνάντησιν και λατρείαν σου κατὰ την άνατολήν του φωτός»²² Αν δε θαίως δεν θα άνεχόσουν ό κατώτερός σου να προλάβη να προσκυνήση τον βασιλέα πριν από έσένα. Ενώ τώρα που ό ήλιος προσκυνά τον Θεόν, σύ καμιάσαι και παραχωρείς τα πρώτα εις την φύσιν²³ 4 και δεν προλαβαίνεις άλλωκληρον την φύσιν που κατοικελεύασθη για σενα ούτε τον εύχαρ στείς, αλλά όταν σηκωθείς, πλένεις το πρόσωπον και τά χέρια, ενώ άφής ο ακάθαρτον την ψυχήν. Δεν ξέρεις, ότι όπως άφής το σώμα πλένεται με το νερό, έτσι καθαρίζεται, κα ή ψυχή με την προσευχήν. Νίφε λοιπόν πριν από το σώμα την ψυχήν. Πολλοί κακοί έπίθυμία υπάρχουν εις αυτήν. "Ας τας αποβάλλωμεν με την προσευχήν.

"Αν λοιπόν περιτειχισώμεν έτα το στόμα, θα έχωμεν βάλε γαρ θεμέλιον εις την καθημερινήν μας ζωήν. «Το πρωί θα στηθώ έμπρός σου και θα σε κοιτάξω». Θα στηθώ έμπρός σου, όχι βαδίζων τοιαύτως αλλά δα των έργων μου. Διότι ένας τέτοιος άνθρωπος ήμπορε να εύρισκεται κοντά εις τον Θεόν Β. Πράγματι, και το πλησίον, καί ή απομάκρυνσι από έδω εκκλησί. Διότι ό Θεός είναι παντού. «Θα στηθώ έμπρός σου και θα σε κοιτάξω, ότι, συ δεν είσαι Θεός που θέλεις την καταπάτησιν του νόμου Σου». "Άλλος έρωπνευτής λέγει, «Και θα σκεφθώ, ότι, σύ δεν είσαι Θεός, που θέλεις την καταπάτησιν του νόμου Σου». «Όύτε προς σι γμήν δεν θα παραμείνη πλησίον σου ως προστατευόμενός σου, άσέβης άνθρωπος, που μηχανεύεται το κακόν». Εδώ έννοεί τα είδωλα, διότι ηύχαροσταύντο με αυτά και με την καταπάτησιν του νόμου του Θεού και με όλα τα άλλα παράνομα πράγματα. «Δεν θα παρομνη πλησίον σου άνθρωπος που μηχανεύεται, το κακόν». Δεν θα γίνη φίλος σου, ούτε πλησίον σου. «Ότε είναι δυνατόν να σταθούν έμπρός εις τα μάτια σου με θάρρος ή με θρόσος αυτοί που καταπατούν τον νόμον σου». Δείχνει έδω πάλιν ό Θεός μισεί τους πονηρούς διδάσκων όσους εύρίσκονται πλησίον του κατὰ τέτοιο τρόπο να διαταράσσουν τον έαυτόν των, διότι άλλως δεν είναι δυνατόν να εφριθούν κοντά του. Διότι αν ή κανείς δεν ήμπορεί να εφριθή κοντά εις ένα καλόν άνθρωπον, αν διαφέρη από αυτόν εις τους τρόπους, πολύ περισσότερο δεν ήμπορεί να

22 Σαφ 26λ 18 26.

σταθί κοντά εις τον Θεόν. Δηλαδή έκαυσε τί λέγει διά τον δίκαιον σχετικώς με το αν ήμπορούν να σταθούν οί πονηροί, πλησίον εις τους υπαρέτους ανθρώπους. «Μάς είναι άρετός άκόμη και να τον βλέπωμε»²⁴ Έτσι και ό Ιωάννης ενώ έξοισε εις το δεσποτήριον και δεν φαίνεται πουθενά άκόμη και έκε, έστενοχωρούσε την ήρωιδάδα. Ενώ τόσον μακρ ή από αυτόν ήταν το γόναιον. Μετά τον θάνατόν του δε ό Ιωάννης, συνετάραξε και την συνείδησιν εκείνου του τυράννου.

«Κανείς λοιπόν από αυτούς που ζουν ένάρηται άς μή ναμίσω, ότι, θα πάθω κατ' κακόν, έστω και αν τον επιδουλεύωμεν, οι πονηροί. Διότι κακοποιούνται όσο κακοποιούν. Δ «Συ όμως είσαι άλλους εκείνους, οί όποιοι έχουν ως έργο των να πράττουν την άνομίαν και την άμαρτίαν. Θα έξαοφρευσης, Κύριε, άλλους εκείνους που λέγουν ψευδη. Τον ήμιογαρή άνθρωπον, που χύνει αίμα άλλων ανθρώπων, όπως και τον δόλιον τους άποστρέφεται μετά σδεινυγίας ό Κυριος». Λέγονται αυτά όχι μόνον διά να ακούσωμεν άλλα και διά να μάθωμε, εκούοντας συνεχώς τα είδα να προσαρμολώμεθα εις την ζωήν του νεκρού και να εύρσκαμεθα κοντά του. "Εφ' όσον χρόνον δεν υπάρχουν αυτοί οι προσηυθέσεις μένωμε μακριά από την βίβλην, ήνα αν τιποτε δε δεν ήμπορε να γνη χειρότερον από αυτό.

«Συ έμισήσεις άλλους εκείνους που έχουν, σαν έργον των να διαπάτουν την άνομίαν και την άμαρτίαν». Έστω και αν είναι αυτοί δοῦλοι, και αν είναι ελεύθεροι, κα, αν είναι βασιλείς, έστω και αν είναι άποισοδήποτε. Διότι, ό Θεός συνήθιζε να κρινη τούς φίλους, όχι από τα άξιώματα αλλά από την άρετήν. Ε' Άλλά έπειδή πολλοί από τους πλέον παχυδέρμους νομίζουν, ότι το μίσος δεν είναι τίποτε, άκουσε πώς προσέθεσε άκόμη και τον φόβον της κατάσεως λέγων. «Θα καταστρέψης άλλους όσοι λέγουν ψέματα». Φέρε την συζήτησιν εις τα πύ ό θρασιά άμαρτήματα. Η τιμωρία δηλαδή δεν θα σταματήσει μέχρι το μίσος, αν κα είναι κα τοῦτο άνεπιπληγή κόλασις. Άλλά θα καταστρέψη άλλους όσοι λαλοῦν το ψέμα. Καί το προηγούμενον είναι δυσκολον και χειρότερον από την κόλασιν, δηλ. το να μη σιγή κανείς από τον Θεόν²⁵. Δ' Έκείνο δεδωκεν το έθεσι δ' αυτούς που ήμπορούν να συνισθάνωνται, ενώ δα τούς παχυδέρμους προσέθεσε επί πλέον και τοῦτο. Μη θορυβηθής λοιπόν, άνθρωπε, μήτε να ταράσσας, σαν θλέ

23 Σαφ 26λ 9 14.

της μερκους να φυδώνται, να άσπάζουν να είναι πλεονεκταί, χωρίς να παθαίνουν τίποτε δυσάρεστον. Όπως δὴ ποτε θά συμβῇ και αὐτό. Διότ τέτοια εἶναι ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ. Αποστρέφεται τὴν κακίαν, τὴν μισεῖ διαρκῶς καὶ τὴν ἀπαχθάνεται. Ἐδῶ εἶναι ἀναφέρῃ αὐτοὺς ποὺ λέγουν ψέματα ἔννοε· αὐτοὺς ποὺ ζοῦν εἰς τὴν κακίαν, ποὺ ἐπιδιώκουν ψεύτικα πράγματα, αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ὑποδαυλῶ θῆ εἰς τὰς ἡδονάς, εἰς τὴν λαίκαργίαν καὶ εἰς τὴν πλεονεξίαν. Διότ ἔφασι δὴ αὐτὰ να τὰ ἀναμείξη ψέματα. Β. «Τὸν αἰμοχαρῆ ἀνθρώπου ποὺ χυε τὸ αἷμα ἄλλων ἀνθρώπων καθὼς καὶ τὸν δόλιον τοὺς ἀποστρέφεται μετ' αὐτοῦ. Διότ ὁ Κύριος». Ἐδῶ ἔννοεῖ τὸν φονέα, τοὺ ἐπίδουλον, τὸν ὑπουργὸν ποὺ ἄλλα ἔχει εἰς τὴν χελεὶν τοῦ καὶ ἄλλο εἰς τὸν νοῦν τοῦ, αὐτὰν ποὺ φορεῖ τὸ προσωπεῖον τῆς καλωσύνης ἀλλὰ ἔχε τὴν διάθεσιν τῶν λύκων, αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὁποίων τίποτε χειρότερον δὲν ἠμπορεῖ να γίνη. Διότ τὸν φονεὶ ῥὺν ἔχθρὸν εὐκόλῃ τὸν φυλάγεται. Ἐνῶ δ' ἄλλος ποὺ συγκολληθεῖ τὴν πονηρίαν τοῦ καὶ διαπράττει τὸ κακόν, ὅν καὶ ἰδὲν φαίνεται, κάνει φοβερά πράγματα. Διότ τοῦτο ὁ Χριστὸς, ὁσάκις μᾶς πλησιάζουν, διέταξεν νὰ ξαγρυπνῶμεν. «Διότ σὰς πλησιάζουν μετ' ἐνδύμα προσώπων, ἐνῶ μέσας τοὺς εἶναι ἀρπακτικοὶ λύκοι». C. «Ἐγὼ ὁμῶς στήριζόμενος καὶ ἐλπίζων εἰς τὸ ἄπειρον ἑλεός σου θὰ εἰσελθῶ εἰς τὸ κατοικητήριόν σου».

Ἐπειδὴ πράγματι, ἡ Ἐκκλησία ἀπετελεῖται ἀπὸ εἰδωλολάτρων, μάγους, φονεῖς, ἀπατεῶνας, ψεύτας, ὑποδόλους, εἶπε δὲ, ὅτι μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται, δηλώνουσα ὅτ αὐτὴ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἐνδότερα ἄφου γλυτωθεῖ ἀπὸ ἑκείνου. Ὁχ χάρις εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς καὶ εἰς τὰ κατορθώματά τῆς, ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν ἑκείνου προσβάσας. «Ἐγὼ ὁμῶς στήριζόμενος καὶ ἐλπίζων εἰς τὸ ἄπειρον ἑλεός σου θὰ εἰσελθῶ εἰς τὸ κατοικητήριόν σου». Διότ νὰ εἴπῃ λοιπὸν κανείς. Πῶς τέλος πάντων αὐ ποὺ ἔκτισεν τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἐσώθης, Ἀνέφερε τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, δηλ. ὅτι σωθῆς χάρις εἰς τὴν μεγάλην φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνέκφοστον ἀγαθότητά του. D.

Υπάρχουν ὁμῶς μερικοὶ, ποὺ δὲν θέλουν ἑλεός, ποὺ εἶναι ἀβερῆτα ἄρρωστοι. Τέτοιο ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι. Διότ ἡ χάρις καὶ τὸ ἑλεός, καὶ εἶναι χάρις καὶ ἑλεός, ὁμῶς σώζει μόνον αὐτοὺς ποὺ θέλουν καὶ εἶναι χωρὶς ταῦτα, ὅχι αὐτοὺς ποὺ ἀφηνιάζουν καὶ δὲν θέλουν νὰ δεχθῶν

τὴν δωρεάν. Τέτοιο εἶχαν καταντήσει οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε ὅτι «ἐπειδὴ ἀγνοοῦν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ ἐζητοῦν νὰ στήσουν τὸν ἰδικόν τοὺς τρόπον δικαιοσύνης δὲν ὑπετάχθησαν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ». E. Ἐπε τοῦτο εἶπε τὰ ὅσα προέρχοντα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγε καὶ τὰ ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ τῆς. E. «Θὰ προσκυνῆσαι Σὲ μετ' εὐλάβειαν καὶ ἱερὸν δεός εἰς τὸν ἅγιον ναόν σου». Όταν δηλωθῇ θὰ ἀπαλαύσω τὴν χάριν καὶ προσφέρω ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐμένα, θὰ παρουσιάσω εἰς ἑσένα αὐτὴν τὴν θυσίαν.

«Θὰ προσκυνῆσαι Σὲ μετ' εὐλάβειαν καὶ ἱερὸν δεός εἰς τὸν ἅγιον ναόν σου». Δὲν θὰ προσκυνῆσαι θεοῦ ὅπως ἀκριδῶς οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς προσκυνομένους, ποὺ ἐξυνοῦνται, ποὺ χρονομετροῦνται ποὺ ἰδοῦντο, ἀλλὰ μετ' εὐλάβειαν καὶ τρόμον. Διότ ὅποιος προσευχεῖται ἔτσι, ἀπομακρυνε καὶ κακίαν, ἀδελφεῖτα, εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ καθίστα τὸν Θεὸν εὐνοϊκὸν εἰς τοὺ ἑαυτοῦ τοῦ. «Κύριε βλάπτει πόσον πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ μετ' ἐχθροῦνται». Ἀνέφερε τοὺς ὁμῶς τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτ μισεῖ τὸ κακόν, τὸ ὅτ ἀγαπᾷ τὸν ἀνθρώπου, τὸ ὅτ τὸν φροντίζει. A. ἀνέφερε τὴν σωτηρίαν τῆς, ἀνέφερε τὸν τρόπον μετ' ὅν ποῖν ζώσῃ εἶπε ποῖα στοιχεῖα μετὰ τὸ γεγονὸς τῆς σωτηρίας τῆς εἰσάγαγε ἡ ἴδια.

Ἀπέτρεψε ἀπὸ τὴν κακίαν, τοὺς πῆρε ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ τοὺς ὡδήγησε εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ἐκανε ἀκόμη καὶ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν εἰς τὴν κακίαν νὰ ἐλπίζουν ὅτ εἶναι δυνατόν νὰ συγχωρεθῶν ἑάν θεοῦς θελήσουν νὰ ἀλλάξουν ζωὴν. Μετατρέπε, λατὸν τὸν λόγον καὶ παρὰ κλησὶ καὶ λέγε. «Κύριε γίνε ὁδηγός μου μετ' ἐκείνου καὶ ἐξουσίαν σου». Μετ' αὐτὰ διδάσκει τὸν ἀκροατὴν πρῶτα νὰ ἀναπέμπῃ ὁμῶς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ τοῦ εὐχαριστήσῃ δι' ὅσα ἐνεργετήσῃ. Ἀκόμη καὶ τότε εὐχαριστεῖ, ὅταν δηλωθῇ θέλη νὰ ζητήσῃ, εὐχαριστεῖ δι' ὅσα εἶναι πιθανὸν νὰ λάβῃ.

Ἀς ἰδοῦμε ὁμῶς ποῖα εἶναι αὐτὰ ποὺ ζητεῖ. Μήπως τίποτε τὸ ὁιωτικόν, B. Μήπως τίποτε τὸ πρόσκαιρον, μήπως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ παρερχόντα, Μήπως συζητεῖ διὰ πλοῦτη; Μήπως διὰ δόξαν, Μήπως δι' ἐξουσίαν, Μήπως διὰ τὴν ἐκδίκαιαν τῶν ἐχθρῶν; Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ἀλλὰ τί ἐπιζητεῖ, «Κύριε γίνε ὁδηγός μου μετ' ἐκείνου δικαιοσύνην σου, βλάπτει πόσον πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ μετ' ἐχθροῦνται». Βλάπτει, Δὲν ζητεῖ τίποτε πρόσκαιρον. Βλάπτει ὡς

παρακαλεί και ζητεῖ τὴν θεΐκην συμπαχίαν· Διότι αὐτοὶ τοῦ παρεῶντα αὐτὸν τὸν δρόμον, ἔχουν κατ' ἀρχὴν ἀνάγκην ἀπὸ ἐκείνην τὴν δοθεῖσαν. Ἐδῶ ὁνομάζεθαι δικαιοσύνην γενικῶς τὴν ἀρετὴν· Καὶ καλῶς εἶπεν «Μὲ ὁδηγὸν τὴν δικαιοσύνην σου»· Διότι ὑπάρχει καὶ ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς νόμους, ὧς ἀλλὰ εἶναι ἡ ποτενία, δὲν εἶναι τίλεα καὶ ὠλοκληρωμένη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρωπίνους συλλογισμούς· Ἐνῷ ἐγὼ ἐπιζητῶ τὴν ἰδικὴν σου δικαιοσύνην, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἐσένα καὶ ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπιζητῶ δὲ καὶ τὴν συμπαχίαν σου, ὥστε νὰ προσελκύσω αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην.

Καλῶς ἔκανε καὶ εἶπε καὶ τό, «γινε ὁδηγός μου»· Διότι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι δρόμος, εἰς τὸν ὅποιον χρειάζεται θεϊκὴ καθοδήγησις· Διότι ἐάν, ὅταν πρόκηται νὰ ἐσέλθωμε εἰς μίαν πόλιν, χρειάζομεθα ἕνα ἄνθρωπον νὰ μᾶς τὴν μάρτη, ἀκόμη τὸ πολὺ ἔχουμε ἀνάγκην τῆς θεϊκῆς βοήθειας, ὅταν πρόκηται, νὰ φύγωμε διὰ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ μᾶς δείξη, νὰ μᾶς στηρίξη καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ.

Ἐπειδὴ εἶναι πολλοὶ οἱ ἐκκαλεμένοι δρόμοι, δὲ τοῦτο δὲ κρατηθοῦμε ἀπὸ τὸ δεξιὸν χερὶ τοῦ Θεοῦ· «Βλέπετε πόσο πολλοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ μου». Πολλοί, ἐχθροί, λέγει, ξεσηκώθηκαν θέλοντας νὰ μὲ κάνουν νὰ παραστράτσω, θέλοντας νὰ μὲ παραπλανήσουν καὶ νὰ μὲ ὁδηγήσουν εἰς ἄλλον δρόμον· Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τέτοιοι οἱ ὑποὺλοι, σκέψαις τέτοιες οἱ ἐπιθέσεις, γινε σὺ ὁδηγός μου. Διότι τὴν ἰδικὴν σου συμπαχίαν χρειάζομαι· Ἀλλὰ τὸ νὰ ὁδηγηθῶμε εἶναι ἔργον ἰδικόν σου. Τὸ νὰ γίνωμε ὅμως ἱκανοὶ νὰ κρατηθοῦμε ἀπὸ τὸ δεξιὸν χερὶ εἶναι ἔργον τῆς ἰδικῆς μας ἐπομότητος· Διότι ἂν εἴσαι ἀκάθαρτος, ἂν εἴσαι πλεονέκτης, ἂν ἔχῃς κάποιαν βλάβην κηλίδαν, δὲν σὲ κρατᾷ ἐκεῖνο τὸ χερὶ· Ἐννοήθησέ με ὥστε μὲ σταθερότητα καὶ ἀπορροιστικότητα νὰ δοκίμω τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἐνώπιόν σου». Δηλαδή νὰ μοῦ τὴν φανερώσῃς, νὰ μοῦ τὴν κάνῃς σαφὴ καὶ γνωρίμων. Διάνοξέ τὴν κατὰ πρόπτον ὁδὸν ἐμπρός μου· Ἀλλὰς ὅμως ἐρμηνευτὴς εἶπε, «Ἐξομάλυνε τὸν δρόμον σου ἐμπρός μου». Δηλαδή κάνε τον εὐκόλον, ὁμαλόν· «Διότι εἰς τὸ στόμα τῶν ἐχθρῶν μου δὲν ὑπάρχει ποτε ἡ ἀλήθεια· Ἡ καρδιά των σκέπτεται καὶ ἐπιθυμεῖ πάντοτε μάταια καὶ ἐπιβλαβή». Μοῦ φαίνεται, ὅτι αὐτὰ τὰ λέγει δι' αὐτοὺς τοῦ ζῶντος μέσα εἰς τὴν τλάνην, ὅς ἂν τοῦ καταστρέφει καὶ τὸ στόμα καὶ τὰ πνεύμα διότι εἶναι ἀδελφὸς ἀπὸ κάθε ἀγαθόν. Τὰ λέγει, ἐπιστὸς καὶ δι' αὐτοὺς τοῦ ζῶντος

εἰς τὴν καίαν· Ὁ λάρυγγας των εἶναι τάφος ἀνοικτός· Ἐδῶ θεσπάζει ἐννοεῖ τὴν ἐγκληματικότητα ἢ τὴν χρησιμοποίησιν λόγων νεκρῶν καὶ θρώμικων. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀμαρτήσῃ κανεὶς ἐάν ὁνομάσῃ τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων ποὺ λέγουν αἰσχροὶ λόγια, ἐάν τὰ ὁνομάσῃ τάφον ὁρθάνοχτον. Διότι ἐκείνη ἡ δυσωδία εἶναι βαρύτερα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν δυσωδίαν κατ' ὅσον, προέρχεται ἀπὸ σάπιαν ψυχὴν· Καὶ τὰ στόματα τῶν πλεονεκτῶν εἶναι τέτοια· ὅταν δὲν προφέρουν τίποτε καλόν, ἀλλὰ ὁμολοῦν διὰ φόνους καὶ κλοπὰς· Ἀς μὴ γινῇ λοιπὸν τὸ στόμα σου τάφος ἀλλὰ θησαυρός· Ὅσον οἱ θησαυροὶ διαφέρουν παλὺ ἀπὸ τοὺς τάφους διότι ἐκεῖνο μὲν δίνει λάθουν τὸ καταστρέφουν ἐνῷ αὐτοὶ τὸ διατηροῦν.

Νὰ ἔχῃς λοιπὸν καὶ σὺ πλοῦσαν πνευματικὴν ζωὴν ποὺ εἶναι, μόνιμος καὶ νὰ μὴ ἔχῃς καμμίαν δυσωδίαν καὶ σαπίαν· Καὶ δὲν εἶπε ἀπλῶς τάφον ἀλλὰ ἀνοικτόν, ὥστε νὰ φανερώσῃ πόσο ἀηδυστικὴ γίνεται· Πρέπει δηλαδή νὰ ἀποκρύπτουν τέτοια λόγια, αὐτοὶ ὅμως τὰ λέγουν ὥστε νὰ κάνουν πρὸ φανεράν τὴν ἀρρωστίαν τους. Καὶ εἰς μὲν τὰ πεθαμένα σάματα κάνουντας τὸ ἀντίθετο τὰ βάπτισμα μέσα εἰς τὴν γῆν· Ἐνῷ αὐτοὶ ποὺ λέγουν τέτοια λόγια εἰσέρχονται τὸ ἀντίθετο καὶ ἐκεῖνα ποὺ πρέπει νὰ τὸ κρύβουν κάτω εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας καὶ νὰ τὸ στρογγυαλοῦν, τὸ θνάζουν· Ἐδῶ καὶ κάνουν κακόν εἰς πολλοὺς καὶ τὸ ἡθεύουν εἰς κοινήν θέαν.

Ὁ· Ἀλλὰ ἄς τοὺς ἐξωμῶμεν αὐτούς, παρακαλῶ· Διότι ἐάν βάπτωμεν σαθεὰ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τὰ νεκρά σώματα, πολὺ περ σοότερον πρέπει, αὐτοὶ, ποὺ λέγουν αὐτὰ τὰ σαπία λόγια καὶ ποὺ θνάζουν ἀπὸ μέσα τους τέτοια παράμοια καὶ δὲν θέλουν οὔτε νὰ τὰ ἀποκρύψουν, πρέπει νὰ κατοικήσουν κάτω μακριά· Ἐπειδὴ αὐτοὶ τοῦ εἶδους τὰ στόματα ἀποτελοῦν δημόσιον κίνδυνον. Ἐνῷ τὰς ψευδολόγους δὲ γλώσσας των ἐκθύνουν φαρμακείας δολιότητος· Νὰ καὶ ἄλλα εἶδος κακίας· Ἀλλοὶ μὲν κρύβουν σαθεὰ μέσα εἰς τὸν νοῦν τους τὸν δόλον καὶ, προσφέρουν καταδεδωμένα λόγια· Ἀλλοὶ δὲ εἶναι τόσοι τρομεροὶ ὥστε μὲ τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια νὰ κοιμωφάδουν τὴν κακίαν καὶ νὰ πλέκουν δόλους καὶ ἐποχούρους σκέψεις· «Κρίνε καὶ καταδικασέ τους σὺ, ὡς θεὸς μου». Εἶπε νὰ ἀποχτήσουν δλαὶ οἱ οὐκωφάντιες των καὶ δλα τὰ ἐναντιὸν μου διαδοῦναι των· Ὁ Πρόσεξε καὶ ἐδῶ πόσον ἡμερὴ εἶναι ἡ προσευχὴ· Διότι δὲν εἶπε, «τιμώρησε» ἀλλὰ «κρίνε αὐτούς», καὶ σταμάτησε τὴν κακίαν τους· Κάνε νὰ μὴν ἐκτελεσθοῦν αἱ κακαὶ των σκέ-

ψεις. Τοῦτο δεδαιώς εἶναι προσευχή ὑπὲρ αὐτῶν ὥστε νὰ μὴν προωθηθοῦν καὶ καταχθάνῃ σὺν τοῖς ἁγίοις μετὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν τῶν διασκόρπισε τους καὶ διώξε τους ἀπὸ κοντὰ σου, διότι ἐργαζόμενοι αὐτοὶ τὸ κακὸν καὶ πολεμοῦντες τοὺς ἱδικοὺς σου ἀνθρώπους σε ἔχουν πικράνει μετὰ τὸ παρατάνω, Κύριε. Δηλαδή Δὲν με ἐνδιαφέρει γιὰ ὅσα μοῦ κάνουν ἄλλα πονῶ γιὰ ὅσα γίνονται ἐναντίον σου. Τοῦτο δεδαιώς εἶναι γνωρισμα ψυχῆς ποὺ ἔχει πνευματικότητα δηλ. νὰ μὴν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἰδιώκῃ της, ἀλλὰ νὰ ἐπεξεργάζεται λεπτομερῶς τὰ ὅσα γίνονται ἐναντία πρὸς τὸν Θεόν. Πολλοὶ κάνουν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ, δηλ. παραμελοῦν τὰ ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὸν Θεόν, ἐνῷ διεκδικοῦν καὶ μάχονται πολὺ ἐντόνως τὰ ἰδιώκῃ των. Οἱ ἅγιοι ὅμως δὲν κάνουν ἔτσι, ἀλλὰ τιμωροῦν αὐστηρὰ τὰ ὅσα γίνονται ἐναντὶν τοῦ Θεοῦ καὶ παραμελοῦν τὰ ἰδιώκῃ των.

«Θὰ εὐφρανθῶν δὲ ὅλο ὅσοι ἐλπίζουν εἰς σε». Πρόσεξε τὸ κέλεος τῆς προσευχῆς. Καὶ ἄκου θὰ γίνωνται καλύτερο καὶ θὰ σταματήσουν τὴν κακίαν, "Ἀλλοι δὲ θὰ εὐχαριστήσων πολὺ θάλλοντες τὴν ἀλλαγὴν ἐκείνων καὶ τὴν καλύτερευσιν των καὶ ἐπὶ πλέον ἐλπίζοντες ὅτι καὶ ἄλλοι ἔτι ἔγιναν σημαντικώτεροι". 37 Α. «Ἡ χαρὰ των καὶ ἡ ἀγαλλίασις θὰ εἶναι αἰώνια καὶ ἀνακαίρετος, Σὺ δὲ θὰ κατοικήσῃς ἐν μέσῳ αὐτῶν». Ἡ χαρὰ δεδαιώς αὐτὴ εἶναι διαρκής.

Αἱ ἄλλα, λοιπὸν χαρὰ δὲν εἶναι καλύτεροι ἀπὸ τὰ ποτάμια ρεῖματα ποὺ μόνον στιγμὴν φαίνονται καὶ μετὰ κυλοῦν καὶ φεύγουν. Ἐνῷ ἡ κατὰ Θεὸν χαρὰ παραμένει καὶ ρίχνει εἰς αἰὶν. διαρκής καὶ μόνιμος, χωρὶς νὰ διακόπτεται, ἀλλὰ γίνεται πρὸ ὑψηλῆς χάρις εἰς αὐτοὺς ποὺ τῆς προκαλοῦν ἐμπόδια. Οἱ ἀπόστολοι δὲ ἐμαρτυροῦντο καὶ ἔχαιροντο. Ὁ δὲ Παῦλος ἦταν μέσα εἰς τὴν θλίψιν καὶ ἐπετοῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Ἐποικοῦτο νὰ πεθάνῃ καὶ τοὺς ἐκαλοῦσε νὰ πάρουν μέρος εἰς τὴν χαρὰν του λέγων. Β. «Ἀλλὰ ἐν καὶ προσφέρωμαι σάν σπονδὴ ἑστάνω εἰς τὴν θυσίαν καὶ ἐξυμνήσω τῆς πίστεώς σας, χαίρω καὶ συμμετέχω εἰς τὴν χαρὰν ὄλων σας. Τὸ ἱεὺς καὶ οἱ εἰς νὰ χαίρετε καὶ νὰ συμμετέχετε εἰς τὴν χαρὰν μου».

Ὁ Θεὸς συγκατοικεῖ μὲ αὐτοὺς ποὺ χαίρουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ εἰλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. «Ἡ χαρὰ των καὶ ἡ ἀγαλλίασις των θὰ εἶναι αἰώ-

νια καὶ ἀνακαίρετος. Σὺ δὲ θὰ κατοικήσῃς ἐν μέσῳ αὐτῶν». Αὐτὸ τὸ 15 οἱ ἔλεγε καὶ ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν φανερώση ὅτι ἡ χαρὰ αὐτὴ εἶναι ἀκατάλυτη. «Πάλι θὰ σᾶς ἱδῶ καὶ τὴν χαρὰν σας κανεὶς δὲν θὰ σᾶς τὴν ἀνακρίσῃ».³⁷ Ἰκοὶ δὲ Παῦλος πάλ. «Πάντοτε χαίρετε, συνεχῶς προσεύχεσθε. Καὶ ὅλοι ὅσοι ἀγαποῦν τὸ ὄνομα σου θὰ καυχῶντο εἰς σε».³⁸ C. Διότι κυρίως εἰς αὐτὰ, μόνον εἰς αὐτὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ καυχᾶται, εἰς αὐτὰ νὰ χαίρεται, νὰ εὐφραίνεται. Διότι ἐκεῖνος δεδαιώς ποὺ καμάρωνε διὰ τὰ θωτικά πράγματα, δὲν διαφέρει σὲ τίποτε ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δοκαιοῦνται μὲ ὄνειρα.

Διότι λέγει μου, ποῖον ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα εἶναι, τί το γὰρ ὅστε νὰ σοὺ διδῇ τὴν δυνατότητα νὰ καυχῶντο, ἢ σωματικὴ δύναμις, ὅμως δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδικῆς μας διαθεσεως, δὲ τούτο ἀκριβῶς σπερδαται κάθε δικαιοματός διὰ καυχῶν. Ἀλλωστε φανερώνεται καὶ γρήγορα ξεπύπτει, πολλὰς φορές δὲ ἔδωκε αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει ἐπειδὴ δὲν τὴν ἐχρησιμοποίησε ὅπως πρέπει. Τὸ ἴδιον πράγμα ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρῶς καὶ διὰ τὴν νωπότητα D καὶ διὰ τὴν ὁμορφίαν καὶ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ δὲ τὴν ἐξουσίαν καὶ διὰ τὴν ἀνετον ζωὴν καὶ δι' ὅλα τὰ θωτικά πράγματα. Τὸ νὰ καυχᾶται ὅμως κανεὶς διὰ τὸν Θεόν καὶ τὴν ἀγάπην του, εἶναι τὸ μεγαλύτερον στολίδι, τὸ πρὸ λαμπρὸν στέμμα ἔστω καὶ ἐν αὐτῷ ποὺ καυχᾶται εἶναι φυλακισμένος. Αὐτὸς δὲ στολισμός δὲν φθίνει ἀπὸ ἀρρώστειαν, οὔτε ἀπὸ γηρατειά, οὔτε ἀπὸ τὰς περιστάσεις, οὔτε ἀπὸ ἀνωμόλους καταστάσεις, οὔτε καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἰθακάτων κομμάτων τὸ ἔσται, ἀλλὰ ἀόφρη καὶ τότε λάμπει πρὸς ζωηρά, ἐπειδὴ οὐ θὰ ἐλλογήσῃς τὸν δικαίον».

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκοντα εἰς αὐτὴν τὴν κοπάσασιν, κατηγοροῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ χλευάζονται καὶ πρὸ πολλῶν θεδαιώς οἱ ἐνέρετο, E. Διὰ τὴν μὴν λυγίση κανεὶς ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀνωμόλους, πρόσσεπὸς τὸν συγκρατεῖ λέγοντας, «Διότι, σὺ θὰ εὐλογῇς τὸν δικαίον. Πρὸς ὅλην τὴν ἡμπορεῖς νὰ πάθῃς ἔστω καὶ ἐν οἱ ἀνθρώποι καὶ ὁλοκληρὸς ἡ οἰκουμένη σὲ καταφρονουῖ. ἐνῷ ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων σὲ ἐπαινεῖ καὶ σὲ ἀνομιμαρίζει, Διότι προφανῶς ἐν αὐτῷ εἰς ἱδὸς δὲν σὲ εὐλογεῖ, δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν τὸ νὰ σὲ ἐπαινοῦν ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν τὴν γῆν καὶ θάλασσαν. Τούτο λοιπὸν εἰς κάθε περίπτωση εἰς ἐπιδικώμεν, δηλαδή νὰ μὴς ἀναγνωρίσῃς δὲ I

37. 1η ἐν 16, 29

38. Α. ἔλε 5, 16 17

δός να μᾶς στεφανώσῃ ὁ ἴδιος. Καὶ ἂν συμβῇ αὐτό εἰς αὐ-
στε πηλότερα ἀπὸ θύλων, δοῦναι καὶ ἂν εἰμαστε πτωχοὶ, ἄρ-
ρωστοὶ καὶ ἄλιστα οὐκ ὀκνῶμεν.

²⁴ Δ. Καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐτυχέστερος θύλων ἔ-
στω καὶ ἂν ἦταν μέσα εἰς τὴν κοπιῶν καταπληγιασμένος
καὶ σκουληκασμένος καὶ ὑπέμενε ὅλα ἕκκειν τὰ ἀνεπαύρη-
τα βέβαια καὶ οἱ βαυλοὶ οἱ φλοὶ καὶ οἱ ἔχθροι τὸν ἔφτυ-
ναν καὶ ἡ γυναῖκα του τὸν ἐπ'βουλεύεσθαι, καὶ ἂν ὁ ἴδιος
κατήντησε πτωχὸς καὶ πεινῶν καὶ ἀδερφώματα ἄρρω-
στος ἰδίως. Μὰ ἐπεὶ ὁ Θεὸς τὸν ὑπλόγησε καὶ τοῦ εἶπε
Εἶσαι ἀφ' ὧν ἀνθρώπων, δικαίος, ἀληθινὸς εὐσεδής, ξένος
ἀπὸ κάθε τι, πονηρὸν Διὰ τοῦτο ἦτο εὐτυχής, «Κύριε, ἡ
ἀπερία πρὸς ἡμᾶς εὐμένη ἂν σου καὶ προστασία εἴνα δι' ἡ-
μᾶς ἀκατανικητὸν ὄπλον καὶ στέφανος δόξης».²⁴ Β. Πάλιν
κατέληξε εἰς εὐχαρίστησιν, ἀναπέμψων εὐχαριστήριους ὁ-
μνους πρὸς τὸν Θεόν. Τι σημαίνει, δὲ ἡ ἐβουρία σου εἶναι
ὄπλον ἀκατανικητὸν καὶ στέφανος δόξης,» Σημαίνει ἄρ-
ωστον ὄπλον, σύμφωνα με τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ, ὄπλον ἐν-
δοξοτάτον. Αὐτὸ ποῦ λέγε, σημαίνει, τὸ ἐξῆς. Μᾶς περι-
τεχιστὸς με συμμάχον ἐνδοξοτάτην. Ἄλλως δὲ ἐρμηνευτὴς
λέγει, δὲ τὸ καὶ στεφανώσῃ αὐτὸν, ἐλεγχθὲ διὰ τὸν δικαιο-
ν καὶ, ἐπὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Θεόν. ὅτι ἐπὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Θεόν.
Εἰς αὐτὸν, ὅτι ἡ εὐμένη ἂν σου χρησάμενος γὰρ ὄπλον καὶ
μάλιστα ὄπλον ἐνδοξοτάτον. Ἡ ἔχε ἕκκειν τὴν σημασίαν
δὲ, ὅτι, ὅτι ἐπὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Θεόν με ἐνδοξοτάτην συμ-
μαχίαν καὶ, ἐπὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Θεόν με ἐνδοξοτάτην συμ-
μαχίαν καὶ, ἐπὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Θεόν με ἐνδοξοτάτην συμ-
μαχίαν, οὕτως ἡ ἀσφάλειά του εἶναι, χωρὶς δόξης. C.

Διότι πᾶν πρᾶγμα εἶναι ἰσχυρότερον καὶ ἀρσιώτερον
ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποῦ περιτομίζεται ἀπὸ τὴν προστα-
τευτικὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Τὸ στέφανον ἕκκειν ἀσφάλειαν
πλέκεται καὶ ἀπὸ τὴν εὐπλάνειαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀκρι-
βῶς λέγει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δαυὶδ εἰς ἄλλο μέρος «Αὐτὸν ποῦ
στεφανώσῃ, τὴν κεφαλὴν σου μετὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους καὶ
τὸν σκεπτῶν του».²⁵ Ἐν αὐτῷ πλέκεται καὶ ἀπὸ τὴν δι-
καιοσύνην ὅπως ἀκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος «Λοιπὸν μοῦ ἀ-
πομένει τὸ στέφανον τῆς δικαιοσύνης».²⁶ Ὑπάρχει καὶ τὸ στε-
φανὸν τῆς χάριτος, ὅπως ἀκριβῶς λέγει ἄλλος «Θα αὖ ὅτε-
ρασις ἡμῶν τὸ στέφανον τῆς χάριτος».²⁷

²⁸ Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ τὸ στέφανον τῆς θόξης, ὅπως ἀκρι-

²⁹ Ἰω. 1, 1
³⁰ 2α. 102, 4
³¹ R. 7, 18
³² 1α. 4, 9

δῶς λέγει ὁ Ἰωάννης, «Θα ὑπάρξῃ τὸ στέφανον τῆς ἐλπίδος,
ποῦ πλέκεται μετὰ τὴν δόξαν».³³ Καὶ τοῦτο διότι τὸ στέφανον
ἔχει ὅλα αὐτὰ, δηλ. τὴν φανερωσίαν, τὴν δικαιοσύνην,
τὴν χάριν, τὴν δόξαν, τὴν εὐπρέπειαν. Μὲ ἄλλα λόγια τὸ
δόξαν εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ γεννᾷ ποικίλα χαρίσματα. B. Ὑ-
πάρχει καὶ τὸ ἀφάρτος στέφανον ὅπως λέγει ὁ Παῦλος
«Ἐκεῖνο μὲν διὰ τὴν λάδανον τὸ φάρμακον στέφανον ἡμεῖς
τὸ ἀφάρτος».³⁴ Αὐτὸ ποῦ λέγει ἰδὼ, εἶναι τὸ ἐξῆς ἡμᾶς
περιεβαλεῖς με ἀσφάλειαν καὶ με δόξαν. Διότι τέτοια εἶναι
τὰ ὅρα τοῦ Θεοῦ, ἰσχυρὰ καὶ γαμψὰ εὐμένειαν. Τέτοια
εἶναι τὰ στέφανον.

Εἰς τὴν περιπτώσιν ὅμως τῶν ἀνθρώπων δὲν συμβαί-
νει αὐτὸ. Ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ ἔχει δόξαν εἶναι ὅπως ὁδη-
γοῦται ἀσφαλῶς ἐν αὐτοῖς ποῦ εἶναι ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ὁ-
δηγοῦται ἀσφαλῶς. Εἶναι δὲ δυσκόλῳ νὰ συμπεράσῃ
καὶ τὸ δόξα. Ἄν ὅμως συμπεράσῃ, γρήγορα ἀποσύρῃται.
Π.χ. ἄρχοντες εἶναι μὲν λαμπροὶ καὶ ἐξουσιοῦται, ὅμως
δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ἀκριβῶς δὲ δὲ αὐτὸν τὸν λόγον, δηλ.
ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης τῶν δόξης, ἔχουν ἐγκατασταθῇ εἰς
ἀσφαλῶς τὴν ταπείνωσιν.

Οἱ παρρησιῶντες καὶ περιφρονημένοι, ζοῦν βεβαίως
ἀσφαλῶς διότι κοινοὶ εἰναι τοὺς ἔχουσιν, ὅμως δὲν δοξάζονται.
Ἀκριβῶς δὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο δὲν δοξάζονται, διότι εἶναι ἀ-
σφαλῶς.³⁵ A. Εἰς τὴν περιπτώσιν δὲ τοῦ Θεοῦ δὲν συμ-
βαίνει κατὰ τέτοιο. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο συνυπάρχουν πληθω-
ρικῶς, δηλ. καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἀσφάλεια.

Ἀφοῦ κατανοήσωμεν λοιπὸν τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν
καὶ ἐπὶ αὐτῶν ὅλα ἀφοῦ καταλαβόμεν πόσον μεγάλο ἀ-
γαθὸν εἶναι τὸ νὰ ἀρᾷται κανεὶς εἰς τὸν Θεόν, πρᾶγμα ποῦ
εἶναι καὶ ὄπλον καὶ δόξα καὶ ἀσφάλεια καὶ ὅλα τοῦ κόσμου
τὰ ἀγαθὰ ὅς διακινῶμεν τὸν τῶν ἡμῶν ἀγῶνα καὶ ἂν
μὴν ἀκοντίζωμεν ποτὲ καὶ μῆτε νὰ εὐρεθώμεν ἀσπλοῖ. Ἰ-
δὲ, τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πάλαιον δὲν ἀνεχεται νὰ ἰδῇ ὁ-
πλὸν στρατιωτικόν. Τέτι μόνον ποῦ, ἡ προφανοῦς ὁ
τὸν διαλυθὲν ὁ κόσμος τοῦ θεάτρον, διαλύεται δὲ ὁ κόσμος
τοῦ θεάτρον, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀπολλῇ ἀπὸ τὸ σῶμα.

B. Ἐπομένως εἰς τοῦτο εἰσέρχεται ἰδὼ, εἶναι ἀνάγκη νὰ
πυγμαχοῦμε καὶ ὅταν ἀκόμη καθώμασθε εἰς τὸ σπῆί μας,
καὶ ὅταν πηγαίνωμεν εἰς τὴν ἀγορὴν καὶ ὅταν γεμνᾷμεν
καὶ ὅταν εἰμεθα ἄρρωστοι καὶ ὅταν εἰμεθα θυγῆς, καὶ

33. Ἰω. 28, 5
34. Α. 2α. 0, 26.

δὲ τοῦ ἐπεισθῆναι ὅτι δὲν προνοεῖ, ὅτι δὲν τὸν μέλει διὰ τὰ δημιουργήματά του, ὅτι οὔτε κανὼν ὑπάρχει, τὴν θὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ξένος πρὸς τὰ πάθη, ἡ δὲ τοῦτο ἀκριβῶς συζητῶν πρῶτα μαζὶ τοὺς ἐκείνου, ἀφοῦ ἐστειρώσῃ τὴν πεποιθήσιν τοὺς εἰς τὴν ὑπαρξίν του. Ἐ' λίγο λίγο τοὺς ἀποκαθαίρει τὸν νοῦν, ἀδελφῶν αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν σκέψιν, ἀμείνων δια τὰς πλέον οὐληαῖς ἰδιότητάς αὐτοῦ καὶ κάνοντας λόγον, ὅτι τὸ ὅτι εἶναι ξένος πρὸς τὰ πάθη, πράγματι εἶναι ἄλλος προφήτης λέγει. «Οὔτε θὰ πτεῖσαι οὔτε θὰ κωραυσθῇ»³ Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦ εἶπε ὅτι θυμῶναι, ὁ ἴδιος πάλιν προσθέτε ὅτι τὸ θεῶν εἶναι ἀμετάχον παθῶν. «Μήπως αὐτὸ ἐμὲ παροργίζουσιν καὶ ὄχι τοὺς αὐτοὺς των.» Καὶ αὐτὸς τοῦ εἶπε ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν νοῦν, ὁ ἴδιος πάλιν λέγει «Δὲν ὑπάρχει ἂν θεὸς ἀνάμεσα σ' ἐσένα πτόρος καὶ δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν.»⁴ δηλαδὴ δὲν ἀρξομα τοπικῶς. Δ' ἔαν δὲμως δὲν ἐτιμωρήσῃ τοὺς, ἔδωκε εἰς τὸν πτω συντετὸν νὰ καταλάβῃ ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ὅτι εἶναι πολὺ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐλευθερός ἐκεῖνος τοῦ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὰ τυραννικά πάθη, χωρὶς νὰ τοῦ εἶναι, δικαιοῦν νὰ ὑπάρξῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὰ. Διὰ τοῦτο λέγει. «Μήπως θὰ εἴσαι κομψομένος σὺν ἀνθρώποις.»⁵ Καὶ παντοῦ κάνε, συζητήσιν διὰ τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ξένος πρὸς τὰ πάθη ἔτι μῆνως καὶ ἐδῶ ὅταν ἀκουσῇς θυμῶν, μὴ νομίσῃς ὅτι πρόκειται περὶ πάθους. Διότι ἐάνθρωποι τοῦ φροντίζουσιν νὰ ζοῦν χριστιανικὰ κατὰ τὸ δυνατόν δὲν ἀργεῖνται, κατὰ μέζονα λόγον δὲν ἀργεῖται ἡ ἀνυπακοή ἐκείνη οὐσία, ἡ ἀβυσσος, ἡ ἀνέκφορος καὶ ἀκατάληπτος. Ε'

Δὲν βλέπετε ὅτι καὶ οἱ γίαντες ὅταν κόπτον, ἢ ὅταν κωτηριάζουν, δὲν το κάνουν ἀπὸ θυμῶν ἀλλὰ μὲ σκοποῦν νὰ διορθώσουν, δὲν τὸ κάνουν διότι εἶναι θυμῶναι μὲ τοὺς ἀρρώστους, ἀλλὰ διότι τοὺς λυποῦνται καὶ τοὺς ἐλευθερώνουν ἀπὸ τὰς ἀσθενειῶν. Ὅταν λοιπὸν λέγῃ «Μὴ μὲ τιμωρήσῃς ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸν θυμὸν σου» ἐννοεῖ μὴ ἀποκτήσῃς δικαιοσύνην δ' ὅσοι ἀμαρτήματα διαπραχῇς, μήτε νὰ μοῦ καταλογίσῃς τὰ σφάλματά μου. «Ἐλέησόν με Κύριε διότι εἶμαι ἀσθενής.» Ὅλο ἐχομεν ἀνάγκην ἀπὸ αὐτῶν

3. Ήσ. αθ. 28.

4. Ήσ. 11, 1. Ὅπου ἐμὲ, λέγετε, ἀπορῶ εἰς τὴν σπῆιν τοῦ καμένου. Ὅπως λέγεται ὅτι ὁ Θεὸς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πόλεις διὰ τὰς κακὰς ἐκείνων. Ὁ δὲ ὑπακούων τοῦ ἰσχυροῦ ἀνταρῶ εἰς τὸν ἱερεῖα, ὅτι ἐκείνους.

5. ἱρ. 14, 9.

τὴν φωνὴν ἔατε καὶ ἂν ἐχῶμε καταρῶσε, πάρα πολλὰ πράγματα, ἔατε καὶ ἂν ἐχῶμε φθάσει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. εἰ Α' Δ' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος προχωρῶν λέγει πάλιν «Δὲν θὰ δικαιωθῇ ἐνώπιόν σου κάθε ἀνθρώπος.»⁶ Καὶ ἐάν ἐξετάσῃς τὰς ἀνομοίας μου, ποίος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σταθῇ ἐνώπιόν σου;» Καὶ ὁ Παῦλος «Δὲν καταλαβαίνω πότε κατὰ τοῦ αὐτοῦ μου, ἀλλὰ μὲ αὐτὸ εἶναι δικαιοκένος.»⁷ Καὶ ἄλλος «Ποίος θὰ καυχῇ ὅτι. ἔχει ἀγνὴν καρδίαν, ἢ ποίος θὰ εἴπῃ τὸ θάρρος νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι καθάρος ἀπὸ ρυτίδων.»⁸ Ὅλο, ἐξάπαντος ἐχομεν ἀνάγκην ἀπὸ ἐλεος, ἀλλὰ δὲν ἐξέχομε ὅλο το ἐλεος.

Διότι ἂν κα εἶναι ἐλεος, ὁμοῦ ἀναζητεῖ τὸν ἀδίκον. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἴδιος ἔλεγε πρὸς τὸν Μωυσῆν «Θὰ ἐλάττω ἐκείνον ποὺ ἠμπορῶ νὰ ἐλέησω καὶ θὰ εὐπλάγχυσθῶ ἐκείνον ποὺ ἠμπορῶ νὰ εὐπλάγχυσθῶ.»⁹ Δηλαδὴ ὁ μὲν Β' εἶναι ἀφοῦ ἔκαμε κατ' ἀνάγκην τοῦ ἐλεος, θὰ εἴπῃ «Ἐλέησέ με», ἐνῷ ὁ ἄλλος ποὺ ἀφίρῃς ἀπὸ τὸν αὐτὸν τοῦ τοῦ δικαίωμα νὰ τυχῇ συγγνώμης, ἰδικῶς θὰ εἴπῃ «Ἐλέησόν με» Διότι ἐάν τὸ ἐλεος ἐρχόταν εἰς ὅλους, κανεὶς δὲν θὰ κατεδικάζετο. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἐλεος ἔχει καὶ κρίσιν καὶ ἀναζητεῖ τὸν ἀδίκον καὶ τὸν κατάλληλον ποὺ θὰ τὸ ἀπολαύσῃ.

Πολλοὶ, πράγματι ὅτεπεσαν ἐπὶ ἀμαρτήματι εἰς τὰ ἱδια ἀμαρτήματα καὶ ὁμοῦ δὲν ἐτ' ἐμνήσθησαν μὲ τὴν ἴδιαν τιμωρίαν, διότι εἶχαν ἄλλας δικαιολογίας ποὺ τοὺς ἐσπῆριζαν. Καὶ ἐάν θέλετε, εἰς σκεπτικῆς τιμῶν εἰς αὐτὸν τὸν λόγον Ὅλο οἱ Ἰουδαῖοι ἠμάρτησαν καὶ ἐγὼ νυν εἰδωλολάτρες ὁμοῦ δὲν ἐτιμωρήθησαν ὅλοι ἐξ ἴσου. Ἀλλοὶ μὲν ἐχάθησαν, ἐνῷ ἄλλοι ἐσυγχωρήθησαν. Ὅτι ὅτι εἰς τὰ ἀμαρτήματα δὲν ἀναζητεῖται μόνον ἡ φύσις τοῦ διαπραχθέντος ἀμαρτήματος, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις καὶ ἡ περιστάσις καὶ ἡ αἰτία καὶ ἡ κατάσταση καὶ ἡ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἀναζήτησις τοῦ θηλ. ἂν ἄλλοι μὲν παρέμειναν εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἂν ἄλλοι δὲ μετανήσαν, ἂν ἀμαρτήσαν ἐξ ἀμελείας, ἂν ἐξηπάτηθησαν ἂν ἠμαρτήσαν ἐκ προμελέτης. Πολλὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ συζητηθῶν καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ἐποχῶν καὶ αἱ συνθήκαι ζωῆς καὶ τὸ ἐννοῦ ἠμάρταναι αἱ ἀνθρώποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀμαρτάνουν καὶ οἱ ἀνθρώποι τῆς

ἀρχ.

6. Ψαλμ. 142, 2.

7. Ψαλμ. 139, 7.

8. Α' Κορ. 13, 1.

9. Παροιμ. 20, 9.

10. Ήσ. 103, 11.

Κανής. "Ὅμως δὲν τιμωροῦνται καὶ οἱ δύο ἐξ ἰσοῦ ἀλλὰ αὐτοὶ τιμωροῦνται βαρύτερον.

Φανερωμένων αὐτῷ ὁ Παῦλος ἔλεγε. D «Ἐάν παροῦσιν καί τις τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως, θανατώνεται, χωρὶς ἐπιπληγνῆσαι μὲ τὴν κατὰ τὴν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων Σκεψθεὶς πόσον αὐστηροτέρα τιμωρία ἀξίζει εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατεπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ θεωρεῖ μαλὶ ἀμείνον τὸ αἷμα τῆς διαθήκης.»¹ "Ὅταν δὲ λέγῃ, «Σκεψθεὶς πόσον βαρύτερα τιμωρία ἀξίζει», ἐννοεῖ τὴν ἐντασιν τῆς τιμωρίας. Ἡμάρτησαν ὅσοι ἐξήσαν πρὶν ἀπὸ τὸν νόμον, καθὼς καὶ αὐτοὶ τοῦ ἐξήσαν μὲ τὸν νόμον. Οἱ πρῶτοὶ δὲ τιμωροῦνται ἐλαφρότερον. Δηλώνοντες αὐτὸ ἔλεγε. «Ὅσοι ἡμάρτησαν χωρὶς τὸν νόμον, χωρὶς τὸν νόμον καὶ θά ἀπολευσθῶν. Τό, «χωρὶς τὸν νόμον» δὲν σημαίνει βαρύτερον, ἀλλὰ ἐλαφρότερον. E «Ὅσο δὲ ζῶντες εἰσαὶ εἰς τὸν νόμον ἡμάρτησαν διὰ τοῦ νόμου θά κριθοῦν.»² Τί σημαίνει αὐτό, τέλος πάντων, σημαίνει ὅτι αὐτοὶ μὲν ἔχουν κατήγορον τὴν φύσιν ἐνῷ οἱ ἄλλοι μαζί μὲ τὴν φύσιν ἔχουν καὶ τὸν νόμον. Καὶ ὅσοι πρὸ πολλοῦ ἀπῆλθον τὴν διδασκαλίαν, τόσοι μεγαλυτέρως τιμωροῦνται ὡς ὑποσποῦν.

Εἶτα δυνατὸν δὲ νὰ ἴδῃς τὸ ἔδω πρόβλημα νὰ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιπτωσιν τῶν ἀδικημάτων καὶ γὰρ φανερόν ἀπὸ τὴν φύσιν. Πρὸς χάριν δηλαδὴ ὅλου τοῦ λαοῦ ὅταν ἡμάρτανε προσεφέρετο τάση θυσία, ὅση προσεφέρετο πρὸς χάριν μόνον τοῦ ἱερῆως ἔτσι αὐτοὶ ἡμάρτανε. Ὁ λόγος αὐτὸς σημαίνει ὅτι ὅσον μεγαλυτέρως εἶναι τὸ ἄδικημα, τόσοι βαρύτερα εἶναι καὶ ἡ τιμωρία δ' αὐτοὺς ποῦ ἀμεινότεροι. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπλή γυναικα ποῦ ἐγίνετο πορνη ἐθανατώνετο.³ Ἀ ἐνῷ ἡ κόρη τοῦ ἱερῆως ἔκατο.⁴ Εἶτα, δυνατὸν δὲ καὶ εἰς ἄλλα περιστατικὰ νὰ ἴδῃ κανεὶς τὴν συγκαμιν καθὼς καὶ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν. Πχ ὅταν ἕνας ἀμαρτάνῃ καὶ πληρώσῃ δι' αὐτὴν τοῦ τὴν ἀμαρτίαν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἐνῷ ὁ ἄλλος καλοπερνᾷ. Πράγματι ὁ μὲν ἕνας θά ὑποστῇ ἐκεῖ μεγαλυτέρως τιμωρίαν, ἐνῷ ὁ ἄλλος ἐλαφροτέρως, ἐάν δεδαιώσῃ ἔδω δὲν ἀπαλλαγῇ ἐντελῶς. Ὁ Χριστὸς δὲ δηλώνει αὐτὸ δάξοντας τὸν Ἀδάμ νὰ λέγῃ εἰς τὸν πλάστον. «Πατὴρ μου, θυμήσου ὅτι σὺ ἀπῆλθον εἰς τὸ ἀγαθὸ σου εἰς τὴν ζωὴν σου ὅπως καὶ ὁ Αἰθέριος

11. ῥδρ 10, 28 29

12. ῥομ. 8 13

13. Σημειώσεις πρὸς τὸν δ' ἀντίκτυπον τοῦ Μωυσέως νόμου. Δευτερονόμιον 22) καὶ 14) καὶ 21) 9. ἡ μὲν πόρνη ἐν τῷ λαῷ ἐξ ἑαυτῆς ἀποκτενέται. ἐνῷ ἡ πόρνη τοῦ ἱερῆως καὶ ἐκ τῆς πόρνης

τὰ κακά. τώρα ὅμως αὐτὸς ἔδω προηγορεῖται καὶ σὺ ὑποφείρεσαι».⁵

Αὐτὸς δεδαιώσῃ μὲ ὅσα ὑπέφερε, ἀπηλλάγη ἐντελῶς ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἐνῷ ἄλλοι, δὲν ἀπῆλλαγήσαν ἐξ ὁλοκλήρου ἀλλὰ ἐν κέρει. B δὲ αὐτὸς θά τιμωροῦνται ἡμιποῦρα. "Ὅταν δὲ λέγῃ, «ὁ δούλος τοῦ ἡξερὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου τοῦ καὶ δὲν ἔκανε συμφωνία πρὸς τὸ θέλημά του, θά δορῇ πολὺ. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ δὲν τὸ ἡξερὶ καὶ δὲν ἔκανεν, αὐτὸς θά δορῇ ὀλίγον», εἰς τὰ λόγια αὐτὰ ἡμιποῦρα νὰ ἴδῃς ἐμφανῶς τὴν διαφορὰν τῆς μίαις τιμωρίας ἀπὸ τὴν ἄλλην, διαφορὰ ποῦ ἐκτείνεται. ὅταν προηγορεῖ ἡ γνώσις καὶ ποῦ μετράζεται. ὅταν προηγορεῖ ἡ ἀφέλεια καὶ, ἀλλὰ πολλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ εὕρῃ τοῦ δημουργοῦν διαφορετικὴν τιμωρίαν καθὼς καὶ διαφορετικὸν ἔλεος καὶ φιλενθρωπίαν. Πρὸς τὴν καὶ τὴν περιπτωσιν τῶν πρωτοπλάστον. Ἡμάρτησε ἡ Εὐὰ, ἡμάρτησε καὶ ὁ Ἀδάμ καὶ μὲ τὸ ἴδιον ἡμάρτημα. Δηλαδὴ καὶ οἱ δύο ἔφαγον ἀπὸ τὸ θέντρον, ὅμως δὲν ἐτ' ἡμάρτησαν καὶ οἱ δύο μὲ τὴν ἴδιαν τιμωρίαν. Ἐσφοξε ὁ Καν, ἔσφοξε καὶ ὁ Λαμὴχ. C καὶ ὁ μὲν ἕνας θοῖκε ἔλεος, ἐνῷ ὁ ἄλλος ἐτιμωρήθη. Κάποιος μάζεψε τὸ Σάββατον ξύλα καὶ δὲν θοῖκε ἔλεος.⁶ Ὁ Δαυὶδ ἔκανε φόνο καὶ μοῖρα καὶ ὅμως ἐγένετο τὴν φιλενθρωπίαν. "Ἄς σταθεύωμε ἡσυχῶς εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Εἶναι ἐξ ἄλλου πολὺ καλυτέρως νὰ ἀναζητοῦμεν αὐτὰ, παρὰ νὰ εἰμεθα προσηλωμένοι. εἰς τὰς συζητήσεις καὶ τὰς συνέξεις τῆς ἀγορᾶς. Διότι ἀποτελεῖ μεγάλον κέρδος εἰς μόνον τὸ νὰ τὰ εὕρωμε, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τὰ ἀναζητοῦμεν ἀπλῶς, ἔστι καὶ αὐτὸ δὲν τὰ εὕρωμε. Διότι θά ἀναγκασθῶμε νὰ ἀπασχοληθῶμε μὲ αὐτὰ καὶ νὰ ἀπαταλῶμεν δὲν τὸν χρόνον μας εἰς αὐτὰ.

D Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν (ἰδοὺ, πρέπει νὰ ἐναγυρισθῶμε εἰς ὅσα ἐλέγομεν παρασημασμένως) ἐνῷ ἐκτενῶμεν τὸν νόμον εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι, ἄλλοι μὲν ἐτιμωροῦνται ἐνῷ ἄλλοι δὲν ἐτιμωροῦνται, διότι ἄλλοι μὲν μετενόησαν καὶ ἀγνοοῦντες τὴν φυσικὴν συγγένειαν κατέσφαξαν τοὺς δικούς των καὶ εὐλογηθήκαν. Ἐνῷ οἱ ἄλλοι παρέμειναν εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Ἐπομένως τὸ μὲν ἡμάρτημα ἦταν ὁμοῖον, τὰ γέγοντα ὅμως ποῦ ἐπηκολούθησαν δὲν ἦσαν ὁμοῖα. Δ

1. ῥομ. 16, 2)

14. ῥομ. 8. ὁ ἀδικῶν καὶ ἐκτενῶς ἐξ ἑαυτοῦ ἀποκτενέται.

Γενεσ. 28

1. ῥομ. 13, 12 καὶ 13

1. ῥομ. 28, 29 καὶ 30

ποῖον δὲ λόγον εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐ-
ας δὲν ἔρχον τὴν δὲν τιμωρὸν ἐνὶ ἡμάρτια ἦσαν ἴδια.
Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ἐξαπατηθῇ ἀπὸ μίαν γυναῖκα
μὲ τὸ νὰ ἐξαπατηθῇ ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ἐξ αὐτοῦ ἀκριβῶς
ὁ Παῦλος ἐκείνο ὠνόμασε ἀπάτην καὶ εἶπε «Ὁ Ἀδάμ δὲν
ἀπατήθηκε, ἀλλὰ ἀπατήθηκε ἡ γυναῖκα καὶ ἐγένετο παραδό-
τικη». Ἐὰν ποῖον λόγον δὲ δὲν ἐλεήθη αὐτὸς που ἐμάζεψε
ἐξ ὧν, ἂν εἶναι ὅσοι ἀπαρτίζονται τὸ νὰ παραδοῖν κα-
νεῖς προκαταβολὴ καὶ ἀπεφραστὸν τὴν διαταγὴν. Ἐ-
πρεπε λοιπὸν καὶ ὁ ἄλλος πολὺ νὰ φοβηθῶν. Τὸ ἴδιο ἔ-
γενε καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν τῆς Σιστρεῖρας καὶ τοῦ Ἀνά-
ν. 10

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ὅταν ὁμολογώμεν, ὡς σπαραξόμενοι αὐ-
τὴν ἡμεῖς νὰ εὐρώμε ἐλεος, ἂν ἐκάνομε κατ' ὥστε νὰ
μᾶς συγχωρηθῶν οἱ ἁμαρτίαι μας, ἂν μετενοήσαμε, ἂν ἐ-
γίνωμε καλυτέρ., ἂν ἀπεμακρυνόμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν
διότι ἀκόμη καὶ αὐτὸς που μετανόει ἡμῶν: νὰ σωθῇ μό-
νον ἂν ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἐπεὶ λοιπὸν καὶ αὐτοὺς ἔχε τὴν ἐξέωσιν ἀπὸ αὐτὰ νὰ
σωθῇ, δηλ. ἀπὸ τὰ ἰδιώματα καὶ ἀπὸ τοὺς θανάτους. «Λοὺζω
κάθε νεκρὰ τὸ κρεῖσθαι μου καὶ ὀρεχω μὲ τὰ ὄφθηκα ἐξ
κρυὰ μου τὸ στρωτα μου». Δηλαδή ἀπὸ τὴν κατάνυξιν
«Καὶ αὐτὰ τὰ ὅσα μοι ἔχουν παραχθῇ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐ-
πλημμύρισεν ἀπὸ παραχθῆν». Δὲν τὰ λέγει ἀπ' εὐθείας, ἀλ-
λὰ καταφεύγει εἰς τὴν φωνὴν μας καὶ ἡμεῖς ῥοπήν λέγων
«Ἐλέησέ με Κύριε, ὅτι εἶμαι σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἀ-
σθενής». Ἐμίλησε ἔτσι διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀρ-
κετὸν μόνον αὐτό. Ὡς διότι, ἂν ἦσαν ἀρκετὸν, εἴλα μὲ αὐτό
θα ἐσώζωμθα διότι εἴλα εἴμαστε ἀνθρώποι.

Ἐχω ὅμως τὴν γνώμην, ἂν εἶναι ἀνάγκη κάπως προ-
σεκτικώτερον νὰ ὁμιλοῦμε δι' αὐτό, ὅτι δὲν φαίνεται νὰ
ἐννοῇ αὐτό. Ἀλλὰ ἵππονος, τὴν ἀδυναμίαν, πολὺ προκαλε-
ται ἀπὸ τοὺς περρασμούς, προβάλλοντας τὰ γεγονόσιν αὐτό
σάν σπουδαῖα δικαιώματα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἐλεος καὶ
τῆς φιλανθρωπίας. Αὐτὸν ἐξ ἄλλου τοῦ ὑποκινησίου ἔκα-
νε ἐν συνεχείᾳ λέγων «Ἐγὼ νὰ ἀσήμεντος οὐδὲν τὸ πολὺ
μὲν ἐνδύω καὶ περιφρονούμενος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου»
Διότι ἐγνωρίζε διὰ τὴν συμφορὰν καὶ μετὰ εὐχαρίστη-
σιν προκαλεῖ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κάνει
σπλαχνικὸν. Νομίζω λοιπὸν ὅτι καὶ ἐδῶ κάνει τὸν ἴδιον ὅ-

παιγνιῶν λέγοντας Γ' «Θεράπευσε Κύριε, ἔμενα τὸν ἀ-
σθενή, διότι καὶ αὐτὰ τὰ ὅσα μοι ἔχουν παραχθῇ ἐξ αἰτί-
ας τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπλημμύρισεν ἀπὸ
παραχθῆν». Δὲν εἶπε, ἐλευθέρωσέ με, αὐτὲ, συγχώρησέ με,
ἀλλὰ «θεράπευσε» διότι ἀξιώνει νὰ ἐξαφανισθῶν τὰ πη-
γόμενα τραύματα. Ὅσα δὲ ἐδῶ ἔνομι δόλοκληρον τὴν
δύναμιν παραχθῆν δὲ, τὴν πληγὴν, τὴν πονηρίαν, τὴν τρα-
μασίαν. Θεράπευσε Κύριε, ἔμενα τὸν ἀσθενή, ὅς καὶ αὐτὰ
τὰ ὅσα μοι ἔχουν παραχθῇ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου
καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπλημμύρισεν ἀπὸ παραχθῆν».

Εἰς τὴν περιπτῶσιν τῶν ἀνδρῶν λόγου χάριν τρεῖς εἶ-
να οἱ παράγοντες μᾶλλον δὲ τέσσερες ἢ καὶ πέντε, δηλα-
δὴ ὁ καπνός, ἡ τέχνη, ὁ ἄρρωστος, ἡ ἀρρωστία, ἡ δύναμις
τῶν φαρμάκων καὶ τὸ πῶς τὰ γίνεται ἐκεῖ κάποια σωμα-
τικὴ καὶ ψυχικὴ. Ἀν λοιπὸν μὲ τὸ μέρος τοῦ καπνοῦ, καὶ
τῆς ἐπιστήμης τοῦ καὶ τῶν φαρμάκων. Δ εἶναι καὶ ἡ δόξ-
σις τοῦ ἀρρωστοῦ, ἐνέκρησιν τὴν ἀρρώστια. Ἀν ὅμως ὁ ἀ-
σθενής παραλειπῇ νὰ παραπαύσῃ μὲ ἐκείνους τοὺς πα-
ράγοντας ἐκθέτε τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὴν ἀσθενίαν. Ἡ προσ-
έτι, καταβάλλει τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὴν παραπαύσῃ
ἐναντίον τοῦ ἰατροῦ καὶ τῶν φαρμάκων καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν μας. Μᾶλλον
δὲ ὅχι ἔτι, ἀλλὰ τιτὸ παράδοξον διότι εἰς μὲν τὴν περι-
πτῶσιν τῶν ἀνδρῶν ὁ ἀρρωστος πολλὰς φορές συμμοχεῖ καὶ
μὲ τὴν ἀρρωστία καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ μὲ τὰ φάρμακα
καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν τὸν ὠφελεῖ εἰς τιποτε, ὅταν ὁ ὁρ-
γανισμὸς τοῦ ἐξασθενήσῃ καὶ ἡ ἐπιστήμη εὐρεθῇ εἰς ἀμη-
χανίαν καὶ ἡ ἀντοχὴ ἐξαντληθῇ ἐξ αἰτίας κάποιοι κακοῦ.

Ἐ εἰς τὴν περιπτῶσιν δὲ τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει κατ'
τέτοιο. Ἀλλὰ ἐάν στωθῇ μὲ τὸν ἰατρὸν, ἐξάπαντος πρέπει
νὰ θεραπευθῇ ἡ πληγὴ διότι δὲν ὑπάρχει ἀνθεκτικὴ ἐπι-
στήμη διὰ νὰ εὐρεθῇ εἰς ἀμηχανίαν ἀλλὰ δύναμις θείας, που
εἶναι ἰσχυρότερα καὶ ἀπὸ τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ ἀπὸ
τὰς ἀσθενείας καὶ ἀπὸ τὴν πονηρίαν καὶ ἀπὸ κάθε κακοῦ.
αἰ. 44 Ἀ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ αὐτοὺς πλησιάζονται τὸν
Θεὸν σάν ἰατροὶ καὶ κλαινόντες ἀπαρηγόρητα ἔλεγεν «Θε-
ράπευσέ με Κύριε ὅτι ἔχουν παραχθῇ τὰ ὅσα μοι».

Λέγουν δὲ μερικοὶ ὅτι ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν παραχθῆν τοῦ προ-
καλεῖται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Δηλαδή ὅπως ἀκριβῶς ὅταν
σφεδρὸι ἀνέμοι ριχτοῦν εἰς τὸ πέλαγος, ἀναταράζουν τὰ
πλάτα ὥστε ἡ ἄμμος τοῦ θύσου νὰ ἐγῇ εἰς τὴν ἐπιφάνει-
αν καὶ αὐτοὶ τοῦ πᾶς δύνουν νὰ κινδυνεύουν, ἔτσι λοιπὸν
καὶ εἰς τὴν ἰδίαν μας περιπτῶσιν παραρίζεται ἡ ψυχὴ τὸ

18 Ἀ Γ' 2. 11
19 ἡμεῖς 5

σώμα συγκλονίζεται, όλα εδράκοντα μέσσι εἰς τὴν θαλάσσαν παρακλῆν, τὸ σκάφος μας συνταράζεται δολκλήρον, B τὸ σκοτάδι εἶναι πηχτόν, δλο. χάνοντα, καὶ ἐγκαταλείπουν τὴν ἰβάν τους καὶ ἡ συγκύρις εἶναι μεγάλη. Τοῦτο δέδοκα συνήθως συμβαίνει, εἰς τὰς ἀκολούθους ἐπιθυμίας. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ δλο. καὶ τῶν συμφορῶν. Ὅλα αὐτὰ δλο. πόν συνταράσσουσιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἅστα καὶ οἱ κόρες τῶν ματιῶν ἀλληλοφρίζουν καὶ τὰ μάτια δὲν βλέπουν κανονικῶς. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριδῶς ἔσαν ταραχὴ ὁ ἡμίκοπος τὰ ἄλογα ἀφηνιάζουν, ἔσθ' κ' ὅταν σπασθῇ ὁ λογισμὸς τὰ πάντα συγχέονται, ὅλα διαστρέφονται καὶ χάνουν τὸν ὁρμον τους.

Εἶνα ἀνάγκη ὁμοῦς νὰ εἰποῦμε πῶς γίνεται αὐτὴ ἡ ταραχή. Διότι ἐνῶ εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ταραχὴ ὀφείλεται εἰς τὴν εἰσβολὴν τῶν ἀνέμων, ἡ ταραχὴ εἰς τὴν ψυχὴν μας δὲν ὀφείλεται εἰς «ἀπὸ αὐτοῦ ἀπροσδόκητον περιστάσιν», ἀλλ' εἰς τὴν ἰδὴν μας κωρότητα. C Διότι εἰώσατε αἰτίαι τοῦ νὰ δημουργηθῇ καὶ τοῦ νὰ μὴν δημουργηθῇ μεσσεῖας μας. Νά, τ' ἐνωῶ. Ὅταν ξεσηκώνεται ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ δὲν ἀνάγκη τὴν φλόγα, ὅ καμινὶ δὲν καίγεται, ὅν συ θηλ. δὲν παροχωρήσῃ τροφὴν εἰς τὸ ὅλκον αἶμα. Τὸ καμινὶ δὲ δὲν ἀνάδῃ, ὅν δὲν περιμετρήσῃ τὰ δμοῖα πρόσωπα, ὅν δὲν πολυαποσπολήσῃ μετὰ τὰ ἄλλα καλλή, ἀν θηλ. δὲν πηναινῇ εἰς θέσπια παρνομας. Ἀν πράγματι, δὲν περισπῶσαι ἡδονικὰ τὴν σάρκα, ὅν δὲν θυθῇ τὸν λογισμὸν σου εἰς τὸ κρασί, δὲν ξεπετάγῃ ἡ φλόγα, τὸ καμινὶ δὲν ἀνάδῃ, τὸ θηρὸν δὲν γίνεται ἀγρώτερον, ἡ καθαρά σκέψις δὲν καμινιτίζεται, ὅν νὰ τὴν φυσοῦν ἄγριοι ἀνεμοί.

D Εἶνα λοιπὸν ἀρκετὰ αὐτὰ δ' ἡ νὰ διαφυγῇ κανεὶς τὴν ἁμαρτίαν, δὲν ὀρεοῦν μόνα αὐτὰ, πρέπει νὰ προστεθεοῦν καὶ ἄλλα, θηλ. διαρκεῖς προσευχαί, συνανοαστροφὴ μετὰ ἁγίους, ἀνάλογος νηστεία, λιτὸ φαγητό, ἀναγκαῖαι ἀσχολία, πρὶν ὅπου δλο. τὰ ἄλλα δ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐξέλκυσσα κρίσις, αἱ ἀδόστικτο τιμωρίαι, αἱ ὑποσχέσεις τῶν ἀγαθῶν. Μετὰ δλο. αὐτὰ ἡμπορεῖ νὰ χαλῶνται τὴν λυσσομένην ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ἀποματήσῃ τὴν πρ. κυμμένην θάλασσαν. «Ἐως τότε θυμὸς Κυρίου θά στέκῃς μακρὸν ἀπὸ ἐμέ, Στρέψε, Κυριε, τὸ πρόσωπόν σου πρὸς ἐμέ. Γλύτωσε τὸ σώμα καὶ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῶν συμφορῶν. Σῶσε με ὁ δ' ἡν ἄπειρον εὐσπλαγχνία σου» Ἦ Συναχῶς ἐπαναλαμβάνοντες τὸ «Κύριε, προβάλλοντες αὐτὴν τὴν ἐπικλήσαν αἰ. δικαίωμα δ' ἡ συγχωρησιν καὶ χάρι. Διότι

ἡ πὶ οὐ μεγάλη μας ἐλπίδα εἶναι ἡ ἀνέκφραστος φιλοφροσύνη του, καθὼς καὶ ἡ ἀκούσια του εἰς τὸ νὰ συγχωρῇ. Τὸ δ' «Ἐως ποτε», δὲν εἶναι γνωστὸν ἀνθρώπου ποῦ θέν ἂν τέχε, ἄλλο καὶ διανοασχέται, ἄλλο ἀνθρώπου ποῦ θορνεί καὶ πονᾷ καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὸ φορτίον τῶν πειρασμῶν.

45 A «Στρέψε, Κυριε, τὸ πρόσωπόν σου πρὸς ἐμέ. Γλύτωσε τὸ σώμα καὶ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῶν συμφορῶν» Δύο πράγματα θέτε ἐδῶ θηλ. τὸ νὰ στρέψῃ ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπόν του πρὸς αὐτόν καὶ τὸ νὰ γλύτωσῃ τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τῶν συμφορῶν. Πράγματι, αὐτὸ δ' ἡ τοῦς δικαίους ἐχει πολὺ μεγάλην σημασίαν, θηλ. τὸ ὅτι, σπληνίζονται μετὰ τοῦς, τὸ ὅτι εἶναι σπλαχνικός καὶ ἐνδοτικός κα, τὸ ὅτι δὲν τοῦς ἀποστρέφεται. Διότι, εἰς αὐτὸ ἀκολουθεῖ καὶ ἄλλο, θηλ. ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι καὶ μάλιστα οἱ πρὸς κενὸν, εἶναι μόνοι ἐπιζητοῦν πῶς νὰ ἀπολαύσουν τὴν παρούσαν εὐημερίαν. Ἐκεῖνοι ὁμοῦ δὲν σκέπτονται ἔτσι ἄλλα σκέπτονται πῶς νὰ γευθοῦν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τους, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει τιποτὴ πολυτιμότερον.

«Κανεὶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ ἐνθυμήται, Κύριε, εἰς τοῦ «Ἄδην με ἐλπίδα μετανόιας B Εἰς τοῦ «Ἄδην ποῦ, θά σὲ δοξολογήσῃ.» Πρόσεξε πόσας αἰτίαι σωτηρίας θέτε. «Διότι εἰμαι ἀσθενὴς σωματικῶς καὶ ψυχικῶς», λέγει, «διότι καὶ αὐτὰ τὰ ὅσα μοι ἔχουν παραχθῇ, διότι ζητῶ αὐτὰ τὰ δῶρα ἀπὸ τοῦ Κυρίου, «ὅτι εἰς τοῦ «Ἄδην κανεὶς ἀμετανοήτος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σὲ ἐνθυμήται», δὲν ἐννοεῖ θεοσκέψις μ' αὐτὸ, ὅτι τὰ ἰδικὰ μας θέματα τελειώμουν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν Ἀλλοιμονοῦν. Ἐννῶντε δ' ἂν ἡρώστε τὴν προφητείαν τὴν σχετικὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἀλλὰ ἐννοεῖ ὅτι μετὰ τὴν ἀποδημίαν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν ἡ μετάνοια δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔχη θέσιν. Διότι καὶ ὁ πλούσιος ἐξωμολογεῖτο καὶ μετανόησε, ἀλλὰ χωρὶς καμινὸν ὥρεται ἂν ὅτι δὲν ἦτον ὁ κατάλληλος καρὸς.»

Καὶ οἱ παρθένοι ἠβέλησαν νὰ εἰδῶν λάβῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς δὲν τοῦς ἔδωκε. Αὐτὸ λοιπὸν ἀξίως καὶ αὐτὸς, θηλ. ἐδῶ νὰ ξεπλυνωμὴν τὰ ἁμαρτήματά μας, ὥστε νὰ γευθοῦμε τὴν παροῦσαν μετάνοια εἰς τὸ φοβερὸν ἔθνος τοῦ Χριστοῦ. C Ἐπειτα διδάσκοντας τὸν ἀκρατήν ὅτι μετὰ τὴν φ. λαυθωρῶν τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν καὶ

αὶ ἰδοὺ καὶ μὲς προστάθεται (ὅ ὅτι, καὶ ἂν ἀκομή προσβάλω μὲν τὴν ἀδυναμίαν μου καὶ τὴν πορνήν μου, καθὼς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἂν προσβάλωμεν ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπόκωπτον, ἂν ὁμῶς δὲν συνωπηρεῖται καὶ αὐτὸς ἰδοὺ καὶ μὲς προστάθεται, δὲν μὲς ὠφελεῖ εἰς τιποτὴν) πρὸς σεβὲς τὴν προσέδωκε. «Ἐκκοπήσα, ἀπέκαμα ἀπὸ τούτων σπινθηρίων μου. Αὐτῶς καὶ νύκτα τὸ κρεῖδόν μου καὶ θρῆνον μετὰ τὰ θρόνα δάκρυά μου τὸ σπινθηρίον μου».

Ἄς ἀκούσων ὅσοι ζοῦν ταπεινά καὶ ἀσχηματίαν μετάνοιαν ἐδείξεν ὁ βασιλεὺς, πῶς φορεῖ τὴν πορφύραν. Ἄς ἀκούσων, ὅς συγκινηθῶμεν. D

Δὲν ἀπέκαμα ἀπὸ τῶν, ἀλλὰ ἀκούρασθαι ἀπὸ τούτων σπινθηρίων. Δὲν ἐκλάσκει ἀπὸ τῶν ἑλπίων ἀκόμη καὶ τὸ κρεῖδόν μου μετὰ δάκρυα, ὅχι μὲν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ κάθε νύκτα. Καὶ δὲν ἀναφέρει μόνον εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Μὴ νομίσετε ὁμῶς, ὅτι ἐλάσκει αὐτὸ μετὰ φανὸν καὶ κατὰ τὴν ἡσυχίαν, ἀντιθέτως ἐπέπεσε ἀλάλητον τὴν ζωὴν μου κάνοντας διαρκῶς αὐτό. Ὅχι, θεοὶ οὐκ ἐκάνον ἡμέρας, ποῦ, ἀφοῦ ἐκάνον αὐτὴν ἡμέραν ἢ ὅτε καὶ μὲν, παραδίδωμεν τοὺς εαυτοὺς μας εἰς τὰ γέλια, τὴν καλοπέρασιν καὶ τὴν ἀνέσιν. Ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ἔκανε ἔτος. Ἀλλὰ ἐξουσιάζει διαρκῶς εἰς τὸ δάκρυ. Αὐτὴν τὴν ἐξομολόγησιν ὅς μωροῦμεθα καὶ ἡμεῖς. Δὲν ἔαν δὲν θελήσωμεν νὰ κλάψωμεν ἐδῶ, ἔστιν ἀνάγκη ἐξάπαντος νὰ κλάψωμεν ἐκεῖ καὶ νὰ θρηνησωμεν. Ἐκεῖ μὲν ἀνώφελα, ἐδῶ ὁμῶς μετὰ πολὺ κέρδος. Καὶ ἐκεῖ μὲν μετὰ πολλὴν ἐντροπὴν, ἐνῶ ἐδῶ μετὰ πολλὴν ἀξιοπρέπειαν. Εἶνα ἀνάγκη νὰ γνῇ αὐτὸ. Ἀκούσε τὸ λέγει ὁ Χρῆστος. «Ἐκεῖ θὰ εἶνα τὸ κλῆμα καὶ τὸ τραῖμα τῶν θοῶν ὧν»²². Ὅσοι θύω θὰ κλάψωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν δὲν θὰ ὑποστοῦν αὐτὴ, ἀλλὰ θὰ ἀπαλαύξωνται μεγάλην παρηγορίαν. «Μακάριοι εἰναι οὗτοι που πένθουν διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθῶν»²³. Ἀλλὰ μὲν οὐκ ἐλατύνει εἰς σὰς τοὺς πλάσιους διότι ἔχετε τὴν παρηγορίαν σας»²⁴.

²² Α. Ἄς ἀκούσων ὅσοι ἔχουν ἀσημένια κρεῖδοντα, ποῖον ἦταν τὸ κρεῖδόν τοῦ βασιλέως. Δὲν ἦταν διακοσμητικὸν μετὰ πολυτελεῖς λίθους, οὔτε χρυσωμένον ἀλλὰ λευκὸν μετὰ δάκρυα. Αἱ νύκτες τοῦ ἡμεῶν κλύες ὅχι ὅτι

²² Ματθ. 5, 12

²³ Λ. 6, 21

²⁴ Λουκ. 6, 24. Ὁμολογῶντες τὴν ἀσχηματίαν τοῦ σώματος καὶ τὸν πόθον καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς

παύσεως ἀλλὰ κοπετῶν καὶ θρήνων. Ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν εἶχε πολλὰς φροντίδας, τὴν ὥραν ποῦ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἀνεξοφίτως τὴν χρησιμοποίησιν δὲ ἀνάγκαις, αὐτὸς τὴν ἐχρησιμοποίησιν εἰς διὰ ἐξομολόγησιν, θρηνηντάς τότε τὸ ἄσπερμα. Δὲν πάντες εἶναι καλὸν ὁ κλῆμα πρὸς καλὸ δὲ μὲν εἶναι κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν κανεὶς δὲν σὲ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν θαυμασίαν αὐτὴν ἡδονήν, ἀλλὰ ὅποιος θέλει ἡμπορεῖ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ μετὰ τὴν ἡμέραν τὴν ἀνέσιν. B Ὅσοι ἔχουν δακρύα καὶ καταλαδανὸν αὐτὸ που λέγω, δηλ. πόσῃ χαρὰν προκαλοῦν αὐτὰ τὰ δάκρυα. Αὐτὰ τὰ δάκρυα ἡμποροῦν νὰ σῶσιν τὴν ψυχὴν, τὸ πόρνον ἀκείνο ποτόν ποῦ θὰ σέρνεται ἡμπορεῖ ἀπὸ τὸ ὄψος τῆς κρείσεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκλαίγει ἡμέραν καὶ νύκτα τρία χρόνια διὰ νὰ διορθώσῃ τὰ ἑξῆς πάθη²⁵. Εἰμὶ ἐμὲς δὲν κλάψαμε διὰ νὰ διορθώσωμεν οὔτε τὰ ἴδια μας, ἀλλὰ ἀφῆντας ἐλεύθερον τὸν εαυτόν μας εἰς τοὺς χαρηντισμούς καὶ τὴν ἡδυστάθειαν, τὴν νύκτα οὐδὲν ἔλασθε εἰς τὰ ἀναπιστικὰ σπινθηρία μας. Ἀλλὰ μὲν βελθόντες σὲ ἕνα ὑπὸν σωματικὸν θάνατον, ἐνῶ ἄλλοι χαρηντισμοὺς καὶ ἡ ἀγρύπνια αὐτὴ εἶναι πρὸς φοβερὴ ἀκομή καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον διότι κατ' αὐτὴν ἀναλογίζονται, τόκους καὶ θάνατον καὶ σκέψεις ὑποταγῶν ἐναντίον τῶν ἄλλων. C Ὅμως δὲν χαρηντισμοὺς εἶναι οἱ ἔχοντες πνευματικὴν διαύγειαν, ἀλλὰ καλῶς ἐργάζονται τὰς ψυχὰς τῶν χρησιμοποιοῦντων τὰ δάκρυα αὐτὰ σὲν ὁρῶν καὶ αὐξάνοντας τὰ σπινθηρία τῆς ἀρετῆς.

Κρεῖδόν ποῦ δέχεται τέσσαρα δάκρυα εἶναι ἀδιάσπαστον ἀπὸ καθὲς κακίαν καὶ ἀσέβειαν. Αὐτὸς ποῦ χυεῖ τέτοιον δάκρυον, δὲν δίδει σημασίαν εἰς τὰ γέλια, ἀλλὰ ἐλευθερώνει τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπὸ καθὲς εἴδους σκλάβας καὶ κάνει τὴν σκέψιν τοῦ πρὸς καθαρὰν ἀκομήν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Μὴ νομίσετε πῶς ἀπειθῶν αὐτοὺς τοὺς λόγους μόνον πρὸς τοὺς μοναχοὺς. Ἡ προτροπὴ μου ἀπειθῶνεται καὶ πρὸς τοὺς κοσμικοὺς καὶ μάλιστα περισσώτερον πρὸς αὐτοὺς παρὰ πρὸς ἑαυτοὺς. Διότι αὐτοὶ κατ' ἐξοχὴν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ φάρμακων. D Ὅποιος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θρηνηεῖ, θὰ σηκωθῇ μετὰ ψυχὴν καλυπτομένη ἀπὸ τὸ γαλῆν ἂν λιμάνι, ἀποβάλλοντας ὅλα τὰ πάθη.

Γενεῖται χαρὰν ἑνὸς τέτοιου ἀνθρώπου εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρηγορίαν θὰ συναντήσῃ αὐτόν, θὰ συζητήσῃ μετὰ τὸν ὁμιλῶν τοῦ μετὰ χαρὰν διότι δὲν φωνάζει μέσα τοῦ ὁ θυμὸς, ὅτε τὸν καταστράγει ἡ ἐπὶ θυμῷ,

²⁵ Π. 49, 20, 41

οὔτε ὁ πόθος τῶν χρημάτων, οὔτε ὁ φόβος, οὔτε τιποτέ
ἄλλο τέτοιο. Διότι ὅλα αὐτά, ποῦ παραμονεύουν οὐκ ἔστι
καὶ, ἐκείνος ὁ ἀλουσίτης σπενανγός καὶ τὰ δάκρυα τὰ ἐ
καμῶν νὰ καταποντισθοῦν «Κλαίω συνεχῶς ἐξ αἰτίας τῆς
ὀργῆς σου καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυά μου ἐπόνεσαν τὰ μάτια μου»
Ἰδοὺ ψυχὴν συνετρεμμένην, Ἄφου εἶπε τὴν μετάνοιαν,
ἀναφέρει πάλιν τὰ πάθη, τὴν ταραχὴν τοῦ νοῦ, τὸν φόβου
τοῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ Ἐ

Ἐδῶ δεσποῦς ἐννοεῖ τὸν φθονὸν τῆς ψυχῆς, ποῦ
διακρίνει τὴν αἰσίαν καὶ εἶνα λογικός τὸν ὁποῖον προφα
νῶς συνταράζει ἡ συναισθησις τῶν ἀμαρτημάτων μας. Τὸν
συνταράζει, θεοβαίως διότι εἶχε συνεχῶς μπροστὰ στὰ μά
τια του τὰ ἀμαρτήματα καὶ ὅτι, ἀναλογίζετο τὴν ὀργὴν
τοῦ Θεοῦ, ζώντας μέσα εἰς τὸν φόβον, καὶ ὅχι χωρὶς συνεί
δησιν, ὅπως ζοῦν οἱ πολλοί, ἀλλὰ ἀγωνιζόμενος καὶ τρέμον
τας. Μία τέτοια ταραχὴ γεννᾷ τὴν γαλήνην. Ἐνῶς τέτοιο
φόβος τραμυῖς πᾶν ἄνθρωπον. 47 Ἀὐτὸς ποῦ ταραζέται
τόσον, δώχνει ἐξ ἀλοκλήρου τὴν θυελλαν. Ἐάν δὲν ἔχη
τέτοιαν ψυχὴν, βὰ ὑποστῇ μεγάλην ταλαιπωρίαν.

Καὶ, ὅπως ἀκριβῶς πλοῖον ἀπροσπάτευτον, ἐκτεθεμέ
νον εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ἀγρίων ἀνέμων, ταχέως καταπον
τίζεται, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ζῆ ἀσυνεθῆτως εἶναι ἐκτε
θεμένη εἰς μῶρα πάθη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος,
σημειῶναι αὐτὸ τὸ πάθος ἔλεγεν. «Αὐτοὶ ἀφοῦ ἔγινον ἀνα
σῆτο, παρέδωκαν τὸν ἑαυτὸν τοῦς εἰς τὴν ὁλοκρίσιν διὰ
νὰ κάνουν ἀχόρταγα κάθε ἀκαθαρσίαν»²⁷ Παραδείγματος
χάριν νὰ ἕνας κυβερνήτης. Ἐφ' ὅσον εἶνα ἀναστατωμένος
φροντίζοντας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πληρωματος, ὅλους
τοὺς κοίτησιν, Ἐάν ὅμως ἀδικοφροσὴ καὶ κοιμηθῇ,
προκαλεῖ μεγάλην ταραχὴν. Τὸ ἴδον ση.βαίνει καὶ μετὸν
ἀνθρώπων. Ὅποιοι ἀγωνίζονται καὶ τρέμει καὶ ταραζέται, ἡσυχ
άζει καὶ ἡρεμεῖ τὴν ψυχὴν του. Ὅποιοι ὅμως παρασβε
τα εἰς τὸν ὕπνον τῆς ραθυμίας, καταποντίζει τὸ σκάφος
του. «Ἐγὼ ἀσήμενος εἶναι τὸ πλῆρωμα ἐνδύμα καὶ πε
ρα φροντίζοντας ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου». Τί σημαίνει «ἔγιναι
ἀσῆ, οὐτως οὐκ εἶναι τὸ πλῆρωμα ἐνδύμα», εἶνα λέγει, ἀ
σθενῆς σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἐξ αἰτίας τῶν ἐχθρῶν μου.
Διότι καὶ ἡ ζωὴ μας εἶνα ἀγκυρῆς καὶ γεμάτη μύριους ἐχ
θρούς που γίνονται ἀκόμη ἰσχυρότεροι, ὅταν περιπετού
μεν εἰς ἀμαρτήματα. Ἐ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κάνωμεν τὸ
πάν. Δότε νὰ γλυτωσωμεν τὸ πᾶσιμό των καὶ ποτὲ νὰ μὴν

συμφωθῶμεν μαζί, τοὺς. Διότι αὐτὸ μᾶς ἐξασφαλίζει ἀ
πόλυτα.

Φανερωμένων ὁ Παῦλος τὴν φάλαγγα αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν
ἔλεγεν. «Ἄνδρες ἐξαγάγετε πάλιν με σάρκα καὶ αἷμα, ἀλλὰ
μὴ τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκο
τεινοῦ τούτου κόσμου»²⁸ Ἐπεὶ δὴ λοιπὸν εἶναι τέτοια ἡ φά
λαγγ τῶν ἐχθρῶν. Πρέπει διαρκῶς καὶ παντοτε νὰ ἀπλι
ζώμεθα καὶ νὰ ἀποφενώμεν τὰς ἐφόδους τῶν ἀμαρτημά
των. Διότι τιποτέ συνήθως δὲν μᾶς ἐπαληθύνει τόσον, ὅ
σον ἡ φύσις τῆς ἀμαρτίας. Διὰ τοῦτο ἀκρότως καὶ ὁ Παῦ
λος προτρέπει πᾶσι νὰ ἐξαφανισοῦν τὸ πάλλημα ποῦ
προέρχεται ἀπ' αὐτὴν, ἔλεγε. «Νὰ μὴν συμμορφωσθε μετὰ
τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου ἀλλὰ νὰ μεταμορφώσεσθε
ἐν τῇ ἀνακαινίσκει τοῦ πνεύματος σας»²⁹ Ὅταν θηλα
σῇ πάλαιωσις ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας, ἀνανέωσε τὸν ἑαυ
τὸν σου μετὰ τὴν μετάνοιαν.

«Φυγετε μακριὰ ἀπὸ μένου καταστρασιασμένοι, ὅσοι
ἐργάζεσθε τὴν ἀνομίαν. Δὲν σὰς φοβοῦμαι, διότι, εἶμαι θε
οσ. ὅτι ὁ Κύριος ἐθέλησεν με εὐμενῆσαι τὴν προσευχὴν,
ποῦ με δάκρυα καὶ κλαυθμούς τοῦ ἀπηλθῆναι. ἤκουσε ὁ
Κύριος τὴν δέσιν μου. Ὁ Κύριος εὐηρεσθήσεται καὶ κἀμὴ δε
κτὴν τὴν προσευχὴν μου». Δὲν εἶνα, μὴ κρός καὶ αὐτὸς ὁ δρό
μος ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν, δηλ. τὸ νὰ ἀποφενώμεν
τοὺς κακούς. Τοῦτο ἀκρότως καὶ ὁ Χριστὸς ἀπειλεῖ ἐπιμω
νως ἀπὸ ἐμᾶς καὶ διατάζει νὰ ἐκκόπτωμεν σχέσεις με τοὺς
πὸ στυγερούς φίλους μας, τόσον στενοὺς ὅσον καὶ τὰ μέλη
μας, Ἐ ὅταν μᾶς σκοινδαλίζουν καὶ ἡ συμπροσφιλία τους μᾶς
προξενεῖ κάποιαν βλάβην. Διότι, ἔάν ὁ ἐχθρὸς σου σὲ
σκοινδαλίῃ βγάλε τὸν καὶ πέταξέ τον μακριὰ, καὶ ἔάν τὸ
χέρι σου σὲ σκοινδαλίῃ κόψε τὸ καὶ ρίξε τὸ μακριὰ»³⁰

Δὲν ἀνοφίρεται προφανῶς εἰς τὰ μέλη. Ἀλλοιμῶν.
Ἀλλὰ ἀνοφίρεται εἰς τοὺς γνησίους φίλους, τὴν φιλίαν τῶν
ὁποίων πρέπει νὰ περφορῶμεν ὅταν μῆτε εἰς αὐτοὺς προ
καλεῖ κέρδος, μῆτε εἰς ἡμᾶς ἀλλὰ βλάβην. Αὐτὴν λοιπὸν
τὴν ἀρετὴν ἀφοῦ καταρβώσε καὶ αὐτὸς ὅχι, μόνον δὲν ἐπι
δώκε τέτοιον φίλον, ἀλλὰ καὶ τοὺς διάτασσε νὰ ἀπομα
κρυνθοῦν ἀπὸ αὐτόν.

Ἀὐτὸς εἶνα ὁ καρπὸς τῆς μετανοίας, τοῦτο εἶναι
τὸ κέρδος τῶν δοκρῶν. Διότι ἡ ψυχὴ ποῦ συνετρίβη τό

27 1 Κορ. 5. 19

28 1 Τιμ. 1. 7

29 Μωδ. 1. 28 30

σοι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔχε καμῶν διάθεσιν πρὸς ἀμαρτίαν. Αὐτὸ ὅς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἄς περ φρονήσωμεν τὴν φιλιαν κάποιου ἢ μᾶς θλάττη ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ὁ κάποιος φορεῖ στέμμα. Δὲν εἶνα τιπότεν πρὸ τιποτέν ο ἂν εἶνα ἄνδρα, ἀκόμη καὶ βασιλέα, ὅταν συζῇ μετ' τὴν κοικίαν. Ὁ πῶς ἀκρὸς δὲν ὑπάρχει τιποτε βασιλικωτέρον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἀλυσσοδεμένον ὅταν ἔχη κάνει αὐτὸς ὁ ἀλυσσοδεμένος κτήμα του τὴν ἀρετήν. «Διότι ὁ Κύριος ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ με δάκρυα καὶ κλαυθμούς τοῦ ἀπαιθύνου». Δὲν εἶπα, «ἰδοὺ ἤκουσε τὴν φωνὴν μου» ἀπλῶς ἀλλὰ ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ με δάκρυα καὶ κλαυθμούς τοῦ ἀπαιθύνου». Βλέπετε, Ὅσα ἐξαστῶνται ἀπὸ τὸν Ἰδόν τὰ προσφέρει πλουσιοπαρόχως, Ὡς δὴ καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὸν θρήνον. Ἐδῶ δεδακρὸς δὲν ὀνομάζετο φωνὴν τὸν τόνον τῆς κραυγῆς, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἵνα ὅταν λέγῃ κλαυθμὸν δὲν ἔννοι τὸ κλάμα τῶν ματιῶν ἀλλὰ τὸν θρήνον, τοῦ θγαίνε, ἀπὸ τὴν ψυχῆν διότι ὅποιος μετανοεῖ καὶ ἀκούγεται ἀπὸ τὸν Θεόν, εὐκόλως ἔμπορεῖ νὰ καταρθώσῃ καὶ τοῦτο τὸ καλόν, δηλ. τὸ νὰ ἀπαφευγῇ τὴν συναναστροφήν μετὰ τοὺς κακοὺς. «Ἄς κατανοήσασθουν καὶ ὅς κυριευθῶν ἀπὸ φόβου καὶ τρόμου ο ἔχθροι μου. Ἄς γυρισθῶν ὀπίσω καὶ πανικόβλητοι ὅς τραποῦν εἰς φυγὴν, ὅς κατασχυθῶν γρήγορα». Ἡ εὐχὴ αὐτὴ ὠφελεῖ πάρα πολὺ, δηλ. ἔννοια τὸ νὰ κατασχυθῶν καὶ τὸ νὰ γυρισθῶν ὀπίσω. Διότι ὅσα τρέχουν ἀσχημα, Ἐἴδον κατανοήσασθουν καὶ γυρισθῶν ὀπίσω, θὰ σταματήσουν τὴν κακίαν τους.

Ὅπως ἀκριβῶς ἂν ἴδωμεν ἕνα ἄνθρωπον νὰ τρέχῃ πρὸς τὸν γκρεμὸν τοῦ κόπτοιεν τὴν φόραν λέγοντας. Ἄνθρωπε τοῦ πᾶς θὰ εὖρης μπροστά σου γκρεμὸν. Ἔτσι, λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἀξῶναι εἰς κακοὶ νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν ὀπίσω. Τὸ Ἰδὸν συμβαίνει καὶ μετὰ ἕνα ἄλλον που ἀφηγήσατο ἂν ἐγκαίρως δὲν τοῦ κοτῆ ἡ φόρα, γρήγορα θὰ κατατραπῇ. Τὸ Ἰδὸν κάνουν καὶ οἱ λαοί, ὅταν τὸ δημητῆριον ἐνός ἐρπετοῦ πολλὰς φορές ἀπελθῇ ἀλλόκληρον τὸ σῶμα, πολὺ γρήγορα σταματοῦν τὴν περαιτέρω ἐξάπλωσιν του κοβόντας τὸ προσβεβλημένον τῆμα.

Δ Τούτου λοιπὸν ὅς ἐκάνωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅς ἀναστέλλωμε πολλὰ συντόμως τὴν κακίαν που ὑπάρχει μέσα μας διὰ νὰ μὴν προχωρήσῃ καὶ αὐξήσῃ τὴν ἀρρωστίαν. Διότι ὅταν παραμελοῦνται τὰ τραύματα τῶν ἀμαρτημάτων γίνονται μεγαλύτερα καὶ οἱ συνέπειαι τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀρρωστίας καὶ δὲν σταματοῦν μόνον μέχρι τὰ τραύ-

ματα, ἀλλὰ γίνονται καὶ τὸν ἀθάνατον θάνατον, ὅπως ὁ κριθῶν ἂν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐξαφανισώμεν τὰ μικρά, θὰ ἀκολουθήσουν καὶ αὐτὰ ἐξῆς τὰ μεγάλα. Σκέψου δε Ὅποιος φροντίζει νὰ μὴν ὑβρίσῃ, θὰ μάθῃ νὰ μὴν μάλυνῃ. Ὅποιος δὲν γνωρίζῃ νὰ φιλονεκῇ θὰ καταρθώσῃ καὶ τὸ νὰ ἀγαπᾷ. Ὅποιος καταρθώσῃ νὰ ἀγαπᾷ, δὲν θὰ ἔχῃ ἐχθρόν. Αὐτὸς δὲ που δὲν ἔχε ἐχθρόν καὶ ἐκδήλωνε τὴν ἀγάπην, θὰ καταρθώσῃ ἀλλόκληρον τὴν ἀρετήν. Ὡς δὴ μὴν παραμελούμεν λοιπὸν τὰ πρῶτα, διὰ νὰ μὴν αὐξηθῶν τὰ κακά. Ἀν ὁ ὁυδὸς κατεδικάζῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸ χροῖμα δὲν θὰ ἐφύσῃ εἰς τὴν ιεροσολίαν. Ἄν συγκρατοῦσε αὐτήν, δὲν θὰ ἐφύσῃ εἰς τὸ ἄνθος τῶν κακῶν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστέλλει μετὰ τὴν παρανομίαν οὐτε τὴν μοιχείαν, ἀλλὰ καὶ φιλήδονον μασιάν, ἐξέρχοντάς τὸ κακὸ ὥστε νὰ εἶναι ἀκόμη εὐκολωτέρον νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὴν κακίαν. Τὸ Ἰδὸν ἔκανε καὶ μετὰ τοὺς ἰουδαίους, μετὰ τὸν γίγρυς δεδακρὸς καὶ πρὸς χονδροκομμένα, ἐπειδὴ ὠμιλοῦσε πρὸς ἀνθρώπους περισσώτερον σαρκικούς, ὅμως τὸ ἔκανε.

Ἄ Πῶς καὶ μετὰ τοῦτον τρόπον, Δὲν ἐπέτρεπε νὰ γίνῃται κάποια ἐπιβίβη μετὰ τὴν ζωὴν διαφόρων γένων, δὲν ἐπέτρεπε νὰ τραγοῦν αἷμα ζώον. Δὲν ἐπέτρεπε νὰ κρατοῦν ἐνεχυρά μετὰ τὴν βύσιν τοῦ ἡλίου, ἀπορροῶντας μετὰ βίβη οὐτὰ μεγάλα κακά. Μετὰ τὸ πρῶτον μὲν τὴν ἀνομιαν, μετὰ τὸ δεύτερον τοὺς φόνους καὶ μετὰ τὸ τρίτον τὸν κυνηγόν καὶ τὴν ἀκλήρητον.

Ὅμως τῶν ὅλων ἀπεκαλυφθῆσαν καὶ διαπράττοντα χωρὶς ἐντροπῆς. Διὰ τοῦτο ἐγένον ὅλα ἕνα κάτω. Ὅταν ἡ τὸν ἀποστήτης ἕνα μικρὸν πάθος, μὴν προσέξῃς αὐτὸ τὸ χαρρακτηριστικόν, ὅτι δηλ. εἶναι μικρόν, Ὡς ἀλλὰ σκέψου ὅτι αὐτὸ που θὰ τραπῇ ἀπὸ ἀκρὸς θὰ προκαλέσῃ πολλὰ καὶ νὰ. Πράγματι ὅταν ἴδωμεν εἰς τὸ σπῆμα ἕνα μικρὸν στούπη ἀναμμένον μᾶς πιάνει πανικός καὶ ταραχὴ. Διότι δὲν προσέχουμε τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἐκκινώντας ἀπὸ τὴν ἐνσῶν τῆς φωτὸς ἀκεπτόμεθα τὸ τέλος, καταπορευόμεθα καὶ τρέχουμε γυρω-γυρω ὥστε νὰ σθώσωμεν ἀλλόκληρον τὸ κακὸν. Ἡ κακία κατατρώγει τὴν ψυχὴν πρὸ φόβου ἀπὸ αὐτὸ τὸ πῦρ. Διὰ τοῦτο ἀκρὸς δὲν πρέπει νὰ τὸ προλάβωμεν.

80, Matt. 5:28
81, Luke 22:1
82, Luke 12:1
83, Luke 22:1

Διότι ἔάν διδρανήσωμεν, ἡ διορθωσις θὰ γίνῃ π-ὃ δυσκο-
λος. Αὐτὸ ἤμπερος καὶνὲς τὸ ἰδί-ὸν καὶ συμ-δρανη καὶ εἰς
τὸ πλῆθος, διπλ. καὶ ἰδί-ὸν καὶνὲς παρεμφερῶς, δι. οὐκ
ἰσθῶν τὸν ἀποθέσσειν καὶ φρουραῖον ἄλλα πολὺν πρὶν φου-
ρῶσῃ. C "Ας μὴ διορθοῦμεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρὰ δι-
αμαρτήματα ἄλλα ὅς τὰ ἰσθῶσιν ἀπὸ τὴν μέσην πολὺ δι-
σώζων, διὰ τὸ ἀπολλυμένο ἐκ τὸν μεγάλωτερον καὶ ἐπὶ
πύχλων τὰ μέλλοντα ἀναθεῖναι τὴν χάρι-ν καὶ τὴν φαν-
ερῶσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾧ ᾧ ᾧ Χριστῷ, μετὰ τοῦ ὅπου-
σι εἰς τὸν Πατέρα μαζ, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Πνεῦμα ὅς ἐστιν
δοξα βίβλος, καὶ τιμὴ καὶ τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνες τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν

O M A I A

E S T O N Z (7) P A A M O N

Υαλμὸς τῷ Δαυΐδ, ὃν ἦσε τῷ Κυρ. ω
ὕπερ τῶν λόγων Χοῦσ υἱοῦ, ἐμνε
D Κυρ ε δ θεός μου, ἐπ κα ἡλπισσ
σῶσον με ἐκ πάντων τῶν δ ωκόντων
με, κα ρῶσι με

Ἐπρεπε νὰ γνωρίζουμε τόσο πολὺ τὸς Ἁγίους Γραφάς καὶ αὐτὰ πὸ τοιαῦτον, ὥστε νὰ μὴ διδάσκῃ ἀνάνηκ τὴν χρῆσιμότατον οὐμὲν περισσότερους λόγων διὰ τὴν διδασκαλίαν πᾶν Ἐπειδὴ ἔδωκε δὲν τοὺς ἀκούσαντες ὅσοι ἀγαθολύ-
τοι μὲ θύκται καὶ φρονιτικὸς καὶ ὁσοὶ ἀπορρίπτονται εἰς τὴν
πυρρὸτητα, εἶνα ἀνάγκη νὰ μακάρουντες τὸ λόγο ἱ καὶ νὰ
μυλῇσασμεν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παύλου Προσερχετὲς δὲ
ἐπακρίβως Ποία εἶνα λοιπὸν ἡ ὑπόθεσις, ὡς αὐτὸς τοῦ
Δαυὶδ, τὴν ὁποίαν ἐφέρε εἰς τὸν Κύριον. Ἄλλος ἐρ-
μηνεύτης λέγει ὡς αὐτὸς τοῦ Δαυὶδ ὅτι ἐν ἁγίοις. Ἄλ-

Εἰς τὴν ἀπογραφὴν φανερωσάτω τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἔστιν ἡ πενή-
της καὶ ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ ἑσπέρια. Τὸ εἶδος τὰ εἶναι ἀλλοτρίοι ἐργαστῆ ἀπὸ
ἀποκρίνομενοι ἀπὸ κοινῶν ὄψεων. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀπογραφὴ. Περὶ τὴν
τοῦ ἑσπέρια εἶδος οὐκ ἔστιν ὡς ἀπὸ τοῦ ἑσπέρια, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ τοῦ ἑσπέρια
τοῦ ἑσπέρια εἶδος οὐκ ἔστιν ὡς ἀπὸ τοῦ ἑσπέρια, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ τοῦ ἑσπέρια

Μεγάλη σημασία για την Ελλάδα, καθώς είναι ελπίδα της Ε.Ε. και του λαού της, η οποία είναι η βάση της δημοκρατίας, της ειρήνης, της σταθερότητας και της ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι η βάση της δημοκρατίας και της ειρήνης, της σταθερότητας και της ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι η βάση της δημοκρατίας και της ειρήνης, της σταθερότητας και της ανάπτυξης. Η Ελλάδα είναι η βάση της δημοκρατίας και της ειρήνης, της σταθερότητας και της ανάπτυξης.

λος «ἀγνοήσαντα» τοῦ Δαυὶδ καὶ ἀντὶ τῆς λέξεως «Χριστὸν γραφὴς «Αἰθίοψας». Ἄλλα καὶ ἐπὶ πολλοῦ ἐλλείποντος αὐτὸ εἶνα ἀσφαλὲς, εἴταν δὲν γνωρίζω τὴν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ δὲ μὴς δὲν πρέπει μόνον ἀ κα κατηγορήσῃ ἄλλα καὶ νὰ θωκοῦται, εἶνα ἀνάγκη τῷ ἄρχισμῳ τὴν διήγησιν. 50 ἃ. Ποιὸς εἶναι λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ Χοῦα; δὲ μὴς, εἰμεθα καὶ ποῖ αἱ λόγοι τῶν, χωρὶν τῶν ὅποιων, οὐ Δαυὶδ ἐφαίνετο εἰς τὸν Θεὸν αὐτοῦ τὴν ὁδὸν. 51 Ὁ ποῦ εἶκὼ πρέπει νὰ λαμβάνω τοὶ γεγονότα ἐξανῶντα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν

Ἰὸν Ἀδελφόν μου, ἦτο υἱὸς τοῦ Δαυ. 16 καὶ ὑπῆρξε ἐκκλησιαστικὸς καὶ διεκπεραιώσας μένος Ἐπισκοπότητος κατὰ τὴν νουνοῦ τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἀπεμύκρυνε ὡς τὴν ἔξουσιαν, τὴν αὐτὴν καὶ τὴν πατριδοῦ, ὅρασις τὰ πάντα, χροῖσι μὴ ἐντροπείᾳ, τὴν συγγένειαν, τὴν ἀνατροφὴν, τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ ὅσα εἶχαν προηγηθῇ. Πάντοτε εἶται ἦτο ἄγριος καὶ σκληρὸς, θρησκ. μολλὼν περὶ ἀνθρώπων, ὥστε ἀφ' οὗ δὲν ἐλαγορίσκει καθάλου αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, κατεπείσθη καὶ αὐτοῦ τοῦ τοῦ νόμου τῆς φύσεως καὶ B γεμ.στὰ τὰ πάντα παραχρῆν καὶ ἀπόρρητοι.

[illegible]

Ἔτα ὁ μακάριος Δαυὶδ που τὸν ἐγέννησε καὶ τὸν ἀνέ-
θρεψε, ὁ περὶ πλανιόντων εἰς τὴν ἔσθμην σὺν ἀληθείᾳ καὶ ἐ-
ξορίστος, ὅπως ἀκριβῶς ὁ μετανάστης εἰς ξένην χώραν,
δασυνιζόμενος καὶ ἀπὸ τὰς ἐκεῖ κακὰς συνθήκας Ἐκείνης

[illegible]

3. Η επίσημη προσηγορία των ενοίκων των ενοικίων είναι η επίσημη προσηγορία των ενοίκων των ενοικίων.

[illegible]

ὅμως ζούσε πολυτελέστατα μέ τ' ἀγαθὰ τοῦ πατρὸς του. Ἐνῶ λοιπὸν ἔτα εἶχον τὰ πράγματα καὶ ὁ στρατὸς εἶχε ταχθῇ μετ' αὐτὸν τὸ μέρος του καὶ αἱ πόλεις ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν τύραννον κάποιος Χουσι.⁵ ὁ δὲ Χουσι ἀνθρώπος, ποῦ ἦτον φίλος τοῦ Δαυὶδ, ἐξηκολούθη νὰ διατηρῇ τὴν φιλίαν του καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως. Αὐτὸς ὅταν εἶδε τὸν Δαυὶδ ξαφνικὰ νὰ πορπλαῖται εἰς τὴν ἔρημον, ἐσχίσσε τὸν χιτῶνα του, ἐρριξε σπάχητιν εἰς τὸ κεφάλι του καὶ ἐθρόνησε μετὰ μεγάλην τικρὰν καὶ λυγρὴν καὶ ἐπεδὴ δὲν ἤμπορεῖ νὰ κἀν τίποτε συγκεκριμένον, παρηγοροῦσε τὸν Δαυὶδ μετὰ τὰ δόκματά του. Πράγματι δὲν ἦσαν ὁ Χουσι φίλος τῶν περιστάσεων, οὔτε τῆς δυναστείας, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο ὅταν ἔπαισε ἡ ἐξουσία εἰς ἄλλα χερά, δὲν ἐγκατέλειπε τὸν φίλον του.

Ὅταν ὁ Δαυὶδ τὸν εἶδε νὰ κἀν αὐτὰ τὰ πράγματα τοῦ λέγε. Αὐτὰ ἀποδεικνύουν τὴν γνησιότητά τῆς φιλίας σου ἀλλὰ δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσουν σὲ τίποτε. Πρέπει νὰ σκεφθῶμε καὶ νὰ ἐξετάσωμε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὰ δεινὰ τοῦ μᾶς εὐρήκαν καὶ πῶς θὰ εὐρούμε κάποιον ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφορὰς. Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ ὁ Δαυὶδ εἰσπνέεται καὶ προτρέπε τὸν Χουσι νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβερσάλωμ καὶ, ἀφοῦ ὑποκριθῇ φίλον πρὸς αὐτόν, νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν ἐναντίον του ἀποφάσεις καὶ νὰ ἀκυρώσῃ τὸ σχέδιον τοῦ Ἀχιτόφελ.⁶ Ὁ Ἀχιτόφελ τότε ἐξουσίαζε τὸν τύραννον ἐπειδὴ ἦταν ἄπειρος εἰς τὰ πολέμικὰ ζητήματα καὶ ἐπιδέξιος στρατηγὸς εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν μάχην. Διὰ τοῦτο ὁ Δαυὶδ ἐφοβεῖτο περισσότερο αὐτὸν παρὰ τὸν τύραννον τὸσον τρομερὸς ἦταν εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ ὁ ἄνδρας. Ὅταν ἄκουσε αὐτὰ ὁ Χουσι ἐπεισθὴ καὶ δὲν ἐσκέφθη τίποτε μὴ κρύψον καὶ ἀνορθώσῃ, οὔτε εἶπε τί θὰ γίνῃ ἐάν συλληφθῶ.⁷ Ἀ εὖν ἀποκαλυφθῇ τὸ πρῶτον μου καὶ φανερωθῇ τὸ δῶμα τῆς ὑποκριτικῆς παρουσίας μου, ἐκεῖ ἔῃς φοδὶράς ὁ Ἀχιτόφελ.⁸ οὕτως νὰ ἐξετάσῃ τὸν λόγον τῆς παρουσίας μου καὶ μετὰ συλλάβῃ φανερά καὶ ἔτο νὰ σκοτωθῶ ἀσκήτως.⁹ Ἀφοῦ

5. *H ε ερι εαττα, σι Δαυιδ, Αδδ, υπεμνηται αν εις τον Α βερσάλωμ και εριστωσε με σελδ α τον Αχιτόφελ. *h σποτα δαν εσθη μοιστοε θα εφερον την κα αετροσην του Δαυιδ.

6. Α, υπεμνητικη ε ερε αν πολ ν τικρε κα ησαν οη εαυλοε του Δαυιδ, αλλα κη ε ε τα εαρε, του Αβερσάλωμ. Δεκα ν ε ε ε αν ην κακότητην του και την παρουσίαν ε. σι, εσταν ε εδδν αν κατὰ του Δαυιδ, δαν εφημερόθη, ερεστωσε εε, την τωαν του κα σι τακότητες ε. ηπαγγελοσ.

τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἐσκέφθη, μετέβη εἰς τὸ στρατὸ πεδὸν τοῦ τυράννου καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἐνεπιστάθη εἰς τὸν Θεόν, ἔθηκε τὸν ἐσπὸ τοῦ ἐνάντια εἰς τοὺς κινδύνους.

Αὐτὰ ἐλεγχθῃσαν ὅχι μόνον εἰς τὰ νὰ νάσωμε, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμε καὶ κατὰ τὰ λυπηρά καὶ ὅσα ἔχε πάθει ὁ Δαυὶδ. Καὶ ὅσα ἄλλα πνευματικὰ κέρδη εἶναι δυνατόν νὰ καρπωθῶμε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν θὰ τὰ παρουσιάσωμε. Ἐ Πράγματι, ἤμποροῦμε εἶδῃ νὰ ἀπαντήσωμε εἰς τὴν ἀπορίαν, τὴν ὅταν ἔχουν πολλοὶ ἄνθρωποι. Διότι, πράγματι, ὁ ἐνάντιος Δαυὶδ εὐρίσκετο εἰς συμφορὰς, ἐνῶ εὐμεροῦσε καὶ θαυμάζει ὁ μαλακισμένος καὶ πατροκτόνος καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ τῆς Ἰσραὴλ τῆς φύσεως. Ὅμως οὔτε ἐκεῖνος ὠφελεῖτο τίποτε ἀπ' αὐτὰ οὔτε ὁ Χουσι Δαυὶδ ἐξημερώθη. Ὁ ἄνθρωπος ἐγινώσκων ὑπευθύνος μεγαλυτέρων θλίψεων διὰ τὸν πατέρα του ἐνῶ ὁ ἄλλος Ἰσραήλ περισσότερο, ὅπως ὁ Χουσι εἰς τὸ καμνί, ἐπεδὴ μετὰ τὴν θλίψιν ἐγινώσκων κατὰ τὸν Θεόν.

Ὁ Αὐτὸς εἰς διδασκαλίαν πρῶτον ἀπὸ εἰδῶ. Νὰ μὴ τὰ χά νῶμεν ὅταν θλιπώμεν νὰ συμβαινόντων εἰς τοὺς ἀναρέτους τέτοιαις μορφῇς θλίψεως. Δεύτερον, νὰ μὴν μεταβαλλώμεθα ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἀλλὰ νὰ γνωρίζωμε τοὺς νόμους τῆς φιλίας. Τρίτον, νὰ ὁρῶμεθα εἰς τοὺς κινδύνους χάρι τῆς ἀρετῆς. Τέτατον, νὰ ἐλπίζωμε καὶ εἰς τὰς δυσκολίας καὶ νὰ ἀναμένωμε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Μήπως καὶ ἐκεῖνος ὁ Χουσι τότε δὲν ἐβλεπε τὸ στρατὸ πεδὸν τοῦ ἐχθροῦ, τὸν φόβον τοῦ τυράννου, τὸ πλῆθος τοῦ ἱππικοῦ, τὰς στρατιάς τῶν ὀπλίων, τὸ ὅτι εἶχον κυριεύσῃ αἱ πόλεις τὴν ἐρημίαν τοῦ Δαυὶδ, τὴν ἀπομονώσιν καὶ τὴν ἀδυναμίαν, ὁ Ἀλλὰ ἀφοῦ ἐκοτόξε ἓνα μόνον, δηλ. τὴν ἀναταμάχητον βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐνδομίαν του, ἔτο ἔκρινε καὶ τὰ δύο μέρη καὶ εὐρήκε τὸ ἐναντία καὶ τὸ ἄλλο γερά. Πράγματι ὁ ἄνθρωπος ἐνεργούσε ἀδικῶς καὶ ὁ ἄλλος ἐπροστάτευε τὸν ἑαυτὸν του δικαίως. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐσταθῇ ὅχι ὅπου ἦταν ὁ πολὺς κόσμος, ἀλλὰ ὅπου ἦταν ἡ συμμοχὴ τῆς ἀρετῆς, ἔτσι κατωρθώσε νὰ προσελκύσῃ καὶ τὰ τοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξω καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀναρέτους καὶ ὅταν εἶναι ἀδύνατοι, νὰ ἀποφύγωμε μετὰ τὴν συμμοχὴν τῶν σχυρῶν ὅταν κάνουν ἀδικίας. Ἐ Διότι ἡ κακία καὶ ὅταν ἔχῃ μᾶς τῆς τὴν σκόκουμένην εἶναι ἀπ' ὅλα περισσότερο ἀδύνατος ἢ ἀρετὴ ὅμως καὶ ὅταν συμβῇ νὰ

είναι μόνη, γίνεται ἀπ' ὅλα περισσότερο δυνατή, διότι τῆς συμπαριστάται ὁ Θεός. Καί ποῖος ἤμπορεῖ νὰ καταστρέψῃ ἐκείνον πού θοῇ; ὁ Θεός. Ἐξετάζοντας ὅλα αὐτά ὁ Χουσι, μὲ μεγάλην ἐλπίδα ἀνέλαβε τὴν ἀποσταλήν του καὶ μόλις ἐπληρώσας, ἐβλέπωντας τὸν τυραννὸν νὰ εἰσέρχεται, ἐπαρουσιάσθη. Ἐκεῖνος δὲν εἶδε ξαφνικά μεθυσμένος ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν δὲν εἰσήκουσε προσεκτικά, ἀλλὰ περιγελῶντας καὶ κατηγορῶντας αὐτόν, πῆγαινε. τοῦ λέγε μὲ τὸν φλὸν σου. ³¹ Ἀ δὲν ἀντίξῃ νὰ εἰπῇ οὔτε τὸ ὄνομα, τόσο ἦσαν τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀποστρέφῃ του. Ὁ Χουσι χωρὶς νὰ ταραχθῇ καὶ ν' ἀνησυχήσῃ τοῦ ἀπαντᾷ. Ὅταν ὁ Θεός ἦταν μαζί του, ἀκολουθοῦσα ἐκείνον, τώρα θεὸς που εἶμαι μαζί σου εἶπα φουσκῶν νὰ ὑπηρετῶ ὅσένα. Αὐτὸ ἱκανοποίησε τὸν τυραννὸ καὶ τοῦ ἐφούσκωσε τὸν ἐγωισμὸ καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ τίποτε μὲ προσοχήν, (ὁ κατακόδοφος ἀνδρώπρος πιστεύει εἰς καθὲ λόγον πράγμα τὸ ὅποιο ἔπαθε καὶ ἐκεῖνος) καὶ παραδίδοντας τὸν ἑαυτὸ του εἰς τοὺς ἔχθρους του, τὸν συγκαταλέγε, ἀμέσως εἰς τοὺς γνησίους φίλους καὶ τὸν ἐγγράφε μετὰ τῶν πρώτων. Τὰ πάντα κατηύθυνε ὁ Θεός, μολονότι ἦσαν καὶ στρατηγοὶ παρόντες, δὲν συνέβησαν οὐτά.

Ὅταν ἐγνώσαν τὸν πολέμον συμβοῦλιν δὲ νὰ νὰ λαθοῦν ἀπόφασιν ἐάν θὰ πρέπῃ νὰ ἐπιτεθοῦν ἀμέσως ἢ ν' ἀναβάλλουσι, ὀλίγον καὶ ἐνῷ ἄλλοι ἀλλὰ εἰσηγούντο διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, δὲν ἦλθε ἡ σειρά τοῦ Ἀχιτόφελ, τοῦ πανουργοῦ ἐκείνου δὲ νὰ εἰπῇ τὴν γνώμην του, ἔδωκε αὐτὴν τὴν συμβουλὴν. Νὰ ἐπιτεθῶμε εἰς τὸν πατέρα σου τώρα πού εἶναι πολὺ ταλαιπωρημένος καὶ ταραγμένος. Δι' οὗτο θὰ τὸν νικήσωμε. ἔάν δηλ. δὲν τοῦ ἐπιτρέψωμε οὔτε καὶ δ' ὀλίγον νὰ ἀταθῇ. Δὲν θὰ εἶμαι κτενέας κόπος εἰς ἡμᾶς, ἐάν τοῦ ἐπιτεθῶμε τώρα πού εἶναι ἀπροετομαστος. Ὅταν ἄκουσε αὐτὰ ὁ τυραννὸς φωνάζει, τὸν Χουσι, πού προσεχώρησε ὑποκριτικὰ εἰς αὐτόν καὶ τοῦ ἐμπιστεύεται τὴν ἀρχιπύκην τοῦ συμβουλίου. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦταν σύμφωνον μὲ τὴν ἀνθρωπικὴν λογικὴν, ἔ. δηλ. αὐτοῦ πού προσήλαθε ξαφνικά, νὰ τὸν τιμῇσῃ ἔτι καὶ νὰ νομίσῃ ὅτι εἶναι ἀξιοπύκτος, ὥστε νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν του διὰ πόσον σπουδαῖα ζητήματα. Ἀλλὰ, ὅπως εἶπα προηγουμένως, δὲν ὁ Θεός κυδερεῖ καὶ τὰ δύσκολα γίνοντα εὐκολα.

Ἐσάγγεται λοιπὸν ὁ Χουσι καὶ τοῦ δίδουν τὸ θάρρος καὶ ἀξιώνει νὰ εἰπῇ τὴν γνώμην του. Τί λέγε; λαβὼν ὁ

Χουσι. Ποτὲ δὲν ἔσφαλε ὁ Ἀχιτόφελ. Προσεξάτε τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνδρός. Δὲν ἀπορριπτε ἀμέσως τὴν γνώμην του, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγκωμίου Ἀφροῦ πρώτα δεῖχνε τὸν θουισμὸν του πρὸς αὐτόν διὰ τὰς ἀποτελεσματικὰς συμβουλὰς του κατὰ τὰ προηγουμένα χρόνια, ἐν συνεχείᾳ καὶ κίττει τὴν τωρὴν του γνώμην. Ὁ Αὐτὸ δὲ πού λέγε σπικαίνει τὸ ἐξῆς. Ἀπορῶ πῶς ἔσφαλε τώρα. Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν μᾶς συμφέρε αὐτὸ τὸ σχέδιον. Διότι ἐν ἐπιτεθῶμε τώρα, ὁ πατήρας σου, σάν τὴν μονασμένην ἀρκούδα, γέμματος ὀργὴν καὶ ἀπελπισμένον διὰ τὴν ζωὴν του, πολεμῶντας μὲ δυνατὴν ὀργήν, δὲν θὰ λογαριάσῃ καθόλου τὴν σωτηρίαν του καὶ θὰ ἐπιπέσῃ ἐναντίον μας μὲ μεγάλην ὀργήν. Ἐάν ὅμως περιμένωμε ὀλίγον, ἰδὲ ἐπιτεθῶμε μὲ μεγαλύτεραν προετοιμασίαν καὶ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν καὶ χωρὶς κόπου μὲ καθὲ εὐκολίαν θὰ τὸν πιάσωμε εἰς τὰ δίκτυά μας καὶ ἔτσι θὰ τὸν σύρωμε κοντὰ μας. Ἐ Ὁ Ἀβασσαλώμ, ἔπαινε τὴν γνώμην καὶ εἶπε ὅτι τοῦ εἶπα περισσότερο ὠφέλιμος. Ὁ Χουσι τὰ ἔλεγεν αὐτὰ, ἐπεὶ δὲ ἤθελε νὰ δώσῃ εὐκαιρίαν εἰς τὸν Δαυίδ, ὥστε νὰ ξεκουρασθῇ ὀλίγον καὶ ν' ἀνσπινύσῃ καὶ νὰ συγκλητρωσῇ στρατὸν. Ἐτοὶ ἀφροῦ ἀπέρριψε τὸ σχέδιον τοῦ Ἀχιτόφελ, ἔστειλε μὲ μερικὸς κρυμμένους θύραδες, καὶ διηγνέως τὰ πάντα εἰς τὸν Δαυίδ. ³² Ἀ καὶ ὅτι ὁ τυραννὸς ἀδέχθη τὸ σχέδιόν του, τὰ ὅποιον θὰ φέρῃ εἰς τὸν Δαυίδ τὴν νικὴν. Ἐτα λοιπὸν καὶ ἐγένε. Ἐπειδὴ ἀνέβαλε ὀλίγον, προετομασμένος ὁ Δαυίδ, ἔκανε ἐπὶ βροντῇ ἐνίκησεν Ὁ Ἀχιτόφελ ἀντ' ἀπεθνήσκοντος αὐτοῦ ἀκριδῶς βίεκα τῆς μεγάλῃς του συνέσεως καὶ πανουργίας καὶ ἀφροῦ κατόλασε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐκείνου τὸν πραγματικὸν ὅτι δηλαδὴ ἦταν καταστρεπτικὸν αὐτὸ τὸ σχέδιον διὰ τὸν Ἀβασσαώμ, δὲν ἐδάσασεν τὴν περιφρόνησιν αὐτὴν καὶ ἀφροῦ ἔφυγε ἔδωσε θῆλε ἀν καὶ ἐκρεμάσθη καὶ ἔτσι ἐπαλειώσε τὴν ζωὴν του.

Ἐ Ἀφροῦ ἔμαθε ὅλα αὐτὰ ὁ Δαυίδ γράφει τὸν Ὑολμὸν, προσφέροντας ὕμνους εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀναβάντας τὸ ὄλον στρατήγημα εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο ἐσκέψε κατὰ τὸν ὅτι «Ὑμνος ὁ Θεός μου εἰς ἀεὶ ἐσπῆρξα τὴν ἐλπίδα μου, σώσε με». Ὅποτε εἰς τὸν Χουσι. (ἤλπισα) οὔτε εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, οὔτε εἰς τὴν συνέσιν ἐκείνου, οὔτε εἰς τὴν γνώμην μου. Ἀλλὰ εἰς σε». Αὐτὸ το πῶς δὲ

7. Ἐβόρεται εἰς τὸν 1η 2η καὶ 3η. 8. Ἐβόρεται εἰς τὸν 1η 2η καὶ 3η.

και, ώστε να φευγη κα από τὰ ἐνδωμάτια του καί τὰς σκιάς του Εὐλόγως διότι, δὲν ἠμποροῦσε ν' ἀντέξῃ τὴν εὐωβίαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἔδωκε καὶ ἐσκόρπισε ἀπὸ αὐτὸν καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιτάξῃ πρὸς τὴν λαμπρόδα τῆς ἀρετῆς. ¹¹

«Κύριε ὁ Θεὸς μου, ἐάν ἔκαμα αὐτοῖς διὰ τὰ ὅποιον κατεδικασμένα, ἐάν τὰ χέρια μου διεπράξαν ἀδικίαν» Παντοῦ πρέπει νὰ παρατηρήσωμε αὐτό, ὅτι δὲν πρέπει, κωμῆς νὰ προσευχεται μόνον, ἀλλὰ νὰ προσευχεται ἔτσι, ὥστε νὰ ἀκούεται. Δὲν ἀρκεῖ ἡ προσευχή διὰ νὰ τακτοποιήθῃ τὸ ζήτημά μας, ἐάν δὲν τὴν κάνωμε, ὅπως τὴν θέλει ὁ Θεός. Διότι καὶ ὁ Φαρισαῖος προσευχήθη καὶ τίποτε θὲν ὠφελήθη. ¹² Καὶ οἱ ῥουδαῖοι ἑπίσης προσευχόντο, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τοὺς ἀποστρεφάταν διότι προσευχόντο διότι δὲν προσευχόντο ὅπως ἔπρεπε. Διὰ τοῦτο καὶ διετάχθημεν νὰ κάνωμεν προσευχὴν, ποὺ νὰ ἡμπορῇ κατ' ἐξοχὴν νὰ ἀκουσθῇ. ¹³ Εἰς τοῦτο ἐφανερώσαν καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσευχὴν, ἐχόντας τὴν ἀξίωσιν ὅχι ἀπλῶς νὰ ἀκουσθῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν προσφορὰν τῶν ἰδικῶν τοῦ Ποιᾶ ἡμῶς εἶνα αὐτά, τὸ «λοῦξω κάθε νοκτὰ τὸ κρεβάτι μου καὶ θρέξω τὸ στράμα μου μετὰ τὰ δάκρυά μου», ¹⁴ τὸ «ἀπέκομα ἀπὸ τοὺς στενωγίους μου», τὸ «Φύγετε μακρὰ ἀπὸ ἐμὲ ὅσοι ἐργάζεσθε τὴν ἀνομίαν». ¹⁵ τὸ «ἐξ αἰτίας τοῦ θυμοῦ σου μετ' ἐπώνυσον τὰ μέτα μου ἀπὸ τὰ δάκρυα».

«Ὅλα αὐτὰ εἶνα ἀρκετὰ διὰ νὰ πείσουν τὸν Θεὸν διηλαθῇ οἱ θρήνοι, τὰ δάκρυα, οἱ στενωγμοὶ καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοὺς κακοὺς καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἄλλοι εἶπεν. ¹⁶ Ἀ «Ἀκούσας τὴν προσευχὴν μου, ὡς θεὸς ποὺ παρασπεύδεις τὸ δικαίόν μου, ὅταν ἐδρεύῃ καὶ εἰς βλήψιν με ἐπαρηγόρησιν». ¹⁷ Διότι τὸ νὰ ἀκουσθῶμε ἐπιτυχάνετα ἔτσι. Πρῶτον μετὰ τὸ νὰ εἰμεθα ἀξιοὶ νὰ πάρωμε, ἔπειτα μετὰ τὸ νὰ προσευχώμεθα σύμφωνα μετὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ τρίτον μετὰ τὴν συνεχή προσευχὴν, τέταρτον μετὰ τὸ νὰ μὴ ζητοῦμε τίποτε τὸ δικαίον, πέμπτον μετὰ τὸ νὰ ζητοῦμε ὅσα εἶνα πρὸς τὸ συμφέρον μας, ἕκτον μετὰ τὸ νὰ προσφέρωμε ὅλα τὰ ἰδικὰ ἡμῶς. Προσεύχετε παλλοὺς οἱ ὅποιοι ἀκούοντα κατ' αὐτὸν τὸν

¹¹ Ἰω. 18, 20.
¹² Ἰω. 18, 20.
¹³ Ἰω. 18, 20.
¹⁴ Ἰω. 18, 20.
¹⁵ Ἰω. 18, 20.

τὸν τρόπον. Δηλαδὴ τὸν Κορινθίον ἀπὸ τῆ ζωῆ του, ¹⁸ τὴν Σαροφαινικίσαν ἀπὸ τὴν ὑπομονὴ τῆς. ¹⁹ τὸν Σολομώντα ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς αἰτήσεως, «ἐπειδὴ δὲν ἐζήτησες χρημάτων οὔτε τὸν θάνατον τῶν ἐχθρῶν σου», ²⁰ ὁ τὸν τελώνην ἀπὸ τὴν τάπτε ναφροδούντῃ καὶ ἄλλους κατ' ἄλλον τρόπον. Ὅπως λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ συμβαίνει νὰ ἀκούεται ἡ προσευχή, ἔτσι ἀπὸ ἄλλα νὰ μὴ ἀκούεται, ὅταν κ' ἂν εἶνα ἐνάντιον ἀκείνῳ τοῦ ζητοῦν Ποῖος ὑπῆρξεν περισσότερον ἐνάντιος ἀπὸ τὸν Παῦλον; Ἐπειδὴ ὅμως ἐζήτησε ἀσυμφορὰ πράγματα δὲν ἠκούσθη. «Τρεῖς φορές παρεκάλεσα τὸν Κύριον δι' αὐτὸ καὶ μοῖ εἶπε: Σοὺ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις μου». ²¹ Ἐπίσης ποῖος ὑπῆρξε περισσότερον ἐνάντιος ἀπὸ τὸν Μωυσή; Ὅμως οὔτε ἀκείνος ἀκούσθη. Ἄρα ὁ Θεὸς τοῦ εἶπε: «Ἀρκετὰ ἔως ἐδῶ». ²² Πράγματι ἐπειδὴ ζητοῦσε νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ αὐτὸ ἦταν ἀσυμφορὸν, ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἐπέτρεψε. Μαζὶ μ' αὐτὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλο ποὺ κάνε τὰς προσευχὰς νὰ μὴ ἀκούωνται, διότι προσευχόμεθα, ἐνῶ ἐπιμένουμε νὰ ζοῦμε εἰς τὴν ἁμαρτίαν. ²³ Αὐτὸ εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν Ἱερουσαλὴμ. «Μὴν προσεύχεσθαι δι' αὐτὸν τὸν λαόν. Ἡ μήπως δὲν ἐπέτρεψε τὸν κανὼν αὐτοῖς;» ²⁴ Δὲν ἔπειτα μακρύνθησαν, λέγει, ἀπὸ τὴν ἀσέθειαν καὶ οὐ προσευχέσθαι δι' αὐτούς; Ἀλλὰ δὲν ἴσα σὲ ἀκούω. Ἐπίσης διότι προσευχόμεθα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας, ὅχι μόνον δὲν ἀκούσμεθα ἀλλὰ καὶ ἐξοργίζουμε τὸν Θεόν. Πράγματι ἡ προσευχή εἶναι φάρμακον, ἀλλὰ ἂν δὲν γνωρίζωμε πως πρέπει νὰ τὸ χρησιμοποῖωμε, δὲν κερδίζουμε καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ.

«Ὅπως λοιπὸν τὸ λέγει καὶ ὁ Δαυὶδ προσευχόμενος, «Κύριε ὁ Θεὸς μου ἐάν πράγματι ἔκαμα αὐτόν. Τί σημαίνει ἐάν πράγματι ἔκαμα αὐτόν. Αὐτὸ ποὺ παθαίνω, λέγει ἐάν διὰ ἐπαναστάτησιν ἐναντίον τοῦ πατρός μου ἐάν διὰ παρενόμησιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ ὅτε ἐδῶ ἀντέχει νὰ ἐνομήσῃ αὐτὸν ποὺ τὸν ἀδικήσει, διότι ἐντρέπεται καὶ κοκκίζει διὰ τὸ παιδί του. Ὅπως λόγου χάριν, ἐάν κάποιος ἀνώτερος ἀνθρώπος ἐδύλετε τὴν γυναῖκα του

¹⁸ Ἰω. 10, 4 x 12.
¹⁹ Ἰω. 15, 28.
²⁰ Ἰω. 15, 28.
²¹ Ἰω. 15, 28.
²² Ἰω. 15, 28.
²³ Ἰω. 15, 28.
²⁴ Ἰω. 15, 28.

νά τόν ἑπαγγέλιον, δὲν θα καταδεχόταν οὐτε νά ὀνομάσῃ τὸ ἀμάρτημα ἐμπρός εἰς ἄλλους, ἔτσι καὶ ὁ Δαυὶδ δὲν εἶπε: Ἐάν ἐπανεστῇ τὰς φωνῶν τοῦ πατρὸς μου, ἐάν ἐγὼ πατρικτίω, ἀλλὰ αὐτὸν ἔκωκα αὐτό». Καὶ ὁ αὐτὸς ἀναφέρει αὐτό, λέγει, Διότι ποιά ἀρετὴ εἶνα· τὸ νά μὴ γύρη κανεὶς πατρικτίωνος πρῶγμα τὸ ὅποιον δὲν θά ἠμπορούσε νά ἰδῇ κανεὶς οὔτε εἰς τὰ ζῶα, «Ἐάν τὰ χεῖρά μου διέπραξαν ἀδικίαν» Δὲν λέγω δι' αὐτὴν τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ οὐτ' ἄλλη δὲν θά ἠμπορούσε νά εὐρεθῇ, που νά τὴν ἔκωκα τὰ χεῖρά μου. Τὰ λέγει αὐτὰ ὅχι διὰ τὴν ὑπερηφανευθῇ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἠγωνίσθη νά ἀμείψῃ διὰ τὸς ἀρετὰς τοῦ. Δὲν εἶναι καὶ τόσο μεγάλο αὐτὸ ἐν σχέσει μὲν ἐκεῖνο που πρόκει-
τα, νά λέγῃ Ποῖον εἶνα αὐτό, «Ἐάν αὐτοπαίδωκα κακόν εἰς ἐκείνους τοῦ μου ἀνταποδίδωκα κακόν», λέγει.

Προσέξτε πολὺ. Δὲν εἶνα, τυχαῖο αὐτὸ που ἐλέχθη. Διότι, εἶνα· καλὸν νά μὴ ἀδικῇ κανεὶς, εἰνοὶ ὅμως πολὺ μεγαλύτερον ⁵⁰ Α καὶ γνωρίσμα πνευματικῆς ζωῆς τὸ νά μὴν ἀμύνεται ἐκεῖνος που ἀδικεῖται. Μολοντὸς ὁ νόμος τὸ ἐπέ-
τρεπε αὐτὸ καὶ προέτρεπε νά θγάξῃ κανεὶς ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, καὶ δὲν ἦτο παράστα-
σις νόμου τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ὁ Δαυὶδ ἦτο τῶσον ἀνωτερος ἀνθρώπου, ὥστε ὅχι μόνον νά μὴν παραβῇ τὸν νόμον, ἀλλὰ νά ξεπερνᾷ τὸν υπάρχοντα νόμον καὶ νά φθάσῃ πέρα ἀπὸ τὰ ἀβλοθετήματα. Δὲν θεωροῦσε ἀρετὴν τὴν ἀρε-
τὴν, ἐάν δὲν ξεπερνῶσε τὰ προστάγματα. Ὅπως ἀκριθῶς ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος, προτρέπομενος νά ζῇ ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ζούσε, ἀλλὰ ἔκανε ἀδάπανον τὰ Εὐαγγέλιον. ⁵¹ Β
Ἔτσι λοιπόν καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ, μολοντὸς ὁ νόμος που ἔδιδε τὸ δικαιώμα τῆς ἀμύνης, δὲν ἐσταμάτησε εἰς αὐτὸ τὸ μέτρον ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξεπέρασε. Σ' ἑμῶς ὅμως δὲν ζηρεῖται μόνον αὐτό, δηλ. τὸ νά μὴν ἀνταποδῶμεν, ἀλλὰ καὶ νά εὐεργετῶμεν. «Προσέχεσθε δι' ἐκείνους που σᾶς κατα-
μεταχειρίζονται, εὐεργετεῖτε ἐκείνους που σᾶς μισοῦν». ⁵² Εἰς τὴν περιπτώσειν τοῦ Δαυὶδ δὲν ἦτο μικρὸν τὸ νά μὴν ἀμύνεται, ἀλλὰ καὶ πολὺ μεγαλύτερον ἐπὶ τὸ νομικὸν πα-
ράγγελμα. Διὰ τοῦτο λέγει, «Ἐάν ἔκωκα αὐτό, ἐάν τὰ χε-
ρὰ μου διέπραξαν ἀδικίαν, ἐάν αὐτοπαίδωκα κακόν εἰς ἐ-
κείνους που μου ἀνταποδίδουν κακόν». Ἐπειδὴ εἰς τὴν πε-

ρίπτωσιν τοῦ παιδιοῦ τοῦ ἡμιπαίδεξε καὶ ἡ συγγένεια, λέει, ἐάν ὀδκήσῃ καὶ ἀμύνθηκα. ⁵³ C

Ποῖον συγκριθῇ καὶ ποῖον ἀπολογίαν θά ἔχωμε ἡμεῖς, ὅταν μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ δὲν φθάσωμεν εἰς τὸν τρόπον ζωῆς ἐκείνων που ἐξήσαν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην καὶ μάλιστα καθ' ἣν στιγμὴν μᾶς ζητοῦνται πολὺ περισσότεροι, «Ἐάν ἡ ἀρετὴ σας δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἀρε-
τὴν τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, δὲν θά μῆτι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». ⁵⁴ Διότι ὅπως ἀκριθῶς εἶ-
ναι ἴσως ἐκεῖνος, που, ζῶντας εἰς τὸν νόμον, κατορθῶντας τὰ ἴδια πράγματα μ' ἐκείνους τοῦ ἐξῆσε πρὶν αὐτὸ τὸν νόμον, ἔτσι οὐτε ἐκεῖνος που ἐξῆσε εἰς τὴν χάριν εἶνα ἴσως μ' ἐ-
κείνους που ἐξῆσε εἰς τὸν νόμον. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς περι-
στάσεως γίνεται μεγάλη ἡ διαφορά. ⁵⁵ D Τοῦτο φανερω-
ντὰς ὁ Παῦλος καὶ διὰ τὴν κακίαν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, πρό-
σεχε πῶς καὶ ἐκείνους θαυμάζε περισσότερους καὶ αὐτοὺς παρὰ αὐτοὺς εἶνα ὅτι εἶνα, ἄξι οὐ μεγαλύτερος τιμωρίας μὴν
τας ἔτσι. «Ὅταν ὁ ἔθνος που δὲν ἔχουν τὸν νόμον, ἐ-
φαρμοζοῦν τὰς διατάξεις τοῦ νόμου ἐκ φυσικῶς, τότε, ἀν-
καὶ δὲν ἔχουν νόμον ἔχουν τὸν ἑαυτοὺς δὲν νόμον». ⁵⁶

Ἐπρόσεξτε πῶς ἔπαυε καὶ ἀναθεκνύει ἐκείνους που
χωρὶς τὸν νόμον πράττουσι τὸ καλόν. Κοιτᾶτε ἐπίσης πῶς
φανερωεῖ ὅτι, εἶνα ἄξι οὐ μεγαλύτερος τιμωρίας ἐκεῖνο, που
ἀμαρτάνουν ἐνῷ ζοῦν εἰς τὴν χάριν ἀπὸ ἐκείνους που ἐξῆ-
σαν εἰς τὸν νόμον, λέγοντας. Ε «Ἐάν παραβῇ κανεὶς τὸν
νόμον τοῦ Μωυσέως θανατώνεται χωρὶς εὐσπλαχνίας ἐπὶ
τῇ καταθέσει δύο ἢ τριῶν μαρτυριῶν. Σκεφθῆτε πῶσον οὐ
στηροτέρα τιμωρία ἀξίζει εἰς ἐκεῖνον ὁ ὅποιος κατεστάτη-
σε τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξωρῆσεν μολυσμένον τὸ αἷμα
τῆς διαθήκης». ⁵⁷ Καὶ ἀλλοῦ φανερωεῖ ὅτι οἱ πρὸ τοῦ νόμου
εἶνα ἄξι οὐ μικροτέρας τιμωρίας ἀπὸ ἰσους ἡμάρτησαν μὲ
τὸν νόμον. «Ὅσοι ἡμάρτησαν χωρὶς τὸν νόμον, χωρὶς τὸν
νόμον καὶ θά ἀπολεσθῶσι», δηλαδὴ ἐλαφρότερον, χωρὶς νά
ἔχουν κατήγορον τὸν νόμον ἀλλὰ μόνον τὴν φύσιν. «Ὅσοι
ὅμως ἡμάρτησαν ἐνῷ ἦσαν ὑπὸ τὸν νόμον θά κριθοῦν μὲ
τὸν νόμον», δηλαδὴ βαρυτέρον διότι, μαζί μὲ τὴν φύσιν
ἔχουν καὶ τὸν νόμον κατήγορον. ⁵⁸ Α «Εἴθε νά περῶ ἐξω
καὶ νά νικηθῶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου ἐρημὸς καὶ γυναι-

⁵⁷ Δευτ. 19: 15
⁵⁸ Α. Ρωμ. 7: 12 καὶ 13
⁵⁹ Ματθ. 5: 44

⁵⁰ Ματθ. 5: 20
⁵¹ Ρωμ. 2: 13
⁵² Εφ. 1: 28 καὶ 29
⁵³ Ρωμ. 2: 13

μένους. "Ας καταδιώξη τότε ὁ ἐχθρὸς ὁλοκληρῶν τὴν ὑπαρξίν μου καὶ ἄς μὲ ἀλλάξῃ ἀλχημάτω καὶ ἄς ποδοπατήσῃ εἰς τὸ χῶμα τὴν ζωὴν μου καὶ ἄς καταθάψῃ εἰς τὸν τάφον τὸ ἐνδοξὸν ὄνομά μου». Προσέξατε παρορτοίαν δι. καίτοι καὶ καθαρὸν συνείδον, Ἐάν δὲν εἶχε τὸσον θάρρος, δὲν θά ἔκανε τέτοιο κατόρθον.

Αὐτὸ που λέγε ὑψηλαίε. Ἐάν ἀδικήσῃ, εἴν ἀμυνθῇ καὶ νὰ πάθῃ αὐτὰ καὶ αὐτὰ καὶ ἀποφασίξῃ, διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ κριθῇ μὲ ἐπ' εἰκείαν, ἀλλὰ νὰ δικοσθῇ μὲ πολὺ μεγαλυτέραν αὐτοπαρρησίαν καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του ὑπευθύνον τιμωρίας ἀπὸ τὴν ὅπου αὐτὸς νόμος τὸν ἡμπεδίζει. Β. Προσεχε ποῖα εἶναι αὐτὴ. «Εἴθε νὰ τίσω ἔξω καὶ νὰ νικήσω ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου ἔρμηκος καὶ νυμφαμένους. "Ας καταδιώξη τότε ὁ ἐχθρὸς μου ὁλοκληρῶν τὴν ὑπαρξίν μου καὶ ἄς μὲ ἀλλάξῃ ἀλχημάτω καὶ ἄς ποδοπατήσῃ εἰς τὸ χῶμα τὴν ζωὴν μου καὶ ἄς καταθάψῃ εἰς τὸν τάφον τὸ ἐνδοξὸν ὄνομά μου». Δηλαδή ἄς μὲ ἀφανίσῃ σὺν διτῶν καὶ ἀνυμνῶν καὶ ἄς καταστρέψῃ μοῖς, μὲ τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν δόξαν μου. Τί σημαίνει, ἄς καταθάψῃ εἰς τὸν τάφον τὴν δόξαν μου, "Ας μὲ ταπεινώσῃ, ἄς μὲ ποδοπατήσῃ ἄς μὲ παραδωσῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς μου.

Γ. Τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ πρὸ θέθηλόν ἀπὸ τὸν Ἀθεοσώτη, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἦταν ἀνήλικος, ἀκόλαστος καὶ ὀρθοσῆς καπεδῶκε τὸν πατέρα του καὶ, μάλιστα τέτονον ποτέρον, τόσο μαλακὸν καὶ ἐπικεῖν Λοιπὸν, δὲν ἀνταπεδῶσ' κακὰ εἰς ἐκεῖνους που τοῦ ἀνταποδίδουν οὐτε ἀμνηστικὰ καὶ καθόλου. Καὶ ἂν ἐρευνήσῃς τὴν ζωὴν τοῦ Σαούλ, τότε κατ' ἐξοχὴν δὲ ἰδῇς νὰ δὲ ἀκρίνετα καθαρὰ αὐτὴ ἡ ἀληθεῖα. Πράγματι αὐτὸν, που, μετὰ ἀπὸ ἀναριθμήτους ἐργεσιὰς καὶ τρώπαια καὶ νίκας ἀδικοῦσε καὶ ἐπιβαλῶνται καὶ καθῆκερ νὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ ἐξοντώσῃ ὁ Δαυὶδ ἀφ' οὗ τὸν συνέλαβε καὶ μὴ καὶ θυφ' ὀφρὲς καὶ πολλὰς φ' ὀφρὲς καὶ μὴ μόνον καὶ κλε σμένον σὺν σὲ φυλακῇ, χωρὶς κα μὲναι συντροφον καὶ ἐνφ' πολλοῦ τὸν προέτρεπαν νὰ τὸν σφάξῃ καὶ νὰ τὸν ἐξαφανίσῃ τὸν ἐλυπηθῇ καὶ ἐκράτησ' τὴν ὀργὴν του. Δ. Καὶ ὅλα αὐτὰ γνωρίζοντας ὅτ' ἂν τὸν ἀφῆσῃ νὰ διαφυγῇ, θά ἀφῆσῃ ἐχθρὸν του καὶ ἐχθρὸν ἀ σὺμφ' ἑωυτοῦ.

Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἡ ἐνθυμησις τῶν περασμένων, οὔτε ὁ φόβος τῶν μελλοντικῶν, οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἀδῆγησαν εἰς ἐκείνην τὴν σφαγὴν. Ο Δαυὶδ ἐσκεπτετο ἀνωτέρα καὶ συγκρατοῦσε τὸ χερὶ του καὶ χαλναγωγούσε

τὸν θυμὸν του. Προτιμοῦσε νὰ καθυμνῇ, νὰ σχεδιάζου κακὰ ἐναντίον του, νὰ χάσῃ τὴν παρηρίδα του καὶ τὴν ἐλευθερίαν του, παρὰ νὰ σφάξῃ καὶ νὰ σκοτώσῃ τὸν ἐχθρὸν του, που τὸν ἐπιβουλεύονταν χωρὶς κανένα λόγον καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸν φονεύσῃ μετὰ ἀπὸ ἀναριθμήτους ἐργεσιὰς. Ε. Καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ καὶ νὰς τὴν ἀνωτέραν σκέψιν του. Διὰ τοῦτο καταριέται εἰς τὸν ἑαυτὸν του πολλὰ καὶ δυσάρεστα, λόγου χάριν τὸ νὰ ἐπανέλθῃ ἀπρακτος, τὸ νὰ νικήσουν οἱ ἐχθροὶ του αὐτὸν καὶ ὅλην του τὴν στρατιωτικὴν δυναμιν, τὸ νὰ πεθάνῃ ἀνυμνῶς καὶ νὰ τὸ πᾶν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του, πρᾶγμα που φονεῖται ὅτ' εἶναι, πολὺ θορύβητον ἀπὸ τὸν θάνατον διὰ τοῦτο καὶ, κάνε ἀναριθμητὰ τεχνάσματα ὥστε νὰ μνημονεύεται μετὰ τὸν θάνατον.

Προσεχετε ἅν τὸν πόσα καταρτοίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Δηλαδή τὸ νὰ βασανίζεται χωρὶς τέλος νὰ νικήθῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του. Ε. Ἀ νὰ πεθάνῃ καὶ μάλιστα ὅχι μὲ καὶ τὸν θάνατον, νὰ σφάξῃ καὶ ἡ θόξα του, νὰ πεθάνῃ ἐξουτελισμένος. Δὲν θά καταρτοίαν τόσο πολλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἴν δὲν τὸν ἐνεβάδρουνε πολὺ ἡ συνείδον. "Α νὰ ἔσθ' ὡς εἶχε ἐχθρὸν, τὸ ἐγκλημα αὐτὸ δὲν ἦταν ἰδικὸ του. Διὰ τὸ δὲν ἔδωκε αὐτὸς ἀφορμὴν ἵδράγματι ποῖον ἀφορμὴν ἔδωκε εἰς τὸ παιδὶ του, ποῖον εἰς τὸν Σαούλ, τὸν μὲν ἔσθ' ἂν καὶ διέπραξε ἀξιοπονοῦν προέξεις, ἀφ' οὗ γιὰ λίγο τὸν ἐσυνέτισε, τὸν ἐπανέφερε καὶ τὸν ἀποκατέστησε.²⁴ Ἐνῶ τὸν ἄλλον που ἔπινε μέναι ἐναντίον του, ἂν καὶ πολλὰς φ' ὀφρὲς ἔπινε εἰς τὰ χεῖρα του τὸν βούσε.²⁵ Μὴν προσέχῃς λοιπὸν αὐτὸ δηλ. εἴν εἶχε ἐχθροὺς ἀλλὰ ἂν ὁ ἴδιος τοὺς ἐθιμιοῦργησε. Β. Διὰ τὸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲν διεπέσε αὐτὸ, δηλ. τὸ νὰ μὴ ἐχωμῇ ἐχθροὺς. Διὰ τὸ τοῦτο δὲν τὸ ἔξωσ' ἄς ὡς. Ἀλλὰ εἰς τὴν δ' κακοδοσίαν μας εἶναι νὰ μὴ μισοῦμεν. Διὰ τὸ αὐτὸ τὸ ἐξουσιάζομεν ἐνῶ ἐκεῖνο ὅχι πάντοτε. Τὸ νὰ μὴ μισοῦν χωρὶς λόγον, δὲν ἐξορτάται ἀπὸ ὁμᾶς ἀλλὰ ἀπὸ αὐτοῦ που μᾶς μισοῦν. Διὰ τὸ καὶ εἰ κακο σνηθίζου νὰ μισοῦν σκοποῦ καὶ χωρὶς λόγον τοὺς καλοὺς. Δ. ὅτ' καὶ τὸν Χριστὸν τὸν μισοῦσαν χωρὶς λόγον, ὅπως λέγει. «Μὲ ἐμίσησαν χωρὶς λόγον».²⁶ Οἱ ἀπόστολοι προσέτ' εἶχαν ἐχθροὺς τοὺς ψευδοπροσκόλους καὶ οἱ προφῆτες τοὺς ψευδοπροφῆτες.

²⁴ B. B. 14, 21. 22.
²⁵ A. B. 24, 7.
²⁶ 1m. 15. 26.

Επομένως δεν χρειάζεται να εξετασώμεν αυτό δηλ. πώς να μην έχουμεν έχθρους. Ο ἀλλὰ πώς θα έχουμεν ἐντελώς ἀδίκως καὶ χωρὶς λόγον. Ἐπ' οὗτος πῶς νὰ μὴν μισοῦμε, μήτε νὰ ἀποστρεφώμεθα τὴν ὥσαν μάλιστα που μᾶς μισοῦν θανασιμῶς. Διότ' αὐτὸ εἶναι ἐχθρὸν, δηλ. τὸ νὰ μισοῦμε καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα. Ὅταν λοιπὸν μισοῦμαι καὶ δὲν μὲ πῶς ἐκεῖνος μὲ ἔχει ἐχθρόν, ἐγὼ ὅμως δὲν ἔχω αὐτὸν ἐχθρόν. Ὅταν προσεύχομαι, εἶπαι θελῶ νὰ τὸν εὐεργετῶ, πῶς ἔχω ἕνα τέτοιον ἄνθρωπον ἐχθρόν. Διὰ τοῦτο ἔλεγ' ὁ Παῦλος, «Ἐάν εἴναι δυνατόν, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς, νὰ ἔχετε εἰρήνην μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους».

Ἄς προσφέρωμεν λοιπὸν ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀκριβῶς μὲ αὐτὴν μᾶς τὴν προσφορὰν θα ἔχωμεν ἐπαρκῆ ἔπαινον. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτὰ που ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς. Πρῶτον τι λέγω σέ μισῶ. Ὁ τῶδε καὶ σοὺ κάνε πῶς μόν. Σὺ ἀγάπη τὸν καὶ, εὐεργέτησέ τον. Σὲ ἐξυδρίξαι καὶ σὲ χλευάσαι, Σὺ νὰ λέγῃς καλὰ λόγια δι' αὐτόν καὶ νὰ τὸν ἐπαινήσῃς. Ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν διαλύει τὴν ἐχθρότητα. Θὰ σοὺ δώσῃ λοιπὸν περισσότερον μισθόν. Διότ' οἱ κακοὶ, ὅσον, ἐνῷ τοὺς περιποιούμεθα, δὲν σταματοῦν τὸν πόλεμον, ἰδὲ προκαλοῦν εἰς ἡμᾶς περισσότερον λαμπρὰς τὰς ἀμοιβὰς καὶ δὲ κατεστῆσαν τοὺς ἑαυτοὺς πάλιν πάλιν ἀδύνατους. Διότ' αὐτὸς μὲν που μισεῖ καὶ δὲν διαλύει τὴν ἐχθρότητα, λεκόνε, καταπαύετα, ζῇ ὁ ἀρκῶς μὲ τὴν ἐχθρόν. Ἐκεῖνος δὲ που εἶναι πρὸ πάντων ἀπὸ αὐτὰ τὰ βέλγη, στέκεται ἔξω ἀπὸ τὰς τρικυμίας καὶ ὠφελεῖ, πόρῳ πολὺ πρὶν ἀπὸ ἐκείνων τὸν ἑαυτὸν του, ἔσθ' καθὼς μελετᾷ καὶ φροντίζει, πῶς νὰ συμφιλῶθῃ μὲ ἐκεῖνον καὶ νὰ μὴν τὸν πολέμῃ, ἐλευθερωνόντας τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ πόλεμον καὶ μάχην.

Ἄς ἀποφαινωμέν λοιπὸν νὰ ἐχθρευώμεθα τοὺς ἄλλους καὶ ἂς καταστρέψωμεν τὴν ρίζαν τῆς ἐχθρας δηλ. τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν. Διότ' ὅπως γίνεται ἐχθρὸς ἢ διὰ χρήματα ἢ διὰ τὴν ματαιὴν δόξαν. Ἄν ὅμως σταθῶμε ἐπ' αὐτὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, θὰ γλυτώσωμε ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ἐχθρότητας. Καὶ δι' αὐτοὺς σὲ ὕδαση, ὑπόφερε αὐτὰ μὲ γενναϊότητα. Διότ' δὲν ἔδρισαι ἐσέ, ἔδρσαι τὸν ἑαυτὸν του. Ἄν δὲ σὲ κτυπήσῃ, μὴν ἀντιστάσῃς τὸ δεξιὸν σου χεῖρ. Αὐτὸς πράγματι ὁ ἴδιος εἶναι που κτυπεῖται, διότ' κτυπᾷ ἐσέ μὲν μὲ τὸ χεῖρ κτυπᾷ ὅμως τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸν ἰσχυρόν, καὶ ἀποκτᾷ πολὺ κακὴν φήμην. Ἄν ὁ μὲν αὐτὰ σοὺ φαινόνται δύσκολα, σκέψου, δὲ, ἂν κάποιος

μοναχὸς σου σκεπῇ τὰ ρούχα, ποῖος θὰ εἴπῃς δὲ δὲν εἶναι καλὰ σὺ τὸ θυμῶ, ἢ ὁ κείνος ὁ δρόστης, εἶναι φανερόν δὲ ὁ κείνος δὲν εἶναι καλὰ. Ἐπειτα σκέψου, εἰς τὴν περιπτῶσιν κατὰ τὴν ὁποίαν σκεπτεται μόνον τὸ ρούχον, ὁ δρόστης ἔχει ὑποστῆ σοβαρώτερα δεινὰ ἀπὸ τὰ θυμῶ. Εἰς τὴν περιπτῶσιν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν σκεπτεται ἡ καρδία, ὁ θυμὸς ἰσχυρῶς τὸ κάνει αὐτὰ δὲν νομίζει δὲ. Ἐκ τίνος ἔχει πρὸς μὲ γὰρ, τέρα δεινὰ ἀπὸ ἐσέ, που δὲν ὑπέστης τίποτε παρόμοιον. Μὴν εἴπῃς λοιπὸν δὲ ἐξέσκισε τὸ ρούχον σου, ἀλλὰ πᾶς δὲ, πὸ μισοστὰ ἐξέσκισε τὴν καρδίαν του. Διότ', ὅπως ἀκριβῶς δὲν θὰ ἐπαρῶσαι ὅσον ὁ ἔκτερος, ἂν δὲν ὁσπᾷς ἢ χαλῇ καὶ δὲν ξεπερνᾷς τὰ συνορά της, ἔτσι καὶ ὁ θυμὸς δὲν θὰ ἦται ὑπερβολικὸς, ἂν δὲν ἐσπᾷς ἢ καρδία. Ὅπως ἀκριβῶς λα πᾶν, ἂν ἰδῇς κάποιον νὰ πάσχη ἀπὸ ἔκτερον, καὶ δὲν ἀκόμη σοὺ κανε, πόρα πολλὰ κακὰ, δὲν εἶς προτιμῶσαι νὰ φέρῃς ἐπ' αὐτὸν σου τὴν ἀρρώστειαν, ἔτσι καὶ μὲ τὸν θυμόν. Μήτε νὰ ζηλεύῃς, μήτε νὰ μνηστῇς τὴν κοικίαν, ἀλλὰ νὰ λυπηθῇς ἐκεῖνον ποὺ δὲν χαλναγώγει τὸ θηρίον που ἔχει μέσα του ἀλλὰ πρῶτα, φεβρίει καὶ καταστρέφει τὸν ἑαυτὸν του. Διότ', ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐξῆς παρατήρησιν δὲ, τέτοιο ἄνθρωπον, καταστρέφουν τὸν ἑαυτὸν τοῦς. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούῃς πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς που διαλύουν τέτοιο εἶδος διαμόχως νὰ συμβουλευθῶν καὶ νὰ λέγουν, τα ἐξῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦς. Οὐ λυπησὺ τὸν ἑαυτὸν σου. Βλάπτεις τὸν ἑαυτὸν σου, διότ' τέτοιο πρῶτον εἶναι, ἢ κακία. Καταστρέφει μόνον αὐτὸν ποὺ τὴν γὰρ νὰ κανόντας τὰ πάντα δικῶ, κάτω.

Μὴ λοιπὸν θέλοντες νὰ βοηθῶμεν ἄλλους, οἱ ἴδιοι εὐραθῶμε ἑξῶ ἀπὸ τὸ λυμᾶν. Διότ' οὐτε ἂν κανεῖς, ποὺ πρῶτον νὰ ναυαγήσῃ καὶ νὰ αἰρεθῇ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπὶ φάνειαν τῆς θαλάσσης, σὲ καταργητοῦς. Ὅ δὲ κάθισαι εἰς τὴν ξηρὰν, θὰ πᾶν λυπησὺν καὶ ἐγκαταλείποντας τὴν ξηρὰν, θὰ ἐπιστρέψῃς μερὸς εἰς τὸ ναυάγιόν του. Αὐτὸ λοιπὸν νὰ σκέπτεσαι, δὲ, αὐτὸς που σὲ ὑβρίζει καὶ σοὺ φέρει δόλιχως, πνίγεται καθὼς καταποντίζεται εἰς κάποιον ἰλιγγόν ἢ εἰς κάποιον καταγίβον. Διότ' ἔτις εἰς τὸ ναυάγιόν τοῦ θυμοῦ. Ὅ Σὺ ὅμως ποὺ ὑποφέρεις γενναίως. Ζῇς θυμῶν εἰς τὸ λυμᾶν κοντὰ ἀπὸ γαλῶ. Ἄν ὅμως παρασυρῇς ἀπὸ τὸν θυμόν μ' ἐκεῖνον ζῆλον. Ἰπνίξας δὲ ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἀλλὰ ἔσθ' ὅπως ὠρνεύμενος ἔσθ' ὅπως σου ἑαυτὸν. Φενίρως τὸ ὕψος τῆς ἀκατακτάτου ἰσχύος σου. Ἐὰν τὰ πρῶτα τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν σου. Τὸ αὐτὸ τὸ εἶπῃς ἔτσι διὰ νὰ ἀποδείξῃ δὲ εἶναι δυνατόν νὰ σκεπθῇ καὶ χα-

θα εἰς τὸ μεγαλειώδες δῆμα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγαθότη-
τός σου» 13. Ἄλλος λέγει· «Ἀνέβα ἐπάνω ἀπὸ αὐτὴν εἰς
τὸ μεγαλειώδες θῆμα τῆς δικαιοσύνης σου» Ἄλλος λέγει·
«Ἀνέβα γι' αὐτὴν ἐπάνω εἰς τὸ θῆμα τῆς δικαιοσύνης σου»·
Ὁ δὲ Ἑβραῖος τὸ «πρὸς χάριν αὐτῆς» ἰλέγει, «οὐραϊκά».

Τὴ σημαίνει, «σύμφωνα ἑλλώστε καὶ μετὰ τὸν Νόμον
τὸν ὅποιον ἔχεις σχετικῶς ὁσπάζει». Ἐχε διατάξει νόμον
σύμφωνως πρὸς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ βοηθοῦμε αὐτοὺς
ποῦ ἀδικοῦντα καὶ νὰ μὴν περὶφρονοῦμε αὐτοὺς ποῦ μᾶς
ἐπιβουλεύονται. Ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὅποιον ἐνομοθέτησας
γὰ μᾶς, αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀποδώσε ἐμπρακτικῶς καὶ εἰς ἡμᾶς
Μερίκκι λέγουσιν καὶ κατὰ ἄλλα ὅτι δηλ. ὁ Θεὸς διέταξε νὰ
μισοῦμε τοὺς ἐχθρούς του. «Καὶ τελήθη λαὸς μὲ πιστὴν θὰ
σὲ κακώσωσιν» Μὴ θάξῃς μετὰ τὸν νόον σου καὶ ἐδῶ τι ποτε
ἀνθρώπινον. Διότι καὶ ἂν ἀκούῃς εἶναι οἱ ἄδελφοί τέτοιοι, τὰ
νοήματα ὡστόσο εἶναι θε καὶ Β. Τ. σημαίνει ὅτι πὸν τὸ θὰ
σὲ περιβάλλω. Ὡστε αὐτὸ, ἀντὶ τοῦ θὰ σὲ δοξολογῇ
σου, θὰ σὲ υμνήσῃ, θὰ σὲ ἐπευφημήσῃ πολὺ. Δηλαδή
ἐπειδὴ ἔκριναν αὐτὸ μὲ χοροὺς σχηματίζοντες κυκλὸν εἰς
τὸν νόον καὶ ὡς τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐνέπαινον κατὰ τέ-
τοιον τρόπον τὰς εὐχαριστίας των, ἔκρινε ὑπὸν γλῶσσαν
τὴν ἐπευφημίαν ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ ἐπαινοῦ ἢ ὁσπασίας τους
κατὰ τὴν ᾠδὴν τῆς δοξολογίας.

Αὐτὸ ποῦ λέγει, εἶναι κατὰ τέτοιον. Δηλαδή θὰς ἔξω
καὶ βοηθήσε μας. Διότι αὐτὸ καὶ τοὺς ἐχθρούς σου θὰ κἀνῃ
νὰ ἀναγνωροῦσιν τὸ ὄφος τῆς διανομιῆς σου καὶ ἐκ μέρους
τοῦ λαοῦ σου θὰ χε ῥοκροτηθῇς.

Πρόσθε νὰ ἴδῃς ὅτι δὲν ζητεῖ τὸ δικαίον τοῦ ἀλλὰ ἐπι-
δῶκε τὸ θεὸν συμφέρον. Διότι σὲ κάθε περιστάσει θέλει
νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ ἐκ μέρους τῶν φίλων καὶ ἐκ μέ-
ρους τῶν ἐχθρῶν. «Καὶ χάριν αὐτῆς δὲ τῆς συγκεντρώσεως
τῶν πιστῶν λαῶν ἀνέβα εἰς τὸ μεγαλειώδες θῆμα τῆς δι-
καιουσύνης σου» Χάριν αὐτῆς, δηλ. ποῖος ὁ Χορὸν τῆς συγ-
κεντρώσεως τῶν πιστῶν, λέγει δηλαδή δι' αὐτὴν ἀνέβα
εἰς τὸ θῆμα τῆς δικαιοσύνης σου. Ὑψώσε ἡμᾶς, ἀναση-
κώσε μᾶς πᾶσι πράγματα μεγάλα, κατὰστασε αὐτὴν πρὸ
λαμπράν καὶ δοξαμένην, ἐπανέφερε αὐτὴν εἰς τὴν προση-
γυμένην τῆς εὐτυχίας ἰδέε πῶς παντοῦ ἀνοκατεῖς τὴν
διδασκαλίαν μετὰ τὰς προσευχάς. Διότι καὶ πρὶν νὰ εἰπῇ
ἐσπλάγχυσον με καὶ τώρα καὶ κάμε θεκτὴν τὴν προσευχήν
μου 14 στρέφει τὸν λόγον πρὸς τὴν συμβουλήν ἡμετέρως

13. Ψαλμ. 4. 2.

ἔτα· «Σεῖς ἄνθρωπα, ἕως ποτε θὰ ἔχετε σκληρὸν καὶ εἰς
τὰ γῆνα προσκολλημένην τὴν καρδίαν σας» 15. Καὶ ἐδῶ λέ-
γοντες ἀνέβα εἰς τὸ μεγαλειώδες θῆμα τῆς δικαιοσύνης
σου, προσθέτει· ὁ Κύριος θὰ κρίνῃ τοὺς λαούς, Ἄλλος
ταλὺ λέγει· «ὁ Κύριος θὰ δικάσῃ» Νουθετεῖ αὐτοὺς ποῦ
ὡμίζουσιν ὅτι, τὰ πάντα γίνονται τυχαῖα καὶ συμπτωματικά,
τοὺς διδάσκει ὅτι κάποιαι πράξεις ἐπιστασι εἰς τὰ πράγμα-
τα καὶ ζητεῖ εὐθυνας γὰρ βασι γίνονται. Ὁ Κρίων ἐδῶ ἐνοεῖ
καὶ τὴν μελλοντικὴν καὶ τὴν τωρινὴν δικτὶ ἐκεῖ ἡ κρίσις
ἐκείνη θὰ εἴναι καθολικὴ καὶ σαφὴς. Μερικὴν δὲ κρίσιν ἀ-
παρτεῖ καὶ ἐδῶ, ξεσηκώνοντας τοὺς περισσότερον ἄδρανεις
καὶ ἐπηροάζοντας τοὺς πλέον ἀπιστοὺς εἰς τὸ θέμα τῆς
καθολικῆς προνοίας ἐκρίνε καὶ δίκασε Κύριε, καὶ ἡμεῖς, ποῦ
παρὸν ὅτι εἴπω ἐνοχῶς ἐνώπιόν σου προσεπάθησα ὡς
παντοτε νὰ συμπεριφέρωμαι πρὸς τοὺς ὁμοίους μου μετὰ
καρσύνην. Ἄλλος λέγει· κατὰ τὸ δικαίόν μου. «Καὶ με-
ἀκούσιν, χωρὶς νὰ διαπραξῶ εἰς κανένα κακίον κακόν». Ἀς
τάρῃ τέλος καὶ ὡς ἐξαφανισθῇ πλέον ἡ πονηρία τῶν ἀμαρ-
τωλῶν, Ἄλλος λέγει, «Ἀς ἀλοκληρωθῇ ἡ κακοποιήσις
τῶν ἀσέβων». «Καὶ θὰ κατενυθῇ τὸν δικαίον» Ἄλλος λέ-
γει· «Καὶ θὰ σπερμασθῇ τὸν δικαίον» 16.

Πῶς αὐτὸς ποῦ ἀλλοῦ λέγει, «καὶ μὴν μὴ εἰς ἀκρόθῃ
ἐξέτασιν καὶ κρίσιν μετὰ τοῦ βουλῶν σου» ἐδῶ λέγει· «Κρί-
νε καὶ δίκασε, Κύριε καὶ ἐμεῖ ποῦ προσεπάθησα ποῖον ὅτι
ἀμαρτωλός, νὰ συμπεριφέρωμαι πρὸς τοὺς ὁμοίους μου μετὰ
δικαιοσύνης» Ἄλλος εἶναι τοῦτο καὶ ἄλλο ἐκεῖνο. Διότι ἐ-
κεῖ μὲν λέγοντας, σπλὴν εισέλθῃς εἰς ἀκριβὴ ἐξέτασιν καὶ
κρίσιν μετὰ τοῦ βουλῶν σου, ἐννοεῖ μὴν κριθῇς σὺ πρὸς
ἐμέ, μῆτε νὰ ἐξετασῇς καὶ κρίνῃς τὴν ζωὴν μου κατ' ἀντι-
παράθεσιν πρὸς τὰς ἰδικάς σου πρὸς ἐμεῖ εὐεργεσίας. Διό-
τι αὐτὰ ἐκτελεσθῶς προσέθεσε· «Ὅτι ἂν θελήσῃς νὰ κρίνῃς
δικαίως τὰς πράξεις μᾶς δὲν θὰ ἐξέλθῃ ἐδικαιωμένος ἐνω-
πίον καὶ κρινώμενος ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ζοῦσιν εἰς τὴν γῆνα, δηλ.
ἂν κριθῇ κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς σέ. Ἐνῶ ἐδῶ θὲν λέγει
αὐτὸ Διότι δὲν βέλει, νὰ κριθῇ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς τὸν
ἑαυτοῦ τοι.

Ἄ Διὰ τοῦτο εἶπε, «μετὰ τὴν δικαιοσύνην μου μετὰ τὴν
ὅποιαν προσεπάθησα νὰ συμπεριφέρωμαι πρὸς τοὺς ὁμοί-
ους μου» δηλαδή κατὰ τὴν ἰδικήν μου δικαιοσύνην. Ἐδῶ ὁ
νοεῖται ὁ κακὸς νόμος, τὸ ὅτι δὲν ἐσθίοντο πρῶτος χεῖρα ἀ-
δικα ἑαυτοῦτον συνανθρώπων τοι. Αὐτὸ ποῦ εἶλεγε τὸ ἀπά-

14. Ψαλμ. 4. 3.

νω, «ἐὼν τὸ ἔκαμα αὐτο» καὶ τὰ ἐπόμενα. Αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον νόημα ἔχει, μὲ τὸ «κατὰ τὴν δικαίαν μου». Μὲ δόξαν αὐτὸ θέλω νὰ κριθῶ, λέγει. Καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτῇ τὸ θάρρος τοῦ δικαίου εἶναι μεγάλον. Τὰ λέγει δὲ αὐτὰ διότι εὐρέθη εἰς ἀνάγκην. Ποία λόπον εἶναι αὐτῇ, ἥτις τὸ γινόντος ὅτι πολλοὶ ἀνόητοι τὸν ἐδυσφήμουν δι' ὅσα ὑπέφερε. Διότι, πολλοὶ ἀνόητοι συνηθίζουσιν νὰ συκοφαντοῦν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἐξ αὐτοῦ ἀκριβῶς ἔγινε καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Ἰωάννου. Διὰ τοῦτο ἐπειθὴ ἤξερον ὅτι, τίποτε κακὸν δὲν εἶχε κάνει, ἔλεγον δὲν ἔχεις μαστιγῶσθαι ἀντοξίως τῶν ἁμαρτημάτων σου. Τὸν δὲ Παύλου, ἐπειδὴ τοῦ ἐτοιμώμενος ἢ ἔχει δυνάμει τοῦ χερσὶ, οἱ θαυμάσιοι τὸν ἐνομιζαν ὅτι εἶναι κάποιος πονηρὸς καὶ κακοῦργος. Διὰ τοῦτο ἔλεγον, «Ἀφοῦ ἐσώθη ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἀπὸ τὴν βαλίσσαν, ἢ θεία δίκη δὲν τον ἔφησε νὰ ζήσῃ». Καὶ ὁ Σίμμε, ὠνόμαζε τὸν Δαυὶδ φονεὴν ἐξάγοντας αὐτὴν τὴν πονηρὰν κρίσιν ἀπὸ τὴν συμφορὰν.

Δὲ νὰ μὴν πάθετε καὶ σεῖς τὸ ἴδιον, ἐμπρός ὃς συζητήσωμεν ὀλίγον δι' αὐτὰ. Διότι ἤδη ἀκούω πολλοὺς τοῦ λέγειν, ὅτι ἔάν ὁ Θεὸς ἀγαποῦσε τοὺς πτωχοὺς, δὲν θὰ τοὺς ἀφῆνε εἰς τὴν πτωχείαν τοὺς. Ἄλλους πάλιν ὁποῦ ἰδοὺ κάποιον νὰ παλεῖται μὲ ἀσθένειαν καὶ νόσον, νὰ λέγουν, τοῦ εἶναι αἱ ἐλεημοσύναι τοῦ τάδε, Παῦ εἶναι αἱ εὐεργεσίαι τοῦ. Ἄς δὲ εὐκρινώσωμεν λοιπὸν αὐτὰ διὰ νὰ μὴ πίπτετε εἰς τέτοιον εἶδος ἁμαρτημάτων.

Πράγματι, ἐάν τις ἀνθρώπος τοῦ ἔχει μισαλὸν δὲν ἔμπορεῖ νὰ μισῇ τὰ καλὰ καὶ νὰ ἀγαπήσῃ τὸ κακόν, πῶς οὐ ταλμᾷ νὰ λέγῃς τέτοια λόγια διὰ τὸν Κύριον, ὅτι, διὰ τοὺς πτωχοὺς ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐνάρητοι τοὺς μισεῖ, ἡμῶς τοὺς πτωχοὺς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κακοί, τοὺς ἀγαπᾷ. Πῶς ἀνοίγεις τὰ στόμα καὶ βλασφημῇς καὶ δὲν καταλαβαίνεις πῶς ὁποιοὶ εἶναι αὐτοί,

Γὰ νὰ μὴν κάνῃς λοιπὸν τέτοια ἁμαρτήματα, μᾶλλον τί ἀγαπᾷ καὶ τί μισεῖ ὁ Θεός. Ποῖον λοιπὸν ἀγαπᾷ, ὁ Προφητὴς αὐτὸν τοῦ τηρεῖ τὰς ἐντολὰς του, «Διότι αὐτὸν θὰ ἀγαπήσω, λέγει καὶ θὰ ἔλθω πρὸς αὐτόν». Δὲν ἀγαπᾷ ὁ ἐπομένως αὐτὸν τὸν πλάστορα, οὔτε τὸν ὃν ἢ ἀλλὰ αὐτὸν τοῦ ὁπακοῦς, εἰς τὰς ἐντολὰς μου. Ποῖον ὁμοῦς μισεῖ καὶ ἀπαστρέφεται, αὐτὸν τοῦ δὲν ἔκτελει τὰς ἐντολὰς τοῦ.

15. Ἰωάν. 38. 27
46. Ἰωάν. 28. 4
47. Β. 16. 15. 7

Ὅταν ἐπομένως ἴδῃς κάποιον νὰ μὴν ἐφαρμόζῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὑγιής, ἔστω καὶ ἂν κολυμπᾷ εἰς τὸ χρυσάφι, ὑπολόγισε τὸν μετὰ τῶν μισουμένων. Εἰς τὸν ἐνάρητον, καὶ ἂν ἀκόμη τὸν ἴδῃς νὰ ἀσθενῇ, καὶ ἂν τὸν ἴδῃς νὰ πενῇ, συγκαταριθμήσε τὸν μετὰ τῶν ἀγαπημένων. Δὲν ἔστι ἡ φιλία δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ εἰς ἐκείνα τὰ προσώπα. Ἐδὲν ἰδέμεν τί γίνονται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ φίλοι τοῦ θαλάσσης, οὐτοὶ κατ' ἐξοχὴν δὲν κινδυνεύουν μετὰ τῶν πρῶτων εἰς τοὺς πολέμους, δὲν τραυματίζονται, δὲν ἀποστέλλονται μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τοὺς, δὲν ἀκούσας «ὅτι ἐκείνων τοῦ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδαγωγεῖ καὶ μαστιγώνει κάθε παιδί, τὰ ὅποιον δέχεται», ὅτι ἄλλοι πολλοὶ σκανδαλίζονται, ἐλέπτοντας αὐτὰ. Δὲν φταῖνε αὐτοὶ δι' αὐτὸ ἀλλὰ ἢ ἀμαλκωσύνῃ τοὺς. Διότι ἡ ἀνταπόδοσις τῶν μόχθων μας δὲν θὰ γινῇ ἐδῶ. Ἐδῶ μὲν ἔχομεν τοὺς ἀγῶνας. Τὰ στεφάνια καὶ τὰ ἐπὶ θάλασσαν θὰ ἔλθουν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ. Ἄ. Μὴ ζητεῖς λοιπὸν κατὰ τὴν περὶ ὁδὸν τῶν ἀγῶνων καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ παγκρατίου τὴν ὁδὸν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Μῆτε νὰ συγχέῃς τοὺς καιροὺς. Οἱ πολλοὶ ὁμοῦς εἶναι περισσώτερον ἀδύνατοι. Ὁ Θεὸς ὁμοῦς ἐπαρρησίαι καὶ δι' αὐτοὺς. Καὶ ἔφησε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς δικαίους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν νὰ εὐτυχαῖν ὅχι διὰ τοὺς ἰδούς, ἀλλὰ διὰ τοὺς περισσώτερον ἀδύνατους.

Ἐπομένως ἐάν σὲ σκανδαλίζουσιν αὐτοὶ τοὺς θλιβόντας, ὅς σὲ ἀφελήσουν καὶ ὅς σὲ οὐκ ἐδοκίμασαν αὐτοὶ τοῦ ζῆναι ἀνέτως. Καὶ ἂν σὲ ἐμποδίσουν ὅσοι ἐκ τῶν κακῶν εὐτυχοῦν, ὅς σὲ σκώσουν ἐπάνω σου ἐξ αὐτῶν ἐκλάζονται καὶ τιμωροῦνται. Δὲν ἀκούσας τὸν Χριστὸν τοῦ λέγει, «εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν θὰ ἔχετε θλίψιν». Τὴν ζητεῖς λοιπὸν ἀνεσιν ἀφοῦ ἀνείκας τὰ εἶπε αὐτὰ, ὅτι δὲν ἀκούσας αὐτὸν τοῦ λέγει, «ὁ κόσμος θὰ χαρῇ, σεῖς ὁμοῦς θὰ λυπηθῆτε». Ἐπομένως ἦταν φυσικὸν νὰ σκανδαλισθοῦν οἱ πλείον ἀνόητοι ἐάν ἐγένοντο τὰ ἀντιθέτα ἀπὸ αὐτὰ τοῦ εἶπεν ὅτι ὁμοῦς βλάπτουσιν ἐξ ἀκαταληκτικῶν, δὲ ποῖον λόγον ἔπαινον ὁμοῦς ἀκούσας, διὰ ποῖον λόγον δὲ ὁ Θεὸς διετίπωσε αὐτὸ ὡς ἐφῆς, Μὴν ἐξετάζῃς μὴν ἀσχαλενεῖαι πολὺ μὲ αὐτὰ. Μήπως θὰ πῇ τὸ πλάσμα εἰς τὸν πλάστην, διατ' μετ' ἐπὶ λώσας

48. Ἰωάν. 12. 6
49. Ἰωάν. 12. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

έτσι,»³² Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔκαστη ἀξε τοὺς Ἰουδαίους, διότι, ἐνῶ ἦσαν γεμάτοι ἁμαρτίας περιεργάζοντο τοὺς δρόμους τοῦ Θεοῦ. Ἐλθε λοιπὸν ὁ προφήτης «Ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν τοὺς δρόμους μοι, ὡς ἔθνος τὸ ἀποῖον ἔκαμε δικαιοσύνην καὶ δὲν ἐγκατέλιπε τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ»³³ Ὁ Ἐκαστον τὸ ἴδιον με ἐκεῖνο τοῦ κάνει ἡ ναις ἀτηρέτης που ἐνῶ ἐπροξένησε σκάνδαλα καὶ εἶναι ὁ πλότος διὰ πολλὰ ἐγκλήματα, παραμελῶντας νὰ ὁ αὐτοδότη τὴν ὁργὴν τοῦ ἀφεντικοῦ του, ζητεῖ ἀπὸ αὐτοῦ εὐθύναις διὰ τὸν ἐτιμωρήσε.

Μὴ ζητεῖς λοιπὸν αὐτά, ἐγκαταλείποντας τὸ κλάμα καὶ τὸν θρήνον καθὼς καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ ἱδικά σου κακά. Τὰ λέγω αὐτά διὰ διότι, εὐρισκομαί εἰς ἀμηχανίαν καὶ δὲν ξέρω τι νὰ εἰπῶ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλω νὰ σὲ ἀποσπάσω ἀπὸ τοῦ νὰ πολυσχολήσῃς καὶ αὐτὰ καὶ νὰ σὲ θάλλω ἐνωσα βὰ τὴν σωτηρίαν σου. Διὰ ποῖον λόγον τὸ ἐκάνειναις ἔτσι ὁ Κύριος, Προφανῶς βίβλ' ἐφροντίζε δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Δηλοῦν τὸν μὲν πόνον τὸν ἐνωσε με αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν ποὺ εἶναι σύντομος. Τὰ στεφάνου δὲ αὐτῶς νὰ ἀπετοιμείωσέ δὲ τὸ μέλλον, ὁ δὲ πόνος ἡ ζωὴ εἶναι αἰώνιος καὶ δὲν ἔχει τέλος. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ πόνος γρήγορα διαλυεταὶ καὶ παρέρχεται, ἐνῶ ἐκεῖνα τὰ στεφάνου παραμένουν ἀθάνατα, καὶ δὲν ἔχουν ποτὲ τέλος. Ἀλλωστε ὁ καὶ τὰς ψυχὰς εἰς τὸ νὰ ἀγαποῦν τὴν ἀρετὴν. Διότι ὅταν μὲν προτὶ μὲ αὐτὴν με πόνους χωρὶς ποτὲ νὰ ποιῶν ἁμαρτίαν, φροντίζε νὰ ἔχη μετὰ τῆς εὐλογίας καὶ ἀκριβοῦς σχέσιν. Ὅταν δὲ με εὐχάρστησιν ἀποριεύγῃ τὴν κακίαν χωρὶς ποτὲ νὰ ὑφίσταται τιμωρίαν, ἀσκεῖται εἰς τὸ νὰ τὴν μισῇ καὶ νὰ τὴν ἀποστρέφεται. Ἐπομένως καὶ ἐξ αἵτιος αὐτοῦ δὲ συνήθισα νὰ μισῇ τὴν κακίαν καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν. Ὡς ὕπαρχε καὶ ἄλλος λόγος. Ποῖος ὁμῶς εἶναι αὐτός, εἶναι δὲ ἡ θλίψις μετὰ προσδοκίαν διὰ τὴν ἐνάρτησιν ζωὴν καὶ μετὰ καὶ πρὸς διανοήσεις. Καὶ ὡς αὐτὸν ὁ παρὰ καὶ ἄλλος. Ποῖος ὁμῶς εἶναι αὐτός, θέλει νὰ μὴς μάθῃ νὰ περιφρουροῦμε τὰ παρόντα καὶ νὰ μὴν προσηλωθῶμεθα εἰς αὐτὰ μήτε νὰ δυνάμεθα μετὰ τοὺς. Διὰ τοῦτο ἄκριτος συνένωσε με τὸ εἶναι μετὰ τὴν θλίψιν καὶ τὸν πόνον, ἐνῶ τὰ καλὰ καὶ τὰ εὐχάριστα τὰ ἔκαμε εὐθραστά. «Θέοις τέρμος Κύριε, εἰς τὴν κακίαν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων

πῶν. Ἔτο θὰ ὁδηγήσῃς σὺ, Κύριε, ἀνερόχληπτον καὶ ἀπρόσκοπτον τὸν δίκαιον εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς»³⁴ Ἀ Τ σῆμα ναι «θέσε τέρμος», Στελε τοὺς μισὴν τιμωρίαν καὶ σταμάτησε τὴν κακίαν τοὺς. Ὅπως δηλοῦν ἡ στήλη ὑποχωρεῖ μετὰ τὰ πικρὰ φάρμακα καὶ μετὰ τοὺς καυτηριασμούς καὶ μετὰ τὰς χειροῦν καὶ ἐπεμβάσεις, ἔτσι καὶ ἡ κακία ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν.

Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτά, δὲν πρέπει νὰ κλαίμε δ' αὐτοὺς ποὺ τιμωροῦνται καὶ βασανίζονται ἀλλὰ δ' αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν χωρὶς νὰ τιμωροῦνται. Διὸ τὸ πρῶτον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία. Δεύτερον δὲ τὸ νὰ μὴ μᾶς γίνετο καμ' αὐθεραπεία σὺν ἁμαρτάνομεν. Μᾶλλον τοῦτο εἶναι δικαίον νὰ τὸ ἀναφέρῃ κανεὶς ὡς πρῶτον τοῦ εἶναι καὶ τὸ χειρότερον. Ὅπως ἀκριβὲς πρῶτον ἡ ἀρρώστια δὲν εἶναι τόσο φοβερόν πρᾶγμα ὅσο εἶναι τὸ νὰ μὴν θεραπεύεται ὁ ασθενής. Β. Δὲν θρηνοῦμεν αὐτὸν ποὺ ἀπλῶς «ασπίζε» ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ «ασπίζε» καὶ εἶναι παραπεποιημένος καὶ δὲν ἔχει ἱατρικὴν περίθαλψιν. Ἐνῶ δ' αὐτὸν ποὺ χειροῦνται καὶ καυτηριάζονται μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι θαδίζε πρὸς τὴν θεραπείαν καὶ δὲν ὁ δὲ σὺν σὺν σὺν εἰς τοὺς πόνους ποὺ τοῦ προκαλεῖ ἡ ἐγχείρησις ἀλλὰ θλίπεται τὴν ὑγίαν ποὺ προσέρχεται ἀπὸ τὴν ἐγχείρησιν. Τὴν ἴδιαν στάσιν πρέπει νὰ τηροῦμεν καὶ εἰς τὰ ζητήματα τῆς φυγῆς καὶ νὰ μὴν κλαίμε καὶ πενθοῦμε αὐτοὺς ποὺ τιμωροῦνται. Ἰδὲ ὅτι αὐτοὶ βοδίζουσι πρὸς θεραπείαν, ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουσι καὶ μένουσι ἀτιμωρητοί.

Καὶ ἐάν σὺ τιμωρία τῆς κακίας ἀναπέλλῃς αὐτὴν δὲ σὺ, καὶ ἡμέραν δὲν τιμωροῦμεθα δ' ὅσα ἁμαρτήματα διαπραξοίμε κατ' αὐτήν, Ὁ δὲν γινεταὶ αὐτὸ διότι, ἴαν ἐγένετο, τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων θὰ εἶχε ἐξασφαινοθῇ πρόωρα καὶ θὰ εἶχε χαθῇ καθε χρονικὴν περιθώρην δὲ μετάνοιαν. Σχέψου τὴν περιπτώσιν τοῦ Παύλου. Ἐάν δηλ' ἐκεῖνος ἐτιμωρεῖτο δὲ τὴν καταδικῶν τῶν χριστιανῶν καὶ ἐφονεύετο.

Πῶς θὰ εὕρισκε τὸν κακὸν νὰ μετανοήσῃ καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν νὰ ἐργασθῇ ἐκεῖνα τὰ κακὰ ἀναβά ἐργα καὶ νὰ πόρῃ ἀπὸ τὸ χεῖρ, τοῦ λέει ὁ λόγος, ἀλλὰ ληροὺν τὴν οἰκουμένην διὰ νὰ τὴν ὁδηγήσῃ ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Δὲν βλέπετε καὶ τοὺς ἱστροὺς, «Ὅταν κανεὶς ἔχει πολλὰ τραύματα, δὲν κάνουν τὴν θεραπείαν ὅσιν ἀποτεῖ» ἡ φύσις τῶν τραυμάτων ἀλλὰ εἰς μὴν νὰ διατάσῃ ἡ ἀντίστασις τοῦ ὁργανισμοῦ. Ὁ δὲ νὰ μὴν θεραπεύσων μὲν τὰ τραύματα ἀλλὰ ἐξέπαστρέψῃ τὸν ὁργανισμόν. Διὰ τοῦτο

32 Ρωμ. 9, 20.

33 Ιε. 18, 2.

λο πόν ὁ Θεὸς δὲν τοὺς τιμῶρει ὅλους μαζί, οἷτε τιμῶρει ὅλους ὅπως τοὺς βίβει· ἀλλὰ τιμῶρει ἡμέρα καὶ μεῖ ὑποχωρητικότητα. Πολλὰς φορές τιμωρῶντας ἔναντι αὐτοῦ ἐσυνέτισε πολλούς. Τοῦτο συμβαίνει πολλὰς φορές καὶ εἰς τὸ σῶμα. Ἡ ἀποκοπή ενός μέλους τοῦ σώματος ἔδωκε ὑγίαν εἰς ἄλλα περὶ σάστερα. Πρόσεξε τὴν κοιλόκαγαθὸν ψυχὴν τοῦ δικαίου Παντοῦ ἀνοήτῃ τὰ κοινὰ συμφέρων καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς κακίας, ὅχι διὰ τὰ ἀκρίβηθι ὁ ἴδιος τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ διὰ τὰ σταματήσουν οἱ ἐχθροὶ τὴν κακίαν.

Ἐ αὐτὸ λοιπὸν ὅς ἐκώμεν κατὰ νοῦν εἰς κάθε περιστάσιν πῶς θηλὴ θὰ σταματήσει καὶ ὁρᾷ ἢ κακία καὶ ὅς κλάμε αὐτοὺς τοὺ ἐπίσκοποι, ὑποβιολωμένο εἰς αὐτὴν, ἔστω καὶ ἂν φοροῦν μεταξὺ ἐνδύματα. Καὶ ὅς καλοτυχίζουμε τοὺς ἐναρέτους ἔστω καὶ ἂν παλεύουν μετὰ τὴν φτωχείαν. Θὰ ἐκφέρωμεν δὲ αὐτὴν τὴν κρίσιν ἂν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐκφάνσιν προχωρήσωμεν εἰς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ καθενὸς ἐκ τῶν δύο. Διότι τότε θὰ ἴδωμεν τὸν πλεόντα τοῦ μὲν καὶ τὴν φτωχὴν αὐτοῦ δὲ διότι τὸ σημεῖον ἔχει ἂν ἐξωτερικῶς φανεῖται, λαμπρὰν στολήν, εἰς τὴν διαφέρει ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα πρὸς τὰ ἀποτέλειον. Κατὰ τὴν εἶνα αὐτὸς πλεονέστερος ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τὰ ποινοῦν καὶ τὰ πωλίσουν. ¹⁴ Ὁ πλεόντας προφανῶς τοῦ δικαίου δὲν εἶναι τέτοιος, ἀλλὰ εἶναι μόνιμος καὶ σταθερός. Δὲν εἶναι δὲ διόλου παράδοξον ἂν οἱ πλεόντες δὲν νοιώθουν τὴν φτωχείαν τους. Οὔτε καὶ οἱ φρενοβλαβεῖς ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀσθενεῖάν τους διὰ τοῦτο ἀλλοίως εἶναι ἀεὶ οὐλητοὶ καὶ ὅχι ἀξιομακάριστοι. Διότι ἐὰν ἐνωκῶν, θὰ ἔτρεχαν πρὸς τὸν ἱατρὸν. Ἐνῶ τώρα ἡ πρὸ φοβερὴ ἐκδήλωσις τῆς κακίας εἶναι τοῦτο ὅτι θηλὴ ἐνῶ ἐορίσκοντα μέσα εἰς αὐτὴν δὲν καταλαμβάνουν ὅτι εἶνα δουτηγμένο εἰς αὐτὴν.

Μὴ ἴδῃς λοιπὸν τοῦτο ὅτι ὁ πλεονέστης χαίρει μετὰ πλάνη τοῦ ἀλλὰ ἀκριβῶς δὲ αὐτὸ τοῦτο κλάψε τον, δηλ. διότι ἔδω καταλαβαίνει μέσα αὐτὸ πόσο δούρκο ἐύρισκεται. Τὸ νὰ χαίρεται καὶ εἰς αὐτὰ δὲν εἶναι ἀνθρώπινον ἀλλὰ ἐντελὲς παράλογον. «Σὺ, Κύριε, θὰ καθοδηγήσης τὸν δικαόν». Ἦ εἶναι αὐτό, πράγματι οἱ δικαιοὶ, σὰν βλέπουν τοὺς κακοὺς νὰ τιμωροῦνται, γίνονται προσεκτικώτεροι.

Ἐπομένως ἀπὸ τὴν περιπτώσιν αὐτὴν προκύπτει δύο ἀγαθὰ. Δηλαδή καὶ ἐκείνοι ἀπρωμακρύνονται ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ αὐτοὶ περισσώτερον πληρῶς ἔχουν τὴν ἀρετὴν. Ὁ πῶς ἀκριβῶς εἶναι γερός ἐνθωπῶς σὰν ἴδῃ κάποια καὶ καυτηριάζετα ἢ νὰ χειροουργήτα προσέχῃ πῶς πολλὰ τὴν

υγείαν του, ἔτσι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν. Πράγματι, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐσκαυθάζοντο, ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐθεωροῦντο ὅτι ἐπὶ ὁρᾷ τὸν ἐαυτὸν τοὺς, ἐπειδὴ εἰς τὸ θέμα τῆς εὐμερίας τῶν κακῶν δὲν εἶχον ὁκώμη σαφὴ καὶ τελείαν γνώσιν. Διὰ τοῦτο ἄλλοι ὁ ἴδιος πάλιν λέγει. «Παρ' ἀλίγον ἢ πορεῖα τῆς ζωῆς καὶ νὰ εἶχε ἐκκλίνει ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. Διότι, ἐξήλθον καὶ ἐδυσσώρησα διὰ τὴν εὐμερίαν τῶν ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων». ¹⁵ Ὁ ἄλλος δὲ πάλιν λέγει. «Διὰ τὴν ὁδὸς τῶν ἀσεβῶν εὐδοῦνται...» ¹⁶

Καὶ ὁ ἴδιος πολλὰ τέτοια ἐξηγοῦσα. Τότε δμως ἔλεγαν αὐτό, ὅσοι τὰ ἔλεγαν καὶ τὰ ἐξηγοῦσαν, ὅσοι τὰ ἐξηγοῦσαν διότι, δὲν εἶχον σαφὴ καὶ τελείαν γνώσιν. Τώρα δμως δὲν δικαιολογεῖται ὁ λόγος αὐτὸς ποὺ ἀναστατώνεται ἀπὸ αὐτά. Ἐνῶ ἔλαθε τόσα πολλὰ διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ ἐνῶ ἀπεδέχθη τέτοια δογματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ ἐνῶ διδασχθὴ μετὰ τρόπον πῶς σαφὴ καὶ καθαρὸν τὸν λόγον τὸν σχετικὸν μετὰ τὴν κόλασιν καὶ τὴν οὐρανίαν βασιλείαν καὶ ἐνῶ ἔλαθε ὅτι ἔκει, ὁ καθένας θὰ λάβῃ σὰν ἀναπόδισον ὅσα τοῦ ἀξίουν. Διότι γνωρίζεις τὰ δάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ καρδιῶν, Σὺ, Κύριε, ὁ δικαίος Θεός. Ἡ δοξθεῖα πρὸς ἐμὲ θὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν ποὺ σὺ εἶς ὅλους σοδοὶ ἔχουν εὐθεῖαν καὶ εὐακρίαν τὴν καρδίαν. Ἄλλος λέγει. «Αὐτὸς ποὺ γνωρίζει τὰ δάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ καρδιῶν. Ὁ εἶναι Θεὸς δικαίος, εἶναι, ὁ ὑπερασπιστὴς μου καὶ ἄλλος λέγει. «Ὁ Θεὸς εἶναι δικαίος». Οἱ Ἑβραῖοι κοινὰ δὲ εἶπαν. ἔτσι. «Σὺ, Κύριε, ποὺ γνωρίζεις τὰ δάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ καρδιῶν. Δικαία θὰ εἶναι ἡ δοξθεῖα σου πρὸς ἐμὲ, Κύριε, ὁ Θεός». Εἶπε δὲ θὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην, ἐν συνεχείᾳ δὲ λέγει πῶς θὰ τὴν κρίνῃ.

Εἶπεν δὲ ἔδω ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μάρτυρας, οὔτε ἀπὸ λέγγους, οὔτε ἀπὸ ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα οὔτε ἀπὸ ληξιαρχικά βιβλία, οὔτε ἀπὸ ὅ,τι δῆποτε παρόντων. Διότι αὐτὸ, εἶναι ποὺ γνωρίζεις τὰ ἀπόρητα. Ἄς μὴν εἰπῇ λοιπὸν καὶ νέας ἀνάητος. Πῶς θὰ κρίνῃ λοιπὸν τὸν κόσμον ποὺ εἶναι τόσο πολὺς, αὐτὸς προφανῶς ποὺ τὸν ἔδω οὐρανὸς εὐὶ πρῶτα δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς καὶ τώρα ποὺ εἶναι δημιουργημένος θὰ τὸν κρίνῃ. Ἐ Νεφρά ἐδῶ ἀναμάρτε, τὰ μυστικά σου καὶ τοῦ νοῦ, τὰ ἐσωτερικά, τὰ καθαύτατα ποὺ τὰ ὑπονοεῖ

με άφορμήν τήν θέσιν που έχουν τα νεφρά εις τόν όργανισμόν.

Τ' σημαίνει, «αυτός που γνωρίζει». Σημαίνει αυτό που ο άλλος είπεν, «αυτός που δοκιμάζει». Οι λέξεις θέβια είναι ανθρώπινα τά νοήματα όμως είναι θεικά. Διότι, όπως ακριβώς έλεγε και ο Παύλος «Εκείνος που έρευνά πάς καρδίας»⁵⁶ και το «έρευνά», το τοποθετεί αυτί του άσφαώς γνωρίζει. Έτσι και αυτός το «αυτός που έρευνά» το τοποθετεί αυτί του «αυτός που γνωρίζει λεπτομερώς».

Και το να έρευνήση κανείς είναι το ίδιο με το να αποκαλύπτει. Α που κυριόλεκτεται περισσότερο, όπως λέγει και ο Παύλος, «Όλοι είναι γυμνά και φανερά εις τή μάτι α του»⁵⁷.

«Η βοήθεια σου, Κύριε προς έμέ είναι δικαία» Αλλος λέγει «Δικαίος είσαι, Σω Κύριε ο Θεός ο ήπρασπιστής μου». Τι σημαίνει, «δικαία είναι ή βοήθεια του Θεού προς έμέ». Δικαίως θα μου το έκανε αυτό ο Θεός. Δηλαδή δεν ζητώ τίποτε άδικον. Έπομένως έάν πράγματα να γενούνε τήν θεϊκήν συμμοχίαν, πρέπει να ζητούμε παράνομα πράγματα, που είναι εύλογα και δικαία. Διά να έξασφαλισωμιν με τόν τρόπο τής αιτήσεως μας τήν συμμόχθιαν «έκενους που σωζει όσους έχουν εύδοκίαν και ελπίαν» νή τήν καρδίαν. Τούτο είναι το έργο του αυτός είναι ο τρόπος του. Έπειδή λοιπόν και έγω δεν έσκέψα χέρι άδικα και δεν έπιθυμώ να άμυνθώ, διά τούτο ή βοήθεια του Θεού προς έμέ θα είναι δικαία. Β έγινοντες λοιπόν αυτό, ως μήν ζητούμεν τίποτε τέτοιο, το οποίο έμποδίζει το δόξα μου εκ μέρους του Θεού. Όταν έπλησθή παρακαλείς τόν Θεόν έναντι σου των έχθρων σου, ή βοήθεια που ζητείς δεν είναι δικαία. Διότι είναι αντίθετη προς τόν νόμον έκενους που τήν παρέχει. Αν πάλιν ζητείς πλάττον, άν ζητείς άμορφάν, άν διτιθήσεται τέτοιο σιωτκών ζητήεις, που παρέρεχεται και είναι αντίθετον προς τήν πνευματικήν ζωήν τής ψυχής ή βοήθεια δεν είναι δικαία.

Ας ζητούμεν λοιπόν πράγματα που είναι πραγματοποιήμα. Ο Θεός είναι κριτής δικαίος και ισχυρός και μακρόθυμος και δεν έπιφέρει τήν όργην του με καθημερινάς ποινάς και τιμωρίας έναντιόν των άμαρτωλών ανθρώπων. Αλλος λέγει: «Έξερσά από θυμόν κάθε ήμάρταν». Στο έθραύκόν κείμενον λέγει «Είς ολοκληρών τήν ζωήν»

56. Ρωμ. 8. 27

57. Εβρ. 4. 13

ήν» Και άλλος: «Αν και στενοχωρηται, άν και ευσφορή, όμως δεν τιμωρε». Αυτό που λέγει, έχει τήν εξής σημασίαν. Εάν είναι δικαίος, θα βεληση εξαπαντας να τιμωρήση τους άδικους. Εάν είναι δυνατός, όπωςσδήποτε θα δυνατήθι. Που όμως είναι, οι έκδηλωσε τής φιλανθρωπίας του, εάν θα κρίνη συμφωνως προς το δίκαιον, Πρώτον μεν με το ότ δεν έπιφέρει άμέσως τήν τιμωρίαν, άλλαν δε πριν από αυτό, με το ότ συγχωρε όλα τα άμαρτήματα με το λουτρόν τής άναγενήσεως (δηλ. το βάπτισμα). Δεύτερον δε με το ότ μάς έδωσε τήν μετάνοιαν. Αν λοιπόν καταλάβης ότι καθημερινώς άμαρτανόμεν, τότε θα ιδής πού πολύ το άνεκπραστον μέγεθος τής φιλανθρωπίας του. Φανερωνόντας δε αυτό έπρόσθεσε λέγοντας: «Ο Θεός είναι δικαίος κριτής και ισχυρός και μακρόθυμος».

Αποράς γιατί δεν τιμωρε, αφού και το μπορεί και το θέλει. Μάθε ότ είναι μακρόθυμος και ότ, δεν έπιφέρει τήν όργην του με καθημερινάς ποινάς. Διά να μήν νομίσω όμως κανείς άκούητος ότι ο Θεός δεν έρχεται έναντιον των άμαρτωλών. Ένεκα αδυναμίας, φανερωμε τήν αίτιαν τής βραδυτητος. Η αίτια είναι ότι ή μακροθυμία έχε εύρυτάτα περσθρία. Μακροθυμία, θεσπια αλλά διά τούτο δηλ. διά να σε οδηγήση εις τήν μετάνοιαν. Όταν όμως δεν όγανη κανένα κέρδος από αυτό το φάρμακον, τότε έρχεται έναντιόν σου.

Έπομένως καθημερινώς έλασσε άξιο τιμωρίας. Διότι, εάν δεν συνέβαινε αυτό, δεν θα έθωρούσε σάν κάτι, σπουδαίον τό, έσέν έπιφέρει τήν όργην του με καθημερινάς ποινάς. Αλλά το λέγει αυτό, διότι ή μέν πραγματικότης αυτό άπειται, ενώ ή φιλανθρωπία του Θεού έμποδίζει τήν άνταξίαν τιμωρίαν. Είδες πώς και εδώ φανερωμε τήν άνεξικικίαν του Θεού και ονομάζει τήν τιμωρίαν όργην, διότι κανείς δεν έπιφέρει τήν όργην έναντιόν άλλου, αλλά τήν μεν όργην κρατεί ο ίδιος ενώ τήν τιμωρίαν έπιφέρει έκωντου του άλλου. 57. Α δέν σημαίνει λοιπόν τίποτε άλλο παρά τήν τιμωρίαν με το να είπθι «και δεν έπιφέρει τήν όργην του με καθημερινάς ποινάς». Ας εισέλθω ο καθένας εις τήν συνείδησιν του και τότε θα ιδή. Ας παραλεψω τα μυστικά του καθενός μας άμαρτήματα αυτά τα κοινά αστόχο ποίος θα τα άποφύγη, ποία είναι λοιπόν αυτά, ποία είναι ή ήμέρα κατά τήν όποιαν δεν προσευχόμεθα ράδιμα και άπράσεκτα. Από το έπόμενον δε παράδειγμα φανεται ότ, τούτο είναι άρκετόν να προκάλει τήν όργην.

Λέγε μου, λόγου χάριν. Εάν ἐπιλησίζεις ένα δικαστή με χασιουρητό και συζητούσες μαζί του, δεν θά ζητούσε ἀμέσως την τιμωρίαν σου και δεν θά σέ ξέωριζε, Β Προφάνως, ναί. Διότι είναι άνθρωπος. Και τί μ' αυτό, Διότι όταν προσβλήθῃ ένας άνθρωπος, δεν έχει καν δικαίωμα νά ἀγανακτήσῃ. Ἐπειδὴ ἀπὸ δῶς προσβλήθη ἀπὸ Ἰσάβδου του Ὁ Θεὸς ὅμως ὅταν προσβάλλεται δικαίως ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν τιμωρίαν. Διότι ἡ ἀμαρτία αὐτὴ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν πού γίνεται εἰς ένα ἄνθρωπον. Καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος τὸ κάνει αὐτὸ διότι κοιτάζει τὸ συμφέρον του. Ὁ Θεὸς ὅμως κοιτάζει, τὸ ἴδιόν σου συμφέρον. Ὡστε ἀπὸ τὴν σκοτίαν αὐτὴν, τοῦτο μᾶλλον ἄξιζε νὰ προκαλέσῃ ἀγανάκτησιν. Διότι δὲν εἶναι, τὸ ἴδιον πρῶγμα νὰ κατὰφρονῇ αὐτοὺς πού ἐπιζητοῦν τὸ συμφέρον τους και αὐτὸν πού ἐπιζητεῖ τὸ ἴδικόν σου συμφέρον. Τούτο προφανῶς δικαιολογημένως προκαλεῖ μεγαλύτερον ὀργὴν ὅταν δὲν συνετίξῃσαι αὐτὲ και ὅταν προκητῇ νὰ ζητήσῃς δόξα σέ συμφέρον.

Ποῖος δὲν ἐξύβρισε ἀδικῶς τὸν ἀδελφόν του, Μὴ μοῦ πειθῇς δεδωκὼς ὅτι ἐξύβρισε δοῦλον C «Διότι ἐν Χριστῷ δὲν ὑπάρχει ἔρρεν καὶ θῆλυ, δὲν ὑπάρχει δοῦλος οὔτε ἐλευθερός»⁸⁰ Ποῖος ἐξ ἄλλου δὲν ἐκατηγόρησεν οὔτε εἶπε ψέματα; Ποῖος δὲν ἐκαταξέ φιλίθονα γυναῖκα; Ποῖος δὲν ἐβόνησε, Ποῖος δὲν κατελήφθη ἀπὸ ματαοδοξίαν; Ποῖος δὲν ἐβγάλε ἀπὸ τὸ στόμα του λόγια ἀπρεπῆ, Ὅλοι αὐτὰ εἶναι ἀξιώματα νὰ πράξῃς. Καὶ ἐάν μὲν δὲν ἤμεθα οὔτε εἰς τὰ δίκαια ζητήματα οὔτε εἰς τὰ πνευματικά σπουδαῖοι θὰ ἀξίζαμε τῆς συγγνώμης. Ὅμως τώρα ἔχομε στερηθῇ και αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν. Διότι διὰ μὲν θέλῃς δεδωκὼς πολλὴ ἐνδραφεραν, ἐνῷ δὲ αὐτὰ ἀθυμοῦμεν και ἀδ' ἀποροῦμεν.⁸¹

D Ἐπομένως δὲ νὰ μὴ γίναν περισσότερον ἀδ' ἀφορο ἀκουόντας ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μακροθύμος ἐπιρόσθεσε «Εάν ὅμως σεις οἱ ἀμαρτωλοὶ δὲν μετανοήσετε, ὁ Κύριος θὰ τροχίσῃ τὴν ρομφαίαν του». Ἄλλος λέγει «Θὰ ἀκούσῃ τὸ μαχαίρ του». Ἐτέντωσε τὸ τόξον του και τὸ ἔχει ἔτοιμο ἐναντίον σας. Ἄλλος λέγει «Θὰ σᾶς φονεύσῃ» «Καὶ εἰς τὸ τόξον αὐτὸ ὁ Κύριος ἐτοίμασθε τὰ βολυκάρπια του διέλη, τὰ ὅποια ἐτοιμάσει ἐναντίον τῶν πλῆγισμένων ἀπὸ τὴν κακότητα και τὰ πάθη». Ἄλλος λέγει «Διὰ νὰ τοὺς κάψῃ»

⁸⁰ 1. Παλ. 8. 28.

T θὰ εἶποι, ἐδῶ αὐτοὶ πού πατεροῦν εἰς τὸν ἀνθρώπου ποιοφραμίαν του Θεοῦ, σὰν ἀκούουν νὰ λέγεται ὅτι ἔχει χεῖρα και πόδια και μάτια, Ἀρὰ γε ὑπάρχουν τόξα εἰς τὸν οὐρανὸν και βόλη και ἀκόν, και μαχαίρη και ρομφαίρα, Και ἄλλος δεδωκὼς λέγει. E «Ὅταν Σὺ φρίξης βλέμμα ὄφριον εἰς τὰ ὄρη, αὐτὰ καταλαμβάνονται ἀπὸ τρόμον»⁸² Και αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει «Ὁ Κύριος ρίχνει ένα βλέμμα εἰς τὴν γῆν και τὴν κάνει νὰ τρέμῃ»⁸³ Εάν ὅμως μόνον με τὴν μισίαν του λεωονε, ἀκόμη και τοὺς λίθους, πολὺ περισσότερον θὰ θυνηθῇ νὰ κάμῃ αὐτὸ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν λέγεται ὅτι ἔχει ρομφαίαν και τόξον αὐτὸς πού με μόνον τὸ βλέμμα του ἡ καλύτερα με μόνον τὴν θέλησιν του ἡμπορεῖ νὰ καταστρέφῃ τὴν οἰκουμένην, (Διότι αὐτὸς πού τὴν ἐταξε με μόνον τὴν θέλησιν του εἶναι φανερόν ὅτι και με μόνον τὸ βλέμμα του ἡμπορεῖ νὰ τὴν καταστρέψῃ) ὅθ' ἂ Διότι, «Εἰς τὰ χεῖρα του κρατεῖ δόκαληρον τὴν γῆν και οἱ κάπσκο αὐτῆς εἶναι ὡς ἀκρίδες καὶ ὅλα τὰ ἔθνη σὰν σταγόνας ἀπὸ κάδου»⁸⁴ και λογίζονται ὅπως ἡ λεπτή σκόνη τῆς πλάστ γγος». Κα, ὁ ἀγγελὸς του σὰν ἐγγίκε εἰς ἐλάχιστον χρόνόν διάστημα ἐφρόνεσε ἑκατὸν ὀγδόντα πέντε χιλιάδες.⁸⁵ Γ' λέγω ἀγγελος, Τὸ στρατόπεδον τῶν Αἰγυπτίων τὸ ἐξωλόθρευσεν οἱ μινίγες, οἱ κάμπιες και τὰ σκουλήκα. Τί χρειάζεται λοιπὸν ἐδῶ τὸ τόξον, Τὸ μαχαίρι. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἔχουν λεχθῇ αὐτά, Ἐχουν λεχθῇ ἕνεκα τῆς παχυδερμίας τῶν ἀκαρσίων με σκοπον νὰ συνταράξῃ τὸν ἐσωτερικόν τους κόσμον με ἐνὸς ματα πού συντροφεοῦν τὰ ὅπλα. B Διότι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀντοκὴν ἀπὸ ὅπλα καὶ αὐτὸς πού κρατεῖ εἰ, τὰ χεῖρα του τὴν ζωὴν ὅλων μας» και πού πέμπρος εἰς τὸ ψυχὸς τῶν πένων και τῶν χιόνων του ποῖος ἡμπορεῖ νὰ ἀνδύξῃ, Ἀλλὰ αὐτὰ ἔχουν λεχθῇ ἔπο εἰς αἰτίας τῆς παχυδερμίας και τῆς ἀνακαθίστας αὐτῶν πού τὰ ἔκρυσαν, ὅπως μὲν ὅτι ὁ πᾶν εἶπαι.

T, σημειναι, «και θὰ τὴν γυαλίσῃ». Σημᾶναι θὰ τὴν ἀκουήσῃ. Ἀρὰ γε χρειάζεται και ἀκόν, Καθὼς και ἐνηλητῆρον εἰς τὸ μαχαίρ, Ποῖος ἄνθρωπος ὅμως μολυμμένος ἡμπορεῖ νὰ ἀνεχθῇ νὰ τὰ ἐνωσῇ ἔπο ὅπως ἔχουν λεχθῇ. Καὶ εἰς δεδωκὼς Ἀλλὰ, ὅπως μὲν εἶπαι με ὅλο σχημα

⁸⁰ 2. Παλ. 16, 19.

⁸¹ 1. Παλ. 103, 32.

⁸² Ἐγγέλιον πρὸς ἐποβήκειν ἐν δόξατι.

⁸³ 1. Παλ. 19, 35.

τίξαι, τὴν τιμωρίαν καὶ χρὸς μοῖται χονδροκομμένας φοῦ-
σε δὲ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν ἀκούη καὶ οἱ πολλοὶ ἀνέ-
τα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ στοματῶν εἰς τὰς λέξεις ἀλλὰ ἀπὸ
αὐτὰς νὰ παίρνουν τὰ θεϊκὰ νοήματα. Ὁ ἔτοιμος δὲν
κανεὶς ἀπορῆ θ' ἂ ποῖον λόγον ἔχει, λεχθῇ θυμὸς καὶ ὀργή
διὰ τὸν Θεόν, πολὺ περισσότερον θὰ ἐμφανισθῇ ἀπὸ αὐτὰ.
Ἄνθρωπος αὐτὰ πρέπει, νὰ τὰ ἐκλάβωμεν ὅχι ὅπως ἔχουν
λεχθῇ, ἀλλὰ θεϊκῶς, εἶναι φανερόν ὅτι ἔτσι, πρέπει νὰ ἐκ-
λάβωμεν καὶ τὰ σχετικά μὲ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργήν. Αἱ
χονδροκομμένα δὲ λέξεις σκοποὶν ἔχουσιν νὰ κτεθοῦν εἰς
τὸ ἐπὶ πᾶσι τῆς παχυδερμίας τῶν ἀκροσπῶν.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν ἀρκέσθηκε εἰς τὰ εἰρημένα ὁ-
λὰ προχωρεῖ ἀκόμη πρὸς τὸ πλέον ἀνθρωπίνου αὐξάνου-
τας τὸν φόβον. Διότι δὲν τὸν παρουσιάζει μόνον μὲ ρα-
φαίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὀπλισμὸν. Ἐπειδὴ θεοὶ αὐτὸν δὲν φοβᾶ-
ται κανεὶς τὸ ἴδιον ὅταν ἀκούῃ ὅτι ἀκονίζεται τὸ μαχαίρι
καὶ ὅτι τὸ τόξον εἰσὶ ἀναμεινῶν εἰς τὰ χεῖρα, διὰ τοῦτο συ-
νταράζει τὸν νοῦν αὐτῶν. Ὁ πᾶσι τὸν ἀκούον μὲ ἀνθρωπίνου
σχήματα, λέγοντας «Τέντωσε τὸ τόξον τοῦ καὶ τὸ ἔχει
ἐτοίμον». Ἔτσι, φροδίζει τὸν ἀκροσπῶν, φανερόντας συγ-
χρόνως καὶ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ὀργήν. Ὅστι δὲν εἴ-
πε, τὸ ἔρρε οὕτε τὸ πῆρε ἀλλὰ ἀπὸ ἐπέντωσιν καὶ τὸ ἔχει
ἤδη ἔτοιμον. Δηλαδή, εἶναι ἔτοιμος νὰ τὸ ριξῇ. Γιατί ὁ
μὴς ἀπορείς ἂν ἔτσι ἔχουν διατυπωθῇ αὐτὰ εἰς τὴν Πα-
λαιάν Διαθήκην, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν Καινὴν ὅταν ὁ Ἰωάννης
σκιτῇ μὲ τοὺς ἰουδαίους, λέγει κατὰ τέτοιο «Ἦ ἀξίνα
εἶναι πλέον κούτα εἰς τὴν ρίζον τῶν δένδρων»⁸⁵. Τὸ τέλος
πάντων, Ὁ Θεὸς μιμεῖται ἐξολοκόπον καὶ κόδε, ἐξολοκὸν
τὴν ἀξίνα τοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἀξίνα ὡς ἀξί-
να καὶ τὸ ξύλον ὡς ξύλον, Ἀλλοιμονον. Ὁ ὅπως ἀκριβῶς
δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν τὸ ἀκροσπῶν ὡς ξύλον καὶ τὸ σπῶν
ὡς σπῶν, ὅταν λέγῃ «Τὸ φυτὸν εἶναι, εἰς τὸ χεῖρ τοῦ
καὶ θὰ καθαρῶν τὸ ἄλγος τοῦ καὶ θὰ μολύβῃ τὸ σπῶν
τοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην. τὸ δὲ ἄκροσπῶν θὰ τὸ εἰσφύσῃ σὲ φωτὶ
αὐτοῦ δὲν σφῆναι»⁸⁶. Τ. εἶναι λοιπὸν ἡ ἀξίνα. Εἶναι ἡ τιμω-
ρία καὶ ἡ κόλασις. Ποῖα εἶναι τὰ δένδρα; Τὰ δένδρα εἶναι
οἱ ἀνθρώποι. Τί εἶναι ὁ μὴς τὰ ἀκροσπῶν; Ἀχρῶν εἶναι καὶ
καὶ Ποῖος εἶναι τὸ σπῶν. Εἶναι οἱ καλοὶ ἀνθρώποι. Τ. εἴ-
ναι τὸ φυτὸν, Φυτῶν εἶναι ἡ ὁ ἀκροσπῶν.

Ἔτσι καὶ ἐδῶ ραφαίαν καὶ τὸξον καὶ θελή εἶναι ἡ κό-

λασις καὶ ἡ τιμωρία. Ἔπειτα ἐπαρκεῖται τὴν ἐκδίκησιν
καὶ τὸ ὅτι ἀνεβλήθη ἡ τιμωρία ὅχι ὁ μὴς δὲ τὸ ξύλον, ἀλλὰ
ὅτι πάντα πληρῶς μὲ τὸ ἐπέντωσε τὸ τόξον καὶ τὸ ἔχει
ἤδη ἔτοιμον. Τὰ θελή δὲ εἶναι ἐργασίαν θανάτου ὅτι ἂν
ὅπως ἀκριβῶς γεωργικὰ ἐργασίαν εἶναι αὐτὰ μὲ τὰ ὅποια
καλλιεργεῖν ἢ γῆν καὶ νοματικὰ ἐκείνη τοῦ μὴς εἶναι
τὴν δυνατότητα νὰ πλέωμεν καὶ ὑφαντὶν καὶ εἶναι ἐκ τῆς
μὴς κάνουν νὰ ὑφαντῶν. Ἔτσι καὶ ἐργασίαν θανάτου εἶναι
αὐτὰ τοῦ προκαλοῦν θάνατον. Ἔπειτα ἐξημερῶντας ποῖα
εἶναι τὰ ἐργασίαν τοῦ θανάτου προσθέτε «Τὰ θελή τοῦ
φανερωθῶν τὴν ταχύτητα τῆς τιμωρίας, ὅταν θελήσῃ
σημῶναι δὲ «δὲ» αὐτοὺς τοὺς φλογίζοντα». Σημῶναι δὲ
αὐτοὺς τοὺς τιμωροῦντα καὶ δὲ αὐτοὺς τοὺς ἀποκτείνον-
τα. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ φωτὶ, χρειάζονται καὶ τὰ θελή.
Παρατήρησις ὅτι ὅλα ἔχουν λεχθῇ μὲ μεταφορικὴν ἐννοίαν
καὶ ἐμφανίζονται, ὥστε μὲ ὅλα νὰ ἀνεβλήθῃ ὁ φόβος, διότι
αὐτοὶ τοὺς λέγει εἶναι, τὸ ἐξῆς.

Ὁ ἔτοιμος τιμωρίας δὲ αὐτοὺς τοὺς προκαλεῖ νὰ τι-
μωρηθῶν. Ἄν ὁ μὴς δὲν τὰ ἔλεγε ἔτσι δὲν θὰ τοὺς ἐξά-
φνιζε τόσο πολὺ. Τιμωρία μὴς μνημονεύοντας θελή καὶ
ὁ μὴς ἀνέμειναι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ. Ἔπειτα τὸ πᾶσι δὲ
νὰ μετριάσῃ τὸν φόβον ἐπρόσθεσε «καὶ». αὐτοὺς τοὺς φλο-
γίζοντα ἀπὸ τὰ πάθη. Διὰ νὰ μὴν νομίσῃ ὅτι πᾶσι κανεὶς
ἀπὸ τοὺς πάλιν ἐνότητος ὅτι αὐτὸς σκηνοῦν χεῖρ ἐναντὶν
ὁ μὴς καὶ ὅτι ἐναντὶν ὁ μὴς ἐξομολογῶνται, ἐπρόσθεσε «καὶ»
αὐτοὺς τοὺς φλογίζοντα ἀπὸ τὰ πάθη. Τοῦτο ἀκριβῶς ὅ-
τι ἀκούσας καὶ ὁ Παῦλος ἐμὴν τὴν περὶ ἀρχόντος, ἀδύ-
τ δὲν φέρει ἐπὶ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ τοῦ
τὴν περιπτώσει τοῦ ἀρχόντος τὸ μαχαίρι ἐπὶ τὸν χεῖρ τοῦ
τοῦ καὶ προκαλεῖ τὸν φόβον πολὺ περισσότερον συμβαίνει
τοῦ οἰς τὸν Θεόν. Ὁ ὅπως δὲ καὶ αὐτὸ ἀπαρτίζει
τὴν μεγαλίαν τοῦ φλογίζοντος, τὸ ὅτι ἐπὶ ἐκδοξῆς μὲ
τὰ λόγια καὶ ἐξομολογῶν τὴν τιμωρίαν ὥστε νὰ μὴ γίνωσιν
αὐτὰ εἰς τὴν πραγματικότητα.

Ἐξ ἄλλου δὲ αὐτὸν τὸν λόγον ἐπέντωσε τὸ τόξον, δὲ
αὐτὸ τὸ ἔχει ἔτοιμον, διὰ τοῦτο ἐβάλε τὰ θελή εἰς τὴν
θήκην, διὰ τοῦτο ἐτοιμαζόμενος δὲ τὴν τιμωρίαν ἀκριβῶς
δὲ νὰ μὴν φθάσῃ εἰς τὴν τιμωρίαν.

Καὶ ἐξημερῶντας τὸν λόγον μὲ τὸ μὴν καὶ γελοῖον
φανερωθῶντας τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς τι-

85. Ἰωάν. 3, 9
86. Ματθ. 13, 12

Ποῦς πράγματι ὑπῆρξε χειρότερος ἀπὸ τὸν Ἀχάδ;⁸¹ Κι ὁμοῦς ἐκεῖνος σὺν ἐπεθύμησε τὸν ἀμπελώνον,⁸² σκέφου πόση ὁδὸν τὸν κατέλαβε. Ἐν καὶ ἦσαν πράγματα θαυμάσια καὶ μάλιστα δῶν τὸν φυλὸν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ κανεῖς δὲν τοῦ ἔφερνε ἀντίρρησην, ὁμοῦς ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεως, εἰσῆλθε σκυθρωπός, μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, πολὺ σκατενός ἀκδηρῶνοντας εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν ἔλεγχον τοῦ τοῦ ἐπρόκαλεσε ἢ καταβίβηκε τῆς συνειδήσεως χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ κρύψῃ τὴν ὁδὸν ποῦ τοῦ προκαλοῦσε ἡ στενοχώρια του. Ἔτσι ἐγένε ἀντιληπτός καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα του.

Ὁ προδότης ὁμοῦς, ποῦ ἔπεσε εἰς τὸσον μεγάλην ἀμαρτίαν, ἔβασε θηλεία καὶ ἔτσι ἐπεμάτισε τὴν ζυγὴν του,⁸³ ἐπειδὴ ἀκριθῶς δὲν ἐδάσταζε τὴν ὁδὸν ἀπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως. ⁷² Ἀ⁸⁴ Ὅπως ἀκριθῶς λαποῦν ὁ ἀνδραγαθὸς παῦ εἰς τὴν καρδίαν ὑποφέρει τόσα πολλὰ, ἔτσι ὁ ἀνέρετος χαίρεται τὴν γαλήνην του καὶ τὴν ἡρεσὴν ψυχῆς του διόθουσι.

Σκέψου δέ, Ἐάν κανεὶς θελήσῃ νὰ κτυπήσῃ κάποιον, ἢ νὰ τὸν ἀδικήσῃ, πρόσθεε πόσα βάσανα περῶν. Ἀνάθει ἀπὸ θυμόν, πληγώνεται δοθεὶς ἀπὸ τὴν ὀργήν, ἀνακινεῖ μέσσα του θυέλλαν συλλογισμῶν, μετέρχεται χίλια μέσα, ἐπακουθεῖν ὁ φόβος, ὁ τρόμος καὶ ἡ ἀγωνία. Ὁ θυμὸς τὸν πληγώνει κατὰδοθα, ὁ φόβος τὸν ἀναστατώνει πὺς θὰ ἐπιτύχῃ, πὺς θὰ τὰ θγάλλῃ πέρι. Ἐνὶ λοιπὸν θλάψῃ αὐτὸν ποῦ πρόκειται νὰ θλάψῃ, καταστρέφει τὸν ἐαυτὸν του. Ὅποιος ὁμοῦς καταστᾶλλει τὴν ὀργήν του λευθερῶνεται ἀπὸ ὅλα αὐτά. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Β⁸⁵ Διότι, τότε κυριαρχεῖ ἐπ' αὐτοῦ καὶ καταρθώνει τὸ πᾶν, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἵμμορεῖ πλέον νὰ τὸ ἐλέγξῃ· χρειάζεται δέ ἡ κατὰλληλος αἰσθησις, ὁ τόπος, ὁ δόλος, ἡ κακομεγείλα, τὰ ὅπλα, αἱ μηχανορραφίαι, ἡ ὄνεια, ἡ κολακεία, ἡ βουλεία καὶ ἡ ὑπακρίσια. Βλέπεις πόσο εὐκόλῳν πράγμα εἶναι ἡ ὀρεσὴ καὶ πόσο δύσκολον ἡ κακία; Πὺς τὸ μὲν εἶνα χαρῆς τὴν ἀπαρξίαν, ἐνῶ τὸ ἄλλο καταθροῦει.

Αὐτὴν τὴν κακίαν λοιπὸν ὑπογραμμίζοντας ὁ προφήτης ἔλεγεν: «Ἰδοὺ, αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς μου ἐκυριεύθῃ ἀπὸ

81. Ἰσχυρίζεται δὲ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ Ναθανιὴλ, ποῦ εὐρίσκειτο κοντὰ εἰς τὸ πῦρ τοῦ Ἀχάδ. Ἐπειδὴ ὁ Ναθανιὴλ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν πωλήσῃ εἰς τὸν βασιλῆα, καταγορεύθῃ ἀπὸ τὴν βασίλισσάν. Ἰερζεβὴλ καὶ καταδικάσθῃ εἰς κήρυκα. Ἦτοι ὁ ἀμπελῶν περιήλθε εἰς τοὺς ἐκκλησίους. (1^η Βασίλ. 21).

82. Ἰερζ. 1, 18 καὶ Ματθ. 27, 5.

ἀδίνας διὰ τὸ κατ' ἐμοῦ κακόν, συνέλαβε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ σχεδίου πόνου ἐναντίον μου καὶ ἐγέννησε τὴν παρανομίαν». Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει μέσα μας ἐκ φύσεως ἡ δίκαια ἀλλὰ εἶναι κατὰ ζῆνον. Διὰ τοῦτο καὶ μᾶς θαραίνει καὶ μᾶς καταπονεῖ μὲ κοιλόπονον ἐως ὅτου νὰ ἀπαλλαγούμε. Ἐ⁸⁶ Ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐμβρυον τὸν καιρὸν ποῦ σχηματίζεται, εὐρίσκειται φυσιολογικὰ εἰς τὴν κοιλίαν. Διὰ τοῦτο παραμένει ἐκεῖ καὶ δὲν προκαλεῖ πόνον. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὁμοῦς, ἐάν παραμείνῃ μέσα, ἢ παρασημῇ τοῦ δὲν εἶναι φυσιολογικὴ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν δὲ αὐτὴν ἀρχίζουν καὶ οἱ κοιλόπονοι. Ἀκριθῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ φύσις ἐνοχλεῖται καὶ διαίχεται νὰ τὸ πετάξῃ ἔξω, ἐπειδὴ δέδοκα ἔκανε τὸ πᾶν καὶ τὸ ὠλοκλήρωσε καὶ δὲν ἵμμορεῖ πλέον ἄλλο νὰ τὸ διαστᾶξῃ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοῦς ἐκείνην γίνεται πρῶτα ἡ συλληψις καὶ τότε ἔρχεται ὁ κοιλόπονος. Ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πρῶτα ἐκοιλοπόνησε καὶ τότε συνέλαβε εἰς τὸν νοῦν τοῦ καὶ ἐγέννησε. Τί συμπέρασμα μπορούμε λοιπὸν νὰ ἐνθάωμε; Συμπεραίνουμε ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ κοιλόπονος ἔρχεται τὴν ἄραν τοῦ τοκετοῦ, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Δ⁸⁷ Δηλαδὴ συγχρόνως ἐσκέψῃ κάποιος κατὰ κακόν καὶ πρὶν καλὰ-καλὰ τοῦ ἐντυπωθῇ ἢ σκέψῃ του, καταθροῦεται καὶ ταραίζεται. Ἐπίσης εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς γυναίκας τὸ σπέρμα ποῦ μιά φορά μόνον ἐφυτεύθῃ, τὸ ἴδιον ἀκριθῶς διαπλάθεται καὶ συνθέτει αὐτὸ ποῦ θὰ γεννηθῇ. Ἐνῶ εἰς αὐτοὺς ποῦ μηχανορραφοῦν, σήμερον γεννιέται αὐτὴ ἡ σκέψις καὶ αὔριον πάλιν ἄλλη. Μύρια εἶναι τὰ σπέρματα τῶν πονηρῶν αὐτῶν πράξεων καὶ καθημερινῶς συλλήψεις καὶ κοιλόπονοι καταστρέφουν τὸν νοῦν τοῦ γεννᾶ αὐτά. Ἡ γέννησις βέβαια αὐτὴ δὲν εἶναι ὁμοία μὲ ἐκείνην τῶν γυναικῶν. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριθῶς τὰ παιδιὰ τῶν ἐχθρῶν σχίζουν τὴν μήτρα καὶ σπάζοντας τὰ πλευρὰ προκαροῦν, Ἐ τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς δόλους καὶ εἰς τὴν ἀδικίαν. Ἀλλὰ κι ἂν χίλιες φορές φιλονεικῶμεν, δὲν θὰ μπορέσωμε μὲ λόγια νὰ παραστήσωμε τὸν πόνον ποῦ ὑποφέρουν οἱ κοκοί.

Διὰ τοῦτο κάποιος λέγει: «Ὁ δὲ κακὸς μόνος θὰ ὑποφέρῃ τὰ κακά». Πράγματι τί πῶς φοδερὸ καὶ πῶς θασσανιστικὸ ἀπὸ αὐτὸν ποῦ θθονεῖ, ποῦ σκέπτεται κακά, ποῦ ἐπᾶναι τὰ δέονα πράγματα; Τὰ πάθη αὐτὰ κοιματιάζουν τὴν ψυχὴν φοδερώτερα καὶ ἀπὸ τὸν δῆμον.

⁸⁸ Ἀ⁸⁸ Ἐπαμεινῶς εὐλογα ἀπεκάλεσε κοιλόπονους τέτοιους συλλογισμούς. Αἱ γυναῖκες συνέρχονται καὶ γεννοῦν

καὶ ἐὰν μὲν τὰ σώματα εἶναι γὰρ, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν εἶναι γὰρ καὶ τὰ νεογέννητα, ἂν ὅμως εἶναι ἀρρωστημένα, τὰ παιδιὰ κληρονομοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν γονέων. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν συλλογισμῶν. Δηλαδή ἐὰν συναναστρέφωσι καλοὺς, καλοὶ θὰ εἶναι καὶ οἱ σκέψεις σου, ἂν ὅμως κόνης παρὰ μετὰ κακοὺς καὶ δὲν προσέχῃς, ἢ φθαρὰ πού θὰ ὑποστῇς ἀπ' αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη. Ἄκου τί λέγει ὁ προφήτης, «τρομαγμένοι συνελδοῦμε εἰς τὴν κοιλίαν μας καὶ ἀκοιλοποιήσαμε καὶ ἐγενήσαμε πνεῦμα σωτηρίας».⁸⁹ Ἐνῷ διὰ τοὺς συλλογισμοὺς πού προσέρχονται ἀπὸ τὸν διάβολον λέγει: «Βασιλίσκου αὐτὰ ἐπαράξουν καὶ ὑφαίνουσιν ἱστὸν ἀράχνης».⁹⁰

Β Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν τοὺς κακοὺς. Διότι πῶς δὲν εἶναι παράδοξον, ἐνῷ εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβωμεν καὶ νὰ γεννήσωμεν ἀπὸ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, ἐμεῖς νὰ μὴν θέλωμεν, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν συναναστροφὴν τῶν κακῶν, κάνοντας αὐτὸ τὸ ἴδιον πού κάνει μία γυναῖκα, πού ἐνῷ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ παντρευτῇ ἕνα βασιλιά, δὲν συγκοπατίζεται, ἀλλὰ ἀντὶ ἐκείνου προτιμᾷ νὰ πάρῃ ἕνα ληστὴν καὶ κλέπτην.

Ἄνοιξε λάκκον γιὰ νὰ μὲ συλλάβῃ καὶ τὸν ἀνεσκάλευσεν διὰ νὰ μὴν φαίνεται. Θὰ πῶς ὁ ἴδιος ὅμως μέσα εἰς τὸν λάκκον τὸν ὁποῖον ἐφτάσας. Χρησιμοποιεῖ καὶ πάλιν τὸ σχῆμα τῆς μεταφορᾶς, δείχνοντας μὲ τὸν λάκκον πόσο δύσκολον εἶναι νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ κακός, ὅπως ἀκριβῶς μὲ τὰς ὁδούς τοῦ τοκετοῦ ἐβήλωσε τὴν ὁδὸν πού ὑποφέρει ἀπὸ τὴν κακίαν του. «Καὶ ἰδὲ πῶς μέσα εἰς τὸν λάκκον, τὸν ὁποῖον ἐφτάσας. Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἄλλος τὸ λέγει. «Ὅποιος σκάβει λάκκον διὰ τὸν διπλανόν του, πέφτει ὁ ἴδιος μέσα».⁹¹

Ἀκόμη καὶ τὸ στοιχείο αὐτὸ εἶναι δείγμα τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ. Διότι ἔβωσε κατὰ τέτοιον τρόπον τὴν ἀνθρώπινη φύσιν μὲ τὴν ἐπιβουλὴν ὥστε τὰ δίκτυα νὰ τυλγούν αὐτοὺς πού σκέπτονται κακὸν διὰ τὸν πλησίον των καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπὸ τὴν πολεμικὴν καὶ τὴν μηχανορραφίαν ἐναντίον τοῦ πλησίον. Τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Μωυσέως. Αὐτὸς δηλαδή πού ἐπρόκειτο νὰ φονευθῇ, ἐγλύτωσε. Ὁ Φαραὼ ὅμως ἐχάθη μὲ τὰ ἴδια μέσα μὲ τὰ ὅποια ἐμχανεύθη νὰ καταστρέψῃ τὰ παιδιά. Διότι, ὅταν ἐβόλῃς ὁ-

89. Ἦε 28, 18.

91. Ἦε 56, 5.

ταγὴν νὰ θανατώνωνται τὰ παιδιά τῶν Ἑβραίων, ἀνάγκασε τὴν μητέρα τοῦ Μωυσέως νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ πειθῇ τὸ μωρό. [Ἡ κόρη δὲ τοῦ Φαραὼ ὅ ἐπράδῃς ἀπὸ τὸ πατάμι τὸ καλὰθι,⁹² ἐβόλῃς τὸ παιδί καὶ τὸ ἀνέβραψεν] καὶ ἀκείνος σὺν ἐμεγάλῳσε κατέστρεψε ἄλους τοὺς Αἰγυπτίους. Εἰς τὸ περυσιατικὸ δὲ αὐτὸ διαπρέπει ἡ ἐπισημικτικὴ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιτυγχάνεται δὲ κατὰ πολλὴν ὁ σωφρονισμὸς τῶν κακῶν καθὼς καὶ ἡ χάρις τῶν ἀνθρώπων πού διαφεύγουν ἀπὸ τὰ νύχια τῶν κακῶν. Τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ μὲ τὸν πύγκαλον Ἰωσήφ. Τὸν ἐπρόλησαν ὡς δούλον τὰ ἀδέλφια του, ἐπαθον ὅσα ἐπαῖδαν καὶ αὐτὸν μὲν οὐδόλως ἐβλόφον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφέλησαν. Οἱ ἴδιοι ὅμως πέρασαν ἀεὶνῃν τὴν τραγωδίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἡμποροῦμεν πολλὰ παρόμοια νὰ ἀναφέρωμεν, σκέψου καὶ ἐπάνω εἰς τὰ ἄλλα.

Εἶναι ἕνας πλεονάκτης; τὸν ἑαυτὸν του ἔχασε. Διότι αὐτὸν πού ἐκμεταλλεύτηκε διόλου ἀπίθανον ἀκόμη καὶ νὰ τὸν ἐφέλῃς, τὴν ψυχὴν του ὅμως τὴν ἐπρόδωκε. Ἐδίπραξε κάποιος ἀδικίαν; Τὸ ἔβρας τὸ ἐμπήξε εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Διότι πραγματικὴ κακοποίησις δὲν εἶναι τὸ νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς ἀλλὰ τὸ νὰ κακοποιῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συνεισέφερε νὰ προτιμᾷ κανεὶς νὰ ἀδικηθῇ παρὰ νὰ ἀδικῇ. Ὁ δὲ Χριστὸς συνεισέφερε νὰ δέχεται κανεὶς ῥάπισμα χωρὶς νὰ τὸ ἀνταποδίδῃ, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ μάλιστα ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν ταλαιπωρίαν. Αὐτὸ εἶναι δείγμα μεγάλης δυνάμεως, τῷτο μᾶς ἀσχεῖ εἰς τὴν ὑπομονὴν, τοῦτο μᾶς κάνει δυνατόν τὴν ψυχὴν, αὐτὸ μᾶς σηκώνει πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ πάθη. ⁷⁴ Διότι ὁποιος τὸν ἄλλον ἀδικεῖ ὑβρίζοντας ἢ κτυπώντας τον, ὁ ἴδιος πρῶτος χειραγωγεῖται καὶ αἰχμαλωτίζεται ἑστω καὶ ἂν νομίζῃ ὅτι ἀδικεῖ τὸν πλησίον. Προφανῶς ὁ ἴδιος ἐπαθῇ πολὺ χειρότερα, ὑποδοκιμῶνοντας τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν πλέον ἄρυν ζυγόν. «Σὰν πέτρα θὰ γυρίσῃ πίσω καὶ θὰ πέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του τὸ κακὸν πού μὲ πόνον ἠτοίμασε, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν του θὰ κατεσθῇ ἡ ἀδικία του».

Λέγουν δὲ ὅτι αὐτὰ ἔχουν εἰπωθῇ καὶ διὰ τὸν Ἀχιτόφελ καὶ διὰ τὸν Ἀδριασαλῶμ. Διότι καὶ οἱ δύο ἐπιμαρτύρησαν καὶ ἔχουσιν τὸ κεφάλι τους. Διότι δὲ μὲν ἐκρημάσθη καὶ ἔτσι ἐτεμμάτισε τὴν ζωὴν του, ἐνῷ ὁ ἄλλος ἦλθε κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον, πιάστηκε ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ διὰ τοῦτον χρόνον ἐκρεμόταν ἐκεῖ. Β Ἔτσι καὶ ὁ Ἰούδας ἐτεμμάτισε

92. Τὸ καλὰθι: ἕνα διαρκῶς πορμένο διὰ νὰ ἐπιπλέῃ.

τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἀγχόνην ὅταν κατέλαθε διὰ τὴν θάλασσαν ἐνεργείας του ἔκανε κακὸν τοῦ κεφαλοῦ του. Ὁ δὲ Ἀχιτόφελ ἔσταν ἐκατάλαθε διὰ ὅπως ὅποτε θὰ ἐνικούσε ὁ Δαυὶδ, ἐπῆγε καὶ ἐκράμβασθῃ. Ὁ Ἀδουσαλὼμ δὲ ἐκράμβασθῃ ἀθελά του καὶ δὲν ἐσκοτώθῃ ὁμίως, ἀλλὰ σὺν σὲ δικαστήριον πρῶτα ἐκρεμάσθῃ καὶ ἐκαρφώθῃ εἰς τὸ δένδρον καὶ καταδικασμένος ἀπὸ τὸν Θεόν, παρέμεινε διὰ πολὺν χρόνον κρεμασμένος καὶ μαστιγούμενος ἀπὸ τὴν συνείδησίν του. Διότι ὁ ἴδιος μὲν ἐπιθυμοῦσε νὰ θάψῃ εἰς τὸ πατρικὸ αἷμα τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι, ἐνῷ ὁ πατέρας ἀκόμη κι ἔτσι συνεβούλευε τοὺς στρατιώτας νὰ τὸν λυπηθοῦν. C

Καὶ αὐτὸ βέβαιον δὲν τὸ ἔκανε ἀπὸ κενοδοξίας διότι καὶ μετὰ θάνατον τὸν κλοῖει. Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ δὲ ὅτι αὐτὸ ποῦ ἔγινε δὲν ἦταν ἔργον ἀνθρώπου ἀλλὰ θεοῦ δικῆς, τριγυρῶν καὶ δένδρον τὸν ἔδεσαν καὶ ἕνα ἄλογον ζῶον τὸν παρέδωσε καὶ τὰ μαλλιά ἐκρησμάτισεν ἐντὶ διὰ σχοινί, αὐτὶ δὲ τοῦ σταυροῦ τὸ δένδρον καὶ ἐντὶ διὰ στρατιωτῶν τὸ μουλὰρι ὠδήγησε αὐτὸν εἰς τὴν ἀγχόνην. Καὶ νὰ τὸ παράδοξον. Ἐνῷ ὑπέφερε αὐτὰ, κανεὶς ἀπὸ τοὺς θικοὺς του δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ τὸν ξεκρεμάσῃ ἐνῷ ἔμεινε τόσων ἡμέρων ἐπάνω ἐκεῖ.

Καὶ αὐτὸ ἦταν ἔργον θεοῦ οικονομίας, ὥστε νὰ μὴν καταβρεθῇ, μήτε δεμένος νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὸν πατέρα διότι ἡ πατρικὴ ἀγάπη τὸν ἐλυπόταν ὑπερβολικὰ. D Καὶ τὸ ἀκόμη πλεονεκτήμα ἐστὶν ὅτι αὐτὸς ποῦ συμφιλῶσε τὸν πατέρα μὲ αὐτόν, ὁ ἴδιος τὸν ἐσκότωσε, μόνος του γινόμενος σφοδρὸς κατήγερτος. Ἀλλὰ αὐτὸς μὲν ἐσκότωνε, ἀπεφάσιζε ὁμῶς ὁ Θεός.

Ἡ ἀπόφασίς πρᾶγματι ἦταν θεϊκή. Ἄκουσε ὁμῶς τὸν ἴδιον πῶς τὸ ἐξηγεῖ. Λέγει: «Εἰς τὴν κορυφὴν του θὰ κατεβῇ βαρεῖα καὶ σικτιπτικὴ ἡ ἀδικία του. Ἐγὼ δὲ θὰ ἀνωμολογῶ τὸν Κύριον διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ θὰ ψάλλω ὕμνον εἰς τὸν Κύριον τὸν ὀψιστον». Ἐς εὐχαριστήσωμεν, λέγει, ὅχι διότι χαίρεται διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἄλλων E ἀλλὰ διότι ἀποδέχεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὴν δικαιοσύνην του; Ποῖος θὰ τὸν δοξολογήσῃ κατὰ τὴν ἀξίαν του; Κανεὶς. Τί εἶναι τὸ «ἰδὶα τὴν δικαιοσύνην του»; Ἐτέθη ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ. Διότι ἰδικὰ του εἶναι τὰ νικητήρια, ἰδικὰ του καὶ τὰ τρόπαια καὶ ὅχι ἰδικὰ μου. Δηλαδή ὅπως ἀκριδῶς εἰς τοὺς πολέμους σὺν νίκησιν ὁ βασιλεὺς, σπῆνουν χαροὺς καὶ τραγουδοὺς ἀναφέροντας εἰς ἐκεῖνον τὰς δοξολογίας, ἔτσι θὰ κάνω καὶ ἐγὼ, λέγει. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε,

«ἀνωμολογῶ», ἀλλὰ «θὰ ἀνωμολογῶ», φανερώνοντας ὅτι οὔτε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν λησμονεῖ 75 Α ὅτι γίνεται περισσότερον ἀδιάφορος ἀλλὰ εἶναι προσεκτικὸς καὶ ἐσχυριστός. Καὶ τοῦτο ὅχι διότι ὁ Θεὸς τὸ χρειάζεται, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς εἶναι χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον.

Ὅπως δηλαδὴ ἐδέχθη θυοίς, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκην ἀπὸ θυσιᾶς (διότι λέγει, ἐὰν πεινάσω, δὲν θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ), διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ τοῦ ἀποδώσουν τιμὰς, ἔτσι δέχεται καὶ ὕμνους ὅχι διότι ἔχει ἀνάγκην τῆς δοξολογίας μας, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν μας. Διότι εἶναι πολὺ σπουδαῖον ζήτημα διὰ τὸν Θεὸν ἡ πράξις μας εἰς τὴν ἀρετὴν.

Τίποτε δὲ δὲν μᾶς κάνει νὰ προκόπωμεν τόσον εἰς τὴν ἀρετὴν ὅσον ἡ συνεχὴς συνομυρία μὲ τὸν Θεόν καὶ ἡ ἀδιάλειπτος εὐχαριστία καὶ δοξολογία πρὸς αὐτόν. B Δοξολογεῖ δὲ τὸν Θεόν διότι ἐμφανίζεται διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν μακροθυμίαν του. Καὶ ποῦ εἶναι, λέγει, ἡ μακροθυμία του ἀφοῦ ἐσκοτώθῃ ὁ τύραννος; Ἡ μακροθυμία του ὑπάρχει καὶ εἶναι πολλὴ καὶ μεγάλη. Διότι προφανῶς τὸν ἔφησε ὀρεκτὸν καιρὸν ὥστε νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ μετανοήσῃ. Ἐπέτρεψε νὰ κυριεύσῃ τὰ ἀνάκτορα διὰ νὰ ἴδῃ τὸ σπῆτι τοῦ εἰς τὸ ὅποιον ἐμεγάλωσε καὶ ἀνετάρχη, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ τὰ σύμβολα τοῦ πατρὸς του καὶ νὰ μετανοήσῃ. Διότι ἐν δὲν ἦσαν θηρίον καὶ δὲν εἶχε πέτρινη ψυχὴ, ἔλα ἐκεῖνον θὰ ἦσαν ἄρκετὰ νὰ τὸν ἐπαναφέρουν. Τὸ πρᾶξις εἰς τὸ ὅποια ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸν πατέρα, C τὸ σπῆτι, τὰ συνέδρια, ὅπου οἱ λόγοι τῶν ἐσυμφιλίωσαν ἔστω καὶ ἐν εἰς κάνει τέτοιον φόνον. Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ ἄλλα ἦσαν ἱκανὰ νὰ τὸν μαλακώσουν.

Ἄκουσε βέβαιον ὅτι ὁ πατέρας του περιεπλανᾶτο ἐξόριστος καὶ ἀλήτης, ἄκουσε ὅτι εὐρίσκειτο εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Ἄν ὁμῶς αὐτὰ δὲν τὸν ἐμαλάνωνεν, ἔπρεπε νὰ τὸν συνετίσουν τὰ παθήματα τοῦ Ἀχιτόφελ, δηλ. ἡ ἀγχόνη, ὁ θάνατος, ὥστε μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ μετανοήσῃ. Διότι δὲν τοῦ ἦσαν ἀγνωστὰ τὰ παθήματα τοῦ φίλου του. Καὶ ἐν ἀκόμῃ εἶχε δικαίωμα νὰ κατηγορήσῃ τὸν πατέρα, διὰτὶ τὰ ἔκαμε αὐτὰ; Διότι τὸν ἔκανε ἐπικρανεϊκῶς; Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἔπρεπε νὰ τοῦ θεωμήσῃ καὶ νὰ τὸν παραβρεθῇ D διότι ἐν καὶ ἔγινε ὀδελφοκτόνος, ἀκείνος τοῦ ἐφέρθη ἥρωα. Δὲν μποροῦσε εἰς τίποτε νὰ τὸν κατηγορήσῃ, ἀλλὰ ἐκρυβέθη ἀπὸ παράκρουσιν ἐπιθυμίαν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐνῷ ὁ πατέρας ἦτο πλέον γέρον καὶ ἡ ἐλπίδα εὐρίσκειτο πολὺ πλησίον, ὁμῶς οὔτε καὶ ἄλλον δὲν ἐπερίευνε. Πῶς ὁμῶς δὲν ἐκατάλαθε ὅτι ἀκόμη κι ἐν νίκησιν θὰ ἔχη

μίων ζωὴν πολὺ ὀφίλιον διότι θὰ εἶναι καταραμένος καὶ ἀκαθάριστος ἐπὶ πλέον καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐνίκησε:

Ε Πού εἶναι λοιπὸν ὅσοι κλαίουσιν διὰ τὴν φτώχειαν τοὺς; Ἀπὸ ποῖαν φτώχειαν, ἀσθενεῖαν καὶ θλίψιν δὲν εἶναι αὐτὰ βαρύτερα; Δὲν εἶπε τίποτε τέτοιο εἰς τὸν θάνατόν του, οὔτε ἀπελπίσθηκε, οὔτε ἐθάρμηκε λέγοντας: Ἀμείβομαι πολλὰ καλὰ φθάνοντας πρὸ χαμηλὰ ἀπὸ ὅλους, ἐγὼ πού μελετῶ ἡμέραν καὶ νύκτα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ πού ἐλυτρίσθην τοὺς ἐχθρούς μου, παρεδόδην εἰς τὰ χεῖρα ἀκολάστου παιδιοῦ. Δὲν εἶπε τίποτε τέτοιο, οὔτε διανοήθη, ἀλλὰ ὑπέμεινε τὰ πάντα μὲ ἀνυπόληπτον, ἔχων μίαν μόνον παρηγορίαν μέσα εἰς ὅλα ὅσα ἐγίνοντο, τὸ ὅτι ἐγίνοντο κατὰ θέαν παραχώρησιν. Ὅπως ἀκριθῶς ἔλεγον καὶ οἱ τρεῖς παῖδες. «Ἀλλὰ καὶ ἂν ὄχι, ἅς εἶναι γνωστὸν εἰς σέ, βασιλεῦ, ὅτι δὲν λατρεύομεν τοὺς θεοὺς σου καὶ δὲν προσκυνούμεν τὴν εἰκόνα τὴν χρυσήν, τὴν ὁποῖαν ἐστησερ».¹⁸ 76 Α

Καὶ ἂν κάποιος τοὺς ἔλεγε: μὲ ποῖαν ἐλπίδα πεθαίνετε; Τί περιμένετε, τί ἐλπίζετε μετὰ τὸν θάνατον, μετὰ τὴν φωτιάν πρὸ οὗς περιμένει (δὲν ὑπῆρχε ἄλλωστε ἡ ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως); Ἥμποροὺς νὰ ἀκούσῃ· τὸ ὅτι πεθαίνουμε διὰ τὸν Θεόν, αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἱκανοποίησις εἰς ἡμᾶς. Ἔτσι καὶ ὁ Δαυὶδ ἐθωροῦσε μεγαλύτεραν παρηγορίαν αὐτὴν, τὸ ὅτι δηλ. ἂν καὶ γνωρίζῃ αὐτὰ ὁ Θεὸς δὲν τὰ ἐμποδίζει.

Ἡράγμιον ἕνας ἐραστής θὰ προτιμοῦσε νὰ σφαγῇ διὰ τὴν ἀρκεσίην του, μολονότι δὲν περιμένει τίποτε ἐκ μέρους τῆς μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἔτσι λοιπὸν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ κάνωμε καὶ νὰ υποφέρωμε τὰ πάντα πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι πρὸς χάριν τῆς βασιλείας, μήτε πρὸς χάριν κάποιας ἐλλείψεως μελλουτικῶν ἀγαθῶν.

Β Ὑπάρχουν ὥστόσο πολλοὶ πόσον ἀδύνατοι καὶ ναυθροὶ πού δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν ἀρετὴν οὔτε καὶ μὲ ἀντιμισθίαν. Καὶ ὁ Θεὸς μὲν καὶ ὅταν ὁκλήσῃ ὑπόσχεται βασιλείαν, δὲν εἰσκαίεται. Ὁ διάβολος ὅμως ἂν καὶ προκαλῇ κόλασιν, ἀγαπᾷται. Τί πρὸς Θεοῦ ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κρίλιν; Καὶ τί λέγω κόλασιν; Πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν προσφέρει: ὁδύνην, ἐντροπὴν καὶ χλευασμὸν καὶ χίλιες κολλᾶσεις καὶ ὅμως ἔχει πολλοὺς πού τρέχουν ἀπὸ πίσω του. Σκέψου π.χ. τὸν πόρνον, πόσο ἀθλία ζῇ. Πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν ζῇ μὲ κάθε ὑπόψιν καὶ τρέ-

88. Δαν. 3, 18.

μει ἀκόμη καὶ τὰς σκιάς. Κανένας δὲν κοιτάζει κατόμωστο, ἀλλὰ ὅλους τοὺς φοβᾶται αὐτοὺς πού ξεύρουν καὶ αὐτοὺς πού δὲν ξεύρουν. Ο Βλέπει παντοῦ κινούμενα σπασθία, βλέπει κρεμασμένους, βλέπει θημῖους καὶ δικαστήρια. Καὶ χίλια θάσσανα νὰ ἔχῃ ἢ σωφροσύνη, ὅπως οὐδέποτε δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ὁ μὲν συνετὸς εἶναι διορκῶς χαρούμενος, ἐνῷ ὁ πόρνος ζῇ πάντα μέσα εἰς τὴν ὁδύνην καὶ εἰς τὸ σκοτάδι.

Τὸ ἴδιον ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρῇ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, δηλ. εἰς αὐτοὺς πού νικῶνται ἀπὸ τὴν ἄγρην καὶ εἰς αὐτοὺς πού τὴν ὑποτάσσουν. Εἰς αὐτοὺς πού κλείδουν καὶ εἰς αὐτοὺς πού δίδουν ἀκόμη καὶ τὰ ἰδικὰ των διὰ τὸν Θεόν ἢ καλύτερον εἶναι νὰ εἰπαῖμε ὅτι ἔχουν τὴν πρόθεσιν νὰ θώσουν τὰ πάντα διὰ τὸν Θεόν. Αὐτοὶ μὲν ἀναπαύονται εἰς τὸ λιμῶν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι περνοῦν τὴν ἡμέραν των ἐκβέτοντας τοὺς ἐαυτοὺς των εἰς τὸν στρόβιλον τῶν παρόντων κακῶν.

Ἐκτός δὲ ἀπὸ αὐτά, σκέψου πόσον ὑποφέρει αὐτὸς πού ζῇ μέσα εἰς τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν ὡς ὅταν προχωρεῖ ἡ ἡλικία καὶ δὲν τὸν ἱκανοποιῇ πλέον ἡ ἀκαλασία καὶ ὁ δρόμος τοῦ βουάτου τὸν περιζώνει. Ὁ ἐνάρετος ὅμως δὲν ὑποφέρει. Ἀλλὰ τότε ἀκριθῶς, δηλ. ὅταν πλησιάσουν τὰ γηρατειά, χαίρεται καὶ εὐφραίνεται διότι δὲν μαραινέται ἡ ἀπόλαυσις, ἀλλὰ ἀνθίζει περισσότερο. Εἰς τοὺς μοιχοὺς μὲν καὶ τοὺς ἀκολάστους, τοὺς πλεονέκτας καὶ κοιλιάδουλους τὰ γηρατειά καταργοῦν τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων τῶν ἡδονῶν· εἰς τοὺς ἐνάρετους ὅμως ἡ ἀπόλαυσις ἀκριθῶς τότε αὐξάνει. Ἐπιθυμῶν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ θλιβερά πού προκύπτουν ἀπὸ αὐτὴν, εἶναι ἀρκετὸν αὐτὸ νὰ μᾶς συντηράζῃ τὸν νοῦν.

Ε Ἀφοῦ λοιπὸν σκεφθῶμε αὐτά, ἅς ἀποφύγωμε τὴν κακίαν, ἅς προτιμῶμε τὴν ἀρετὴν, ἅς ἀγαπῶμε τὸν Θεόν ὄχι διὰ τὸ δῶρα του ἀλλὰ διὰ τὸν ἴδιον. Ἔτσι εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν θὰ ἀκολουθήσωμε τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία ἐκ φύσεως εἶναι: στήνῃ, γίνεται ὅμως εὐρυχωρὸς μὲ τὴν καλὴν διάθεσιν τῶν ὁδοιπόρων. Αὐτὴν εἶδε ὁλοι μας νὰ φέρωμεν εἰς πέρας μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.